

CAN

Religieuses

de Saint-Jean

Urbain, et de Saint

Georges

196

RELECTIO
DE POENITEN-
TIA HABITA IN ACA-
DEMIA SALMANTICEN-
SI, ANNO. M. D. XLVIII.

A FRATRE MELCHIORE CA-
no ordinis prædicatorum, sacraeque Theologiae professore,
super. 14. distinctione quarti sententiarum.

SALMANTICAE.

Excudebat Andreas de Portonariis.

M. D. L.

Prior conclusio.

Pœnitentiam infusæ virtutis actum, his qui mortaliter peccauerunt semper fuisse necessariam, non ad salutem modò, sed ex præcepto quoque peculiari.

Posterior conclusio.

Pœnitentiæ verò sacramentum, peccatoribus post baptismum ad vitam æternam consequendam, necessarium esse. Quo fieri, ut & mortalia peccata omnia sacerdotibus confiteri, & ad eorum arbitrium satisfacere, diuino iure teneamur.

ANDREAS DE PORTONARIIS LECTOR.
R. L. S. D.

V M ad amussim per pendiculumq; apud me reuoluerem, lector beneuole, quam aliquot iam annis per vniuersam hanc Hispaniæ regionem à te celebrata, sparsa, ac disseminata fuerit nominis mei fama, inciuile fat, atq; inhumanum à me fore existimaui, si à tam p̄claro pro repub. & hætenus inuiso instituto meo nunc desistere viderer, & de me conceptam fidem inter priuatos saltē parietes non cōseruare. Ac me prorsus huiusce almę, ne dicam vniuersitatis, sed etiam totius Hispaniæ indignum officio ipse prædicarem, si ad extremum vsque spatium aliquem vitæ meæ spiritum pro rep. ociosum atque tranquillum ducerem. Tanta enim est in me reip. beneuolentia, tantus denique ardor, ut si officia duntaxat, non autem animum atque voluntatem remetiar, ingratus proculdubio sim moriturus. Quæ quidem officia animum meum noctes diesq; concitant atque adinonent, non cum vitæ tempore dimittendam esse commemorationē nominis mei, sed cum omni posteritate adæquandam. At cum elapsis seculis nec non præsentibus, statuas & imagines, non animorum simulachra sed corporum, studiosè multi summi homines in sui cōmemorationē reliquerint: ego tamē præclarius semper præstantiusq; duxi, laborū virtutumq; mearum effigiem in sempiternam mei memoriā, ac reip. vilitatem relinquere. Quare quis tandem me reprehendat? aut quis mihi iure succenseat? si quantum cæteris ad liras res obeundas, quantum ad alias voluptates, quantum ad ipsam requiem animi & corporis conceditur temporis: quantum alij tribuunt intempestiuis conuiujs, quantum denique alij, tantū mihi egomet ad hæc studia his meis characteribus recolenda sumpsero? Verū cum superioribus his diebus domini Ioannis Medinæ volumē de pœnitentia tam acutē, ac subtiliter tractantem, ac disputantem tibi obtulerim: nihilominus quia varia lectio auditoris & lectoris animum oblectat, ego hunc tibi domini Melchioris

Canis codicem non minori cum ingenij acumine de poenitentia & sacramentis differentem prodo: & quo clarior, elucidioreque per docta virorum ora volitaret, postremam in excudendo ab eo adici manu curavi. Quobrem, lector celeberrime, a te iterum atque iterum contendo, ut codicem hunc a tanto viro editum, semper prae manibus habeas: hic enim est, qui ardet amore iuvandi recta studia, in quo tanta est in disputando praeter ceteris eloquentia, ut perlectis eius a te dogmatibus ipsum prorsus Ciceronem audisse, aut perlegisse videberis. Conferua quæso hominem hunc pudore eo, quem amicorum studiis vides comprobari, tum dignitate, tum venustate, ingenio autem tanto, quanto id convenit existimari, quod summorum hominum ingenii expetitur esse videas. Vale.

Ex officina nostra typographica. Anno D.

1550. die vero. 17. mensis Martij.

THEMA RELECTIONIS.

3

Nisi poenitentia habueritis, omnes peribitis. Luc. 13. c.

DOCVM hodierna mihi disputatione tractandum, viri gravissimi, qui de summa facie (quod aiunt) spectaverit, apertiore fortasse existimabit, quam ut nostram in explicando diligentiam desideret, aut laborem. Qui vero introspicere curiosius velit, comperiet sane, multas in profundo veritates delitescere, plusque habere in recessu, quam in fronte promittit. Nisi poenitentiam (inquit apud Lucam dominus) habueritis, omnes peribitis. Qui quidem locus, quaestionem licet simplicem continere videatur, multiplicem tamen differendi materiam subministrat. Nam cum duplex in poenitentiae nomine significatio sit, & virtutis, & sacramenti, mox animadvertitur, disputationem meam in duas esse partes diuidendam: quarum altera versetur circa poenitentiae virtutem, altera circa poenitentiae sacramentum. Haec enim tractandi forma, atque partitio, a magistro sententiarum dist. 14. primum accepta, universis deinde theologis usurpata est. Cumque de utroque partitionis membro, infinitas prope modum quaestiones authores scholastici persequantur: at ego, sex mihi praecipuas ex intimis huius loci visceribus eruendas putavi: quibus omnino expositis, nihil esse video, quod amplius ad thematis intelligentiam, desideretur. Ac principio statim, contro-

PRIMA PARS

uersa illa veniet in mediū, q̄ fundamētū est ceterarū.
An poenitentia sit dolor de peccatis, qua ratione cō-
tra Deū fuere cōmissa. Euestigio sequeretur alte-
ra: Sit ne poenitentia virtus. Succedet suo ordine, ter-
tia, An sine poenitentiae virtute salus peccantibus es-
se possit. Quarto loco id quæremus, an sit de poeni-
tentiae virtute peculiare præceptum. Quinto, in du-
bium vocabitur. Num etiam poenitentiae sacramentū
sit ad salutem necessarium. Postremo, an hoc idem sa-
cramentum, euangelico iure præceptum sit. Has con-
trouersias, tantisper dum definire contendo, vos, vi-
ros ornatissimos, nostrę huius consultationis & audi-
tores & iudices, quæso diligenter attendite.

PRIMA PARS.

i. quæstio.
an poenitentia
sit de peccatis. et
si sit, sit de
peccatis.

Princeps igitur quæstio ea erat: an p̄nia sit dolor de
peccatis, quia cōtra Deū fuere cōmissa. Vbi inuesti-
gare cōpellimur, quidnā p̄nia sit, quidq; sua definitione
& natura cōtineat: id quod in hac materia difficilli-
mū est, egetq; disquisitione nō parua. Et quāuis cōtro-
uersię oēs, sine discrimine apud scholasticos soleant in
vtrāq; partē disceptari: ego tū hāc primā (quoad per-
aduersarios licebit) sine argumentis vtrō citroq; ia-
ctatis, exponere cupio, Quod (nisi me mea fallit opi-
nio) res alioqui explicatu difficilis, hoc seruato teno-
re facilius explanabitur.

Poenitentiam ergo definituris, vt à facillimis or-
diamur, tenenda primū est ipsius vocis origo. Nam
sine

RELECTIONIS.

4

sine huiusmodi notione, rem de qua differimus probē
tenere non possumus. Poenitentiam itaq; à poena de-
riuari, nemo est qui possit ambigere. Poena autē, vin-
dicta quēdam est præteritę culpę. Vnde & Prisci
authores, verbum poenitio, pro eo quod est punio, vsur-
pauere. Sed, & cum rerum malē gestarū, quasi vindi-
cante natura, ipsi intra nos de nobis supplicium sumi-
mus, tum, poenitere propriē dicimur. Poenitentię au-
tem vocabulū, tametsi latius pateat, vsu tamen doctis-
simorum, in bonam partem deflecti solet: vt non, nisi
quę iuste pro culpis assumitur, poenitentia nūcupetur.

Iuste autē vindictę duo sunt genera: alterum publi-
cum, in quo alius est reus, alius iudex, accusator, &
testis; alterum priuatum, in quo, & reus, & vindica-
tionis administer idem est. In illo, aliena culpa vindi-
catur: in hoc, propria. Illa vindicta inuoluntaria patie-
ti est: hæc contra, voluntaria. Poenitentię igitur nomē,
non quālibet culpę vindictam, sed illam voluntariam
designat, qua reus ipse spote poenas eligit, vt in pro-
prias culpas ammaduertat. Augustinus (siue quis a-
lius eius operis fuit author) in lib. de vera & falsa
poenitentia, cap. 19. Poenitere (inquit) est, poenā tenere,
vt semper puniat in se vleiscendo, quod cōmisit peccan-
do. & cap. 8. Poenitentia est, quēdā doletis vindicta, vo-
luntariē punietis in se, quod cōmisisse se dolet. Quo &
Ambrosius videtur alluisse, super psal. 37. cōcione. 1.
dicens. Plena est definitio poenitentiae, commemoratio

De poen. di.
3. c. p̄nia est.

a 4 deli-

PRIMA PARS

delictorū, ut unusquisq; peccata sua, velut quodā quotidiani sermonis flagello castiget, & commissā sibi flagitia condemnet. Literę quoq; sacrę passim admonent pñiam agere, ad quā profecto nō exhortarētur, nisi spōtanea esset: nec poenitentiā ab alio inflictā, agēdam esse monerēt: sed potius patiēdā. Quod nostro in themate etiā intelligitur, si verba diligentius expēdantur. Nisi poenitentiā habueritis ait. Id autē habere dicimur, quod in nr̄a pt̄ate est: ut D. Tho. annotavit. 1. p. q. 38. ar. 1.

At verō, cū nemo in malum aspiciens operetur, ut Diony. 4. c. de diui. nomi. scite tradit, qui volens prudēsq; poenā eligit, eū alicuius boni gr̄a, quod tanq̄ finem sibi pr̄stituat, hoc facere, necessum est.

Finis autē primus iustę vindictę, is habetur, ut qui lesus p culpā est, ei p poenā satisfiat. Ea tenus quippe iudex nocētē plectit, qua tenus opus esse cēset, ut iniurię, & priuatę & publicę faciat satis. Sic igitur & poenitēs, ob eā causā vindicat culpā quā admisit, ut Deo, quē offendit, debitam satisfactionem impendat.

Sed enim, per offensam culpe, nō solū iustitia legislatoris, sed & amicitia violatur. Quapropter, alter finis poenitentis est placare Deum quem offenderit, eumq; sibi cōciliare. Inde enim vindictam, compensationemq; delicti, oportuit in poenitente vltioneam esse, quoniā oportebat amicam esse. Nam neq; apud homines, redintegratur amor, per coactam satisfactionem offendētis.

Cum

RELECTIONIS.

5

Cū autem amicus, poenis amici non delectetur, & alioqui etiam (Aristotele authore) poenę medica-^{2. Elibe.}menta sint, quę velut per contrarium dolorem, morbū pellunt ē voluptate progeneritū, tertius poenitentię finis est, salus animi. Dolet namq; poenitens, lachrymatur & gemit, ut per huiusmodi quasi antidotum, morbo spiritali medeatur, ut Diuus Thom. 3. parte, q. 90. ar. 3. docuit, & August. tracta. in Psal. 57. Sed & Hieronymus in Ecclesiastes cap. septimū, inquit. Nouit birūdo pullos, de succo oculare chelidonia, & dictamum caprę appetunt vulneratę, cur nos ignoremus medicinam poenitentię propositam esse peccantibus? Eandem quoq; sententiam eisdem ferē verbis, Tertullianus dixit in libro de poenitentia. Et Chrysostom. homil. 7. ad populum Antioche, iudices (inquit) cū latrones ceperint, ac sacrilegos, non quomodo ipsos meliores reddant considerant: sed quomodo ab ipsis peccatorum poenas exigant: Deus autem contra: quum aliquem ceperit peccatorem, non considerat quomodo supplicium summat, sed quomodo ipsum corrigat. Itaq; & iudex, pariter & medicus. & c. Paulus deniq; 2. ad Corinth. 7. tristitia (ait) quę secundū Deum est, poenitentiam in salutem operatur. Quin ob rem, poenitentię iudicium, ut amicum, ita quoque salutare est, plusquā vindicatiuum, cuius, scilicet, finis, non tam vindicta, quā vindicta salutaris est.

Igitur (ut quę tam multis diximus, in breuē sum-

a 5

mam

PRIMA PARS

mā redigamus) poenitentia dolor de peccatis est: aliās
et in beatīs esset, nec esset iuxta nomen suum, poena.
Et dolor est spōte pro peccatis assumptus, ut sit, vin-
dicta culparum voluntaria, nec vindicta solum satis-
factoria, sed etiam amica et salutaris. Ac poterant
hæc apud omnes, inconuulsa ratione consistere, nisi ab
iis, qui linguarum eruditione, proprioq; sensu iactan-
tur, (vana licet fiducia) quaterentur.

*Obicit tamen nobis Lutherus apud Rofens. ar. 5.
Imò et Erasmus in annotationibus super tertium
Matth. caput, quod apud Græcos μετανοια, non poena
aut dolor est, sed resipiscencia: et μετανοια resipiscere.
At ubi interpretis noui testamenti, usurpat poeniten-
tie vocabulum, græco in fonte μετανοια est: ubi poeniten-
tiam agite, Græca lectio habet μετανοια: nō ergo in vsu
scripturæ sacræ, poenitentia dolor aut poena est, sed
mutatio consilij et mentis, et poenitere, sapere post
erratum, instituerēq; animum ad viuendum rectē. Sci-
licet hoc irrefragabili argumento, in illam hæresim
incidere Germani, ut crederent, veram poenitentiam
nihil aliud esse, quā nouam vitam. Iuxta quod Am-
bros. apud Magistrum. 14. dist. ait, veram poenitentia
esse, cessare à peccato. Hinc verò nos, paucis extrica-
re possemus, si veteris interpretis, et Christianorum
omnium latinè loquentium autoritate contenti, lati-
ni nominis notionem et originem sequeremur: quæ sa-
tis, (ut arbitror) ante nobis explicata est. Quin etiā,
si rerum*

RELECTIONIS.

6

si rerum ordo, fuerit diligenter inspectus, resipiscen-
tia atque tristitia, vsque adeo sibi vicissim hærent, ut,
si alteram tollas, vtranque necesse sit esse sublatam.
Etenim, si sapias, protinus incipit displicere, quod pla-
cuit. Imò, si erratum tuum semel intelligis, tu ipse inci-
pis, tibi illico displicere. Cum verò, quicquā displicet
quod placebat, id, quemadmodum quo tempore pla-
cuit delectabat, ita necesse est, contristare dum displicet.
Ac ne hunc quidē resipiscentiæ tristitiæq; nexū,
arcanae literæ tacuerūt. Genes. 6. Videns Deus, quod
multa malitia hominum esset in terra, poenituit eum,
quod hominem fecisset, et tactus dolore cordis intrin-
secus. En post poenitentiam, dolor cordis apponitur:
et Hierem. 31. postquā conuertisti me egi poeniten-
tiam, et postquā ostendisti mihi, percussi femur
meum: in quæ verba Hierony. Dolentis (inquit) et
plangentis, et super errore pristino plorantis indi-
cium est, ut femur manu percutiat, et stultum se ante
fuisse fateatur. Dolor itaque, comes indiuiduus est
resipiscentiæ.

Quod si latine vocis nullam rationem haberemus,
si rerum item consequentiam et ordinem negligere-
mus, etiamnum, Luthero Erasmoque, ostenderemus
Græcam μετανοια vocem, poenam quoque ac vindictam
designare. Cuius rei testimonia, si quis à nobis require-
ret, nihil esset profecto, quod tam facile expedire pos-
semus, nisi ad alia properaret oratio. Certè Paulum
2. ad

PRIMA PARS

2. ad Corint. 7. pro poenitentia ^{μετάνοια} vsurpasse, vel proteruus inficiari nō poterit: habent enim græca in hunc modum ^{ἡ γὰρ φύσις τῆς διανοίας, μετάνοιας ἢ μετανοίας ἀπὸ τῆς φύσεως μετατρέφεται}: hoc est, quæ enim secundum deum tristitia est, poenitentiam in salutem non poenitendā operatur. Quo loco si resipiscentiam vertas, sententiā in apostolo falsam efficies, non enim tristitia resipiscentiam operatur: sed ē diuerso resipiscentia tristitiam: at tristitia quæ secundum Deum est, poenitentiam hoc est voluntariam poenam, vindictamq; culparum. Noster item Ausonius loquentem poenitentiam inducens: ^{In Epigram. matrem occisionis staturam.} sum (inquit) dea, quæ facti, non factiq; exigo poenas, nempe ut poeniteat, sic metanœa vocor. Non igitur siue latine poenitentia, siue græcè metanœa, nouam solummodo vitam, sed & veteris odium vindictamq; significat. Sed ais: si verbum verbo reddas, ^{μετάνοια} mutatio cogitationis & mentis est, transmentatio, si in hunc modum loqui latina consuetudo permetteret. Fateor equidem. At, mentis mutatio esse non potest, nisi mens diuertat à malo, contraq; accedat ad bonum. quod quia non fit gressibus corporis, sed affectibus animi, veterem vitam animus auersetur oportet, cum eligit nouam: sic enim animi mutationem recta philosophia interpretatur: quam si haberent Lutherani, nihil ab illis præterea exigeremus, si modo haberent eā, non quam sibi fingunt ipsi, sed quam & verè & græcè describit Ambros. 2. lib. de poenitentia cap. 10. ^{De poenit. d. 1. ca. sunt qui.} inquit,

RELECTIONIS.

7

inquit. Facilius inueni qui innocentiam seruauerint, quam qui cōgruè egerint poenitentiā. An quisquā illam poenitentiam putat, ubi requirendæ ambitio dignitatis, ubi vinteffusio, ubi copulæ coniuugalibus vsus? Renunciandum sæculo est, somno ipsi minus indulgendū, quā natura postulat, interrumpendus est gemitibus, interpellandus est suspiriis, sequestrandus orationibus: viuendum ita, ut vitali huic moriamur vsui. Seipsum sibi homo abneget, & totus mutetur: sicut quendam adolescentē fabulæ ferunt, post amores meretricios peregre profectū, & amore abolito regressum, veteri postea occurrissē dilectæ: quæ ubi non interpellatam mirata, putauerit non recognitam, dixerit ego sum, responderit ille, sed ego non sum ego. Hanc mihi, cogitationum atque animi transformationem, si præstiteris, iam ego de nomine nihil moror, Illa re vera poenitentia est, de qua nos in præsentia disputamus.

Sed illud tamen catholici quidam, contrario penitus sensu atque ratione, in dubium vocant: an ad veram poenitentiam præter dolorem de peccato præterito, propositum exigatur, deinceps futura vitandi: ita ut quemadmodum poenitentem vitam veterem de testari, sic & nouam animo concipere, ac proponere necessum sit. Et quidem iuniores nonnulli, existimant hoc propositum non esse in poenitentia necessarium. Tum quoniam, ut vox ipsa præ se fert, poenitentia, ^{2. q. an oportet poenitentiam de peccato præterito deponere de peccato futuro deponere} culpas ^{Maiores. 4. dist. 14. q. 1. & alia in eadē dist. hic. & quæstio. idem} metanœa ^{et signa} et signa

PRIMA PARS

culpas præteritas respicit, non prospicit futuras: quod
et Diuus Tho. animaduertit. 4. dist. 17. q. 2. ar. 2. que-
sti. 4. ubi asserit, poenitentia proprium obiectum esse
peccatum commissum: quare ait, secundum suam spe-
ciem respicit tantum peccatum præteritum. Tum etiã,
quoniam ventura mala cauere, prudentia actus est,
non poenitentia. Non igitur animus futura vitandi
ad veram poenitentiam necessarius est.

Nos verò, recentem hanc theologiam paulisper fa-
cessat rogemus, et disputationis nostræ perturbatri-
cem exoremus ut sileat: veterumq; authorum senten-
tiam plectentes, intelligamus mutationem mentis, quam
nomen græcum designare certum est, in poenitentia
quoque latina voce comprehendit. Nisi enim mutetur
totus (ut paulo ante referebamus ex Ambros.) ve-
rè poenitens esse non potest: at hæc poenitentis muta-
tio, in eo sita est, si non vitam modo priorem respuat,
sed et nouam animo complectatur, seseq; informet
atq; animet ad rectè in seq; viuendum: sit ergo (ut à
more scholastico non discedamus.) Prima conclusio.

In poenitente semper hæc duo coniuncta sunt, de-
testatio vitæ veteris, et propositum vitæ nouæ: hanc
Magister dist. 14. et 15. tenet: et Albertus. 14. dist.
ar. 11. et Durandus dist. 17. q. 2. ar. 2. et Alexand.
quarta parte q. 69. membro. 9. et Adrianus quolib.
5. ar. 3. et Caietanus in additionibus. 3. partis. q. 1. ar.
1. et Diuus Thom. 3. parte. q. 85. arti. 3. et 86. arti. 2.

et 3.

RELECTIONIS.

8

et 3. contra gentes cap. 158. et 4. contra gentes. ca. 72.

Quæ quidem probatur, ex Apostolo ad Ephes. 4.
deponite, inquit, vos veterem hominem, qui corrumpi-
tur secundum desideria erroris: renouamini autem spi-
ritu mentis vestrae, et induite nouum hominem. et c.
non ergo satis est, veterem exuere, nisi nouus homo indua-
tur, quod certè voluntate fit non manibus corporis.

Hoc præterea insinuatur Genes. 6. poenituit eum q
hominem fecisset, et præcauens in futurum, et tactus
dolore cordis intrinsecus. et c. ambo igitur illa in eo,
quem verè poenitet reperiuntur.

Ezechiel item. 18. cap. si autem (inquit) impius ege-
rit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, et custo-
dierit omnia præcepta mea, omnium iniquitatum eius
non recordabor. Custodire autem omnia præcepta, ad
animi propositum sine dubio referendum est: quoniam
non omnia simul præcepta custodienda occurrunt,
cum homo poenitentiam agit: utrumque igitur poeni-
tens simul præstat: et quod dolet de omnibus pecca-
tis suis, et quod omnia præcepta custodire proponit,
et infra eodem cap. Conuertimini ait et agite poe-
nitentiam, pronicite à vobis omnes præuersiones
vestras, et facite vobis cor nouum et spiritum no-
uum: quod est, nouam vitam animo et concipere et velle.

Præterea (ut rectè Diuus August. lib. de vera
et falsa poenitentia, cap. 17. ratiocinatur) non solum
petitur à peccatore ut gemat, sed etiam ut conuerta-
tur.

PRIMA PARS

tur. Conuertimini (inquit) & agite poenitentiam. &c. & Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu. &c. Conuersio autem ad bonum est: non ergo satis est, malam vitam antecedentem auersari, nisi ad bonam poenitens animo conuertatur.

Id insuper annotauit Ambros. in illud. 2. ad Corinth. 7. Ecce enim hoc ipsum, secundum deum contristari vos, quantam operatur in vobis sollicitudinē & desiderium: desiderat enim (inquit) reformari, qui per peccatum scit, se factum esse deformem.

Dand quoque in Psal. 50. postquam veniam petiuit inquit, quoniam iniquitatem meam ego cognosco. &c. cor mundum, ait, crea in me deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis.

Præterea, primū quod ab eo qui fecit iniuriam postulamus est, huiusmodi propositum. Cum ergo finis proprius poenitentiae sit, emendare deo iniuriam, certē verē poenitens, omnia ea exhibet, per quae iniuria compensatur. Inter hæc autem (vt diximus) illud vnum est, vt homo habeat animum, alias deinceps iniurias non faciendi.

Ad hæc, quemadmodum parentes cum liberos puniunt, emendationem, propositumq; melioris vitæ in futurum, ab illis per poenas extorquent: ita & hoc à nobis vel maxime deus exigit in hac vindicta voluntaria, vt velimus in melius corrigere, quæ peccauimus.

Præterea in omni motu non est recessus à termino aliquo,

RELECTIONIS.

aliquo, sine accessu ad oppositum: ergo, nec auersio à peccato erit sine conuersione ad iustitiam. Quare sicut poenitens detestatur vitam iniustam antecedentem, ita voluntate complectitur futuram iustam consequentem.

Præterea vera poenitentia non est sine actu charitatis, vt mox definiemus: sed per actum charitatis, volumus deo in omnibus placere, & in nullis displicere. Igitur, animus in futurum bene viuendi, verò poenitenti qui ad deū conuertitur, deesse non potest. Quod & nunc in Concilio Trident. sessione. 6. ca. 5. & 6. definitur: & in concilio Florentino fuerat ante declaratum, videlicet ad contritionem, (quæ poenitentiae primus actus est) pertinere, vt doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Nec potest dici, concilium loqui, de proposito implicito. Pari enim ratione statueret, ad contritionem cordis spectare propositū ieiunandi tempore quadragesimæ. Præterquam quod vana esset talis determinatio, & explicatio contritionis, si de implicito proposito intelligeretur. Et simili quoque ratione interpretaremur, ad contritionem cordis pertinere, implicite dolere de peccato commisso.

Secunda conclusio: huiusmodi propositum est de ratione poenitentiae. Hanc tenet D. Tho. expresse, & eam persuadere nititur. 3. par. q. 90. ar. 4. & 4. contra gentes. cap. 27. quia actus morales, ex fine recipiunt
b speciem.

PRIMA PARS

speciem. At, finis poenitentiae & doloris de peccato, est noua vita: ergo illum finem intendere, est de ratione poenitentiae: quemadmodum enim, expulsio dispositionis contrariae, suapte natura paratur ad conuenientem formam inducendam: & propulsatio humoris corrupti, ab arte naturaq; instituitur, vt noua sanitatis forma proueniat: ita & peccata antecedentia destruere, atq; auersari, ad vitam nouam instituendam ordinatur.

Præterea ad poenitentiam id potissimum pertinet, vt deo veteris vitae compensatio fiat. Id autem, vel maxime à nobis deus exigit, pro compensando delicto veteri, vt ei deinceps placere velimus, iuste recteq; viuendo: id igitur est de ratione poenitentiae.

Homil. 34.
cuius initium
in æstium
tempus.

Hoc item probat Magister sententiarum dist. 14. ex definitione poenitentiae, quam nobis Ambrosius & Gregorius, tradidere in hanc formā. Poenitentia est, præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. de poenitentia dist. 3. cap. poenitentia, & cap. poenitentiam.

Nec ego aliud intelligo Florentinum Concilium indicare voluisse, cum astruit, ad contritionem cordis pertinere, vt doleat de peccato commissio, cum proposito non peccandi de cætero.

Ad argumentum verò in contrarium, respondet D. Tho. dist. 14. q. 1. ar. 1. q. 6. ad. 4. q. quāuis ad poenitentiam iuxta primam nominis originem, non pertineat

RELECTIONIS.

10

tineat respectus ad futuram, at, quatenus habet pro fine præcipuo, emendare deo culpam commissam, & illi pro ea satisfacere, huiusmodi propositum est de ratione poenitentiae, nec sine illo deus aut placatur aut conciliatur: cum id, (quod sæpe iam diximus) à nobis maxime requirat.

Hæc de priore diffinitionis particula satis sunt dicta. Nunc circa posteriorem ea questio est à nobis pertractanda, an dolor detestatioq; peccati, quia est contra deum, sit de ratione poenitentiae. Cui breuiter questioni eodem omnes ore respondent, id de ratione poenitentiae esse D. Tho. 3. p. q. 86. ar. 3.

Quippe si quem peccata contristant, vel q; turpia sunt, vel quod infamiae notā inuenerunt, aut aliud damnum dedere peccanti, huius dolor idoneus non est nec delicto aduersus deum commissio pensando nec infenso deo placando & conciliando. Nam ne homo quidem iustus placaretur, cum is qui lesit nullam ipsius haberet in dolore rationem: nec redintegraretur amicitia dum qui eam violauit, iacturam propriā sentit, non amici offensionem. 2. ad Corinth. 7. gaudeo non quia contristati estis sed quia contristati estis ad poenitentiam. Contristati enim estis secundum deum, quæ enim secundū deum tristitia est. &c. Tristatur, inquit Ambrosius, secundum deum, quia delet q; fecit quod odit deus: Idem Chrysostomus homilia. 13. in hanc secundam epistolam: sed expressius homilia. 4. in eandē.

b 2 Item

PRIMA PARS

Item nisi hac ratione & sine, peccator poenitentiam ageret, ad deum minimè per suam poenitentiam conuerteretur: cum tamen Christiani poenitentem, & conuersum ad deum, eundem prorsus intelligamus. Quoniam & arcane literæ poenitentiam sine peccatoris ad deum conuersione penitus ignorant. Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro. &c. Ezechiel. 18. Conuertimini & agite poenitentiam. Esa. 35. Derelinquat impius viam suam & reuertatur ad dominum, & Psal. 118. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Vbiq; igitur ratio finisq; poenitentiae deus ipse describitur.

¶. quæstio Sed existit hoc loco questio non parua, an illa ratio formalis & motiua poenitentiae sine dilectione possit haberi. Quod in hanc formam alii quærent, an in poenitentiae finitione oporteat contineri, quod sit dolor de peccatis quia sunt contra deum super omnia dilectum.

Et suadetur non oportere, quia dilectio est actus sufficiens ad remissionem peccatorum: quare si semper cum poenitentia interueniret, aut neutra esset idonea, aut altera superflua.

Deinde, si actus charitatis necessariò in peccatoris conuersione inueniretur, tunc charitas diceretur secunda tabula post naufragium, potius quàm poenitentia: quod tamen inauditum est.

Præterea, puer fugit ignem tanquàm malum, etiam si op-

RELECTIONIS.

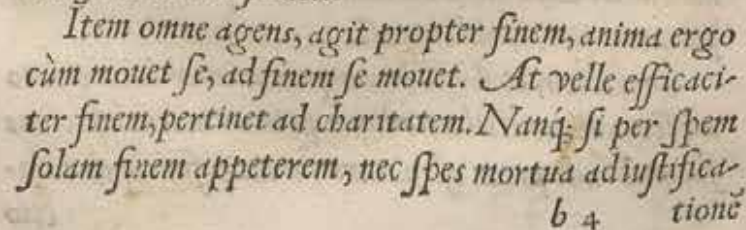
11

si oppositum bonum actu non velit: ergo & homo potest fugere peccata, quanuis deum actu non amet.

Quartò, quia si dilectio esset poenitentiae còiuncta, dilectio poenitentiam antecederet, quoniam attingit finem rationemq; formalem poenitentiae: at còsequens est falsum, ut videtur.

Primò, quia còtritio præcedit gratiam habituale, cum sit eius dispositio: ergo & charitatem, quia gratia prior est charitate, ad quam se habet gratia, ut anima ad potentias suas. Nam dat gratia esse & viuere, charitas operationem.

Item secundò còsequens probatur esse falsum, quia si dilectio contritionem præcederet, iam prima poenitentis contritio esset meritoria, cum à charitate proficisceretur: referreturq; ab eadem charitate in deum super omnia dilectum. At còtritio prima, meritoria esse non potest, quia vel meretur gratiam vel gloriam: non gratiam, quia prima gratia sub merito non cadit: gratiam verò simul fieri & augeri impossibile est. Quare, prima contritio, nec primam gratiam, nec augmentum eius promeretur: sed ne gloriam quidem, quia vel meretur gloriam, quæ respondet primæ gratiæ, puta ut quatuor, si gratia prima erat ut quatuor: vel meretur augmentum illius gloriæ: si primum, iam gloria quæ respondet primæ gratiæ, non daretur gratis, contra Apostolum ad Rom. 6. inquentem, gratia dei vita æterna. Et cò

PRIMA PARS

tionē sufficeret, nec de peccato doleremus qua ratione offensa Dei est, sed qua malum nostrum est.

Id tandē modō in Concil. Triden. sess. 6. c. 6. & 7. definitum est. Ac re vera, id. n. Dñs Luc. 7. insinuas se videtur, inquiens. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quē significat dolorē & lacrymas nullas esse nisi cum charitate essent.

2. prop.

Secunda propositio, prior natura est actus charitatis, quā actus poenitentiae. Imò radix, unde poenitentia habet remittere peccata, dilectio est: iuxta Domini sententiam Luc. 7. Quoniam dilexit multum, ait. D. Tho. 3. p. q. 85. ar. 6.

Probatum item hæc conclusio. Quia poenitens, detestatur peccatum, ut offensam Dei, ergo prius natura amat Deum. Nam nisi quem amore prosequimur, eius mala exhorrescere non solemus.

Primus quoque voluntatis actus, circa proprium obiectum est, scilicet, circa bonum. Deinde sequitur odium oppositi mali. Prior ergo actus est, quo Deo volumus bonum, q̄ actus quo eius malū abhorremus.

Præterea, velle mihi conciliare Deum, est prius, q̄ velle emendare iniuriam commissam, cum illud sit finis huius. At illud ad charitatem pertinet: hoc ad poenitentiam, ut dictum est.

Præterea, ut D. Tho. argumentatur loco citato ad secundū, in actibus animæ primus motus est circa finem. Unde prior est natura intentio finis, quā ele-

ctio

RELECTIONIS.

3

ctio mediōrū. At, dolere de peccatis, & illa destruere, medium est ad placandum & conciliandum Deum, & ad rectam electionē pertinet, ergo. Sed & Hierem. 3. huius rei testimonium habemus: Postquā conuertisti me (inquit) regi poenitentiam, prior est igitur conuersio ad Deū q̄ poenitentia detestatioq; peccati.

Id postremo Cōci. Triden. sess. 6. cap. 6. definiuit, his verbis. Peccatores ad iustificationem se disponūt, incipientes diligere Deum, tanquā omnis iustitię fontem: ac propterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod & detestationē, hoc est per poenitentiā.

Tertia propositio, de ratione veræ poenitię est, quod displiceat peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum. D. Tho. expressē. 3. p. q. 86. ar. 3. patetq; ex prioribus conclusionibus.

3. prop.

Ad primum autem eorum, quē in cōtrariam partem adduximus, respōdet D. Tho. 3. p. q. 84. ar. 5. ad. 2. & q. 86. ar. 6. ad. 2. & de verit. q. 28. ar. 5. in corpore. & ad primū, negādo cōsequentiam. Aliud est enim, quod requiritur ad iustificationem absolutē, aliud ad iustificationem eius qui mortaliter peccauit: in quo requiritur & auersio à malo, & conuersio in bonū, ut iniuria quā fecit cōpensetur per equam satisfactionē.

Ad secundum respōdetur, quod poenitentia dicitur secunda tabula post naufragiū, & non charitas. Primo, quia charitas necessaria est in omni iustificatione, comunisq; & integra naui soluentibus, & naufragis

b s

PRIMA PARS

fragis. Pnia autē, proprium est remediū naufragorū.

Item etiam in poenitētia charitas intelligitur, non autē ē diuerso, in charitate pnia. Quanq̃ & his duobus argumētis breuius responderetur, multos actus hoīs in iustificatione simul cōiūgi, quibus tñ singulis iustificationē ipsam sacræ literæ tribuit. Fides enim, purificat corda nostra, Acto. 15. Spe quoq; salui facti sumus ad Ro. 8. Vniuersa etiā delicta operit charitas. Prouerb. 10. & scriptū quoque est, sine timore neminem posse iustificari. Eccli. 1. Et, cū peccator ingemuerit ac poenitentiam egerit, peccata ipsius obliuioni tradentur. Ezech. 18. & 33. Erraret autē rehemēter, qui vel remissionem peccati, vnicuique ex illis actibus denegaret, vel vnū ex eis quēlibet, superfluere arbitraretur.

Ad tertium, nihil vetat, cū quis semel habuit actum amoris, odio habere malum sine amore præsenti, ex vi tamen præcedentis, vt post primum assensum conclusionis, quem sine assensu antecedenti principiorum habere nequiuimus, nihil prohibet eidem conclusioni iterum atque iterum assentiri sine principiorum assensu. Sic & primam poenitentiam sine dilectione habere impossibile fuit. Secundam verò vel tertiā habere poterimus ex efficacia solū prioris dilectionis. Ita quoq; puer vi & potentia amoris naturalis, quem dubio procul aliquando primū habuit, postea malum fugit naturę contrarium, etiam si amor ille actu non perduret. Quin etiam non oportet duas semper operationes

RELECTIONIS.

14

rationes differentes habere amoris & poenitētię: sed potest vnus & idem actus à charitate & poenitentia proficisci, vt interim media & finem vnico actu complectimur, & principiis & conclusioni vnico actu assentimur.

Ad quartum, cōcesso cōsequenti quod infertur ad primam confutationē, nego consequētiam. Non enim valet, a, est prius, b, & b, prius, c, ergo, a, est prius, c, præsertim cū in diuerso genere causarum ille ordo consideratur. Quemadmodum, & hæc collectio inutilis est, a, est causa, b, & b, est causa, c, ergo, a, est causa, c. Quod vt exemplo manifestum efficiam, ponamus illud quod Philosophi negare nō possunt, primas qualitates & secundas, vtrasque esse dispositiones ad eandem formam substantialem, vt calor & color, humiditas & molities ad animam rationalem, vbi certū est, secundas qualitates priores esse animā in genere causæ disponentis & materialis: animam rursus priorē esse primis qualitatibus in genere causæ formalis. Prior est enim forma, quæ dat esse simpliciter, quā forma quæ dat esse tale. Ex quo tamen, si quis colligeret secundas qualitates esse priores primis, certē à Philosopho non toleraretur, sed ne à dialectico quidem, cū in nullo genere causæ primas qualitates, secundæ præcedant.

Item, contritio prior est habituali gratia in genere dispositionis, gratia etiam prior est habitu poenitentię

PRIMA PARS

tentie infusæ in genere causæ formalis. Sed cōtritio nullo pacto prior est habitu poenitentiae. Quoniam actus ille ab habitu producit in genere causæ efficientis. Effecta autem causarum efficientium, suis causis efficiētibus priora esse nō possunt, nisi fortē in gñe causæ finalis, de quo genere in præsētia nō differitur.

Circa id verò, quod in eodem argumento additur, gratiam se habere ad charitatem & poenitentiam, ut anima ad potentias suas: non in omnibus similitudo est. Quoniam potentie anime, intellectus, & voluntas, nulla ratione præcedunt animam: habitus verò charitatis & poenitentie, quoniam in genere causæ efficientis producūt actus, qui sunt dispositiones ad gratiā, ex consequenti ipsam gratiam antecedunt. Charitas igitur & poenitentia habent se ad gratiam, ut calor ad formam ignis. Idem enim calor si consideretur, ut disponens materiā ad recipiendam formam, prior forma est: si autem ut potentia calefactiua, eadem forma posterior est.

Ad secundam verò confutationem, in qua difficultas est maxima, sunt qui negent primā contritionem meritoriam esse, quam ego sentētiā olim iuuenis tenere solebam, nec enim poteram eam persuasionem inducere, ut gratia habitualis qua iustificamur, prima cōtritione prior esset: quod tamen erat necessarium, ut illa contritio esset meritoria: quippe, cum gratia & amicitia Dei, totius meriti radix & origo sit, atque id etiam

Gabr. d. 14.
q. 1. ar. 2.

quæstio in
angustia
sicut in
ua

RELECTIONIS.

15

id etiam D. Tho. mihi sentire videbatur. 1. p. q. 62. ar. 2. ad. 3. in hæc verba. Triplex est conuersio in Deum: una quidem per dilectionem perfectam, quæ est creature iam Deo fruētis. Et ad hanc conuersionem, requiritur gratia consummata. Alia conuersio est, quæ est meritum beatitudinis, & ad hanc requiritur habitualis gratia, quæ est merendi principium. Tertia conuersio est, per quam aliquis præparat se ad gratiam habendam, & ad hanc non exigitur aliqua habitualis gratia, sed operatio Dei ad se animam conuertētis: secundū illud, conuerte nos domine, & conuertemur.

3. p. q. 89. ar. 1. ad. 2. Actus, inquit, primus poenitentis se habet, ut vltima dispositio ad gratiam consequendā: scilicet, cōtritio. Alij verò sequētes actus poenitentie, procedunt iam ex gratia & virtutibus. Sed idem tenet Henr. quoniam. D. Tho. quem ego authorem libentissimè se-
quor. 1. 2. q. 112. ar. 2. ad. 1. contrariam sentētiā tenet: quod si. 5. q. 23. et maioris. 4. d. 12. q. 1. *respondet*
concedo contritionem primam esse meritoriā gloriæ. *quæstio in*
Primò, quia est operatio amici Dei ordinata in finē supernaturalē. Imò ut ostensum est, in finē charitatis, ab ipsa charitate ordinata, ergo est meritoria.

Præterea, vltima dispositio ad formam, in genere causæ formalis, posterior ipsa forma est. Igitur secundum ordinem causæ formalis, contritio, à gratia procedit, erit ergo meritoria.

Præterea fingamus hominem post primam illam contritionem à vita discedere. Tum quæro an isti dabitur

PRIMA PARS

bitur aliqua gloria. Quod quia negari nō potest, quero rursum, an illam gloriam talis homo meruerit? Si meruit habetur intentum, si non meruit, ergo adulto seclusis sacramētis datur gloria absq; merito, proprio reclamante Paulo. 1. ad Corin. 3. Vnusquisq; propriā mercedem accipiet, secundum suum laborem. & Matt. 20. Nemo diuturnum accepit denarium, nisi qui in vinea laborauerit.

Præterea, primus actus charitatis, est meritorius, cum sine dubio, sit opus amici Dei maxime placens Deo. Ioan. 14. Qui diligit me, ego manifestabo ei met ipsum. Sed actus primus poenitentię sequitur primū actum charitatis, à quo proficiscitur, ergo est meritorius. Quod Augu. affirmat, de ve. & fal. poen. c. 17. ubi de iis qui in fine poenitentiam agunt, sic loquitur. Cum fructifera poenitentia opus sit non hominis sed Dei: inspirare eam potest, qm̄ vult sua misericordia, & ex misericordia remunerare, quos damnare potest ex iustitia. & cap. ultimo ait, poenitentiam non solum indulgentiā promittere, sed certa præmia. Gratianus etiam id habet de poen. di. 1. c. conuertimini.

Igitur ad argumentum, concedo libenter primam gratiam gratis dari. Nego tamē exinde primam gloriam dari sine merito. Eadem enim contritio vt quatuor, & dispositio est ad gratiam vt quatuor, & meritoria glorię, vt quatuor qua ratione ordine naturę gratiam sequitur, & ad impugnationem: quia gratia

RELECTIONIS.

16

tia est acceptatio ad vitam eternam. Id, scilicet, ego nego si sermo formalis sit: sed est forma per quā aliquis est amicus Deo, per quam homini grato & accepto, admissioq; in diuinę naturę consortium, facultas datur ad æterna bona, per operationem virtutū promerenda. Nec oportet formaliter loquendo, vt quis sit amicus Deo, quod Deus per talem amicitia, seclusa quacunq; operatione, velit illi vitam æternā. Sed satis est, quod velit illum admittere ad participationem bonorum supernaturalium, quę simpliciter faciunt homines bonos, qualis est charitas, & ceterę virtutes infusę, per quas admissus homo ad Dei amicitiam & gratiam, æternam gloriam propriis actibus demeretur. De adultis loquimur, nam paruulis gratia datur, per operationē alienam, similiter & gloria.

Cuius rei exemplum habes in anima: quę quoniam actus primus est, dat esse & viuere. Hanc consequitur potentie naturales, hoc est, intellectus & voluntas, per quas operatur ad consecutionem finis. Sic & gratia, vita quędam animę est, quę illi & viuere, & esse diuinum præstat, quā charitas & reliquę virtutes consequuntur: quarum operationibus finē suum homo cōsequetur. Nec deerit præter naturale, morale quoque exemplum, in huius rei expositionem. Cum enim homo quis, gratus incipit esse principi, non est opus, vt per talem primam gratiam acceptus sit ad vltima præmia, atq; præcipua, quę videlicet, princeps fidehcer

SECUNDA PARS

fideliter seruientibus præparauit. Sed per talem primam gratiam intelligitur admitti in domum, consortiumque eiusdem principis: darique facultas intelligitur, ad præmia quæcunque fidelium amicorum promerenda. Cum autem Apostolus ait, gratia Dei vitam æternam donari, certè sentit, quod August. disertissime docet. Hypognostico, & de gratia & lib. arb. cap. 4. 5. 7. & 15. per auxilium dei gratuitum, eam homines consequi, cum tamen simul dicatur corona iustitiæ, quia nobis cooperantibus gratiæ dei respondet, tanquam premium mercesque operis nostri. Atque de prima controuersia, satis superque fuerit disputatum. Vbi constitutum nobis est, poenitentiam esse voluntariam poenam, pro peccatis assumptam, propter deum, ex charitate dilectum.

SECUNDA PARS.

5. q. 1. 10.

IN secunda verò, id vertebatur in questione, an poenitentia sit virtus. Cuius quidem questionis pars negatiua, ex eo suadetur in primis, quod nulla virtus, vitium in eodem subiecto necessario supponit: at oportet hominem fuisse vitiosum, priusquam in homine poenitentia sit: non igitur est poenitentia virtus. Nam & absurdum est, virtutes te habere non posse nisi ante peccaueris, & Christo domino aliquam denegare, in quo omnium virtutum plenitudo est.

Deinde, philosophi nullam de poenitentia fecere mentionem, non Aristoteles, non Cicero, non Seneca, non denique

RELECTIONIS.

17

denique Macrobius, qui tamen copiosissime de virtutibus disseruere: non ergo est poenitentia virtus.

Præterea, cuiusque virtutis primus actus est, electio boni: secundus verò, fuga mali. Est enim virtus, habitus electiuus, in mediocritate consistens. At poenitere, detestationem, fugamque peccati notat: non ergo potest esse præcipuus cuiusque virtutis actus, cum tamen primus actus poenitentiae sit. Quare, non est poenitentia virtus.

In contrarium est: quod compensare iniurias aduersus homines factas, virtus est: ergo, & diuinas offensas vindicare, virtus sine dubio est.

Ad huius controuersiae plenioris explicationem, sit prima propositio.

Poenitentia est virtus: quæ quidem conclusio indubitata apud Catholicos semper fuit. Nisi, quod nostra hac tempestate, quidam apud Hispanos hæretici, irridere ceperunt eos, qui de peccatis commissis tristarentur. Cuius erroris author, creditur esse Lutherus, qui nouam, solummodo vitam à poenitentibus exigit, poenas non exigit. At hic error (ne aures vestras sanctorum testimonio obtundam) ex sacris literis reuincetur. Baruch. 2. Anima quæ tristis est super magnitudine mali, & incedit curua & infirma, & oculi deficientes, & anima esuriens, dat tibi gloriam & iustitiam domino. 2. ad Corinth. 7. Gaudeo, non quia contristati estis, sed quia cōtristati estis ad poenitentiam, quæ

SECUNDA PARS

quæ enim secundum deum. &c. Et Psal. 6. Laboravi in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. Ecce propheta sanctus & rex laborat, gemit, lachrymatur. Vbi in lecto: quantum? rigat: quandiu? per singulas noctes. Ob unam, scilicet, noctem quam in iniquitate contraxerat, vitæ totius laborem, gemitum lachrymasque designat: & post tam clarum & illustre Dauidis exemplum, sunt qui in luce meridiana cæcutiant. Quorum stultitiam facile sanè erit redarguere, vel naturali ratiocinatione: quæ ostendit dolorem de peccatis moderatum ob debitum finem esse laudabilem. Nam, quem errati piget qui castigat seipsum: idque maxime cauet, ne rursus in eosdem laqueos inducatur, is laude dignissimus est.

Præterea, si cuius rei prosecutio turpis est, fuga bona erit suapte natura: poenitentia ergo, cum fuga peccati sit, honestissima est.

Præterea, aliorum punire peccata iure naturæ, studiosum est: quemque igitur sua vendicare facinora, æquum & iustum est.

Tandem, hominem in quem iniuste peccaris, placare, virtus est: Deo ergo quem offenderis satisfacere, virtus est. Sed quid nos audaces de bono divini præcepti disputamus? (Nam Tertulliani verbis libenter utimur) bonum est poenitere, an non? quid reuoluis? Deus præcepit, Deus hortatur, Deus inuitat: poenitentiam

in libro de
penitentia.

RELECTIONIS.

18

tentiam (inquit) agite, poenitentia igitur, actus virtutis est.

Secunda conclusio. Poenitentia est virtus specialis. Contrarium huius tenuerunt quidam ante D. Thomam, ut ipse Thomas author est, dist. 14. q. 1. ar. 1. q. 3. hos Scotus secutus videtur dist. 14. q. 2. & Maior. etiam. q. 2. Sed hac conclusione explicanda primū intelligamus, dolere de peccatis, eo quod contra rationem facta sunt, non pertinere ad aliquam specialem virtutem. Cum enim omnis virtus sit conformis recte rationi, eadē sufficit, & ut placeat quicquid rationi consentaneum est, & ut displiceat quod à recta ratione discordat. Unde temperantia satis est, ut detestemur actus intemperantiæ, & iniustitia, ut iniustitiam abominemur.

Illud etiam compertū habeamus, tristitiam de peccato, quatenus offensa Dei est, non requirere specialem virtutem præter charitatem. D. Tho. q. 85. ar. 2. ad 1. & ar. 3. & ratio est in promptu. Nam per eandem amicitiam bonum amicis volumus, & mala amicorum auertimus.

Præterea, & id accipiamus, quod exploratū quoque est, dolere de peccato, ut languenti animo medeamur, non indigere alia virtute præter charitatem. Nam sicut ex amore naturali, medicinam appono morbis corporis, ita ex charitate, qua meipsum diligo propter deum, medicinam adfero, egritudinibus animi.

c 2. Atque

S.E.CUNDA PARS

Atque ab eadem omnino charitate est, tristiari de culpa, ut mihi conciliem deum. Etenim, quaecunque humana actio, ob id parata, ut comparem amicitiam hominis, nullam exigit specialem virtutem humanam: sed ex quodam desiderio amicitiae consequendae proficiscitur, quod inchoatio quaedam est, & veluti amicitiae futurae semē. Tristari ergo de peccato ut in gratiam dei redeamus, inchoatio quaedam est diuinae amicitiae: nec ad aliam virtutem pertinere potest. Imò adeo virtutis nomen non meretur, cum in genere amicitiae actus ille imperfectissimus sit, virtus autem sit dispositio perfecti ad optimum, ut ex Aristot. 7. phys. lib. colligitur.

Cap. 3.

Tristari ergo de culpa, eo fine ut compensetur offensa, quae aduersum deum commissae est, id nos asserimus exigere propriam specialemque virtutem. Nam, ut dare Petro pecunias, si in se quidem absolute consideretur, nullam habet laudem: sed si do, ut releuem miseriam eius, actus est misericordiae: si ut bene illi faciam, scilicet, quia bonum ipsius est, ad beneuolentiam & amicitiam pertinet. Sin verò, tanquam donum gratuitum pecunias confero, nempe ut suo loco & tempore, quibus decet distribuuntur, ad virtutem liberalitatis spectat. Ita, tristitiam assumere, qua iniuriae Deo factae compensatio fiat, à virtute speciali oriatur necesse est, cum finis ille tam specialis sit, ut pertinere ad duas virtutes nequeat, nedum ad plures. Diuersa

RELECTIONIS.

19

uersa quippe formalia motiua voluntatis, diuersae sunt formales rationes obiecti: atque consequenter, diuersos habitus & virtutes efficiunt.

Præterea, si quem haeresis suae poeniteat, ut emendetur offensa Deo facta, actus virtutis sine dubio est. Nec tamen potest elici à fide, quae est in intellectu, sed ne ab aliis quidem virtutibus generaliter. Dabitur ergo aliqua specialis virtus, unde ille actus existat: quam nos poenitentiam appellamus.

Postremo, velle compensare iniuriam factam proximo, requirit specialem virtutem: ergo, & velle compensare, ac vindicare iniuriam factam Deo.

Sed ex his oritur dubium, si poenitentia virtus specialis est, an incidat in virtutem aliquam particularem earum, quas Philosophi posuerunt. Videtur enim esse eadem cum iustitia. Quod Durandus, di. 14. q. 2. asseruit: quia per eandem virtutem reddimus unicuique debitum, & illi satisfacimus, si intulimus iniuriam. Sed per iustitiam unicuique reddimus debita, ergo. Et confirmatur, quia iniuriam factam, ad ius, equalitatemque reducere, actus iustitiae est.

Præterea, vindicatio species iustitiae est: ergo, & poenitentia. Quod & D. Tho. affirmat. 3. p. q. 85. ar. 3. ad. 4. & artic. 4.

Falluntur tamē qui hoc sentiunt. Primò, quia inter Deum & homines, non est iustum simpliciter, sed secundum quid, ut D. Tho. ar. 3. iam citato, ex Arist.

c. 3. 8. Ethic.

SECUNDA PARS

8. Et hi manifestat: ergo, cum poenitentia sit virtus inter hominem & Deum, non reddit iustum nisi secundum quid. Non est igitur virtus iustitiae, quae videlicet aequale reddit. Deinde, religio debitum Deo reddit, & tamen non est iustitia. Non ergo, quaecunque virtus debitum Deo reddit, virtus iustitiae est.

Causa. dicitur ad religionem poenitentiam Quibus argumentis, Caietanus commotus, tenuit poenitentiam esse virtutem religionis, & quia eiusdem praeterea virtutis est, reddere debitum Deo benefactori & offenso, sed per religionem reddimus debitum Deo benefactori. Maior probatur, quia ratio debiti non variatur ex eo quod sit pro beneficiis, vel offensis, ut debitum ex accepto mutuo, vel ex furto, eiusdem rationis est. Cum ergo sola religio reddat debitum Deo, ratione accepti beneficii, sola debitum Deo reddit ratione factae offensa.

Item Baruch. 2. Anima quae tristis est super magnitudine mali, dat tibi gloriam & iustitiam domino. Primum gloriam, deinde iustitiam, & confirmatur hoc ex Psal. 3. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Primus ergo actus poenitentiae, hoc est, contritio, sacrificium, opusque religionis est.

Adversarius. Sed haec quoque opinio, primum D. Tho. adversatur. 4. di. 14. q. 1. ar. 1. q. 5. & di. 15. q. 4. ar. 7. q. 1. ad. 2.

Praeterea, & falsa est: quia religio non reddit Deo quodcumque debitum, sed honorem, ut poenitentia per se quidem

RELECTIONIS.

20

se quidem intendit compensare iniuriam Dei. Assumit tamen ad hunc finem, ea per quae compensatur iniuria, quaecunque illa sint. Unde primum assumit tristitiam de vita veteri, deinde propositum vitae novae, mox exteriorem poenam & satisfactionem: denique in his omnibus subiectionem, & humilitatem erga Deum. His enim homines humanas iniurias solemus compensare. Cum igitur finis poenitentiae proximus atque precipuus non sit, honor Deo reddere, certe religio esse non potest, cuius proximus finis est, reddere Deo cultum.

Praeterea, non est eiusdem virtutis, reddere debitum honorem principi, & ipsius offensam compensare. Illud enim ad observantiam pertinet, hoc ad iustitiam, ergo non est eiusdem virtutis Deum colere, & eius offensam satisfacere.

Dicendum ergo, poenitentiam esse specialem à ceteris virtutibus distinctam, quas Philosophi cognoverunt, cuius proprius actus est, compensare offensam Dei. Quae quidem virtus, iustitia quaedam est, qualis inter homines ad Deum esse potest. Ezech. 18. Si autem impius egerit poenitentiam, & fecerit iudicium, & iustitiam. Psal. 18. Feci iudicium & iustitiam. ad Ro. 6. Sicut exhibuistis membra vestra servire iniquitati, ita nunc exhibete servire iustitiae.

Ad primum verò argumentum, quo suadebatur esse iustitia, iam videtur esse responsum. Nam iustitia, quae proprie & simpliciter iustitia vocatur à Philosophis,

SECUNDA PARS

non nisi inter eos est, inter quos equale reddi potest.

Quare, in diffinitione iustitiae, sicut ius pro equali iustoque sumitur, ita particula unicuique pro iis solis distribuit, inter quos iustum & equale est: & per hoc patet ad confirmationem, quae de iniuria facta homini procedit. Nam pro iniuria facta Deo, equale reddere impossibile est.

Ad secundum, vindicatio non ponitur proprie species iustitiae a D. Tho. Sed pars quaedam adiuncta, & virtus illi propinqua. Has D. Tho. partes potestatiuas appellat virtutum: ut religionem partem iustitiae, modestiam temperantiae. Cum vero asserit, poenitentiam esse speciem iustitiae, latius usurpat speciei vocabulum, pro inferiori, quod se habet per modum speciei. Dixerat enim ar. 3. iustum diuidi in iustum simpliciter, & iustum secundum quid. Quae non est diuisio generis in species.

Ad primum autem eorum, quae faciebamus pro Caietani sententia, respondetur: quod religio non reddit debitum Deo pro beneficiis acceptis, si formaliter & per se loquimur: sed gratitudo est, quae refert Deo debitam gratiam pro acceptis beneficiis. Reddit autem religio debitum cultum, in signum domini universalis, ratione cuius, latram cultumque debemus peculiarissime seruitutis. Ad quam virtutem, nullo modo pertinere potest, debitum compensare, quod oritur ex delicto commissio.

Fateor

RELECTIONIS.

21

Fateor tamen, quod si quae virtus esset inter deum & homines commutativa, qua redderemus debitum ratione cuiusquam commutationis, ad eandem quoque spectaret compensare iniuriam factam Deo, quemadmodum inter homines accidit.

Sed obiicit: si primus actus virtutis huius est satisfacere pro delicto commissio, ad satisfactionem vero iniuriae factae, per accedens dolor interuenit: ergo, potissimum huius virtutis actus, non est poenitere: quo circa poenitentia ex accidenti vocabitur.

Ad hoc dubium facile est respondere, si teneamus, poenitentiam esse actum publicae iustitiae: cuius, scilicet, deus iudex est, poenitens, minister: sed si teneamus esse priuatam iustitiam, atque vindictam (ut antea diximus), difficile est. Nam cum haec vindicatio & inflicto poenae accidentaria sit, satisfactioni voluntariae quam proximo facimus, profecto & accidentaria videtur esse compensationi, quam facimus Deo.

Hoc tamen mouere nos nulla ratione debet: est enim insigne discrimen inter homines offensos & deum: quod offensus homo, ab offendente id primum exigit, non ut se torqueat per poenas: sed ut reddat honorem, ablatum per iniuriam: tametsi & illud quoque in partem compensationis accipiat, si is qui offendit, de offensa praeterita contristetur. At vero Deus, e contrario id primum exigit, ut cum volumus peccatum admissum compensare, tristemur, luamusque poenas delicti.

c 5 lixi

SECUNDA PARS

licti commissi: id verò secundo requirit, ut honorem
et reuerentiam, quæ peccando detraximus, poeniten-
do rependamus. Cur ita? Nempe non suam, sed no-
stram querit utilitatem: quæ videlicet in poenis vo-
luntariè pro peccatis assumptis, maxima est. Nam
(ut Chrysostomus homil. 5. 6. et 7. ad populum, ele-
gantissimè tradit) nulla medicina appositior, nullum
remedium præsentius aduersus peccata est, quàm
tristitia dolorq; pro peccatis: et quemadmodum ver-
mis lignum, tinea vestem è quibus prodire consum-
munt, ita poena matrem è qua nata est, hoc est culpā,
interimit. Merito igitur, ea virtus per quam offensas
dei compensamus, poenitentia nuncupatur: quæ videli-
cet poenas voluntarias infligit: quibus utiq; deus vel
maximè placatur, quoniā is vel maximè homo sanatur.

respondet argumēto
ad hanc oppo-
nitur quæ
ad 1. m.
Ad primum argumentum eorum, quæ à principio
opponēbamus, ad suadendum poenitentia non esse vir-
tutem, respondeo, facillimè (nisi ego cæcutio.) Uni-
cuiq; statui et conditioni suas virtutes esse tribuen-
das. Rectoribus iustitiam, pauperibus patientiā, pec-
catoribus poenitentia. Certè, virtus medicæ artis mor-
bum supponit in subiecto, cui debet applicari. Quod
si per hanc artem quisq; sibi solum mederetur, idq; op-
timè posset, laus huius artis non exinde minueretur.

Eadem quoque ratione, sunt quædam virtutes ad
tuendam bonam valetudinem animi. Et virtus quoque
est ad reparandā, si quando fuerit amissa: unde nego
antece-

RELECTIONIS.

21

antecedens. Nam licet absolute virtus hominis, non
exigat prius hominem vitiosum, sed ex suppositione
tamen, si incidat in peccatum, nihil vetat, ut sit virtus
ad medendum illi. Nam, et hominis natura integra
non exigebat vindicationem: at, si mali sint et præua-
ricatores, virtus necessaria est: non enim vindicamus
nisi malefacta. Itaque sicut vindicatio sceleris alieni
supponit vitium in alio, sic vindicatio sceleris proprii,
supponit vitium proprium. Atque ob id hæc virtus
in Christo non fuit: sicut nec fides, aut spes: quoniam
imperfectionem in subiecto notant: cui adhærent.

Ad secundum dicitur, nonnullos ex philosophis poenitentiam
commendasse: Senecam in tragædiis, quæ poe-
nitet peccasse, penè est innocens: Periclitum Corin-
thium, cum peccaueris, subeat te poenitentia: Aristote-
lem. 7. Ethic. ubi asserit, intemperantem ab inconti-
nente hoc distare: quod intemperans non poenitet, ideoq;
est incurabilis: at incontinens poenitet, ob idque mor-
bus eius medicabilis est. Sed et Ouid.

Sæpe (ait) leuant poenas, ereptaq; lumina reddūt *de Ponto.*

Cum benè peccati poenituisse vident.

At verò non posuerunt specialem virtutem poe-
nitentia: vel quia non considerauerunt virtutem, nisi
in ordine ad bonum humanum, (poenitentia autem nō
est virtus specialis nisi in ordine ad diuinam pro-
videntiam, quæ est responsio D. Tho. dist. 14. q. 1. ar.
1. q. 3. ad quartū) vel, quod finis huius virtutis superat
omnem

SECUNDA PARS

omnem hominis rationē. Quod enim deus concilietur, eiusque offensa compensetur per poenas voluntariē assumptas, ratio naturalis non assequitur. Certē Tullius id fieri posse non putavit. Cuius, 3. acad. lib. verba hæc sunt. Quod si liceret iis, qui in itinere decrascent, sic vitam deuiam secutos, corrigere errorem poenitendo, facilius esset emendatio temeritatis. Quod si liceret inquit: licet planē, apud quos, nempe apud fideles: qui lumine fidei solum, intelligunt, clementiam Dei patris, poenitendo posse placari: indulgentiam peccatorum poenitendo posse comparari: compensationem iniuriæ deo factę, poenitendo posse fieri: morbos omnes animi poenitendo posse aboleri: ea ratio naturalis non tenet: tenet fides.

Vnde postremam huius controuersię conclusionem constituimus.

*postrema huius
prop.* Poenitentia est virtus infusa. Pro cuius confirmatione, quędam mihi sunt iacienda fundamenta.

Primum, dupliciter aliquam virtutē esse infusam: aut, ex genere & natura sua, quia videlicet per actus nostros acquiri & generari non potest. Vnde necesse est, a deo nobis supernaturaliter infundatur: quales à Theologis asseruntur virtutes theologice, fides, spes, charitas. Aut virtus dicitur infusa per accidēs, quia licet per actus nostros naturales acquiri possit, miraculose tamen alicui infunditur: vt scientia rerum naturalium. Adde collata: & usus linguarum collatus apostolis:

RELECTIONIS.

23

apostolis. Hic igitur de virtute infusa loquimur, iuxta priorem modum.

Secundum fundamentum ex 1. 2. q. 51. arti. 4. non est alia causa necessaria ponēdi habitus infusos à deo, nisi vt homo bene se habeat ad producēdos actus supernaturales. Probatur manifestē, quoniam ad actus naturales, quos potētia cum auxilio Dei generali producere potest, non est opus habitu infuso supernaturali, (cū per actus nostros possit habitus acquiri) quo bene potentia se habeat ad similes actus. Quare tunc, vel virtus acquisita superflueret, vel (vt dicamus verius) superflueret ipsa virtus infusa, quę nihil aliud præstaret, quàm quod præstat acquisita.

Et præterea, talis virtus infusa, nō esset primi grāis, de qua nos loquimur: sed esset potius p accidēs infusa.

Tertium fundamentum, actus poenitentię, qui sufficit ad iustificationem (quem Theologi contritionem appellant) non potest esse in homine, sine actu fidei supernaturalis, quod primum ostenditur ex Augu. in lib. de ve. & fal. poen. cap. 2. vbi, Si fides (inquit) fundamentum est poenitentię, constat, poenitentiam, quę ex fide non procedit, inutilem esse.

Nemo item potest bene agere poenitentiam, nisi qui sperauerit indulgentiam de poenitentia. dist. 1. cap. nemo potest. ex Ambro. Sperare autem indulgentiā, non potest sine actu fidei, ergo &c.

Est quoque testimonium Hier. p. clari. cap. 11. Postq̃
cōuer-

SECUNDA PARS

conuertisti me, egi poenitentiam: & postq̄ ostēdisti mihi perculsi femur meum. Nota, postq̄ ostēdisti mihi.

Idem apertē ostenditur, ex eo quod ad iustificatio- nem impij, requiritur fides, vt anno superiori copiosis- simē demonstrauimus multis testimoniis irrefragabi- libus, ē quibus illud est praeſtatissimum, sine fide im- possibile est placere Deo, ad Hebr. 11. & Sapient. 9. per sapientiam (quam, scilicet, donum Dei de celo de- lapsum ante dixerat,) sanati sunt quicunq; placuerūt tibi domine à principio. Ex hoc vos colligite omnes considerationes circa peccatum, quas ex naturalibus habere possumus, esse penitus insufficientes ad poeni- tentiā qua homo iustificatur. Contra Scotū. d. 14. q. 2.

Quartum fundamentum, actus poenitentiae qui est sufficiens ad remissionem peccatorum, nō producitū à voluntate cum solo cōcursu Dei generali: sed eget auxilio supernaturali Dei, quo ipse moueat volunta- tem nostram ad veram poenitentiam. Id quod & cer- ta ratio docet, & confirmat auctoritas (vt ait Ber- nar. ser. 1. in festū Pēt.) Diuus quoq; Aug. de fide ad Petriū, cap. 3. Firmissimē (inquit) tene, neminē hīc posse poenitentiam agere, nisi quem Deus illuminaue- rit, & gratuita sua miseratione conuerterit, & lib. 5. contra Iulian. Pelagianum, cap. 3. & multis aliis locis id probat ex Apostolo ad Rom. 2. vbi ait. Bonitas Dei ad poenitentiam te adducit. Et ex illo. 2. ad Ti- mot. 2. Ne fortē Deus det illis poenitentiam, & re-
suscitāt

RELECTIONIS.

24

suscitant à diaboli laqueis.

Præterea, hoc fuit determinatum contra Pelagii. vt patet in epistola Aurelij Carthaginensis episco- pi, de erroribus & condemnatione Pelagij.

Et est. 72. in
ordine epi-
stola Leon.
pap. in edi-
tione Parisi.

Decimo, inquit Catholici, postulandus, scilicet, Pelagius, vt fateatur, secundum gratiam & miseri- cordiam Dei, veniam poenitentibus dari: non secundū meritum eorum, quandoquidem ipsam poenitentiam donum Dei dixit Apostolus, vbi ait de quibusdam, Ne fortē det illis Deus poenitentiam.

Idem definit Leo pap. episto. 69. ad Theodorū epi- scopū. Ipsam poenitentiam ex Dei credimus inspira- tione conceptam, dicente Apostolo, ne fortē det il- lis Deus poenitentiam &c.

Est quoque definitum à Celestino Papa, in epla ad omnes Galliarum episcopos, cap. 4. Neminem de ruina peccati per liberum arbitrium posse consurge- re, nisi eum gratia Dei miserationis erexerit. & cap. 8. ac. 9. Preparatur voluntas à domino, & vt aliquid agant, paternis inspirationibus, suorum ipse tangit corda fidelū. Qui enim spiritu Dei aguntur, ij sunt filij dei. Quod & Cōc. Trid. sess. 6. c. 5. 6. et. 7. definitū est, & cano. 3. Si quis dixerit, sine praeueniente spiri- tus sancti inspiratione atque eius adiutorio, hominē poenitere posse, sicut oportet, vt ei iustificationis gra- tia conferatur, anathema sit.

Cuius rei manifestū testimoniū habes apud Hier.
cap. 31.

SECUNDA PARS

cap. 31. Conuerte me domine, & conuertar, quia tu domine, Deus meus. Postq̄ enim conuertisti me, egi poenitentiam. In quæ verba Hierony. Vide (inquit) quantum sit auxilium Dei, & quam fragilis humana conditio, ut hoc ipsum quod poenitentiam agimus, nisi nos dominus ante conuerterit, & nisi Dei nitamur auxilio, nequaquam implere valeamus.

Ratione quoque id probat D. Tho. 4. contra gēti. cap. 72. quia mens debite ad Deum conuertere non potest sine auxilio speciali. Quod licet Gabri. neget. 3. dist. 27. q. unica. ar. 3. & 4. dist. 14. q. 1. & 2. sed apud fideles certum esse debet Hieron. 31. psal. 79. Domine Deus virtutum conuerte nos. Vide Auguēt. in illud psal. 84. Deus tu conuersus viuificabis nos. & lib. 2. de peccato. meri. & remi. cap. 18. male igitur & periculosè Caietanus. q. 1. de contritione dicit. quod potest quis diligere Deum super omnia, etiam ut est beatitudo sanctorū sine charitate infusa, & hoc fine etiam posse esse dolorem acquisitum de peccato, quatenus est offensa Dei.

Quibus iactis fundamentis, tertia conclusio firma persistit, ad actum poenitentiae necessarium esse habitum virtutis infusum. Quoniam hac sola ratione ponimus virtutes theologicas infusas, q̄ actus earū excedūt naturę facultate. Sed actus p̄ncipalis est h̄mōi, ergo.

Confirmatur, poenitentia disponit animam hominis ut bene se habeat in ordine ad finem supernaturale, ergo,

RELECTIONIS.

25

ergo, est habitus supernaturalis. Consequentia patet: quia habitus est dispositio animi in ordine ad operationem: ergo, si operatio est naturalis, habitus erit naturalis: & si operatio est supernaturalis, habitus erit supernaturalis.

Confirmatur. 2. quia Deus suauiter disponit omnia: ergo cum actum perfectum virtutis naturalis nō producat sine habitu naturali, neque actum etiam supernaturalem perfectę virtutis producet, sine habitu supernaturali.

Et præterea cum agens naturale non se extendat ultra finem naturę, non poterit producere habitum poenitentię, quæ videlicet perficit hominem in ordine ad finem excedentem naturę facultatem. Est ergo poenitentia, habitus infusus a deo, per quem poenas eligimus ad diuinas iniurias, in nobis ipsis vindicandas.

Atq; hætenus de secunda controuersia dictū sit.

TERTIA PARS.

Tertio loco id quærebatur, an poenitentię virtus. *6. quæstio* sit ad salutem, & iustificationem necessaria. Nam pars negatiua, vera esse videtur ex Origene homil. 2. in Leuit. ubi septem media enumerat idonea ad consequendam remissionem peccatorum.

Primum est baptisumus ad Titum. 3. saluos nos fecit per lauacrum regenerationis. Secundum est charitas, Lucę. 7. remittuntur ei peccata multa, quoniā dilexit

TERTIA PARS

lexit multum. 1. Petri. 4. Charitas operit multitudinē peccatorum. Tertium est martyrium. Ioan. 15. maiore charitatem nemo habet, quā ut animam suam ponat pro amicis suis. Et Matth. 10. Omnis qui confitetur me coram hominibus, confitebor & ego tui coram patre meo, & qui perdidit animam suam propter me, inueniet eam. Quartum est, eleemosyna, iuxta illud Lucę. 11. Date eleemosynā, & ecce omnia munda sunt vobis. Et Thobie. 4. Eleemosyna, ab omni peccato & à morte liberat. Quintum est, remittere iniuriam. Matth. 6. Si dimiseritis hominibus peccata eorū, & pater vester coelestis dimittet vobis delicta vestra. Sextum est, cōuētere peccatorem ab errore vię suę. Iacobi. 5. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vitę suę, operit multitudinem peccatorum. Septimū tandem est poenitentia, cum lauat peccator in lachrymis stratum suum. Ezechi. 18. Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatū eius non recordabor. Eadem ferē August. lib. 2. contra Cresconium grammaticum, cap. 12. Eadem quoq; Chrysost. in epistolam ad Corint. 2. homil. 4. Cum ergo poenitentiam distinguant Origenes & August. à cæteris remediis quę ad remissionem peccatorum singula sunt idonea, fit cōsequens ad remissionem peccatorum poenitentiam nō requiri. Et confirmatur ex eodem Chrysost. homil. 5. ad Antiochenos, ubi docet: & tristitiam & mortem, de peccato vtranque natā esse,

RELECTIONIS.

26

esse, peccatum vtranque destruere: ut in poenitentibus & martyribus: & homil. 22. ad eosdē. Cum dixisset, cōpunctione atque eleemosynis regnum coelorum emi: subdit, non habes pecunias? non cōpunctionem? Ecce clamat Propheta dicens: Quis est homo qui vult vitam? prohibe linguam tuam à malo, labia tua, ne loquantur dolum: & in salutem tibi sufficiet.

Secundò principaliter pro eadem parte argumentor. Si cui non occurrant memorię peccata, occurrat autem diuina bonitas, poterit ex eiusmodi consideratione in actū dilectionis exire? quem si habeat, proculdubio iustificabitur. Per solam igitur dilectionem, cum peccata in mentem non veniunt, potest homo iustificari: quo circa, non est poenitentia, ad iustificationem necessaria.

Confirmat autem hoc vel maximē, quod peccata commissa nonnunquā è memoria penitus excidunt: ita ut reuocari non possint: idq; vel per morbum, vel etiam per angustiam temporis: quemadmodum si oscitantem Christianum de improviso tyrannus opprimat, nec spacium sit ad cogitanda & deflenda peccata. Quare non oportet in omni euentu poenitere, sed in huiusmodi poterit homo sine poenitentia seruari.

Vltimò, contingit, aliquem esse multis criminibus: perplexum, atq; inuolutū. Si ergo poenitentia esset ad remissionem peccatorum necessaria, opus esset, singulorum peccatorum poenitere, cum par sit ratio de singulis:

TERTIA PARS

gulis: quo fieret, ut non posset huiusmodi in momento iustificari.

Pro parte verò affirmatiua thema nostrum apertissime facit: nisi poenitentiam habueritis. Necessaria est igitur poenitentia, ne pereamus.

Dist. Magistri hac est, dist. 14. et Gratiani de poenitentia, d. 1. ca. quis aliquando, §. c. contra. Huius questionis priusquam ego respondeam, illud suppono. Cum duplex poena sit, altera interior, hoc est, dolor animi, altera exterior, hoc est, afflictio corporis: duplicem ex consequenti poenitentiam esse: alteram internam, de qua. 2. ad Timot. 2. Nequando det illis deus poenitentiam: et Actorum. 2. poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum: Alteram verò exteriorem, de qua. 2. ad Corinth. 7. quæ secundum deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur: et Matth. 11. Olim in cilicio et cinere poenitentiam egissent.

1. contra ad q. Tunc sit prima conclusio. Poenitentia interior est necessarium remedium ad remissionem mortalium peccatorum. Actorum. 3. Poenitemini et conuertimini, ut deleantur peccata vestra. Ezechiel. 18. Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, vita viuet, et non morietur. Nullum enim aliud proponitur poenitentibus medium: unde et cap. firmiter de sum. trini. definitur: quod si quis post baptismum prolapsus fuerit in peccatum, per veram semper potest poenitentiam reparari.

Item Apocalip. 2. Memor esto, unde excideris, et age poe-

RELECTIONIS.

27

age poenitentiam, et prima opera fac: Sin autem, veniam tibi cito, et mouebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris.

Præterea, ad Ephe. 4. et ad Colos. 3. Vos non ita didicistis Christum, sed sicut est veritas in Iesu, exuite vos veterem hominem, et induite nouum. At, induitur nouus per amorem boni, exuitur ergo vetus, per odium vitæ prioris.

Præterea, Eccli. 21. Fili peccasti, non adiicias iterum: sed de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur. Quæ verba tractans Augu. lib. 1. de nupt. et concup. cap. 26. inquit. Si à peccando desistere, hoc esset non habere peccatum, sufficeret ut hoc nos scriptura moneret, fili peccasti, non adiicias iterum. Non autem sufficit, sed addidit, et de pristinis deprecare, ut tibi dimittatur. D. Tho. de veri. q. 28. ar. 5. et 12. q. 113. 2. 3.

Præterea, qui nouam vitam, cessationemq; à peccato solummodo ad iustificationem remissionemq; præfiniunt, hi dominicam preceationem de medio tollunt, qua dicimus, dimitte nobis debita nostra et c. Imò, memoriam peccatorum antecedentium conantur abolere, qua nihil peccatori salubrius est. Psal. 50. Quoniam iniquitatem meam et c. Vide Chrysostomum. homi. 9. in episto. ad Hebræos, 1. multa testimonia sunt.

Præterea, Lucæ 15. Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habet. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam. et cap. 15. Gaudium d. 3. erit

TERTIA PARS

erit in caelo, super vno peccatore poenitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent poenitentia. Quod, & in Concilio hoc Trid. sess. 6. cap. 6. & 14. modo definitum est. Nam sanctorum testimonia hoc loco congerere, fuerit in re non dubia testibus uti non necessariis. Si quis tamen ea nosse cupit, multa colligit Gratianus, de poeniten. distin. 1.

Vide D. Tho. 2. 2. Rophens. arti. 5.

q. 86. ar. 2.

et 1. 2. q. 113.

ar. 5. de ve-

rit. q. 28. ar.

ti. 5.

Neque post tam firma sacrarum literarum argumenta, rationibus hanc conclusionem confirmare necessarium est. Nam rationes ferme quae a theologis in fidei catholicae confirmationem referuntur, ex comectura pendent, nullam vim afferunt in docendo. Nos vero, cum aduersus haereticos disputamus, argumenta quaerimus, quae non persuadeant modo, sed cogant, & tamen in hac parte si quis theologus afferat rationem, non asperner: si non habeat, non admodum flagitem. Nos certe congruentissimam insinuauiamus: quod poenae medicinae sunt aduersus peccata appositissimae: eoque praesertim, quod tristitia atque dolor humilitatem inducunt, superbiam excludunt, quae morborum humani generis prima causa est. Contritam manum, vel brachium, leuare non possumus: sic mœror in corde viri, humiliabit illum. Prouer. 13. Vide Chrysost. homi. 3. in Matth. & 11. ad populum Antiochen.

Praeterea, nihil est quod ita animum humanum contineat & frenet, quam poena. Et igitur homines peccata

RELECTIONIS.

28

cata vitarent diligentius, in quae semel decidissent, poenis ac timore cohiberi debuerunt. Atque (ut August. ait) & habetur de poenitentia dist. 1. cap. nullus. ita impartitur Deus misericordiae largitatem, ut non relinquatur iustitiae disciplina: siquidem naturalis ratio postulat, ut legum prauaricatores, iusta vindicta puniantur.

Secunda conclusio. Exterior poenitentia est quoque *2. concile* ad salutem necessaria. Hanc mox equidem demonstrabo, si prius vnum illud admoneam, actus exteriores ad salutem necessarios esse, in hunc sensum. Ut si facultas *3. p. q. 68. ar. 2. 3.* adsit habeantur in re, si non adsit habeantur in voto. Verbi causa. Baptismus dicitur esse ad salutem necessarius, quoniam si haberi possit, sine illo nemo saluatur. Si haberi non possit, sine voto illius salus constare non valet. In hunc igitur sensum nos asserimus poenitentiam exteriorem, esse ad salutem necessariam, quoniam nemo vnquam qui eam agere potuit, sine ea salutem consecutus est. Nec qui agere non potuit, sine illius voto & desiderio.

Primum ergo argumentum pro hac conclusione est testimonium Concilij Triden. sess. 6. cap. 13. Docendum est (inquiunt patres) Christiani hominis poenitentiam (quam, secundum post naufragium tabulam sancti patres apte nuncupauerunt) multo aliam esse a baptismali, eaque contineri, non modo cessationem a peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum

TERTIA PARS

humiliatum, verum etiam eorundem sacramentalē confessionem, saltem in voto. Itemq; satisfactionem per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritalis vite exercitia. De qua poenitentia scriptum est: Memor esto unde excideris, age poenitentiam, & prima opera fac. & iterum. Quae secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur. & rursus. Poenitentiam agite, & facite fructus dignos poenitentiae. Haec tenus Concilium.

Aique haec ferè sacrarum literarum testimonia magna ex parte conclusionis huius veritatem ostendunt. Nam & illud Apost. 2. ad Corin. 7. Tristitia quae secundum Deum est, poenitentiam &c. de exteriori intelligendum esse, superius admonuimus. Tristitia enim interior, quae secundum Deum est, poenitentiam (videlicet exteriorē) in salutem stabilem operatur. Vera enim poenitentia interior intelligi non potest, quam non exterior consequitur. Baruc. 2. anima quae tristis est, & incedit curua, & infirma. & David psal. 5. Laboravi in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. & Luc. 7. Mulier illa peccatrix lachrymis rigauit pedes domini. Illud quoque Matt. 3. Facite fructum dignum poenitentiae: iam enim securis ad radicē arboris posita est. Omnis ergo arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur: de exteriori satisfactione accipiendum esse, & communis sensus

RELECTIONIS.

sensus Catholicorum manifestat, qui hunc locū maxime referunt aduersus Lutherum, ad asserendam satisfactionem exteriorē poenitentiae. Tum & Chrysostomus docet, homil. 10. in Matth. his verbis. Maxime indigemus compunctione poenitentiae, multarumq; lachrymarum: Poenitentiam verò dico, non solum ut à malis prioribus desistamus, verumetiam, ut bonorum operum fructibus impleamur: Facite (inquit) fructus dignos poenitentiae: quo autem modo fructificare poterimus? si utiq; peccatis aduersa faciamus: aliena rapuisti? incipe donare iam propria: longo es tempore fornicatus? à legitimo quoque usu suspendere coniugij: iniuriam fecisti? refer benedictionis verba coniugis: neque enim vulnerato sufficit ad salutem, tantummodo spicula de corpore euellere, sed etiam remedia adhibere vulneribus: deliciis ante & temulentia disfluebas? ieiunio & aquae potu utrunque compensa: haec tenus Chrysost. Demiq; sic illum locum esse interpretandum, euangelicus stylus ipse declarat: ubi fructus arboris, opera exteriora, quae à bona voluntate tanquam radice, procedunt, asseruntur. Matth. 7. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Præterea & Apostol. ad Rom. 6. hanc conclusionē docet, inquit: Humanū dico, propter infirmitatē carnis vestrae: sicut exhibuistis membra vestra seruire iniquitati, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiae.

TERTIA PARS

3. par. q. 84.
ar. 7. primū.
Nec id solum procedit in lege euangelica, sed in omni siue naturæ, siue scripturæ: hoc enim peculiare habuit lex noua, (vt D. Tho. author est) quod determinat in particulari, ea quæ in lege naturæ erant indeterminata: de iure (inquit) naturali est, vt aliquis pœniteat de malis quæ fecit: quantum ad hoc quod doleat se fecisse, & doloris remedium quærat, per aliquem modum, & aliqua etiam signa doloris ostendat, sicut Niniuntæ fecerunt. Sed ea pœnitentia, determinationem accepit, ex institutione diuinæ legis. Sicut ergo in noua lege, necessaria est ad salutem vtraque pœnitentia, & interior, & exterior, ita etiam in lege naturæ atque scripturæ, necessaria erat.

Præterea Iob. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. Quo testimonio ad hoc corroborandū, vtitur Ambrosius ad virginem lapsam, cap. 8. Pœnitudo (inquit) necessaria est, sicut vulneratis sunt necessaria medicamina: Sed quanta putas, & qualis necessaria pœnitentia? Secundum conscientie molem, exhibenda est pœnitentie magnitudo: non enim verbis agenda est, sed & actu.

Pœnitentia
agere ad ex-
teriorē satisf-
factionē re-
fert Ambro.
sic D. Tho.
Matth. 3. et 4.
d. 22. q. 2. ar.
3. q. 3. ad 2.
Hæc autem sic agitur, si tibi ante oculos ponas, non aliud remedium post baptismum, constitutū esse, quam pœnitentie solatiū. Tum imprimis proprii facti tu ipse iudex esto crudelior, & quasi mortuam te existimans, quomodo possis remuiscere cogita: deinde, mēs, ac membra singula, digna castigatione punienda: totum cor-

pus

RELECTIONIS.

30

pus crucietur: dicit enim Dominus: conuertimini in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. &c. Et infra, qui futuras pœnas in hoc paruo vitæ spacio compensauerit, seipsum ab æterno iudicio liberat: grandi plagæ, alta & prolixa opus est medicina, grande scelus, grandē habet necessariā satisfactionē.

Idem etiam elegantissimē docet Chrysost. in epistola ad Hebræos. homil. 9. vbi nec veretur dicere, medicamentum fortius, quod maximē operetur in pœnitentia, exteriorem satisfactionem esse: Quemadmodum in medicamentis compositis, vna herba est dominantissima: & homil. 5. de pœnitentia dicit, eam esse mortuam sine eleemosyna.

Idem quoque docet Cyprianus. sermone. 5. de lapsis circa finē. Orare (oportet impensius) & rogare, diē luctu transigere, vigilijs noctes ducere. &c.

Præterea (vt in relectione anni superioris nobis monstratum est) cum ambarum partium, & spiritus & carnis peccatum commune sit, necessarium erat, vt esset remedium quoque commune, totusque homo interior & exterior, pœnas lueret peccatorum.

Præterea, cum ex misericordia Dei, pœna æterna, pœnitenti in temporalem commutetur, (æterna autem futura erat, non solum animæ, sed etiam corporis) cōsequens fit, vt peccator pœnæ temporali, non solum animæ, verum etiam corporis, relinquatur obnoxius. Sic enim Deus impartitur misericordie largitatem, vt

non

De pœna. d. 1.
c. medicame-
tum.

TERTIA PARS

non relinquatur iustitiae disciplina, de poeniten. dist. 1. cap. nullus, ex August.

Ad primum argumentum, iam ante ex D. Tho. responsum est, omnia illa remedia post peccatū mortale, nulla esse si poenitentia desit: quemadmodum et August. lib. 2. contra Cresconium dixit, sine charitate, quaecumque alia remedia, (quae multa enumerarat,) non prodesse. v. g. fidei, remissio peccatorū tribuitur. 1. ad Cor. 13. Item et eleemosynae: at apostolus inquit: Si charitatem non habuero. &c. Sed quoniam haec generalis responsio non videtur idonea, speciatim respondetur ad singula.

Et quidem, baptismus an sine poenitentia peccata remittat, scholastici authores in duas factiones, extremas, atque aduersissimas distrahuntur. Nam quidam contendunt omnes nervos, ut suadeant, baptismum, nisi contrito administretur, prodesse nihil. Cui opinioni adherent Gabriel. dist. 14. q. 2. et Adrianus. q. 1. de poenitentia, et quodlibet. 5. ar. 3. Quibus et D. Th. fauere videtur. 3. p. q. 86. ar. 2. et q. 88. arti. 6. ad tertium. Vbi asserit, quod ad effectum baptismi percipiendum, licet non requiratur poenitentia exterior, requiritur tamen interioris poenitentiae virtus: virtus autē poenitentiae contritio est, cum sine actu charitatis non reperiatur, ergo. &c.

Item super epist. ad Rom. cap. 11. lect. 4. dicit, quod contritio cordis requiritur ante baptismum: alioquin ficta

RELECTIONIS.

31

ficta ad baptismum acceditur.

Atque habent qui sic opinantur, ea pro se argumenta maxime, quae nos retrō fecimus, ut ostendemus iustificationē peccatoris sine actu charitatis esse non posse: Quae hic repetere (ne longum sit) superuacaneum existimauimus.

Habent et illud ex August. (si Augustino tamen hoc opusculum tribuendū est,) is ergo, (seu quisquam alius eius libri fuerit author) ad fratres in heremo serm. 11. O compunctio (inquit) sine qua infructuosa est omnis confessio, omnis satisfactio inanis, sine qua adultis non valet baptismus.

Sed expressē tamen lib. 7. contra Donatist. cap. pe multimo, et habetur de consec. dist. 4. cap. solet. baptismum asserit, non prodesse iis, qui non habent charitatem, probatque ex illo Apostoli prioris ad Corin. 13. Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam &c.

Præterea, Act. 3. Poenitemini et conuertimini ut deleantur peccata vestra. ergo, conuersio requiritur, quae non est sine charitate, ut ante ostensum est. Loquebatur autem, antequam baptizarentur.

Haec et multa alia dicuntur ab iis theologis, qui priorem opinionem de baptismo tuentur. Sed exoritur ex alia parte aduersarij, qui astruere videtur, non requiri aut contritionem, aut attritionē, sed satis esse poenitentiam virtuales, hoc est, velle suscipere baptismum institutū ad remittenda peccata, et id sine complacētia

TERTIA PARS

placencia in peccatū. Quem in modū loquitur Ambrosi. lib. 3. de sacramentis cap. ultimo. Quod etiam si non confiteatur peccatū qui venit ad baptismum, tamen hoc ipso implet confessionem omnium peccatorū, quo baptizari petit ut iustificetur, & ita sacramentum baptismi, iuxta communem expositionem, vocatur poenitentia: ad Hebr. 6. Impossibile est, renouari ad poenitentiam. & Luc. ultimo. Oportebat predicari in nomine eius poenitentia & remissionem peccatorum in omnes gentes. Vbi, quae Matt. de baptismo dixit, Lucas refert de poenitentia. Idem videtur nonnullis Scotus sentire. di. 14. q. 4. & Caiet. 3. p. q. 86. ar. 2. & probatur ex Ambro. in illud epistolae ad Roma. Sine poenitentia sunt dona Dei. Gratia Dei in baptismo non querit gemitum aut planctum, sed solum ex corde professionē. Et quia, quae grauiter peccantur, non nisi fletu & gemitu ad veniam pertinet, ideo illos iam non accipere veniam putarent, quia dolere illos non videbant, ostendit hoc inter primordia fidei non requiri.

op. 5. Th. et aliorum
m. h. i. f. t.
At verò D. Tho. & communis theologorum sententia, inter has extremas media est, in cuius expositionem, sit prima conclusio, de qua ego non dubito.

1. cono.

Ante baptismū requiritur in eo qui peccauit mortaliter aliqua poenitentia interior, scilicet, displicentia formalis detestatioq; peccati. D. Tho. 3. p. q. 86. ar. 2. ad. 1. Glossa ordinaria in illud Matt. 3. Poenitentiam

RELECTIONIS.

32

tiam agite. Augu. de vera & fal. poen. cap. 8. & de fi. ad Pe. cap. 30. expresse. & lib. de fid. & operi. c. 6. & 8. & lib. 50. hom. homi. 27. Cuius verba habetur de cō. d. 4. c. omnis. Nemo potest nouā vitā inchoare, nisi cum veteris poenituerit. Probat autem August. id, duobus testimoniis sacrarum literarum. Primū est ad Coloss. 3. Exuite vos veterem hominē, & induite nouum, qui secundum Deum creatus est. In baptismo enim, propriē nouus homo induitur, ergo prius debet exui vetus homo, quā nouus induatur. Sed nouum induit homo, per hoc quod eligit nouam vitam, ergo, & veterē exuit, per hoc quod detestatur antiquam.

Secundum testimonium habetur Act. 2. Poenitentiam agite & baptizetur unusquisque vestrum. & dominus etiam non baptizatis loquebatur, inquitens. Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis.

D. Chrysost. homi. 10. in Matth. hoc colligit ex eo quod baptismus Ioānis fuit preparatorius Baptismi Christi, & vocatur baptismus poenitentiae. Luc. 3. Matt. 3. ergo in remissionem peccatorum erat baptismus Ioannis: non quod peccata remitteret, sed quod per poenitentiam quam praedicabat, disponebat ad baptismum Christi.

Hoc etiam definitum est nunc in Conci. Tridenti. sessio. 6. cap. 6. quod videlicet ante baptismum, oportet esse poenitentiam, id est, odium & detestationem peccatorum: ex eo quod Acto. 2. dicitur, Poenitentia agite, &

TERTIA PARS

te, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum.

Nec hanc conclusionem aut Scotus, aut Caietanus negarent, (quantum ego sentio,) nusquam enim asserunt, omni displicentia etiam imperfecta remota, baptismum recte à peccatore suscipi. Nec Ambrosius etiam unquam somniauit, (ut patet legenti caput illud ultimum lib. 3. de sacramentis,) peccata in baptismo remitti sine quocunque dolore interiori.

*2. con.
5. The.*

Secunda propositio. Non requiritur actus perfectus poenitentiae virtutis, ut peccator sit dispositus ad suscipiendum effectum baptismi: sed satis erit imperfectus dolor, quem theologi attritionem appellant. D. Tho. 4. dist. 6. q. 1. ar. 3. q. 1. ad 3. & super caput. 11. Ioannis, lectione. 6.

Hec verò propositio non aliter à me probatur, quam in relectione anni superioris probatum est, omnia quidem nouae legis sacramenta, gratiam vitamque conferre, sed potissimum baptismum, quod nisi vitam peccatoribus conferat, non video cur sacramentum regenerationis appelletur. Ac si contritio semper precederet tanquam dispositio, nunquam baptismus culpam mortalem remitteret, sed solum poenam. Quare gratiam in eo conferri adultis, non oporteret, quae videlicet ad remissionem poenae non requiritur.

3. ques.

Exoritur tamen hoc loco questio valde difficilis, & ad hanc propositionem explicandam necessaria, qua

RELECTIONIS.

33

qua quaeritur discrimen inter attritionem & contritionem, unde liqueat quidnam attritio sit, quaeque sit illa per quam virtute sacramenti fiat homo ex attrito contritus. Nam D. Tho. 4. dist. 17. q. 2. ar. 1. q. 2. ad tertium, solū asserit attritionem esse displicentiam imperfectam: contritionem verò esse displicentiam perfectam. At hinc re vera non habetur quid attritio sit, quaeve sit illa imperfectio, qua à contritione distinguitur.

Varijs ergo aliorum de hac re opinionibus praetermissis, supponendum imprimis est, displicentiam ideo perfectam dici, quia nihil illi deest eorum, quae ad finem displicentiae consequendum sunt necessaria. Est autem finis displicentiae, seu doloris de peccato, multiplex: ut à principio huius disputationis constituimus.

Primus, vindicare iniuriam factam Deo. Alter, eiusdem Dei amorem conciliare. Tertius, peccatum, ut malum & inimicum animae, destruere, atque abolere. Erit igitur ea perfecta poenitentia, & displicentia de peccato quae habebit hos tres fines & effectus. Qui quidem omnes mutuo haerent, nec quisquam illorum sine reliquis inuenitur. Qui enim dolor iniuriam dei emendat, idem & conciliat nobis deum, & peccatum commissum delet.

Quibus iactis fundamentis, patet manifestè, displicentiam imperfectam eam esse, quae nec sufficiens est ad emendandam dei iniuriam, nec ad gratiam ipsius sarcindam, nec ad peccatum destruendum. Unde colligitur,

TERTIA PARS

gitur, hanc imperfectam displicentiam, multipliciter homini contingere: multis enim modis contingit à perfecto declinari.

Primum itaq; genus imperfectæ displicentiæ est, cum quis dolet de peccato propter humana naturaliaq; motiva: ut, quia turpe est & contra rationem: vel quia inducit infamiam: vel etiam quia contrariū Deo est, quatenus finis est & principium naturæ. Hoc autem displicentiæ genus, quod videlicet sola ratione naturali nititur, an theologi appellauerint attritionem me profecto latet. Sed quum sit quidam imperfectus dolor, qui interim frangere & atterere animum potest, licet non perfecte, nos attritionem eam nuncupemus. Vide August. de vera & falsa poenitentia, cap. 2. & 9.

Secundum genus imperfectæ displicentiæ est, quæ oritur à timore poenarum. Poenas verò intelligo spirituales vel æternas, quæ lumine fidei cognoscuntur: & hanc doctores scholastici omnes, attritionem vocant: atq; de ea Aug. de vera & falsa poenitentia, cap. 17. loquitur, tractans illa verba Ezech. quacunque hora peccator ingemuerit & conuersus fuerit, vita viuet. Conuersum ait non tantum versum vita vivere: vertitur à peccato, qui iam vult dimittere peccatum: Conuertitur qui iam totus & omnino vertitur. Qui iam non solum poenas timet, sed ad bonum domini contendere festinat. Dixerat autem poenitentia

quæ

RELECTIONIS.

34

quæ impetrat vitam, non à solo timore, sed à charitate proficisci. Hanc etiā attritionem tanquā insufficientem reicit Ambros. lib. 2. de poenitentia, cap. 9.

Tertium imperfectæ displicentiæ genus inuenitur, cum quis dolet quidem de peccato qua ratione offensa Dei est: sed ex velleitate, nō ex volitione absoluta, & efficaci: habet enim desiderium imperfectum placendi Deo, dimittendi peccatum. & c. sicut & dilectio Dei imperfecta, potest appellari volitio qua Deo vellem bonum & gloriam: ipsiq; placere in omnibus, desiderio tamen imperfecto, sic & nolle Dei offensam, est imperfecta displicentia: nam perfecta, efficax & absoluta est: q̄ ex dilectione Dei efficaci & absoluta nascitur. Hunc verò imperfectum dolorem Caietanus q. 1. de contritione, (ac iure ille quidem) attritionem vocat.

Si hæc nobis fuerint diligenter inspecta, facile coniciemus discrimen inter attritionem, & contritionem.

Primum ab effectu: quia contritio, peccati remissionem facit: attritio non facit.

Alterum à principio, quod contritio ab amore infusæ charitatis procedit: attritio verò, non: sed vel à timore poenarum, vel ab amore proprio & naturali, vel, à dilectione imperfecta conditionata & inefficaci, qui non sunt actus charitatis, cum possint esse in peccatore.

TERTIA PARS

Inde rursum discrimen tertium sequitur, quod contritio elicitur ab habitu poenitentiae infuso: attritio verò, ab habitu eodem non elicitur.

Postremum discrimen est: quod ad contritionem requiritur auxilium dei speciale, cum sit actus supernaturalis. Attritio verò, solis naturae viribus haberi potest: nisi attritio secundi generis, quae tam ex parte intellectus, quam ex parte voluntatis, auxilio speciali opus habet: timor siquidē seruilis, (ut modo pro comperto supponimus) donum Dei est. Et quemadmodum ad credendas poenas supernaturales, necessarium est auxilium Dei, quo moueatur intellectus, sic ad timendum eiusmodi poenas necessarium est ut excitetur affectus, & consequenter ad dolendum de peccato propter hunc finem supernaturalem. Credimus enim nullam potentiam efficaciter attingere effectum supernaturalem, cū solo auxilio Dei generali. Ad alias verò attritiones ex parte voluntatis, nullum auxilium speciale requiritur. Nam illa primi generis, cum naturale obiectum habeat, solis naturae viribus nititur. Illa autem postremi generis supposita fide beatitudinis supernaturalis, haberi potest sine auxilio Dei speciali: sicut & desiderium inefficax & imperfectum beatitudinis.

Sed enim haec nobis dicta fuerint de contritione & attritione, secundum vocabulorum & usum, & significationē. Nam quod D. Tho. de veritate. q. 28.

ar. 8.

RELECTIONIS.

35

ar. 8. dixit, omnem dolorem de peccato in habente gratiam esse contritionem, improprium est. Nec abusus vocabuli tradendus est in hanc nostram disputationē, ubi de cōtritione & attritione propriè loquimur.

Quo significatu manifestum est, nullam attritionē, *con. mcho. ad q. 3.* contritionem aliquando fieri posse. Contra Scotum in. 4. d. 14. q. 2. & Caietanum. q. 1. de contritione: asserentes, contritionē acquisitam informem, quae ab aliis theologis appellatur attritio, contritionem fieri posse formatā. Existimat verò Caietanus, hanc esse opinionem D. Tho. 3. p. q. 89. ar. 1. ad. 2. Vbi asserit, quod primus poenitentis actus habet se, ut vltima dispositio ad gratiam consequendam, scilicet, cōtritio. Alij verò sequentes actus poenitentiae, procedunt iam ex gratia & virtutibus.

At re vera, haec opinio, primū. D. Thomae repugnat in. 4. di. 17. q. 2. q. 3. Vbi, & manifestè asserit, contritionem esse actum elicitum ab habitu poenitentiae infusae. Est autem certum, quod actus elicitus ab habitu infuso, distinguitur omnino à quocunque alio, qui ex puris naturalibus haberi potest: ut actus elicitus à charitate infusa, à quocunque alio amore, qui citra charitatem elicitur, & ratio est in promptu, quia actus qui habetur ex puris naturalibus, non attingit nisi obiectum naturale: talis est enim quale obiectum: ut ante docuimus. Cū ergo omnis attritio acquisita naturalis sit, naturale quoque obiectum ha-

e 3 bet:

TERTIA PARS

bet: sicut & dilectio acquisita. Quare impossibile est talem attritionem fieri contritionem: sicut, ne dilectio quidem acquisita, dilectio charitatis infusæ fieri potest: cuius videlicet obiectū, supernaturale sit oportet.

Quod si actus nostri acquisiti, supernaturalia obiecta efficaciter attingerent, certè, habitus virtutum infusarū, (quod retrò docebamur) essent supuacanei.

Præterea, actus contritionis, (ut manifestis argumentis superius ostendebamus) auxilio eget speciali. Actus autè attritionis, (de quo Scotus & Caietanus loquuntur,) sunt ex puris naturalibus, ut etiam ipsi futetur, ergo impossibile est, esse idem. Quia principia sunt prorsus diuersa: nec fieri potest ut actus qui solo auxilio Dei generali, à potentia producit, idem numero, à potentia cum auxilio speciali producat. Et quod de hoc genere attritionis dictum est, patet etiam, ac multò etiam magis in reliquis. Hoc verò idem nobiscum tenet Palud. dist. 17. q. 1. & Gabri. dist. 16. q. 1.

3.º questio

Sed quæri tamen à plerisq; solet, an ad poenitentiæ actum, quem contritionem appellamus, totus animi conatus necessarius sit, ita videlicet, ut actus habeat omnem intensiōem, quam eo tempore voluntas potest illi præstare. &c.

op. adrian. ad 1.º questio

Et quidem Adrianus. q. 1. de poenitentia. art. 2. & quodlibeto. 5. ar. 1. existimat ad contritionem exigere, ut homo omnem conatum adhibeat. Probatq; imprimis ex Deu-

RELECTIONIS.

36

ex Deuteronomij. 4. Vbi, si quaesieris (Moyse ait) dominum Deum tuum, inuenies illum, si tamen toto corde quaesieris, & tota tribulatione animæ tuæ.

Secundò id suadet ex eo quod Esaiæ ultimo dñs ait. Ad quem aspiciam, nisi ad pauperculum & contritum spiritu, & tremetem sermones meos? Nota, contritum spiritu. Dolor enim remissus spiritum non cõterit. Nota rursum, tremetem, tremor enim est magnus & manifestus timor: ut dicit glossa super illud ad Philip. 2. Cum timore & tremore &c.

Tertiò argumētatur ex illo Ioelis. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & fletu, & plāctu, & scindite corda vestra. At, dolor remissus, nec ex toto corde est, nec fletum & planctum efficit, nec scindit corda &c.

Quartò, sanctorum testimoniis id cõfirmat. Aug. 4. ex gal. 1.º enim lib. de vera & fals. poeniten. 17. Conuertitur (inquit) qui iam totus & omnino vertitur. & serm. 11. timonij. ad fratres in eremo. Graui peccata (ait) grauissimis lamentis indigent. Item Amb. lib. 2. de poen. cap. 10. Facilius inueni qui innocentiam seruauerint &c. quæ ante sunt à nobis recitata. Et ad virginem lapsam, cap. 8. Posteaq; interrogauerat, quāta esset & qualis poenitentia necessaria, & descripserat, exterior quidem ingentem, subiicit. Cor verò sit liquefcēs sicut cera, & totum corpus maceretur. Talis vita, talis actio poenitentis si fuerit perseuerans audebit spe

TERTIA PARS

rare, et si non gloriam, certè poenæ euacuationem. Insi-
ste ergo misera fortiter, inhære tanquam naufragus
tabulæ, nā grandi plagæ alta & prolixa opus est
medicina. Quod ostendit Ambrosius & testimonio
Ioelis iam citato, & quia omnes qui in sacris literis
veniam poenitendo referuntur consequuti, huiusmodi
cordis compunctionem habuere, non leuem & remis-
sam, non paruum sed maximam, ut Niniuitæ, & Da-
uid, qui explicans poenitentiam suam, ait. Laboravi in
gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum
&c. Atque iterū, Quoniam lumbi mei impleti sunt
illusionibus, & nō est sanitas in carne mea, afflictus
& humiliatus sum nimis, rugiebā à gemitu cordis mei.

Cyprianus demum sermo. 5. de lapsis, quā magna
(inquit) deliquimus tam grāditer defleamus, alto vul-
neri diligens & longa medicina non desit: poenitētia
crimine minor non sit, puta sine dominū citō posse pla-
cari cuius templum sacrilega contagione violasti?
Orare oportet impensius, diem luctu transigere, vigi-
lis noctes ac fletibus ducere, tempus omne lachrymo-
sis lamentationibus occupare, stratos solo, adherere ci-
neri, in cilicio volutari & sordibus &c. & pau-
lo post, si precem toto corde quis faciat, si veris poe-
nitentiae lamentationibus & lachrymis ingemiscat, si
ad veniam delicti sui, dominum iustis & continuis
operibus inflectat misereri talium potest.

Est etiam ratio pro hac sententia, quod non habe-
mus

RELECTIONIS.

37

mus nos, deum conferre gratiam, nisi facienti totum
quod in se est, sed qui non conuertitur toto conatu,
non facit totum quod in se est. Contritus igitur, cui
scilicet infallibiliter Deus gratiam confert, tota vi
animi conuertitur.

Altera quoque ratio est, q. non est contritio nisi
ex amore charitatis proficiscatur: sed amor charita-
tis non habetur, nisi toto mixtu Deus diligatur, Deut.
6. diliges dominū deum tuū ex tota fortitudine tua.
Quod Marcus dixit ex tota virtute tua: & Lucas,
ex omnibus viribus tuis. Quibus & testimoniis &
rationibus adductus, non dubitat omni asseueratione
confirmare, contritionem nullam esse nisi ex toto co-
natu voluntatis doleatur.

Atqui, duo hic extrema fugienda sunt, alterum
eorū qui facile quibuscumque poenitentibus veniam &
securitatē pollicentur: aduersum quos Isidorus. 2. lib.
de summo bono cap. 13. illud Hieremiæ testimonium
inducit, curabant contritionem filiae populi mei, cum
ignominia dicentes, pax, pax, & non erat pax. Alte-
rum extremum, hoc est, quod tenet Adrianus. Con-
tra cuius opinionem Chrysost. in libello de reparatio-
ne lapsi, talis inquit, (mibi crede) talis est erga homi-
nes pietas Dei: nunquā spernit poenitentiā si ei sin-
cere & simpliciter offeratur, etiam si non potuerit
quis explere in præsenti satisfaciendi ordinem, quan-
tulancunque tamen, & quamlibet breui tempore ge-
stam

e 5

TERTIA PARS

Itam poenitentiam, suscipit etiam ipsam, nec patitur quāuis exigua, conuersionis perire mercedem.

Deinde, Actus charitatis etiam si non habeat totam intensiōem quam potest, nec ex toto conatu procedat, sufficit ad remissionem peccatorum: ergo et contritio. Antecedens patet quia ad tale actum, cum sit supernaturalis requiritur habitus charitatis infusus, cum qua nullum mortale peccatum est. Nisi huic argumento respondere velis, habitum charitatis nunquam in actum exire: nisi voluntas omnem vim ad operandum intendat, quod absurdissimum est.

Præterea, præceptū de actu fidei, et de actu spei homo implet etiam si non agat ex toto conatu: ergo, et præceptum de charitate et contritione. Non ergo contritio totum animi conatum exigit.

Referrī etiam solent in hoc, sacrarum literarum testimonia, ut illud Ioannis. 14. Qui diligit me diligetur à patre meo: et Iacobi. 4. Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis. Quod si dicas esse limitanda eiusmodi testimonia ut subintelligatur ex toto conatu, eadem ratione limitabimus et quæ loquuntur de fide, spe, atque iustitia. Quod, quoniam probabile non est, ne illud quidem probare debemus, unde hoc profici scitur.

refellit *q. 10. 2. 10.* Quibus eisdem argumentis, Scoti opinio refellenda est, qui in. 4. di. 14. q. 2. tenet ad contritionem requiri certum intensiōis gradum. Qui quidem error falso

RELECTIONIS.

38

falso nititur fundamento. Credit enim Scotus attritionem acquisitam ex puris naturalibus, dispositionem esse ad gratiam. Et quoniam vidit non quamlibet naturæ displicentiam, puta remissam, idoneam esse ad iustificationem, coactus fuit asserere, contritionem exigere certam intensiōem magnam soli Deo cognitā. Verum imaginatio hæc (siue Scoti fuerit, siue non fuerit, nam si quis eum voluerit hoc errore liberare, cum hoc ego non magnopere pugnabo) imaginatio hæc (inquam) non modo falsa est, sed etiam periculosa et erronea, ne quod verbum atrocius dicam. Ultima nanque ad gratiam dispositio (ut nobis demonstratum est) auxilio Dei indiget speciali. Quo auxilio posito siue Deus moueat ad magnum dolorem siue ad paruum intensiue, talis dolor contritio erit: sicut ad amorem charitatis, siue Deus auxilio gratuito intense moueat voluntatem siue remisse, siue ut duo, siue ut decem, actus charitatis erit. Iustus siquidem habens charitatem infusam ut decem, potest actum amoris habere ut quatuor. et c. Et cum de tali gradu requisito nulla possit esse probabilitas, an, scilicet, habeamus illum nec ne: certè de contritione nullum præceptum esset. Quod ne ipse idem Scotus non admittit: esset enim stultum præceptum, quod semper inuincibiliter ignoratur. Quinimo, teneretur homo ex toto conatu poenitentiam agere, ne exponeret se periculose talem gradum omittendi.

Ex eodem

TERTIA PARS

exph. die. alama
3. co. 10. p.
Ex eodem quoque fonte eiusdem Scoti alter error emanauit: Certum tempus necessarium esse ut actus noster contritio sit. Cui sententiæ aduersatur manifestè Chrysost. in oratione B. Philogonii: & in libello de reparatione lapsi, cuius ante verba retulimus.

De penitentiâ
d. 1. ca. mul-
tiplex.

Aduersatur etiâ Leo papa in epistola. 69. ad Theodorum, inquiens: Si periculum urgeat, cuique petenti statim est absolutio danda: quia misericordiæ Dei non possumus tempora definire, nec mensuras ponere: apud quem nullas patitur veniæ moras conuersio: dicente spiritu Dei per prophetam, cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris. Est autem propheta Ezechiel. cap. 18. inquiens, cum auerterit se impius ab impietate sua, animam suam uiuificabit: & cap. 33. Iustitia iusti non liberabit eum in quacunque die peccauerit: & impietas impii non nocebit ei in quacunque die cōuersus fuerit. Nam, utroque loco in quacunque die, pro quacunque hora, vel momento accipiendum est: si enim iustus auertit se à iustitia sua vel in hora, vel etiam in momento, iustitias antiquas amittat. Impius ergo, in quacunque hora vel momento fuerit conuersus, iustitiam consequetur: ut qui in momento potuit perdere gratiam possit & comparare.

Præterea, fac ut illud tempus necessarium, exempli causa sit media hora, & in prima illius temporis particula faciat homo quicquid sibi possibile est: Tunc sequitur primum Deum facienti quod in se est gratiâ denegare:

RELECTIONIS.

39

denegare: facientem quoque hominem quicquid & potest & debet, condemnari. Nihil enim præterea debet homo, quàm pro tempore potest. Sequitur deinde, in illa etiam temporis particula hominem aliàs liberum extra salutis statum esse constitutum. Quæ omnia Christiana pietas exhorret.

Præterea, sequitur inde aliquem hominem Deum summè diligere, & de commissis propter Deum dolere, & tamen à Deo condemnari: contra illud, qui diligit me, diligetur à patre meo. Quinetiam sequeretur, martyrem, qui pro Christo mortem oppeteret, condemnari: ut si martyriū in prima parte illius temporis necessarij pateretur. Quod si dicas suppleri defectum continuationis per martyrium, certè cum voluntas pro facto cedat, voluntas quoque efficax martyrij erit sufficiens ad gratiam dispositio. Quæ quoniam in momento haberi potest, fateamur necesse est contritionem quoque posse haberi in momento.

Nihil, scilicet, noui dicimus: sed ea tantum, quæ cōmuni scholæ consensu sermonesq; feruntur. Sed, ne hæc quidem quantlibet obuia & omnium disputatione trita, erant nobis prætereunda. Constituendum. n. erat, quid & quale sit id de quo disserimus: non quo ignorare vos arbitraremur, sed ut ampliore ratione & via nostra procederet disputatio.

Igitur ad primum Adriani argumentū protinus respondebo, si illud prius exposuero, amorem Dei su-
ad ca. 1. adrianij
responsio.
per

TERTIA PARS

per omnia dupliciter posse dici maximum. Vno modo intensiue, gradualis quadam intensione, quo pacto iuniores de intensione loquuntur. In quem modum non oportet amorem Dei esse maximum. Aliter intelligitur esse maximus appreciatiue. Concedenda sunt enim nobis in scholastica concertatione huiusmodi vocabula, quod alias sæpe deprecati sumus. Ac iure obtinere debemus, quoniam theologicæ res ornatè dicere velle, puerile est. Certè à theologo, si afferat eloquentiam, non est aspernanda, si non habeat, non admodum flagitanda: tantum complectatur verbis quod vult, & dicat planè quod intelligas.

Vt ergo eò redeamus vnde digressi sumus, & propositam distinctionem apertiori exemplo demonstramus. Fœmina interim vehementius & intensius catellum amat, quàm aurum: & tamen si alterutrum oportet amittere, aurum catello præponeret: ita quoniam pluris facit aurum quàm catellum, plus diligit aurum: non intensiue quidem, sed appreciatiue, quo modo contritio dolor est maximus, quia si daretur optio mallem amisisse pecunias, mallem mortuum fuisse quàm peccasse.

Ad primum itaque argumentum respondetur, quod in toto corde dominum exquirat, qui non partem Deo dat, & partem negat: ut illi faciunt qui vel amant aliquam vnâ creaturam prohibitam, vel reseruant sibi vnū aliquod peccatum, quod non displicet. Quæ admodum verbi causa, ille totam domum hospiti exhibe-

re

RELECTIONIS.

40

re dicitur, qui neminem admittit intra domum sine hospitis voluntate. Sed qui cum illo etiam inimicum exciperet, non totam domum exhiberet. Similiter in tota tribulatione animæ Deum querit, cui omnia peccata displicent. Nam, qui ex parte quidem tristaretur de peccatis, ex parte verò vnū quodlibet sibi reseruaret in quo delectaretur, is Deum in tota tribulatione animæ non exquireret. Non est ergo ibi sermo (ut scholasticè loquamur) de totalitate gradualis intensionis, sed de totalitate integritatis & perfectionis. Atque hinc reliquis sacrarum literarum testimoniis facile respondetur. Primò, etià Augustinus testimonio. Alteri verò quod ex eodè Augustinus præfertur (ut omittamus illud opusculum non esse ab Augustino conditum) respondemus, ad satisfactio-nem integram pro grauissimis peccatis exhibendam, grauissimis lacrimis opus esse, siue quibus eiusmodi peccatorum plena remissio non est. Ceterum ad simplicem remissionem culpæ, prolixa illa & grauis poenitentia tum interior, tum exterior non requiritur, & per hoc patet quid Ambrosio & Cypriano respondendum sit.

Ad primam verò rationem respondetur, facienti quod in se est ex puris naturalibus, non oportere Deum gratiam conferre, nec tunc nec postea, nisi totum faciat quod potest, sed facienti quod in se est post auxilium Dei mouentis, Deus gratiam iustificationis dat, etiam si ex toto conatu non faciat. Ego inquit Apoc.

TERTIA PARS

Apocalyp. 3. Istò ad ostium & pulso, si quis aperuerit mihi ianuam &c. Christus ergo ingreditur ad animam suæ ex toto conatu, siue ex medietate conatus, ianua aperiatur.

Ad secundā rationem prius dicitur, quòd illis verbis non præcipitur intensio summa gradualis in actu, sed solum ut omnes vires intenduntur, quantum necesse est ad diligendum Deum super omnia appreciativè: ita ut in præparatione animi, videlicet cum opus fuerit, totum cor, mentem, animam, vires, conatum Deo præstemus. Posterius respondetur, quòd illiusmodi verbis solum ostenditur nullam esse diligendo Deo mensuram præscribendam. Quia enim dicturus erat, diliges proximum tuum sicut teipsum, docet ante, nullum exemplum, nullumq; modum in amore Dei esse quærendum, qui utique dignus est, ut sine modo atque exēplo diligatur. Eccl. 43. Benedicentes dominum, exaltate illum quantum potestis, maior est enim omni laude.

Ad q. 1. Verum, illud dubium protinus existit, an sacramentum baptismi, cuiq; attrito administratum, conferat gratiam; an potius unū aliquod sit attritionis genus, quod solum disponat ad gratiam sacramenti.

Sed huic ego questionī commodius postea respondebo: cum de sacramento absolutionis disputauero. Eadem enim ibidem quæstio est. Et quòd ad mores Christianorum attinet, hic forsitan curiosè. Illic vero

ro

RELECTIONIS.

41

ro necessariò transigetur.

Iam verò ad argumenta prioris opinionis, quæ nitebatur ostendere, baptismum nisi cōtrito administratur, prodesse nihil, dupliciter respondetur. Prius, quòd si loquamur de actu charitatis, semper requiritur ad iustificationem: seclusis tamen sacramentis, sicut & cōtrito. Sacramentum autem in non ponente obicem, eundem effectum habet, quem haberet charitas & cōtrito sine sacramento. Unde sicut paruulus, per solā habitualement charitatem & gratiam iustificatur, eo q non ponit obicem sacramento ad remissionem peccati originalis, ita & adultus quia non ponit obicem ad remissionē peccati mortalis cum est attritus, per infusionē charitatis habitualis iustificatur. Posterius responderi quoq; potest, omnia illa testimonia de charitate habituali esse intelligēda. Alias qui dormiret, quoniam non diligit, maneret in morte. Sed prior solutio præstabiliior est. Argumenta verò opinionis alterius, postea quæ disseruimus, faciliora sunt, quàm ut soluere debeamus.

De charitate verò an sine poenitentia valeat mortales culpas remittere, nonnulla cōtrouersia est. Gabri. 4. d. 14. q. 1. enim ait, sed Diuus Tho. negat. Credit autem ille, solo actu charitatis sine poenitentia peccata donari, cū memoria non occurrunt. Ut, si peccator, quo. s. tempore Deum diligere tenetur dei considerans bonitatē, elicit actum dilectionis Dei super omnia, consequitur
f (inquit)

TERTIA PARS

(inquit) remissionem peccatorum, licet nullum habeat poenitentiae actum: quia nullam habet cogitationem de peccato, quam occupatus (ut ait) circa Dei dilectionem, habere non potest: non enim possumus plura simul cogitare. Haec ille. Oia verò scripturae sacrae testimonia, quae probant poenitentiam esse necessariam, exponit de poenitentia formali, aut virtuali, ut patet in tertia eiusdem questionis cōclusionē. Atque etiam Scotus in illa ipsa distinctione & quaestione, paucioribus verbis, eadem ferè peccare videtur.

imprimis
proposita.
Sed hi, primum in eo falluntur, quod nō vident interesse plurimum, inter ea quae solum necessaria sunt, ut praecepta, & quae necessaria sunt etiam, ut media, sine quibus salus haberi non potest. Aiunt nanque, excusari hominem à poenitentia, & memoria peccatorum, cum habet de peccato commissio vel ignorantiam inuincibilem, vel etiam distractionem, necessariā à peccatis cogitandis, quasi poenitentia solum esset, necessaria, quia praecepta est: & non item, quia medium ad salutē necessarium. Atqui in huiusmodi mediis licet admittatur excusatio: ne homo peccet, quando ex ignorantia desunt, non tamē admittitur, ut si ne illis homo saluetur: exempli gratia. Fides Christi est ad salutem necessaria: quod si cui euangelium non annuncietur, excusabitur quidem à praecepto credendi, id est, nō peccabit ex eo quod non credit in Christum: sed vitam aeternam minimè consequetur: ad quā conse-

RELECTIONIS.

41

consequendā, Christi fidem habere necesse est. Atque idem de baptismo dicere licet: sine quo nemo saluus efficitur: siue occupatus circa res alias, siue oblitus baptismi fingatur. Intelligimus ergo ad diuinā prouidentiam pertinere, ut quo voluit vel fidem vel baptismum, medium ad salutem praestituere, facienti quod in se est, nunquā deneget tale medium. Sic igitur, cum poenitentia sit, ad salutem medium necessarium, (quod abunde sacrarum etiam literarum testimoniis ostensum est) diuinæ procurationis esse conuincitur, ut facienti quod potest ea suggerat, quae fuerint huic remedio adhibendo necessaria.

Errāt deinde vehemēter, & testimonia illa scripturae sacrae de pñia formali vel virtuali interpretantur: idque ut opinionē suam pugnacissime defendant. At si semel hanc nobis licentiam interpretandi permittimus, facile quoque caetera media ad salutem praefinita, per eandem expositionem eludemus. Fides quippe Christi explicabitur ad salutem necessaria formaliter vel virtualiter: Votum etiam baptismi dicetur necessarium formale, vel virtuale.

Præterea, cum sancti omnes de poenitentia formali & explicita, praedicta testimonia interpretentur, temere & inconsiderate in cōtrariam intelligentiam peruertuntur.

Præterea, talem interpretationem admittentes, in nullo euentu probare poterunt, formalem poenitentiam

TERTIA PARS

esse necessariam. Dicemus enim illis, etiam cum peccata memoriae occurrunt non oportere formaliter expliciteque dolere; neque id refelli aliquo testimonio potest: quoniam charitas est poenitentia virtualis: quae sufficere dicitur, quoniam locis praescriptis formalis poenitentia non praescribitur. Ita, si huic expositioni dabitur locus, satiserit ad salutem noua vita, sine detestatione veteris, quae est heresis Lutherana.

Quaedam insuper testimonia ex illis, de poenitentia virtuali exponere, impudentiae manifestissime fuerit: ut illud Ioelis. 2. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, et fletu, et planctu, et scindite corda vestra. Illud item poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum. Quod quidem testimonium, si de poenitentia, vel formali, vel virtuali volumus exponere, in eum errorem incidimus, quem paulo ante reprobauimus: hoc est, baptismum sine poenitentia formali peccata remittere. Verum, haec missa facio, (quae tamen decernere controuersiam possunt) illud quero, si cui peccatori diuina bonitas occurrat, eo etiam tempore, quo nec diligere deum, nec poenitentiam agere tenetur, non occurrant autem peccata, videlicet occupatissimo in diuinae bonitatis contemplatione. Quero tum (inquam) an isti habenti actum dilectionis, peccata sine poenitentia condonantur? Nam si condonantur, ergo etiam quando non tenebatur ille, aut deum diligere, aut in dei contemplatione

RELECTIONIS.

43

templatione versari, remissionem peccatorum consequetur sine poenitentia. Quod, vel isti concedere verentur: sin autem non condonantur, nec ille peccator potest in actum dilectionis sine poenitentiae actu prodire: ergo poenitentia formalis (quod modo contendimus) est ad remissionem peccatorum necessaria. Atque (ut saepe iam diximus,) ad diuinam procurationem spectat, ut nullus peccator in actum dilectionis prodeat, cum primū ad deum conuertitur, quin simul, quemadmodum bonum per amorem amplectitur, ita etiam odio malum prosequatur. Poenitemini (inquit) et conuertimini, ut deleantur peccata vestra.

Accedit illa quoque causa, quod cum sacramentum poenitentiae baptizatis tam sit necessarium ad salutem, quam baptismus non baptizatis, (quod suo postea loco demonstrabitur) certē sicut sine baptismo in re vel in voto, nemo adultus salutem consequi potest, ita sine poenitentiae sacramento in re vel in voto saluatur nemo. Votum autem sacramenti poenitentiae nullus habet, sine peccatorum et memoria et displicentia: verius est igitur nimirum illud quod nos asserimus, sine poenitentiae actu per solam charitatem, neminem posse saluari.

Sed de martyrio quaestio difficilior est. Nam, sine poenitentia peccata etiam mortalia remittere, iuniores ferē tradunt. Scotus. 4. d. 14. q. 2. Gabriel eadem dist. 8. q. Imo et D. Tho. videtur in hanc sententiam

TERTIA PARS

ire. 3. p. q. 87. art. 1. Nam secundum argumentum erat huiusmodi. Pœnitentia non est sine actuali displicentia peccatorum: sed peccata venialia possunt dimitti sine displicentia eorum, sicut patet in eo qui dormiens occideretur propter Christum: ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentia. Cui argumento D. Thomas respondet. Quod passio pro Christo suscepta obtinet vim baptismi, & ideo purgat ab omni culpa, & veniali, & mortali: nisi actualiter voluntatē peccati inuenerit inherētē. Hactenus D. Tho.

At, etiam si homo non doleat, aut culpas in memoria habeat, (modò tamen velit placere deo in omnibus, & vitam pro illo fundere) non habet voluntatem peccato actualiter inherētem: ergo (iuxta D. Thomæ placitum) passio pro Christo suscepta, sine pœnitentia, mortalia peccata remittit.

respondetur
tho ad q. 87.
Verum, sententia contraria mihi ex animo exuri non potest. Nam persuasa est & autoritate maiorum, & graui constantiq; ratione, ac fieri potest ut errem, sed ita prorsus existimo. Primum enim passio pro Christo suscepta, si à charitate non existit, nihil valet ad culpæ mortalis remissionem, ut D. Tho. auctor est. 22. q. 124. ar. 2. ad. 2. & 3. p. q. 66. arti. 12. ad. 2. Item, & August. contra Crescon. lib. 2. cap. 12. Imò adeo Paulus. 1. ad Corint. 13. inquit. Si corpus meū tradidero ita ut ardeam, charitatem autem non habuerō nihil mihi prodest. Charitas autem in eo qui pecca-

RELECTIONIS.

44

peccauit mortaliter, non remittit peccatum sine pœnitentia (ut idem D. Tho. scribit. 3. p. q. 84. ar. 5. ad. 2.) ergo nec martyrium. Et confirmatur. Quia voluntas efficax martyrij, & martyrium actu susceptum, quantum ad essentialia (ut hic supponimus) nihil differūt. Si ergo martyrium sine pœnitentia peccatum mortale remittit, ac proinde gloriam meretur æternam, & voluntas quoque efficax martyrij, idem sine pœnitentia, dubio procul efficeret.

Præterea, passio pro Christo suscepta, in eo qui fuit aut schismaticus vel hæreticus, non remittit peccatum hæresis vel schismatis, nisi prius homo ecclesiæ catholice fuerit aggregatus: ergo, nec remittit eiusmodi peccata nisi homo pœniteat. Nam verbis scholæ vsitatis quandoque utimur, nec vllum aut verborum fucum, aut eloquentiæ ornatum adhibere volumus: sed tantum confirmandæ veritati curam operamq; nauare. Antecedens igitur nostræ huius argumentationis, præterq; quod habetur ex Cypriano lib. 4. epistolarū, epist. 2. ad Antonianum. atque ex August. tum sæpe aliàs, tum lib. 1. de baptismo contra Donatistas cap. 11. & lib. 3. cap. 16. & lib. 4. cap. 17. definitur etiā in conci. Flor. sub Eugenio. 4. Cōsequētia verò probatur. Quia sicut fides, & ecclesiæ catholice vnitas, sunt media ad salutem necessaria, ita & pœnitentia.

Præterea, si quis ante baptismū mortē pro deo operatur

TERTIA PARS

petat, non consequetur salutem sine voto baptismi, si re ipsa baptizari non potest: ergo, nec post baptismum, si peccauit mortaliter consequetur salutem sine poenitentiae sacramento aut in re aut in voto suscepto. Antecedens quod assumpsimus, Thomas Vualdensis lib. de sacramentis cap. 97. & 105. Dui praesertim Augustini testimonio confirmat. lib. 4. de bapt. contra Donati. cap. 21. & 22. Non enim mors pro deo suscepta, iam euangelio promulgato, sine fide Christi & ecclesiae salutem praestare potest. At consequentia vel ex eo liquet, quod sicut baptismi sacramentum est ad salutem necessarium his qui ante peccauerunt, ita & poenitentia, his qui peccauerunt post baptismum.

Adde illud quoque, quod si martyri peccata in mentem veniant etiam in ipso martyrij agone constituto, non saluabitur si non doleat: ergo martyrio etiam instante poenitentia necessaria est. Antecedens patet, quia si confessor occurrat, citra sacramentum salus illi non veniet, eo quod diuinum praecceptum de confessione est. Cum igitur de contritione etiam interiori diuinum praecceptum sit, (quod iam iam manifestum erit) fit consequens, ut si homo martyrio expositus, de peccatis memoriae occurrentibus poenitentiam non agit, diuini praeccepti violator existit.

Ridiculum verò est quod fingunt isti, martyrium homini oblatum memoriam peccatorum abolere. Cum è diuerso, poenae, inopinato etiam incidentes, soleant
culparum

RELECTIONIS.

culparum memoriam vel dormientem excitare. In cuius rei exemplum adducit Chrysostomus homil. 4. de diuite & Lazaro, fratres Ioseph, quibus cum peccati iam penè oblitterati venisset in mentem, merito (inquiunt) haec patimur quia peccaui in fratrem nostrum. *Genes. 42.* Tres item pueri in camino ignis ardentis, in veritate & in iudicio, aiunt, induxisti haec omnia propter peccata nostra: peccaui enim. &c. Et propheta in die *Daniel. 3.* (inquit) tribulationis deum exquisiui manibus meis. Et paulo post. Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. & cetera. Martyrium itaque occurrens, non memoriam peccatorum aut tollit aut impedit, sed potius excitat. Quare nihil causae video, cur poenitentia ad salutem necessaria martyri desit: quin in ipso sanguine culpas maxime abluet, quas ante commisit. Equidem ita sentio, & (ut reor ipse) sentiet unusquisque vestrum si rem non ex auctoritate aduersariorum, sed ex ratione pensetis: nec enim minorem vim habet baptismus in remittendis culpis, quam martyrium: quod veluti baptismi vicarium est, (ut Augustinus tradidit lib. 4. de baptismo contra Donatist. cap. 22. & sequentibus) referturque de consecrat. dist. 4. cap. baptismi vicem: sed baptismus, alias efficacissimum contra omnia peccata remedium, sine poenitentia tamen aliqua praemia peccatorum mortalium non efficit remissionem, ergo nec martyrium: nisi nouis oraculis iuniores à medijs ad salutem

TERTIA PARS

litem necessariis, martyres adultos velint excipere, quod qua ratione faciant, haud satis intelligo.

Nec D. Thomas unquam asseruit dormienti in peccato mortali per passionem pro Christo illatam, remitti peccatum sine aliquo praecedenti dolore: non enim sine charitate passio valet: ut locis citatis D. Tho. astruxit. Et, cum eo loco, martyrium baptismo comparauerit, idem profecto asseruit, baptismum omnia peccata remittere tam mortalia quam venialia, dum modo voluntatem peccato non inuenerit inhaerentem. Nec proinde licet colligere, baptismum vel dormienti vel vigilantis sine poenitentia mortalia abolere peccata. Quare nec de martyrio id ex mente D. Thomae colligi potest, nisi suo ipsius testimonio virum alioqui doctissimum velis urgere, ut concedat dormienti in peccato mortali, qui nec contritionem, nec attritionem habuit unquam, per mortem pro Christo violententer illatam, aeternam conferri salutem. Quod tam absurdum est, quam quod absurdissimum.

Poenarum igitur remissio, solet dici remissio peccatorum: ut patet in indulgentiis, quae passim hoc nomine conceduntur. Credit itaque D. Tho. per baptismum & martyrium, omnem poenam siue peccati venialis siue mortalis aboleri: supposita tamen remissione mortalis culpae, quae adulto sine dispositione voluntatis praenit, contingere non potest. Culpae etiam veniales per baptismum adulto dormienti remittuntur:

non

RELECTIONIS.

46

non enim adultus dormiens baptismum suscipit, nisi prius vigilans voluerit baptizari. Cum autem baptismus sit poenitentia virtualis omnium peccatorum, eo ipso quod quis baptismum volunt, poenitentiam habuit omnium virtualem: quam ad venialium remissionem satis esse, D. Thomas illo loco manifestissime docuit. Et confirmatur. Quia si quis vigilans cum attritione peccatorum mortalium, nullam habens memoriam venialium, accederet ad baptismum, consequeretur plenariam remissionem omnium peccatorum: ergo & dormiens, si habuit contritionem mortalium, venialium remissionem consequetur. Confirmatur rursum: quia si baptismus non remitteret venialia, quibus mens inhaeret habitualiter, profecto vix ullus reperiretur, qui per baptismum consequeretur innocentiam, ac totius poenae remissionem. Nec me fugit Caietanum aliter iudicasse: sed ita res humanae habent, nos non probamus alienas, alii reprobabunt nostra. Intelligo ergo D. Thomam, ut illi secundo argumento responderet, id sensisse: quod tam baptismus quam passio pro Christo suscepta, sine aliqua poenitentia formali, remittunt omnia venialia, quantum ad culpam & quantum ad poenam, nisi voluntas actualiter committat veniale peccatum: quod in baptismo facile est: in martyrio non item. Nam ferè, dum quis patitur pro Christo, auertit animam ab omni peccato etiam veniali. Sed siue baptizatus, siue pro Christo moriens, actualem obicem opponeret

TERTIA PARS

opponeret, siue baptismo, seu martyrio, iam effectus remissionis illius culpæ impediretur. Ita cum dormiēs nihil actu obiciat virtuti vel baptismi vel martyrii, omnium venialium veniam sine formali displicentia consequetur. Quam ob rem, illa exceptio nisi actualiter voluntatem peccato inuenerit, &c. non est referenda ad remissionem mortalium, sed ad remissionem venialium. Asseruerat enim D. Thomas, poenitentia explicitam esse necessariam ad mortalium remissionem: quare non statim asseruisset, dormienti in peccato mortali sine aliquo actu & dispositione præuia, aut per baptismum, aut per mortem extrinsecus illatam, mortalia peccata condonari. De eleemosyna verò facilior questio est: nam, dupliciter intelligi possunt ea testimonia quæ illi tribuant remissionem peccatorum. Prius, ut ad poenas pro peccatis debitas omnia referantur: iuxta illud Daniel. 4. Peccata tua eleemosynis redime: redimuntur enim poenæ pro peccatis debitæ non alio precio magis, quàm eleemosynis. Posterius etiam in hunc sensum intelligi possunt, ut pollicitatio diuinæ misericordiæ significetur iis, qui fuerint misericordes: ut etiam si in peccatis sint, per eleemosynas tamen, id consequantur, ut ex dei gratia & beneficio conuersio cordis illis aliquando præstetur: sic enim scriptum est, frange esurienti panem tuum, egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris: tunc erumpet quasi mane

13. questio.

Esa. 58.

RELECTIONIS.

47

mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur: orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies. Et iterum. Beati misericordes, quoniam ^{Matth. 5.} ipsi misericordiam consequentur. Ex quibus liquido patet quid ad reliqua dicendum sit, nolo enim esse longus in singulis explicandis. Sed & secundum argumentum principale cum sua confirmatione, ex his quæ diximus facile soluitur.

Vltimum verò, quoniam peculiarem habet difficultatem, peculiariter quoque diluendum est. Querit enim ^{2. 4.} an specialis poenitentia de singulis mortalibus, sit ad salutem necessaria: an potius satis sit poenitentia de omnibus confusa & generalis. Et quanuis sciam, multa à multis de hac questione fuisse disputata, id ego tamen ex D. Thomæ sententia, semper & intellexi & credidi, in omni lege, siue naturæ, siue scripturæ, siue gratiæ, non sat fuisse ad peccatorum mortalium remissionem, in genere confuseque dolere: sed specialem, distinctamque de singulis poenitentiam requiri. Cuius rei explicandæ gratiæ, dupliciter de contritione loqui possumus. Vno modo, secundum se, quatenus est actus virtutis: alio modo, in ordine ad confessionem, quatenus est pars sacramenti.

Deinde notandum, dupliciter posse intelligi, contritionem specialem de singulis esse necessariam. Primum, necessitate præcepti: deinde necessitate finis.

Præterea, contritionem de singulis mortalibus esse neces-

TERTIA PARS

necessariam, duobus modis accipi potest. Prius sic, ut ad singula peccata mortalia requirantur singule contritiones, vel secundum numerum, vel secundum speciem. Posterius sic: ut una contritio sit distincta de singulis, quemadmodum, si singulis peccatis in memoriam reuocatis, de illis vno eodemq; dolore doleam.

1. con. an. ch. Tunc sit prima conclusio. Non requiruntur singule contritiones ad singula mortalia secundum numerum: imò nec secundum speciem quidem: ut videlicet quot sunt peccata vel numero vel specie, tot exigantur dolores. Vno enim actu & confiteri & conteri de multis speciebus peccatorum possumus: ergo, nec absolute, nec in ordine ad confessionem, in illum sensum requiritur specialis distinctaq; contritio.

2. con. Secunda conclusio. In ordine ad confessionem, requiritur contritio de singulis distincta, non solum secundum speciem, sed etiam secundum numerum. Quia contritio includit simul propositum confitendi singula mortalia: non secundum speciem modo, verum etiā secundum numerum. Ac præterea, cum homo confitetur, detestatur ea peccata quæ confitetur, nisi sit ficta confessio. Quare actus interior poenitentiae, à quo exterior confessio proficiscitur, singula mortalia quæ sub confessione cadunt, respicit. Ideo enim confitetur ea, ut destruat illa: & pro iis deo satisfaciat. Quia propter, ut confessio de singulis mortalibus est ad salutem necessaria, etiam necessitate finis, ita & contritio

RELECTIONIS.

84

tio de singulis, in noua lege est necessaria.

Tertia conclusio. Contritio de singulis mortalibus *3. con.* specialis & distincta, necessaria est ad salutem: non solum necessitate præcepti, verum etiam necessitate finis. Fuitq; semper in omni lege necessaria, sine ordine ad confessionem. Itaq; non sufficit contritio generalis, qua doleo me fuisse peccatorem, sed requiritur specialis quæ distincte feratur in singula, ut si peccatis præteritis in memoriam reuocatis, voluntas vnica contritione vniuersa illa detestetur, velitq; pro vniuersis deo satisfacere. Hæc quippe sat erit, hæcq; nos poenitentiam specialem, ac distinctam appellamus. Nam si vnico verbo sacerdoti significare possem diuersa peccata mea, illa esset specialis distinctaq; confessio. Quo circa, cum poenitentia confessioq; interior peccatorum hominis, ad deum sit, vnicus ille actus qui fertur in peccata, distincta & specialiter cognita, specialis poenitentia & vocatur, & est. Afferimus autem, hanc non aliter requiri, ac ratione dati & accepti à dispensatore. Quamquidem confusam & generalem nemo arbitraretur idoneam, distinctam & specialem omnes existimarent necessariam.

Sic verò explicata D. Thomæ sententia, haud sanè intelligo, cur viris doctis probari non debeat. Eò vel maxime, quòd poenitentiam hanc, specialem atq; distinctam, sic intelligi volumus ad salutem necessariā, ut reliqua media, quæ nisi in tempore adhiberi non queunt.

TERTIA PARS

queunt. Nempe hoc pacto, ut si distinctè de omnibus doleri possit, de omnibus specialiter doleatur. Sin autem, vel per angustiam tēporis, vel per aliam causam, id fieri non possit, habeatur quidem animus, votumq; si facultas adesset, specialiter & distributè de singulis poenitendi.

Hanc conclusionem D. Thomas habet .12. q. 11. ar. 5. ad. 3. inquit. In tēpore pæcedenti iustificationem oportet, ut homo singula peccata que commisit, detestetur, quorum memoriam habet. Et ex tali consideratione pæcedenti subsequitur in anima quidam motus detestantis vniuersaliter omnia peccata commissæ, inter quæ etiam includuntur peccata obliuioni tradita: quia homo in statu illo est sic dispositus, ut etiã de his quæ non meminit cōtereretur, si memoriæ adessent. Ecce quemadmodum intelligit D. Thomas specialem contritionem esse necessariam, & ad salutem, & ad remissionem peccatorum. Et de veritate. q. 28. ar. 5. ad. 4. Ad iustificationem (inquit) non requiritur, q. in ipso iustificationis momēto, aliquis de peccatis singulis cogitet. Recogitatio autem singulorū peccatorum, debet vel pæcedere, vel saltem sequi iustificationem. Et. 3. p. q. 87. ar. 1. Ad remissionem peccati mortalis (ait) requiritur ut homo actualiter peccatum mortale commissum detestetur: ut scilicet, quantum in ipso est, diligentiam adhibeat ad rememorandum singula peccata mortalia, ut singula detestetur.

Idem

RELECTIONIS.

49

Idem in. 4. dist. 17. q. 2. ar. 2. q. 3. ad secundum.

Eandem sententiam tenet Durandus, dist. 17. q. 2. ar. 2. ad primū. Et Adrianus. q. 3. de baptismo circa finem. Et Ricardus, dist. 16. ar. 4. q. 2. Certè necessariã esse saltem necessitate pæcepti huiusmodi contritionem Paludanus asserit, dist. 17. q. 1. ar. 2. conclusionē. 5. & Alexander Alensis. 4. p. q. 69. membro. 8. ar. 2.

Idem quoque mihi videtur sentire August. de vera & falsa poenitentia, cap. 9. 14. & 17. Cuius verba referuntur de poenitentia dist. 3. cap. sunt plures: & dist. 5. cap. 1. Versum (inquit) puto, qui dolet de crimine: conuersum, qui dolet de omni eius quam exposuimus varietate. Exposuerat autē eam varietatē cap. 14. secundum circūstantias speciales peccatorū: quas docuerat, esse specialiter & considerandas, & deplorandas.

Et Chrysostomus in fine primi libri de contritione cordis. Hoc est quod exposcitur à nobis, ut semper recordemur mala nostra, & ad animum reuocemus, & conscientiam gestorum nostrorum habeamus ante oculos, ut pro iis supplicemus deo. Sed apertius in. 2. lib. etiã circa finem. Oportebat nos semper nō solum scire exomologesim & confiteri, quia in nobis multa delicta sunt, verum & vnumquodque peccatum, & maius & minus, quasi in libro ita in corde nostro habere descriptū: idq; frequētius recognoscere, atq; ante oculos ponere, & tanquā hęc nuper admissa lu-

gere.

TERTIA PARS

gere. &c. Nec te moueat, quod confessionis Chrysostomus meminit, loquitur enim de confessione quæ fit deo, nõ de ea quæ fit sacerdotibus: vt posterius ostendimus. Et adhuc manifestius homil. 4. de Lazaro circa finem. Singulis horis & diebus renouemus apud nos hoc iudicium: sententiam aduersus nos ipsos feramus, omniq; modo conemur cõfiteri deo. Nam si nosmetipsos iudicaremus (vt Paulus ait) non utiq; iudicaremur à domino: vt igitur nec puniamur, nec pœnas demus, in suam quisque conscientiam ingrediatur, vitamq; explicet, cunctisq; commissis diligenter excussis, condemnet animam quæ hæc patrauit, puniatq; cogitationem, affligat crucietq; suam ipsius mentem, supplicium à seipso exigat pro peccatis. Hactenus Chrysostomus. Et Gregorius. 4. morali, cap. 17. & 8. libro cap. 16. in illud, confubulabor cum amaritudine animæ meæ: enumerando. s. singula mala quæ feci. Ita enim D. Gregorius interpretatur. Cuius verba non grauarer equidem recitare, nisi aliò festinaret oratio.

Præterea, in huius rei cõfirmationem, ne sacrarum quidam literarum deesse nobis poterunt testimonia: vt illud: Ez. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: non autem esset opus ante acti temporis vitam expendere in amaritudine animæ, si pœnitentia generalis & confusa sufficeret.

Ezech. 18. Illud quoque, si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & fecerit iudicium, hoc est, examē

RELECTIONIS.

50

& inquisitionem, de qua Apostolus, probet seipsum homo. 1. ad Cor. 11.

Et illud David: cogitavi dies antiquos, & medita- Ps. 76.
tus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scop-
pebam spiritum meum. Legit autem Augus. scruta-
bar spiritum meum: & ait. Seipsum interrogabat, se-
ipsum examinabat, in se iudex erat.

Præterea, si generalis pœnitentia satis esset, quor-
sum illa tam anxiosa cura petendi: Ab occultis meis Ps. 18.
munda me domine, & ab alienis parce seruo tuo? Ni-
mirum, luce clarius propheta significat, delicta sua se
solum scrutari, & pro occultis, quæ vel adhibita di-
ligentia intelligere non potuit, deprecari, cum ait, de-
licta quis intelligit, ab occultis meis. &c.

Præterea, si cui, dum cõuertitur, tria mortalia quæ
fecit, distincte in mentem veniunt, hoc est, adulterium,
sacrilegium, homicidium: Quæro, an satis fuerit, reie-
cta illorum speciali memoria, verè de omnibus quæ fe-
cit, confuse dolere. Nam, si satis non est, id nos asseri-
mus: sin satis est, semperq; in omni lege fuit: certè exa-
men illud tam exquisitum in peccatis mortalibus &
commemorandis & deplorandis, quod in omni retro
tempore parentes nostri fecerunt, docetur non fuisse
necessarium.

Præterea, pœnitentia exterior propter interiorem
est: at exterior tam in lege noua quam in veteri, di-
stineta & specialis fuerit oportuit. Nam in veteri

TERTIA PARS

lege, pro variis peccatis varia fuerunt sacrificia definita. In noua quoque, poenitentiae sacramentum specialem distinctamque de singulis exigit confessionem. Ac re vera, lex euangelica, quantum animi mei coniectura colligere possum, non astringit nos, ut specialius de peccatis doleremus, quam in lege naturae vel scripturae homines tenebantur. Sed id concessit, ut quam poenitentiam olim in delicti compensationem atque vindictam coram deo agere oportebat, eandem ageremus apud sacerdotem, qui locum dei teneret in terris.

Nec ego video, cur Christus in euangelio praeceperit de singulis exteriorem poenitentiam, nisi quia requirebatur interior de singulis: ut exterius signum visibile interiori rei signatae inuisibili responderet. Non igitur (quod quidam arbitrantur) contritio specialis propter confessionem exigitur: sed est diuerso, confessio specialis propter contritionem: utraque autem propter iudicii naturam. Omnis quippe iudex, cui iudicandi est autoritas demandata, reorum delicta inquirere atque examinare debet speciatim: ut iuxta culparum mensuram, sit et poenarum moderatio. Sic in euangelica lege, iudicium de peccatis sacerdotibus delegatum est: qui, ut fideliter suum munus exequantur, non habent esse contenti si peccata solum in genere cognoscant: sed habent interrogare etiam specialia delicta, ac delictorum adiacentes circumstantias. At in lege naturae hoc iudicium erat ipsi peccatori com-

RELECTIONIS.

51

commissum: ut ipse idem, et esset testis et accusator et iudex. Vnde ait. Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, et fecerit iudicium. Et iterum. Feci iudicium et iustitiam: non tradas me calumniantibus me. Quam ob rem, peccator in propria causa iudex effectus, nisi expendat delicta propria, nisi diligenter seipsum interroget et examinet, ut ex qualitate et quantitate culparum, imponat sibi poenitentiae modum, certe infidelis iudicij, imò iniqui poenas daturus est, apud æquissimum iudicem. Haec naturae ratio est: quis negat? huic sacrae literae consentiunt: hanc sancti doctores insinuant: huius vim D. Thomas intuitus, tertiam illam conclusionem asseruit. Qua etiam asserenda, nos multa diximus non penitus abscondita, aut contemnenda. Sed si quid melius quisque afferre poterit, nobis volentibus et gratulantibus facturus est. De tertia igitur controuersia satis.

QUARTA PARS.

QUARTA iam sequitur. An de poenitentiae virtute sit peculiare praeceptum. Sunt enim Theologi et fuerunt, quorum opinione, de actu poenitentiae speciale praeceptum nullum est. Hanc verò sententiam imprimis suadent, testimonio D. Thomae asserentis, quod permanere in peccato usque ad mortem non est speciale peccatum, sed quaedam peccati circumstantia. Et tamen si esset de poenitentia speciale praeceptum, g 3 omisso

QVARTA PARS

omissio illius, specialis culpa sine dubio esset.

Præterea, si de poenitentia mandatum speciale esset, id ea esset ratione maxime quod poenitentia est medium necessarium ad salutem. Hoc verò argumentum infirmum est: quoniam gratia dei est ad salutem homini necessaria: de qua tamen habenda nullum est peculiare præceptum. Et confirmatur. Nam huiusmodi præceptum non alio testimonio magis assereretur, quàm eo Lucæ cap. 13. Nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. At exinde, nihil tale colligi rectè potest. Pari siquidem loquendi forma sanè dicitur, nisi gratiam habueritis omnes peribitis. Vnde tamen non fit, ut ex præcepto peculiari gratiam habere teneamur. Cumque poenitentia supponat peccatū antecedens, nisi quis poenitentiam egerit, peribit: non ex impoenitentiae culpa, sed ex antecedenti peccato, quod sine poenitentia deleri non poterat. Pro parte verò contraria illud est, quod eodem tenore in euangelio proponitur lex baptismi & poenitentiae. Nam quemadmodum dictū est, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, non potest intrare in regnum dei: ita quoque scriptum est, Nisi poenitentiam habueritis, omnes peribitis. Colligunt autem catholici, legem illam baptismi speciale continere præceptū. Quare & poenitentiae lex, præceptum speciale continet.

Franciscus In hac controuersia, præceptor meus olim, frater Franciscus Victoria, vir nostra ætate literis, ingenio,

RELECTIONIS.

52

nio, religioneque clarissimus, partem tenuit negatiuam. addidit verò in huius rei confirmationem præter ea quæ fecimus, alia quædam argumenta, quæ quomodo homo ingeniosus & doctus esse videbat infirma, asseruit tandem in hanc opinionem se venire, ea potissimum causa atque ratione, quod nulla in contrariū esset: cui non posset facile satisfieri, ut colligere inde in promptu liceat hominis eruditissimi modestiam pariter, & ingenium. Nihil enim pugnaciter pertinacique contentione defendere solebat: sed suam interim propriam priuatamque sententiam liberè tueri: eandem postea simili libertate retractaturus, si melior forsitan opinionis aduersæ ratio succurrisset. Hac verò ingenij sui mira & beata facilitate scholæ nostræ, hoc est, D. Thomæ, prudentissimus habebatur interpres. Et quidè æquus libero iudicio, nulla eiusmodi astrictus necessitate, ut vellet nollet certa sibi esset tuenda sententia.

Huius nos clarissimi viri vestigiis inherentes, in nullius verba iurauimus: nec apud nos tantum opinio præiudicata potest, ut etiam sine ratione valeat auctoritas. Sed nostrum iudicium adhibentes, alienum non nisi causa cognita sequimur. Nam, Ciceronis quotiescunque incidunt, non sententiis modò, sed & verbis utimur, furtimque libenter agnoscimus. Igitur (ut eò vnde huc digressi sumus, reuertamur). Argumenta quidem tametsi docti hominis, & copiosi, & nihil prætereuntis eorū quæ pro ea causa dici possent, nunquam

Q V A R T A P A R S

tamen ita me mouerunt, vt eis responderi posse diffi-
derem. *Authoritas* autem tanta planè me mouebat,
nisi ego opponerem, non minorem, D. Thomæ: ratio-
nes etiam quomodo mihi videtur firmiores.

10. q. 1. ar. 2. c. 3. p. q. 68. ar. 1. vbi asserit, ea que sunt neces-
aria ad salutem cadere sub præceptis diuinæ legis:
Et re vera id ostendit (nisi me animus fallit) ratio
manifesta: non enim aliter melius possumus iudicare
an præceptum sit legis de quarumcunq; virtutū acti-
bus, nisi ex eo quod ad finem legis sunt necessarij. Por-
ro, si finis primus legis idemq; præcipuus sine actu
cuiusquā virtutis constare non potest, conuincimur
sane, de huiusmodi actu præceptum legislatoris esse,
nisi insipientem atque improudum in legibus necessa-
riis volumus defuisse. Atque hæc certa regula et
forma est de præceptis legis, siue nature, siue scriptu-
ræ, siue gratiæ, siue humanæ seu diuinæ, philosophadi.
Primum itaque non ambigo D. Thomam cum cæ-
teris omnibus scholasticis authoribus in hanc senten-
tiam isse, quæ partem huius controuersie affirmatiue
amplectitur. Imò illud est princeps argumentum, quo
hec opinio refellitur, quod nouicia sit, et in re quæ ad
mores pertineat sine idonea ratione, communi theolo-
gorum sensui refragetur. D. itaq; Thomas pro com-
perto sumit, de poenitentia diuinæ legis esse præceptū,
nec id semel dicit, sed sepius. 4. d. 17. q. 2. ar. 2. q. 3. ad. 3.
et q. 3. ar. 1. q. 4. et q. 3. p. q. 84. ar. 7. ad. 1. et 2. et q. 85.
ar. 2. in argumento in contrarium. Et. 22. q. 62. ar. vlti-
mo. Imò adeo quæ D. Thomas arti. illo. 2. questionis
14. dixit, non modò hæc refellunt, verum etiam confir-
mant. Nam si propositum non poenitendi speciale pec-
catum est, vt ibidem dicitur: qui fieri potest, vt de poe-
nitentia non sit speciale præceptum? Nempe si come-
dere præceptum non esset, propositum non comedendi
specialis culpa non esset. Si ieiunandi præceptum pe-
culiare nō esset, ne peculiaris quidem culpa esset, pro-
positum non ieiunandi. Et hunc in modum cetera, quæ
singulatim persequi longum est. Deinde, poenitere est
actus specialis virtutis, ad salutem necessarius: ergo
est in præcepto. Consequentia patet ex D. Tho. 22.

R E L E C T I O N I S.

q. 3. ar. 2. c. 3. p. q. 68. ar. 1. vbi asserit, ea que sunt neces-
saria ad salutem cadere sub præceptis diuinæ legis:
Et re vera id ostendit (nisi me animus fallit) ratio
manifesta: non enim aliter melius possumus iudicare
an præceptum sit legis de quarumcunq; virtutū acti-
bus, nisi ex eo quod ad finem legis sunt necessarij. Por-
ro, si finis primus legis idemq; præcipuus sine actu
cuiusquā virtutis constare non potest, conuincimur
sane, de huiusmodi actu præceptum legislatoris esse,
nisi insipientem atque improudum in legibus necessa-
riis volumus defuisse. Atque hæc certa regula et
forma est de præceptis legis, siue nature, siue scriptu-
ræ, siue gratiæ, siue humanæ seu diuinæ, philosophadi.

Præterea, de compensanda iniuria facta proximo,
speciale præceptum est: ergo et de compensanda ini-
uria facta deo: sic enim D. Thomas. 3. p. q. 84. ar. 5. ad
secundum argumentatur.

Huc accedit, quod si cuius amicitiam violauimus,
tenemur speciali præcepto dare operā vt sarciamus:
quemadmodum Matthæi. 5. scriptum est: ergo dei ami-
citiam per peccatum mortale violatam, speciali præ-
cepto sarcire tenemur: ac proinde poenitentia agere.

Illud prætereo, (quod mihi maximo argumento
poterat esse ad huius rei cōfirmationem) quod egro-
to corpori quisque tenetur medicinam necessariā ad-
hibere: idque ex speciali præcepto, quo habet diligere
corpus: ex quo efficitur, cum non minus debeat amare

QVARTA PARS

In lib. de poenitentia. In ecclesiast. cap. 7.
animum, ut medicinam necessariam ægro animo adhibere tenetur. Videlicet quemadmodum insligante naturæ lege (ut Tertullianus ait, & illū æmulatus Hieronymus) hirundo pullos suos de succo occulat chelidonie, & dictamum cerui appetunt vulnerati, & cetera animantia bruta, medicinas sibi diuinitus attributas insligantur ut quærant: ita proculdubio incitat diuina lex, homines rationales, ut poenitentiam remedium vnicum & necessarium ad salutem animæ prosequantur.

Præterea, præcepto charitatis obligamur, media necessaria ad salutem fratris apponere, (inde enim est fraternæ correptionis obligatio.) ergo, & media necessaria ad salutem nostram. Et confirmatur, tenemur proximū à morte tum corporis tum animæ liberare: (mortem enim languentibus probatur insligere, qui hanc cum potest non excludit) 83. d. cap. 1. Igitur, & nosmetipsos à corporali & spiritali morte tenemur eripere. Nec hic (quod ad mores attinet) magnopere contendere debemus, an violatur præceptum charitatis, an præceptum poenitentiae: illud modo cōcedamus, specialem nouamq; culpam esse non poenitere: tamen si quemadmodum cum quis non comedit cibum necessarium ad salutem, immediatè quidem contra virtutem temperantiæ peccat, ex consequenti etiam contra charitatem: ita qui non poenitet cum videt ad salutem esse necessarium, directè quidem præceptum poenitentiae violat;

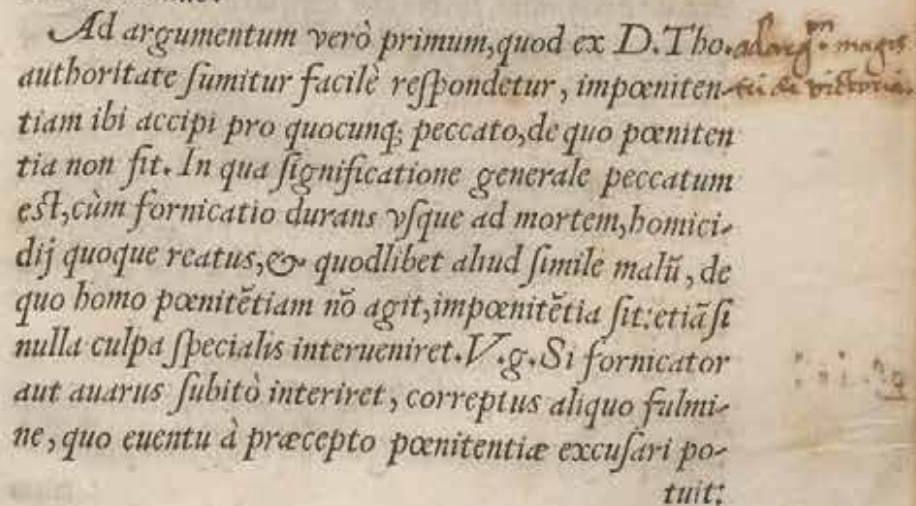
RELECTIONIS.

54

violat: consequenter autem violat charitatem.

Præterea, de poenitentia exteriori præceptū est: ergo & de interiori: cōsequentia patet, quia si satisfactionem exteriorē deus exigit, interiorē ac multo etiam magis requiret: quæ videlicet præcipua est in cōpensatione delicti. Antecedens verò certissimū est, si ea quæ superiore controuersia diximus teneantur: esse (inquam) exteriorē poenitentiam necessariā ad salutē. Actus quippe omnis virtutis exterior ad salutem necessarius, citra controuersia in præcepto est.

Sed quid opus est multis? si homini peccatori occurrat præceptum de diligendo deo, simulq; peccatū memoriæ occurrat, illud quæro tandē, an teneatur cōteri, an non, si non, ergo exiens in actum dilectionis siue poenitentia iustificabitur, quod sanè mentis nullus admittit, si etiam, iam habetur quod volumus, de poenitentia esse speciale præceptum, quod Tertullianus lib. de poenitentia disertè docet, inquit. Cum iudex deus iustitiæ charissimæ sibi exigendæ tuendæq; præfideat, & in eam omnē summā disciplinæ sanciat, dubitandum est, sicut in vniuersis actibus nostris, ita in poenitentia quoque causa iustitiam deo præstandam esse? Et paulò inferius: audaciā (inquit) existimo, de bono diuini præcepti disputare. Nec enim quia bonū est ideo auscultare debemus, sed quia deus præcepit. Ad exhibitionē obsequij prior est maiestas diuinæ potestatis, prior est autoritas imperantis quàm utilitas

QVARTA PARS

tuit: nec enim habuit spacium cogitandi vt de peccatis poeniteret: tunc iuxta sententiam Augu. & D. Tho. eiusmodi homo habuit finalem impoenitentiam, peccatum, scilicet, quod non remittitur nec in hoc seculo nec in futuro: generale quidem nō speciale peccatū.

Ad secundū, fateor eam esse causam, vnde vel maxime liqueat poenitentiae peculiare praeceptum. Sed vt obiectionem repellamus aduertendum est, medium ad salutem necessariū, esse in duplici differentia. Alterum, quod non est actus virtutis, sed vel potentia, vel habitus, quos Deus in nobis sine nobis operatur, vel etiam gratia & auxilium dei, quod non nostrum, sed diuinū opus est: & de huiusmodi mediis, legis praecepta non sunt. Alterum medium actus virtutis est, atque in nostra positū potestate: vt credere in Christum, confiteri fidem, suscipere baptismū, diligere deū.

Et de huiusmodi, praecepta legislatoris sunt. Quae quoniam non de fine, sed de mediis feruntur ad finem legis necessariis, recte colligimus, in omni lege siue naturali siue scripta, tum humana, tum diuina, ea media virtutis, quae nullo modo sunt ad finem legis necessaria, in consilio esse: quae verò omnino necessaria, ea esse in praecepto. Vnde patet quid ad tertiū argumentum respondendum sit.

Sed illud tamen vrget vehementer, quod eisdem argumentis quibus ostendimus esse praeceptum, ostendi aequè potest, homines obligari ad confestim poenitentiam

RELECTIONIS.

56

tiam agendum, vt peccatum mortale cōmiserint. Primum enim D. Thomas. 22. q. 62. ar. vltimo. vtrunque pariter affirmat: & teneri homines ex praecepto peccatum deserere, & statim id quidem: vt qui rem alienam furto suscepit, restituere protinus sine mora aliqua debet. In. 4. etiam dist. 17. q. & ar. retrò citatis, expresse tradit, hominem obligari ad poenitendū, cum peccata memoriae occurrerint: quod est dicere, praeceptum poenitendi, nullas moras in peccatore permittere, qui peccati memoriā, & cōscientiam habet, & ratio id videtur suadere. Nam cum peccatū memorię occurrat, si hō non detestatur, ex consequenti consentit.

Deinde homo tenetur, illico medicinam corporalem corpori necessariam adhibere. Ergo, & quāprimum debet animo necessariam medicinam apponere.

Præterea, proximi offensi iniuriam teneor vbi primum commodè possum compensare: ergo & dei. Antecedens notissimum est. Non enim celerius, qui damnum in pecunia dedit, tenetur satisfacere, quā qui dedit in fama, vel honore. Sed qui in pecunia dedit, restituere, pensareq; damnum ē vestigio debet: ergo & qui aliter quoquomodo proximum laesit. Et confirmatur. Nam si frater meus habet aliquid aduersum me, teneor illi extemplo reconcilari: vt patet Matth. 5. Igitur, & teneor conciliare me deo, statim, quāmeius amicitiam per iniuriam violauit.

Præterea, simul atque commoditer possumus, fratrem

Q V A R T A P A R S

trem nostrum à morte animi liberare, id facere sine dubio tenemur, ergo & nosmetipsos à peccato mortali illico tenemur eripere. Idq; eò magis, quòd peccatū quod mox per poenitentiam non deletur, suo pondere ad aliud trahit, vt Grego. docuit homi. 11. in Ezechi.

Ecclesiast. 3. At qui periculo se exponit peribit in eo: vt in Ecclesiastico legitur. Confirmat autem hoc vel maxime, Leo papa, epist. 69. ad Theodorum episcopū, inquiens. Oportet vnumquēq; Christianum consciētiæ suæ habere iudicium, ne conuerti ad dominum de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tempus in finem vite suę constituat, quem periculosè ignorantia humana concludit: vt ad paucarum horarum se reseruet incertum. Periculosum igitur est, poenitentiam in aliud tempus reseruare. Nam & hoc Ecclesiasticus. c. 5. prohibet, inquiens, non tardes conuerti ad dominum, nec differas de die in diem, subito enim venit ira eius. Peccatum igitur est, de die in diem poenitentiam protrahere, nepe cum diuinā iram Ecclesiasticus interminatur.

Item, si in aliud tempus poenitentiam differre liceret, ergo & velle differre licitum est. Quod enim facere, idem & velle quoque licet. At qui existens in peccato mortali, interiorem poenitentiam in aliud tempus reseruare vult, eo ipso interpretatiuè & implicitè vult esse in peccato mortali: in quo quādiu non poenitet, perdurare necessum est. Non licet igitur conuersionem poenitentiamq; differre.

Præterea,

R E L E C T I O N I S.

57

Præterea, negatiuo præcepto astringimur ne simus, dei inimici: nam esse deo inimicum, vsq; adeò intrinsicè malum est, vt nullo euentu, id velle sine graui culpa valeamus: ergo, quādiu homo est in peccato mortali, cum sit dei inimicus, tandiu præcepto negatiuo aduersatur, quāmlibet parum in statu peccati mortalis perseueret. Aut igitur hoc monstrum probandum est, videlicet, hominem obligari ad poenitentiam statim agendam: aut primum illud tollendum, hoc est, hominem ad poenitentiam agendam obligari: illuc enim serpit hoc præceptum, si semel admittitur.

Deniq; suadetur, quòd saltem singulis diebus festis, teneatur peccator poenitentiam habere: quia finis legis est, vt requiescamus in deo, ad hanc enim requiē, corporalis festorū quies ordinatur. At in legem facit, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem, lege nō dubium, C. de legibus, & regula certum est, de regulis iuris, in. 6. Et confirmatur, Leuitici. 16. Sabbatum requietionis est, affligetis animas vestras, ab omnibus peccatis vestris mundabimini, & cap. 23. affligetis animas vestras, omne opus seruile non facietis in die hac: omnis anima quæ afflicta non fuerit in die hac, peribit de populo suo: et causa subditur: vt propitiatur vobis dominus.

In huius argumenti explicatione, adeò multæ sunt doctorum sententiæ, vt eas enumerare, ne dum expendere, molestissimum fuerit: & cum tam varice sint,

h tamq;

QVARTA PARS

tamq; inter se dissidentes, veniam mihi dabit, viri humanissimi, si aliorum opinionibus prætermis, meam ego (utinam tam verè quàm breviter) explicuero.

2. prop. ad q. 1. vis pendens. Primum ergo (ut mea fert, & communis opinio) non protinus tenetur homo poenitentia agere. Atq; hæc quidem assertio, non alia ratione potiore ostendi potest, quàm quòd fidelium omnium consensus facillè admittit, non esse peccatum mortale novum, si quis nò statim atq; in peccatum incidit, poenitentiam agat: nec aut poenitentes in cõfessione huius criminis se accusant, aut sacerdotes id curant, quando poenitentes examinant: cum tamen nullus peccator ferè sit, qui huius præcepti reus non haberetur. Imò, qui diem unum in peccato mortali duraret, non modo multa, sed innumera peccata mortalia hoc præcepto transgrediendo committeret.

Præterea, cum præceptum de poenitentia affirmativum sit, in quo virtutis actus positivus præcipitur, non videtur obligare, nisi pro tempore necessitatis: quemadmodum & reliqua præcepta affirmativa.

Item, cum cætera media ad salutem necessaria, scilicet, fidem, baptismum, confessionem, illico præstare minimè teneamur: non est, cur unicam poenitentiam mox debeamus exhibere.

Præterea, cum vera poenitentia (ut ante iam diximus) à dilectione dei proficiatur, si homo simulatq; peccavit, veram poenitentiam habere tenetur, quæ, videlicet,

RELECTIONIS.

58

delicet, necessaria est ut deo concilietur, fieret consequens, ut homo post peccatum, statim ad diligendum deum obligaretur.

Præterea, cum nulla ratio idonea sit, nullave auctoritas, qua præceptum adeò durum asseratur: certè, qua facilitate induceretur ab aliquo, eadem quoq; ab aliis reiiceretur.

Secunda propositio. Non tenetur homo poenitentiam agere quoties peccata memoriæ occurrerint, siue speculatiue, seu practice occurrant. Etenim nullum aliud nos præceptum obligat, ex eo quòd in mentem veniat. Nec peccat mortaliter, qui non diligit deum, quantuncq; divina bonitas proponatur, omni dilectione dignissima: nisi necessitatis articulus intercedat. Idem de præcepto fidei, & spei, videre licet.

Quare, nec si peccata sese offerat peccatori, digna quæ homo detestetur, protinus obligatur, in actum contritionis exire: poterit enim, liberè nullū habere actū, si nullus instat necessitatis articulus.

Et confirmatur: quia obligatio reliquorum præceptorum, ex necessitate rei sumitur, non ex memoria, aut intelligentia nostra: quippe, non quia nos intelligimus aut memoria tenemus, obligant, sed quia obligant, debemus nos dare operā, ut memoria teneamus.

Illud etiā, q̃ inconsideratè dicitur, memoriā practicā obligare: speculatiuā, non obligare: quasi memoria cōscientia sit, cuius iudicio homo teneatur obnoxius.

QVARTA PARS

Premam enim angustius & urgebo, quodnam sit illum iudicium practicum, vel quæ memoria, quæ post simplicem peccati cōmemorationem, nouam præcepti obligationem inducit. Cumq; nihil constanter, recte ve dici possit, nimirum non est cur amplius in opinione contraria refellenda moremur: nulla enim ratione nititur: sed solo asserentium arbitrato.

Atque eisdem omnino argumentis persuaderi potest tertia propositio: hoc est, In diebus festis nō obligari homines ad agendam poenitentiam, aut diuino præcepto, aut humano. Præceptum enim de colendo deo, quo festis diebus astringimur, opera religionis præscribit. At, poenitentia (quod ante docuimus,) religionis opus non est, sed vindicationis.

Item ius humanum nullum est aut euangelicū, quo hoc præceptum asseratur, proferant & tacebimus, lex autem antiqua cessauit, lege verò naturæ nihil eiusmodi præcipi, notius est quā vt probandum sit. Et profecto errores alienos reprehendere, non perinde difficile est, facilius namque: vt Cicero tradit, in mentem cuiusque venire solet, quid falsum q̄ quid verum sit. Sed veram & consentaneam opinionem ingerere, eamque idoneis argumentis confirmare, hoc opus hic labor est.

Sit igitur quarta propositio: præceptum de poenitentia obligat in articulo necessitatis, vt reliqua omnia præcepta affirmatiua, ac primus quidem necessi-
tatis

RELECTIONIS.

59

tatis articulus facile ab omnibus admittitur periculum mortis. Cum enim præceptum pro aliquo tempore obliget, si in periculo mortis præteritur, nullū iam restat tempus quo possit impleri. Sed notandum est, quod cum baptismus & sacramentū absolutionis attrito conferant gratiam, institutaq; fuerint directè hæc duo sacramenta in remissionem omnium peccatorum, qui suscipit alterum ex his, siue contritus siue attritus verè, implet præceptum de poenitentia: quoniā deus nihil amplius exigit, in compensationis iniuriam & delicti commissi, quā vel contritionem sine sacramento, vel attritionem cum sacramento per se instituto in remissionem peccatorū: atque hinc colliges præceptum diuinum de poenitentia per se loquendo, obligare solum in duobus euentibus. Prius cum obligat diuinum præceptum de baptismo vel confessione, & tunc satis est poenitentia interior imperfecta, si exterius sacramentum re ipsa suscipiatur. Posterius, cum deest minister vtriusq; sacramenti. Vbi sicut homo tenetur habere votum suscipiendi vel baptismum, vel absolutionem si facultas adesset: ita etiam tenetur habere perfectam poenitentiam & cōtritionem, vt quæ necessaria tunc sit, ad remissionem peccatorum.

At verò articulus alius qui addi solet, cum vide-
licet quis administrare voluerit aliquod sacramentū, vel quemcunq; alium actum exercere, qui requirat hominem existentem in gratia, accidentariam obligatio-
nem

Q V A R T A P A R S

nem habet, nec à præcepto poenitentiae oritur: sed à præcepto alio de digna sacramentorum vel susceptione, vel administratione. Unde peccatur quidem peccato sacrilegij, si ab impoenitente sacramentum aut ministratur aut suscipiatur: non autem peccato omissionis aduersus poenitentiae præceptum: vnum excipio eucharistiae sacramentum, quod qui in mortali sumit, duplex peccatum peccat: Alterum sacrilegij in eucharistiam, alterum omissionis in præceptum peculiare diuinum de præmittenda poenitentia eucharistiae sacramento: de quo in fine huius relectionis differemus.

id est vnde

X m

Ad primum itaque argumentum respondetur illam. Dui Thomae similitudinem inter præceptum restituendi, & præceptum deferendi peccatum, non per omnia quadrare. Qua in re Caietanus videtur fuisse deceptus: primum enim rei alienae restitutio, re vera fundatur in præcepto negatiuo, quo vetamur rem alienam inuito domino retinere: neque enim minus rei alienae detrectator est, qui eam apud se inuentam inuito domino detrectat ac detinet, quam si furto suscepisset. Quo fit, vt ad obligationem restituendi iniusta acceptio impertinens sit: siue enim acceperim iniuste per furtum, siue iuste per commodatum: simulatque inuito domino rem alienam usurpo furti reus habeor: atque ex consequenti violator præcepti negatiui.

Rursum

R E L E C T I O N I S.

60

Rursum etiam, quotiescunque adest commoditas, rem alienam domino suo restituendi, toties denuo pecco non restituendo: etiam si nullum actum posituum habeam, quo rem alienam iniuste velim apud me tenere. Satis enim est ad peccatum nouum usurpatio ipsa libera exterior rei alienae, eo tempore quo oportebat eam domino reddere.

At, præceptum poenitentiae per quam homo peccatum fugit & deserit, sicut & charitatis, quae radix & fundamentum poenitentiae est, re vera, quicquid Caietanus intelligat, præceptum est affirmatiuum: nec includit negatiuum, nisi quemadmodum omnia affirmatiua dicuntur includere de actu contrario: vt præceptum charitatis secum habet annexum præceptum odij negatiuum: præceptum temperantiae, negationem intemperantiae: spes quoque desperationem, fides, infidelitatem negat & prohibet: sic præceptum poenitentiae ex consequenti vetat, ne quis impoenitens sit impoenitentia positiue contraria. Quo fit, vt non poenitere proprie contra præceptum affirmatiuum sit, non contra negatiuum. Quocirca, tunc solum peccatum erit cum præcepto affirmatiuo fuerit aduersum: aduersatur autem, cum quis eo tempore poenitentiam non agit, quo ex præcepto agere tenebatur: hoc est in articulo necessitatis: quemadmodum superius explicatum est.

h 4

Sed

QVARTA PARS

Sed est tamen similitudo vtriusque præcepti, & restituendi & poenitendi proportionalis duplex. Prius, quod quemadmodum non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum, ita quoque non dimittitur nisi agatur poenitentia. Posterius etiam, hæc duo præcepta in hoc assimilantur, quod sicut non restituere rem alienam iniuste detentam, habet malum statum peccatoris annexum, ita & non poenitere de peccato commissio. Quo fit, ut siue hic siue ille, hoc est, vel qui non restituit, vel qui non poenitet, in actum positivum exeat. Alter, quo vult non restituere: alter, quo vult non poenitere, semper peccet nouo peccato: & quidè frequenter loquendo, (ut Theologos decet) in promptu patet, id quod diximus. Avarus enim prave affectus aliena re detinenda, cum in mentem illi venit aliena res: si in actum voluntatis positivum prodeat, quo videlicet vult non reddere, ex consequenti, ut experimento constat, statum illum probat, & eligit in quo est: & qui non poenitet simili ratione si peccata quæ fecit illi occurrant, habeatque actum voluntatis positivum plerumque, nihil aliud quam consentit & probat statum peccati, quod ante commisit.

Quod si volumus etiam rem hanc magis premere, sine dubio peccator cui peccata memorie occurrunt, nec poenitet, si quem actum eliciat etiam pro tempore quo non tenetur poenitentiam agere, semper peccat peccatum novum. Illud siquidem obiectum volitionis, qua

RELECTIONIS.

61

qua volo non poenitere etiam dum non teneor, nulla ratione honestari potest: cum actus oppositus hoc est poenitentia & contritio, omni tempore usque adeo bona & honesta sit, ut contrarius actus quo poenitere nolo, nullo unquam tempore honesti rationem habeat. Non assero tamen esse peccatum mortale velle non poenitere, tempore quo non teneor: peccatum (inquam) mortale ex genere suo: est tamen veniale, quia non habet obiectum honestum: actus verò indifferentes schola nostra poenitus reiecit: hunc igitur in sensum D. Thomas intelligendus est, ut, scilicet, homo statim teneatur, imò semper poenitere de peccato commissio, non positivè dolendo, sed negativè non complacendo: quo etiam sensu ipse idem loquitur. 3. p. q. 84. ar. 8. ubi secutus Augustinum lib. de poenitentia, cap. 19. & habetur de poen. d. 3. c. poenitentia est: & Hugo de S. Viet. dicentem, quod deus absolvens hominem à vinculo culpæ & poenæ æternæ, ligat eum vinculo perpetuæ detestationis peccati, asserit poenitentiam etiam post remissum peccatum, debere durare usque ad finem vitæ: quod egregiè annotavit Caietanus in commentariis supra eundem ar. nam, quod post impenitentiam veniā per primā contritionem, homo iterum atque iterum dolere teneatur, nulla ratione nititur: nisi cum homo dubitat an verè fuerit contritus: tum enim locum habet quod Isidorus tradit. 2. lib. de sum. bo. propitiatio dei occulta est, sine intermissione flere necesse est.

h 5 Quem

Q V A R T A P A R S

Quem etiam in modum possemus explicare, quod in. 4. sententia. d. 17. dixit: hominem præcepto poenitentiae obligari, cum peccata memoriae occurrunt: tenetur enim non sibi ipsi placere in peccato commissio quod occurrit. Quare, nisi actum suspendat, quod tamen rarum & difficile est, si non poeniteat, semper peccabit. Scio Caietanum huic ipsi loco ex. 4. sententiarum aliter occurrere, legat qui volet, nec enim eius intelligentia omnino pessima est.

ad 2. arg. Pro secundi vero argumenti solutione notandum est, discrimen esse, inter bona corporis, scilicet, salutem & vitam corporalem, & bona animæ hoc est salutem & vitam spiritualem: quod illorum non magis sumus domini quam vitæ & salutis proximorum nostrorum: nam vitæ & mortis solus deus sibi dominum reservauit: posteriorum vero bonorum unusquisque dominus est, habetque eandem liberam potestatem, quam pecuniæ & reliquæ rei familiaris. Hoc autem discrimen, primum ratione constat, sumus enim domini eorum bonorum, quæ nostra diligentia, labore atque industria comparauimus. Cum ergo bona spiritualia, hoc est, virtutes quibus salus & vita animæ continentur: nostra libertate & industria interueniente nobis obueniant, nostro ea nobis iure vendicamus: nam & hoc titulo opifex quisque sui operis dominus est: vita autem corporis, naturæ donum est, non ingenio nostro, aut industria partum. Quocirca nihil mirum, si naturæ author, huius rei do-

R E L E C T I O N I S.

rei dominium sibi assumpsit.

Quod etiam bonorum spiritualium domini sumus testimoniū illud ecclesiæ confirmat, deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui, posuit ante illum vitam & mortem. &c.

Signo quoque manifesto hoc discrimen innotescit. Nam, si mortem mihi conscisco, non aliter contra præceptum illud, non occides, pecco, quam si proximum interficere. Item, si ex gula cibum aliquem sumo, vitæ corporali noxiū, duplex peccatum pecco: alterum contra temperantiæ legem, alterum, contra illud quo teneor vitam corporalem seruare & meam & alienam, non tanquam dominus, sed tanquam dispensator & custos. At vero, si mortis spiritualis mihi causa sum, ea iactura mihi non imputatur, quin si per fornicationem, gratiam, virtutem, salutem, vitamque animi perdam, unicum fornicationis peccatum agnoscitur. Quo uno argumento satis liquet, bonorum spiritualium nos esse verè dominos, non dispensatores: quando horum dissipatio nobis non imputatur ad specialem culpam.

Ex hoc etiam discrimine ratio patet, cur volenti se occidere corporaliter, quisque priuatus vim possit inferre, cogereque, vel inuitum ne se occidat: quam tamen vim volenti se spiritualiter interficere, non licet inferre: nisi is qui infert, superior auctoritate & potestate sit. Cuius differentiæ (ut reor ego) non alia causa est, nisi quod vitæ sue corporalis nemo est dominus.

Vnde,

Q V A R T A P A R S

Vnde, sicut volenti alium occidere, vim inferre quilibet potest, ut impediatur, ita & seipsum interimere volenti. At, cum vitæ spiritualis unusquisque sit dominus, iniuriam illi feceris si vim attuleris, non aliter: ac si domino pecuniarum, pecunias suas etiam prodigè cōsumenti, manus ad impediendum iniicias violentas.

Hiscæ igitur explicatis, facile patet, consequentiā illam non valere: non enim si statim vitæ corporali siue proximi siue meæ teneor succurrere statim quoque teneor vitæ spirituali moderi: præsertim meæ cuius sum dominus. Certè, si salutis corporalis liberum dominium haberemus, qui quartanam febrim quum protinus sanare posset, ad duos vsque annos differret, mortaliter, non peccaret. Nunc autem, si quis vel in se, vel in alio grauem aliquem morbum, quem pellere illico posset, ad longum tempus protraheret, nescirem equidem excusare à peccato mortali.

ad 3. arg. Ad tertium negatur item consequentia, nec enim ego antecedens, (quod nonnulli faciunt) negare possum. Scio quidem, latitudinem quandam esse in ea temporis celeritate, quam homini ad compensandam iniuriam proximo illatam præstituimus. Sed, qui proximum læsit in honore vel fama, si habens opportunam oportunitatem iniuriam compensandi, negligit, & ad finem vitæ reseruat, non existimo tam temerarium & inconsultum theologum esse futurū, ut illum per quinque etiam annos cessantem & torpentem excuset:

R E L E C T I O N I S.

63

cusset: certè Christus non excusaret: an theologi debeant, ipsi viderint. Consequentiam igitur ego nego, quia compensationem iniuriæ factæ proximo, non solum propter nostras utilitates, verum (ac multo etiā magis) propter utilitatem eius cui iniuria facta est, legislator exegit. At, compensatio iniuriæ, quæ deo per peccatum fit, non propter dei commoditates, sed propter nostras exigitur: quippe, cum compensationis nostræ deus non indigeat, nos egeamus. Quo fit, ut bona sua deus in hac parte pro nostris habeat. Vnde, ad eandem legem postulat, quæ illi debemus, & quæ debemus nobis ipsis. Nec arctiore vinculo satisfactio nem efflagitat iniuriæ suæ, quàm remedium salutis nostræ. Tum ergo, tenebimur dei compensare iniuriam, cum bona nostra spiritualia diligere tenemur, inq; necessitatis articulo procurare.

Ad quartum, (quoniam præcedentis argumenti *id 4.* confirmatio ex dictis facile soluitur) non desunt qui antecedens inficiuntur: eo quod apud August. lib. i. de Ciuita. dei, cap. 9. correctionem fraternam in aliud tempus commodius reseruare licet. At hi (bona venia me audietis) diui Augustini intelligentiam nō assequuntur: nusquam enim Augustinus credidit, ubi se offert magna commoditas corripiendi fratrem, hoc est, cum id fieri potest nulla mea iactura, multa fratris commoditate, licitum esse pro meo arbitratu, correctionem fraternam in alium annum remittere, ubi expecte-

QUARTA PARS

expectetur vel æqua commoditas, vel etiam maior. Sed id sentit prudentissimus author: Cum correctio sine iactura mea fieri non potest, differri nonnunquam posse in tempus, ubi commodius sine iactura mea fiat. Cum igitur interior pœnitentia ubiq; gentium, & omni tempore, fieri commodissime possit, si nō licet liberationē proximi differre, cū fieri commodissime potest, ergo nec nostrā, sed nego tamē consequentiā: quia bonorū spiritualiū proximi mei custos sum, nō dominus: idcirco illū mox eripere teneor, et viuificare si possū, meipsum nō mox teneor, etiā si possim. Commoditas præterea, ad corripiendū fratrem, nō semper & ubiq; parata est. Idcirco quādo sese offert, lex præcipit, ut arripiatur. Commoditas autē eripiendi nos, omni tempore & loco est in promptu. Quare, noluit nos suauissimus legislator semp obligare, quotiescunq; oportunitas adesset, ne nos innumeris peccatis inuolueret. Ac re vera, (ut cūq; opinemur) negare nō possumus, inter bona proximi & nostra longum esse interual- lum. Nam bouem proximi aut ouem iacentem le- uare teneor, & seruare si possum: bouem meum aut ouem non item: nisi res esset ad vitam meam conser- uandam necessaria. Tunc enim sicut nec vitæ, ita nec illius rei, sine qua vita non degitur, liberam ha- beo facultatem. Sic ergo & bona spiritualia pro- ximi mei: etiam extra mortis æternæ periculum cu- rare teneor: mea non perinde: nisi cum articulus ne- cessitatis

RELECTIONIS.

64

cessitatis propriæ spiritualis occurrit: hoc est, pericu- lum mortis æternæ.

Ad testimonium verò Gregorij, quod ibi sub- iungitur, fatcor equidem, quod si quis periculum proximum & certum in se videret, incidendi in no- uum peccatum mortale, nisi antiquum aboleret, tene- retur tunc temporis pœnitentiam agere. Quemad- modum enim qui ex assidua consuetudine iurandi, intelligit se in eo periculo constitutum, ut facile exeat in periurium, obligatur consuetudinem illam retractare, per quam in periculo deierandi consti- tuitur, sic qui ex assuetudine peccandi, cognoscit se ad aliud atque aliud peccatum trahi: nec tentatio- nibus quotidianis sine ingenti periculo posse resiste- re, videtur proculdubio teneri ad illum statum de- ferendum: & hinc patet quid ad Leonis Papæ ver- ba dicendum sit. Id verò, quod ex Ecclesiastico ad- ditur, consilium saluberrimum est, non præceptum. Consilij autem ratio redditur, ne forte subito præ- occupati hora mortis, queramus spacium pœnitendi, & inuenire non possimus.

Nam quinti argumenti, concedo primū cōsequens, *ad 5.º arg.º* si nihil aliud ibi significetur, quàm non esse peccatum pœnitentiam differre: sic enim interim solemus appel- lare licitum quod peccatum non est. Sed cū rursus colligis: ergo velle differre licitum est, nego conse- quentiam: nam talis volitio non habet bonum obiectū, ut ante

QVARTAPARS

vt ante diximus. Non enim ij sumus, qui admittamus, aliquē actum esse licitum, qui meritorius esse nequeat: imò ne bonus quidem moraliter. Quod nonnulli, libera fronte concedunt. Ergo, cum tandem obijcis, quod licet facere, licet velle: bene dicis, si quod dicis attendis. At poenitentiam differre, non est facere, sed, non facere: non autem statim licet velle non facere, quæ non facere licitum est, id est, quæ si non feceris, non peccas, verbi gratia, non leuare festucam, illicitum non est: at velle non leuare, si nullum finē honestum apponas, ociosum, ac proinde illicitum est. Item, non facere bonum, interdum licet: videlicet, cum non teneor: at, velle nō facere, (quod retrō etiam diximus) nulla ratione honestari potest.

ad 6^m arg^m Ad sextum argumentum: licet præceptum negatiuū generale sit, ne fiamus inimici dei per actum, quo inimicitia contrahatur: at, ne simus inimici dei secundum reatum, nullo negatiuo præcepto sumus astricti: sicut enim de amicitia habituali dei, nullum præceptū affirmatiuum est, sic, de inimicitia, quæ secundum reatum est quasi habitualis, nullum est negatiuum. Omnes siquidem leges, abius vel præcipiūt, vel prohibēt, non habitus. Et cum obijcitur, velle esse dei inimicū secundum reatum, etiam est intrinsice malum: fateor id quidem: quia, vt volitio mala sit, satis est obiectum esse malum, siue secundum actum siue secundum reatū: nam qui positiuē vult habitum habere vitij, vel etiā esse

RELECTIONIS.

65

esse reatu malus, consentit in rem, quæ recte rationi aduersatur. Imò adeo implicite consentit in culpam, sine qua nec habitum vitij habere, nec reatu malus esse potest: non tamen proinde sequitur quod sit præceptum de non perseverando in peccato: sed solum ne velimus malum, quod cū recta ratione pugnat. Atq; (vt vno verbo dicamus) velle dei inimicitiam, directè charitati aduersatur. At, non velle amicitia eo, scilicet tempore, quo non teneor velle, charitati non repugnat. Quare, negatur consequentia.

ad 7^m Ad vltimum. Quauis sciam ego, Scotum & Gabr. in. 3. dist. 37. angelum in verbo feriæ, Nider in suo præceptorio, Florentinū parte. 2. titulo. 9. asseruisse, in diebus festis maxime dominicis, teneri homines ad diligendum deum super omnia, ac proinde si in peccato sint ad habendam contritionem: sed quoniā ignoro, vnde ad hanc opinionem doctores illi venerint, liberè possum, quod non satis exploratè perceptum sit & cognitum, sine vlla dubitatione negare. Nam, sicut esse plures mundos naturalis ratio negat, quoniā plures esse, ratio nulla naturalis probat, sic peccati mortalis obligationem, rationabilissimè vbiquē negabimus, quoties idoneis argumentis nō asseritur. Nam illud imbecillum est, quod subiungitur, cū ex D. Thomæ & grauiorum authorum sententia, ad finem legislatoris minimè teneamur, sed ad media, quæ lex finis gratia consequendi præscribit: non enim si finis

i præ

QVARTA PARS

præcepti charitas est, tenemur protinus omnia præcepta legisimplere ex charitate. Nec si lex iubet quædragagesimæ ieiunium, ut mens eleuetur in deum, astringimur proinde ex huius præcepti vigore, mentem in deum eleuare. Quod verò dicitur tenendâ esse mentem legis non verba, sit ita sanè: sensum enim legis amplectimur, non sonum verborum. Credimus namq; legem in eo sensu accipiendam, quæ per verba legislator efficere voluit.

Iam, illud quod ex Leuitico affertur nullius est momenti. Primum, quoniâ lex vetus abolita est, nec nos obligat nisi ea parte qua legis naturæ præcepta continebat. Deinde quoniâ lex de certo quodam die loquebatur, quod festum propitiationis erat: ubi sacerdos semel in anno peculiariter, pro peccatis populi orationem fundebat ad deum, atq; hostias offerebat, ut quod nunc ecclesia facit semel in anno obligâs ad poenitentiae sacramentû, tunc in vetere illo populo præsignaretur. Non erat autem lex, quæ singulis festis & sabbatis hanc animi afflictionem præscriberet. Ac mihi videor satis de poenitentiae virtute disseruisse. Proximum est, ut de poenitentiae sacramento differamus, videamusq; iam ea, quæ sequuntur. Primum, an poenitentiae sacramentum sit ad salutem necessarium: deinde, an de poenitentiae sacramento præceptû sit. Hæc enim ex mea partitione restant duo, de quibus accuratius differendum puto: quoniam utraq; disputatio,

RELECTIONIS.

66

sputatio, & ad agnitionem sacrarum literarum pulcherrima est: & ad componendas multas scholasticas concertationes necessaria.

QVINTA PARS.

QVOD igitur poenitentiae sacramentum non sit fidelibus ad salutem necessarium, primum suadetur ex eo, quod post baptismum qui in peccatum inciderit, non potest per poenitentiam reparari, ut Apostolus ad Hebr. 6. videtur affirmare, cum ait: Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, & participes facti sunt spiritus sancti & prolapsi sunt, rursus renouari ad poenitentiam: & cap. 10. voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia: terribilis autem quedam expectatio iudicij, & ignis emulatio, quæ consumptura est aduersarios.

Præterea, à præciso sacerdote non possumus etiâ in mortis articulo hoc sacramentum sumere, ut D. Thom. author est. Liceret autem si esset ad salutem necessarium: cum ob id ab heretico & schismatico sacramentum baptismi licitè suscipiamus.

Præterea, deus non deficit in supernaturalibus necessarijs, sicut nec natura in necessarijs deficit: si ergo sacramentum hoc ex diuina institutione esset medium ad salutem necessarium, certè prouidisset deus de ministro in articulo mortis. Quare iure diuino quilibet sacerdos,

q. 17.

4. d. 19. ar. 2.
q. 3. Et. 3. p.
q. 82. art. 7.
ad secundû.

3. de anima.
100. cap. 45.

QVINTA PARS

sacerdos, quemlibet tunc temporis posset absolvere, sicut & baptizare tunc, quilibet quemlibet potest. Quocirca talem ecclesia potestatem sacerdotibus simplicibus adimere non valeret: quod absurdum est.

Præterea, si sine hoc sacramento non constaret salus, ergo summo pontifici via salutis non pateret, cum nullum habeat in terra superiorem & iudicem. At minister huius sacramenti iudex & superior est: poenitens, inferior, ac iudicatus: non igitur est hoc sacramentum de necessitate salutis.

Ioan. 6. c.

Præterea, si hoc sacramentum necessarium esset, id maxime ex verbis thematis, nisi poenitentiam habueritis, &c. sed inde non probatur: pari enim ratione ostenderetur, sacramentum eucharistiæ esse ad salutem necessarium: cum in eundem modum dicat dominus. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c.

Præterea D. Chrysostomus, homilia in Psal. 50. secunda, peccata tua (inquit) dicito, ut deleas illa: si confunderis alicui dicere quia peccasti, dicito ea quotidie in anima tua, non dico, ut confitearis conseruo tuo: dicito deo, qui curat ea. Et in oratione de beato Philogonio, ego testificor (ait) ut si quisque nostrum recedens à pristinis malis, ex animo vereque promittat deo, se postea nunquam ad illa rediturum, nihil aliud deus requirat ad satisfactionem ulteriorem. Idem in sermone de poenitentia & confessione: & homil. 20. in Genesim: & super epistolam ad Hebr. homil. 3. referturque à Gra-

RELECTIONIS.

67

à Gratiano de poenitentia. d. 1. cap. quis aliquando: & à Magistro in. 4. d. 27. Igitur sacramentum confessionis, & absolutionis sacerdotalis, non est ad salutem necessarium.

Et confirmatur: quia Nestarius episcopus Constantinopolitanus Chrysostomi antecessor abrogauit confessionem, quæ sacerdotibus fit, (ut lib. 9. historie tripertite cap. 35. Sozomenus refert) non autem vir sanctus abrogaret, si sacramentum confessionis esset ad salutem necessarium: & confirmatur rursum: quia apud Græcos post illa tempora, confessio quæ sacerdoti fit, reuocata est atque abolita: non erat ergo medium necessarium ad salutem. Alias, exinde nullus Græcorum salutem fuisset consecutus: quippe (ut ante docuimus) in medijs ad salutem necessarijs, nemini ignorantia patrocinator: ut sine illis æternam salutem possit adipisci: quæ est ratio glossæ de poenitentia, d. 5. statim à principio: ubi tenet confessionem esse institutam ex ecclesiæ traditione, potius quam ex noui testamenti autoritate. Idem tenet Panormit. super caput. omnis utriusque sexus, de poenitentijs & remissionibus: D. quoque Bonaventura, dist. 17. quarti sententiarum, q. 3. ar. 3. asserit, confessionem non esse institutam à Christo, sed ab apostolis: non ergo ita grauis est error, negare confessionem sacramentalem apud sacerdotes esse ex diuino iure ad salutem necessariam.

In contrarium est D. Thomas. 3. p. q. 84. ar. 5. ubi

i 3 ex ver-

QVINTA PARS

ex verbis Thematis colligit, poenitentiae sacramentū
esse ad salutem necessarium. Quemadmodum enim de
baptismo instituendo dominus loquitur, cum ait: Ni
Joan. 3. c. si quis renatus fuerit ex aqua & spū sancto &c.
Ita & de poenitentiae sacramento, quod erat institu-
turus, videtur loqui, cum dicit: Nisi poenitentiam ha-
bueritis, &c.

In huius controuersiae explicatione ponenda mihi
sunt fundamenta quaedam, ad futuram fabricam con-
stituendam necessaria.

Primum est. Poenitentiam exteriorē, in qua sa-
cerdos poenitentem à peccatis absoluit, esse sacramen-
tum. Hoc fundamentum primi Nouaciani euertere
voluerunt: negarunt enim sacerdotes per absolutionē
peccata remittere: atque ex consequenti negarunt poe-
nitentiae sacramentum, quod utiq; nullum est, si remis-
sio peccatorum in eo non est. Aduersus quos dispu-
tat Ambros. lib. 1. de poenitentia, cap. 2. & 6. & 7.
Hos Vuclephistae postea secuti sunt: (ut author
est Thomas Vualdensis lib. de sacramentis, cap. 135.)
Negarunt enim etiam ipsi sacerdotes verē absolue-
re poenitentes: quae tamen est aperta heresis. Primum
ex cap. ad abolendam, extra de hereticis: ubi Lucius
tertius, vniuersos (inquit) qui de sacramento corpo-
ris & sanguinis domini nostri, vel de baptismo seu
de peccatorum confessione, vel reliquis ecclesiasticis
sacramentis, aliter sentire aut docere non metuunt,
quā

RELECTIONIS.

63

quā sacrosancta Romana ecclesia praedicat & ob-
seruat, vinculo perpetui anathematis innodamus.

Deinde, ex Concilio Floren. sub Eugenio. 4. in de-
creto super vnione Armenorum, ubi poenitentia nu-
meratur inter reliqua nouae legis sacramenta. Item ex
Concil. Trident. sess. 7. can. 1. de sacramentis in genere.

Præterea, ex cap. firmiter, ubi definitur, quod I E-
S V S Christus, clauēs ecclesiae commisit apostolis,
eorumq; successoribus: clauis autem à catholico intel-
ligitur potestas aperiendi regnum coelorum: ac pro-
inde absoluendi à peccatis: per quae regnum coelorum
peccatoribus clauditur. Nec huiusmodi intelligentiā
aliunde quā à Christo domino accepimus: qui Mat-
th. 16. cum clauēs Petro pollicitus esset, explicans eue-
stigiō, quidnam ipsi polliceretur: quodcumq; (inquit)
solueris super terram, erit solutum & in coelis.

Communis quoq; ecclesiae consensus id confirmat:
quae est columna & firmamentum veritatis: (ut di-
citur. 1. ad Timoth. 3. credunt autem omnes fideles, cum
peccata sua sacerdotibus confitentur, & ab eis perci-
piunt absolutionis formam, remissionem quoque pecca-
torū simul percipere. Merito igitur Concilio Con-
stantiensi, praesidens Martinus quintus, in bulla con-
demnationis Ioannis Vucleph, definit, quod sacerdos
potest peccatorem confessum à peccatis absolvere:
& quod sacerdos etiam malus, cum intentione facien-
di quod facit ecclesia, verē cōficit, verē absoluit. &c.

QVINTA PARS

Suppetunt etiam sacrarum literarum testimonia ad huius rei confirmationem: vt illud (quod Ambrosius adducit) Matth. 16. Tibi dabo clauēs regni cœlorum: & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Item illud. 2. ad Corinth. 2. Si quid donastis, & ego: nam & quod ego donauī propter vos, in persona Christi: & cū sacerdotes in baptismo abluant à peccatis, eo quod baptismi ministerium illis commissum est, pari ratione & in pœnitentia. Quid enim interest (Ambros. ait) vtrum per pœnitentiam, an per lauacrum hoc ius sibi datum vendicent sacerdotes? Nempe vnum in vtroq; ministeriū est. Nam vt illis dictum est Matth. ultimo. Baptizate omnes gentes. & c. Ita Ioānis. 20. Dominus ait: Sicut misit me pater, & ego mitto vos: accipite spiritū sanctū, quorū remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Si ergo acceperunt sacerdotes potestatem remittendi peccata, & eam exercent absolueno confitentes peccata sua, sine dubio signa illa sensibilia sunt sacramentum.

*ministerium confessionis
sunt iudices a
de iudicio. a
non ab electo.
iudicando*

Secundum fundamentum. Heresis est negare sacramentum pœnitentię esse iudiciū quoddam ex Christi institutione: hoc est, sacerdotes remittentes peccata, esse veros iudices à Christo domino constitutos.

Decipiuntur enim nonnulli existimantes confessores esse iudices arbitros, habentes videlicet potestatem ex electione iudicandorum. Quod profecto errant in media

RELECTIONIS.

69

dia luce. Nam potestas remittendi peccata sacerdoti à peccatoribus conferri non potuit: sed à solo Christo: cuius sunt iudices delegati.

Præterea. Clauēs non conferunt sacerdotibus ipsi peccatores: sed ipse dominus Iesus Christus contulit eas apostolis, eorumq; successoribus: vt in cap. firmiter, de summa trinitate definitur. Potestas ergo soluendi atq; ligandi peccatores, à Christo domino sacerdotibus collata est.

Præterea, manifestissimè hæc res ostenditur, ex illis verbis iam citatis, sicut misit me pater, & ego mitto vos: quorū remisistis peccata, remittuntur eis. & c. Sunt ergo iudices à Christo constituti, à quo acceperunt potestatem peccatores iudicandi. Quod si princeps, qui haberet à Cæsare potestatem delegandi, diceret cuiquam, sicut misit me pater, & ego mitto te: quorum remisistis delicta, & c. non dubitaremus eiusmodi hominem esse à principe filio Cæsaris, iudicem delegatum. Cū igitur filius dei, homo Christus Iesus, cui omne iudicium datum est, omnisq; potestas in cœlo & in terra, dixerit apostolis, sicut misit me pater. & c. ambigi nulla ratione potest, eos esse iudices peccatorum, à Christo domino constitutos.

Præterea. Ecclesię consuetudo apertissimè indicat, pœnitentię sacramentū exerceri iudicialiter: est enim ibi reus & accusator, est sententia, est pœna iniuncta: sed hæc potestas, quam exercent sacerdotes

QVINTA PARS

in sacramento est à Christo (vt probatum est) ergo ab eodem instituti sunt iudices.

Ad hæc, in Concilio Florentino definitur, quod minister huius sacramenti est sacerdos, habens auctoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris: ergo si iurisdictionis potestas in ministro huius sacramenti requiritur: iam palam fit, sacramentum hoc esse iudiciale, ex institutione Christi: nam sicut pastores ouium Christi, non sunt pastores ab ouibus, sed à Christo, Ioã. 21. Pascere oues meas: ad Ephe. 4. Ipse dedit quosdam quidem apostolos, alios pastores. &c. Ita non sunt iudices ouium ab ouibus, sed à Christo: nam quibus commisit vt oues pascere, commisit simul vt de ouibus iudicarent.

non potest iudicare nisi per Christum
Tertium fundamentum. Non possunt iudices constituti à Christo, iudicare de peccatis, nisi ea cognoscant: hoc lumine naturali manifestum est. Nisi enim innotescant delicta iudicanti, ignorare necesse est, vtrū soluere debeat, an ligare, remittere, an retinere. Quare, sine absoluat siue retineat, vtraque sententia erit imprudens.

Item, quia vel iudex delegatus aliquam poenam iniungit pro delicto, vel nullam: si nullam, iniquus est minister iustitiæ: si aliquam, imprudentissimus est, quamlibet iniungendo sine cognitione delicti. Nam & æquali poena inæqualia crimina vindicabit: & æqualia inæquali. Cum igitur Christus non instituerit iudicium

RELECTIONIS.

70

diciū absurdum & imprudentia plenum: certè, instituendo iudices, pariter instituit, vt delictorum haberent cognitionem: ne turpiter in iudicijs aberrarent.

Quartum fundamentum. Omnium peccatorum tam publicorum quam occultorum, tam exteriorum quam interiorum, sacerdotes constituti sunt iudices: patet ex vniuersali sermone, quorum remisistis peccata remittuntur eis. &c. Ioannis. 20. Et Matth. 16. Tibi dabo clauēs regni cœlorum, & quodcumque solueris. &c. Alioqui tota ecclesia seduceretur, quæ putat se accipere etiam remissionem delictorum occultorum, quæ sacerdotibus confitetur. Seduceretur (inquam) si non accepissent potestatem remittendi cum publicis etiam occulta peccata.

Præterea, si Christus de solis exterioribus loqueretur: ergo per absolutionem sacerdos remitteret solum exteriora peccata, & non interiora: quare dimittam veniam præstaret, (ait enim) quorum remisistis remissa sunt, & quorum retinueritis retenta sunt.

Quintum fundamentum. Poenitentiae sacramentum tres partes habere, contritionem cordis, confessionem oris, satisfactionem operis. Quæ videlicet quasi materia sunt huius sacramenti. Nam verba absolutionis sacerdotalis, forma sunt, qua hoc sacramentum perficitur. Nec me clām est, Scotum in. 4. d. 14. q. 4. & d. 16. q. 1. id negare, quod nos tanquam fundamentum iacimus. Credit enim solam absolutionem sacerdotis, esse

QVINTA PARS

integrum poenitentiae sacramentum. Quia sola (inquit) ea significat gratiam: solaque proinde gratiam praestat. 4.d. 16.q. 1. Durand. etiam, in eadem erroris naui versatus, quatuor de causis dixit, contritionem & satisfactionem non esse huius sacramenti partes. Primam posuit, quod forma, id est, absolutio, non applicatur nisi confessioni: ergo sola confessio est materia, cui scilicet soli, forma tota adiungitur. Nam & rei artificialis materia ea est integra, cui forma integra artis admoetur. Alteram, quod contritio non est signum sensibile. Res autem sensibiles sacramentorum materiae sunt. Tertiam, quod attritione sola, verum atque integrum conficitur sacramentum. Quod si contritio esset huius sacramenti pars, non posset alia loco illius subrogari. Quartam causam esse, eamque vel maximam: quod satisfactio sit posterior tempore, quam absolutio sacramentalis: ergo non est de integritate sacramenti: nec enim est totum successuum, sed permanens: quod suas omnes partes simul habere necesse est: cuique iam existenti, si posterius tempore quicquam contingat, non est pars: sed accidens rei. Et confirmatur. Quia tanta potest esse contritio, ut tota poena remittatur: erit ergo tunc satisfactio superflua. Quare non est pars. Nunquam enim pars suo toti superuacanea est. At verò, omnia haec commentitia sunt, nec possunt fundamentum quod iecimus infirmare: habetur enim ex Concilio Florentino, cuius auctoritatem, Theologi sane tenere

RELECTIONIS.

71

tenere debemus: in Concilio siquidem Florentino definitur: omne sacramentum materia formaque constare: & postea. Quartum (inquit) sacramentum est poenitentia. Cuius quasi materia sunt actus poenitentis: qui in tres distinguuntur partes: cordis contritionem: oris confessionem: operis satisfactionem. Forma autem, sunt verba absolutionis: haec tenus Concilium Florent. & Concilium Trident. sessione. 6. cap. 14. docendum est (inquit) Christiani hominis poenitentiam, (quam secundam tabulam post naufragium sancti patres apte nuncupauerunt,) non solum continere cessationem à peccatis, & eorum detestationem, verumetiam eorundem sacramentalem confessionem: itemque satisfactionem: haec Synodus Tridentina. Ratio quoque in promptu est. Quia cum poenitentiae sacramentum, quoddam iudicium sit: eius integritas ex his omnibus constat, sine quibus integrum iudicium non est. Sicut & processus iudicialis, multis actionibus continetur, videlicet, accusatione, testimonijs, confessione ipsius rei, sententia iudicis. &c. Omnia haec enim ad integrum iudicium requisita sunt.

Contritio itaque pars huius sacramenti est: quatenus est ratio exterioris confessionis: ut videlicet confessio non ficta sit, sed verus poenitentiae actus. Et indicere mulctam, atque eam executioni tradere, ad integritatem iudicii pertinet. Siquidem non est perfectum iudicium, quo absoluitur reus à culpa: nisi poena per

QVINTA PARS

per sententiā indictā, executioni tradatur. Quapropter, satisfactionem à sacerdote iniunctā, sacramenti iudicialis partem esse, negare nullo modo debemus.

Ad argumentum verò Scoti, non est difficile inficiari solam absolutionē gratiam conferre. Nam sicut in iudicio fori exterioris, si quis per legitima testimonia & suam confessionem absoluitur, omnia hæc sunt verè causa illius absolutionis: licet iudicis sententiam ut precipuam causam spectemus: Ita quoque in foro conscientie interiori, princeps quidem causa absolutionis, sacerdotis sententia est: sed ratio tamen & causa concurrens, ut ritè poenitens absoluitur, testimonium illud etiam fuit, quod aduersum se poenitens dixit, (sive accusationem vocare malis) qua se accusauit: unde patet error glossæ de poenitentia. d. 1. cap. 1. dicentis. Nec cordis contritione, nec oris confessione peccata dimitti, sed tantum gratia dei. Nam, in omnibus alijs sacramentis, non solum forma, sed etiam materia est causa instrumentalis, qua deus utitur ad remittendum peccatū. Aqua enim baptismi, ne dum forma verborum, corpus tangit, & cor abluit, (ut August. asseruit.) Quod idem in cæteris sacramentis inducere possumus. Cum ergo tam contritio, quam confessio, partes sint huius sacramenti, consequens fit, ut gratie causa etiam existant.

Ad primum verò argumentum Durandi respondetur, non omnes partes integrales eiusdem rationis esse.

RELECTIONIS.

72

esse. Etenim, (ut modo dicebamus) in iudicio prophano, aliter est pars confessio rei, aliter testimonium testium, & aliter mulcta à iudice inflicta pro culpa commissa. Et licet per sententiam quis absoluitur à morte, & absolutio delicto applicetur, quod morte non erat dignum: si tamen iudicatur à iudice pecuniaria mulcta, illius executio spectat ad iudicii integritatē: licet absolutio illi non adiungatur: & ideo D. Thomas. 3. p. q. 90. ar. 2. docuit, has tres partes, materiā appellari sacramenti, quia partes ex quibus integratur totum, habent se ut materia. Et Concil. Florentinum non dixit, huius sacramenti materiam esse actus poenitentis: sed quasi materiam.

Ad secundum respondet D. Thomas, (est enim primum argumentum illius secundi articuli) quod contritio virtualiter pertinet ad exteriorē poenitentiam, inquantum implicat propositum confitendi & satisfaciendi. Contritio siquidem (ut rectè Caietanus admonuit) non quomodocumque est pars huius sacramenti: sed quatenus refertur ad clauē ecclesiæ: habet enim pars in eo quod pars, ordinem ad totum & ad reliquas partes. Sic ergo contritio accepta, includit voluntatem compensandi delictum ad arbitrium sacerdotis: qua consideratione initium est & ratio, exterioris poenitentiae. Constat autem, interiores actus hoc modo ad exterius iudicium pertinere: aliter enim iudicatur offendēs ex odio, aliter offendēs ex ira. Compensatio

QVINTA PARS

pensatio item poenitentiae, nisi sponte fiat à reo, non est reconciliatiua. Quare, velle compensare delictum, quod in contritione clauditur, est prima huius iudicii pars, quod est non solum vindicatum, sed conciliatum. Non igitur oportet, quamlibet partem huius sacramenti esse sensibilem, sed satis est si sit ratio, quare aliae partes sensibiles ad hoc sacramentum & iudicium pertineant. Idque eò magis, quod hoc forum interius est: quò nihil vetat, actus etiam interiores referri.

Ad tertium, primò dicitur, quod nomine contritionis in praesentia complectimur attritionem: significamus enim dolorem de peccato cum proposito cauendi in futurum. Nec id nos somniamus, sed ipsum Concilium Florent. ita nomen contritionis explicuit. Deinde respondetur, quod contritio ponitur pars sacramenti, quia est certa & indubitata materia. Quod autem attritio sufficiat, quanuis verum sit, non est tamen adeò certum & indubitatum, & ideo Concilium Florent. communisq; sententia, tenens certum, relinquens incertum, ponit contritionem partem esse huius sacramenti.

Ad quartum. Nego consequentiam, capilli enim & ungues partes hominis sunt: nec tamen simul cum homine nascuntur. Accusatio quoque, testimonium, sententia iudicis, solutio poenae, cum non sint simul, sunt tamen de integritate iudicii. Breuiter, in omnibus
cuius

RELECTIONIS.

73

culus partes quendam successionis ordinem habent, non oportet partes integrantes simul esse. Ad confirmationem verò, facile dicitur, quod cum sacramenta per homines administrantur, quibus illa grandis contritio constare nequit, an idonea sit ad integram poenae remissionem, semper opus est satisfactionem iniungi: sine qua sacramentum quidem esse potest: sed sine qua tamen, mancum & imperfectum est. Quemadmodum & quodcumque aliud iudicium, in quo probatus reus, sine multa absolueretur. Nam, & homo sine digito poterit esse: sed erit tamen incommodè sine digito. Nec nos asserimus, quamlibet satisfactionem esse partem huius sacramenti. Satisfactio quippe, quae ex arbitrio poenitentis proficiscitur, nec est pars iudicii sacramentalis, nec habet ordinem ad ecclesiae clauis. Unde Concilium Florentinum, tertia (inquit) pars est satisfactio pro peccatis, secundum arbitrium sacerdotis. Quintum igitur fundamentum (ut caetera omnia quae posuimus) cum firmum sit, nihil aliud superest, nisi ut quaestioni proposita respondeamus.

Prima igitur conclusio sit. Non est necessarium *i. con. responsi* ad salutem sacramentum poenitentiae in re susceptum: *na. ad q. 17.* hoc est, potest aliquis saluari etiam si re ipsa non suscipiat hoc sacramentum, ubi non est facultas suscipiendi. Ac loquor etiam de eo qui peccauit mortaliter post baptismum. Id definit imprimis Leo Papa in epistola ad Theodorum episcopum, numero. 69. si au-
h tem

QVINTA PARS I

tē aliquis (ait) quocumq; interceptus obstaculo, à munere indulgentiæ præsentis exciderit, & priusquam ad constituta remedia peruenierit, temporalem vitam humana conditione finierit, non necesse est nobis eorum qui sic obierint merita discutere, cum dominus deus, quod sacerdotale ministerium implere nō potuit, suæ iustitiæ reservauerit; loquitur autem de pœnitentiæ sacramento.

Item, baptisumus nō est necessarius in re susceptus, sed satis est in voto, si haberi aliter nequit: ergo nec pœnitentia, antecedens probatur ex August. lib. 4. de Bapti. contra Donatistas cap. 22. ex Ambrosio de obitu Valentini ad Theodosiū, ex Bernardo epi. 77. ad Hugonem, ubi id eruditissimè demonstrat: ex Innocentio de Baptismo, cap. debitum; & de presbitero non baptizato, cap. 2. Sed et de pœnitentia. d. 1. cap. quem pœnitent; & d. 6. cap. qui vult, refertur testimonium Augustini, ex lib. de vera & falsa pœnitentia, cap. 10. & 12. Et. 26. q. 6. cap. si aliquis; refertur in idem testimonium Concilij Epanensis. Nonnulla verò capita eiusdem causæ & questionis, quæ in cōtrarium obijci solent, faciliora sunt, quàm quibus à nobis sit respondendum. Illud verò, quod dominus ait, quorum retinueritis, retenta sunt, Ioan. 20. eandem intelligentiam habet, quàm & illud, nisi quis renatus fuerit ex aqua. &c. scilicet, quū adest facultas. Nam eū, deest, sufficit votum suscipiendi huiusmodi sacramenta,

RELECTIONIS.

74

menta, quæcunq; dicuntur adultis ad salutē necessaria.

Secunda conclusio. Sacramentum pœnitentiæ est. 2.^a (concl.) medium, ad salutem necessarium peccatoribus baptizatis: in hunc sensum. Vt sit necessarium in re, si facultas adest, si non adest, sit necessarium in voto. Hanc conclusionem probat Diuus Thomas. 3. p. q. 65. ar. 4. & q. 84. ar. 5. Quia peccator non saluatur nisi applicetur ei passio Christi, vel in re, vel in voto. Non est enim aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat saluos fieri. Actorum. 4. Passio autem Christi applicatur in sacramentis. In baptismo quidem, his qui ante baptismum peccauerūt: In pœnitentia verò, his, qui peccauerunt post baptismum.

Deinde probat, quia ægroti, nisi per aliquod remedium salutis, sanari non possunt. Matth. 9. non est opus valentibus medico, sed malè habētibus. At, pœnitentiæ sacramentum est medicina salutis: ut ante nobis demonstratum est.

Tertiò probat, Diui Hieronymi testimonio in cōmentarijs super. 3. caput Esatæ: & in epistola ad Demetriad. de virginitate seruanda, dicentis, secundam tabulam post naufragium esse pœnitentiam. Nam primam tabulam baptismum vocat: ut patet facile legenti. Idem asserit Ambros. ad virgi. laps. cap. 8. & Tertullianus in lib. de pœnitentia. Confirmatq; Tridentinū Concilium, sessione. 6. cap. 14. inquiens. Pœnitentiam secundam tabulam post naufragium san-

QVINTA PARS

Etos patres aptè nuncupauisse. Ne quis autem hanc esse Diui Thomæ mentem possit ambigere, legat libri quarti aduersum gentes cap. 72.

Eandem quoq; cõclusionem tenuit Thomas Vualden. lib. de sacramentalibus titulo. 8. cap. 68. citatq; Origenem in eandem, qui, homilia. 10. super numeros, Laicus si peccet (inquit) ipse suum non potest auferre peccatum: sed indiget sacerdote, vt peccatorũ remissionẽ possit accipere: & cap. 69. docet Vualdens. Ioan nem Vualeph oppositum huius conclusionis tenuisse: quem secuti Lutherani, negant ad salutem esse hoc sacramentum necessarium. Quam ob rem firmiora (si possumus) argumenta debemus asserre, vt hæresis contraria manifestius reuincatur.

Hæc itaq; conclusio primũ certa est, per definitionẽ Leonis Papæ in epistola ad Theodorum episcopum. 69. & refertur de poenitentia, d. 1. cap. multiplex. Multiplex (inquit) misericordia dei, ita lapsibus subuenit humanis, vt non solum per baptismi gratiam, sed etiam per poenitentiae medicinã spes vite reparetur æternæ. Et qui regenerationis donũ violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent, sic diuinæ bonitatis præsidij ordinatis, vt indulgentia dei, nisi supplicatione sacerdotum nequeat obtineri: mediator enim dei & hominum hanc prepositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt & poenitentibus actionem poenitentiae darent: & salubri

RELECTIONIS.

75

lubri satisfatione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent: & concludit tandem in hæc verba. Necessarium est, vt peccatorum reatus ante vltimum diem sacerdotali supplicatione soluator.

Præterea, Matth. 16. Tibi (inquit dominus) dabo clauẽs regni cœlorum: & quodcunq; solueris, &c. ergo, cum per peccatum mortale à baptismo cõmissum, cœlum peccatori obseretur, necesse est, vt per clauẽs Petri & successorũ aperiatur. Quod non aliter profectò fit, quàm per sacramentum absolutionis. Nec enim soluta erunt in cœlo, quæ non soluerit Petrus in terra.

Præterea, Ioannis. 20. Quorum remisieritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt: ergo quæ nõ absoluũt sacerdotes, retenta erunt. Quapropter, necesse est, si retineri non volumus, vt à sacerdotibus absoluantur.

Tertia conclusio. Non satis est, ad æternam salutem cõsequendam peccatoribus baptizatis, votum implicitum huius sacramenti: sed explicitum & formale requiritur. Quod ad eundem modum, poenitentiae sacramentum est necessarium peccatoribus baptizatis, ad quẽ baptismus nõ baptizatis: eo quòd, per vtrunq; virtus passionis & sanguinis Christi in peccatorum remissionẽ applicatur: sine qua quidem applicatione, ne vnum quidem mortale peccatum remitti potest.

QVINTA PARS

At, sine voto explicito baptismi nullus saluatur: Marci ultimo: Prædicate euangelium omni creaturæ: qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Unde primū colligitur, baptismum in voto satis esse, cum re ipsa suscipi non potest. Idcirco enim nō dixit, qui nō fuerit baptizatus condemnabitur: sed, qui nō crediderit. Colligitur deinde, fidē huius sacramenti, hoc est baptismi, esse ad salutē necessariam, id est, quod per baptismum in nomine Christi, præstatur remissio peccatorum omnibus gentibus. Id enim est euangelium, quod qui non crediderit condemnabitur, ut Lucæ ultimo declaratur. Nec hanc huius loci nos intelligentiam comminiscimur: sed etiam nobis sancti patres tradidere. Vualden. in lib. de sacramentis, cap. 103. Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis, parte. 6. cap. 7. Bernardus epistola. 77. ad Hugonem. August. lib. 1. de Baptis. contra Donatist. cap. 8. & lib. 4. cap. 21. & 2. lib. contra Crescon. cap. 13. Si igitur, citra baptismi votum explicitū, nullus omnino saluari potest, cum non adest facultas baptismum re ipsa suscipiendi, ne sine voto quidem poenitentiae explicito saluabitur qui peccatum mortale post baptismum perpetravit. Nohit enim deus, sine Christo & ecclesia sua cuiquam patere salutem, ac remissionem peccatorum. Cum igitur peccatores possunt Christo & ecclesie sue uniri & reconciliari, exterius etiā susceptis sacramentis,

RELECTIONIS.

76

mentis, id deus requisivit. At, cum non adest facultas exterioris unionis & conciliationis, voluntas pro facto cedit: suppleturq; per interiorē exterior unio. Confirmat etiam hanc conclusionem id quod vsu venire videmus, ut quantūcūq; mors subito occurrat, poenitentiae remedia fideles efflagitēt: nec sanē sentiunt de salute eius qui moriens, nec re, nec voto hoc sacramentum accepit.

Ex his colligere licet, quæ sunt ad salutem necessaria, ea esse in duplici differentia. Nam, quædam sunt necessaria, solum quia præcepta: ut crueri innocentem à morte: vota reddere, iuramenta seruare. Quorum necessitas videtur esse præscripta, ibi: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Matth. 19. Alia verò, sunt ad salutem necessaria, ut media: & inde in præcepto, quia media necessaria: ut credere in Christum, suscipere baptismum, poenitentiam agere. Inter hæc autem haud mediocre discrimen est. Nam, quæ sunt, tantū quia præcepta, ad salutem necessaria, non est opus in voto habebantur explicito, ad salutem consequendam. Sed satis est implicite & in genere propositum habituale tenere implendi diuina mandata. At, quæ sunt ad finem salutis media necessaria, si in re haberi nequeunt, oportet teneantur in voto: ut sacramentum baptismi & poenitentiae, quod paulo ante docebamus.

Sed est tamen questio non parua, an exigatur votum explicitum huius sacramenti ad remissionem peccatorum,

QVINTA PARS

catorum, quæ post baptismum admissa sunt. Nam ad æternam salutem consequendam, iam diximus huiusmodi votum explicitum esse necessarium: & quidem de hac re inter viros doctos magna dissensio est. Sunt enim qui credant votum explicitum huius sacramenti, non esse opus ad remissionem peccatorum: vt si quis commisit adulterium post baptismum, per solam contritionem (aiunt) quæ est actus virtutis, consequi poterit veniam, sine proposito explicito suscipiendi hoc sacramentum. Id tenet Adrianus. q. 1. de confessione ad secundum principale. Est autem argumentum huius, quod baptismus non est necessarius in re vel in voto explicito ad iustificationem, vt. 3. parte. q. 69. ar. 4. ad secundum, Diuus Thomas asseruit. Cornelius siquidem & Eunuchus ante fidem explicitam euangelij, iustificationem quidem consequi potuerunt: licet æternam salutem non potuerint adipisci.

Item, quilibet se potest conuertere ad deum in momento: & tamen notitiã baptismi habere in quolibet momento non potest. Quomodo enim audiet sine prædicante? aut quomodo credet, nisi audierit? Igitur, nec sacramenti poenitentiae votum explicitum, ad peccatorum remissionem necessarium est. Nec ab hac sententia abhorret D. Thomas. 3. p. q. 86. articulo. 2.

Si quis tamen contrariam sententiã tenere voluerit, habebit pro se, quantum cõiectura colligere licet, Magistrum sententiarum. 4. d. 17. cap. 2. & D. Thomam

RELECTIONIS.

77

nam eadem distinctione. q. 3. ar. 5. q. 1. & apertius, ar. 1. q. 1. & d. 18. q. 1. ar. 3. q. 1. & lib. 4. contra gentes, cap. 72. & tertia parte. q. 84. articulo. 5.

Sunt quoque argumenta non leuia ad hanc opinionem confirmandam. Primum ex Concilio Compluten si sub Alphonso Canillo archiepiscopo Toletano: quod probatum est à Sixto quarto, in bulla qua condemnauit Petrum Oxomensem. Cuius prima conclusio ibi damnata est, in hanc formam. Peccata mortalia, quantum ad culpam & poenã alterius sæculi, delentur per solam cordis contritionem, sine ordine ad claues. At, si per poenitentiam, quæ est actus virtutis peccata remittuntur, sine explicito voto huius sacramenti, re vera delentur peccata sine ordine ad claues. Rursum in Concilio Tridentino, sessione. 6. cap. 14. definitur, quod poena æterna cum culpa, vel sacramento, vel sacramenti voto remittitur. Item, Ioannis ultimo, quorum retinueritis, retenta sunt: ergo quando quis nec re, nec voto, accepit hoc sacramentum, cum sacerdotes eiusmodi peccata retineant, retenta sunt.

Præterea, nulli heretico vel schismatico remittitur culpa, nisi formaliter & explicitè proponat ecclesie vniri, atque ab ea veniam peccati implorare: ergo sola contritio, quæ est actus virtutis, non satis est ad remissionem peccatorum sine ordine ad claues ecclesie. Antecedens asserit August. libro de vera & falsa poenitentia cap. 12.

QVINTA PARS

Sacramentum igitur poenitentiae esse ad salutem necessarium, hunc in modum sit definitum.

Sed enim. Cum hoc sacramentum quatuor habeat partes: neque omnes sint aequae necessariae ad huius sacramenti constitutionem, merito poterit in questione reuocari, an singulae huius sacramenti partes sint ad salutem necessariae. Et quoniam de absolutione & contritione, post ea quae diximus: aut parua aut nulla controversia est, de confessione primum quaeritur: an sit ad salutem aeternam necessaria. Nam Vicleph impudentissime docuit, eam esse superflua & inutilem: ut Thomas Vualdensis refert lib. de sacramentis, cap. 135. & in Concilio Constantiensi, sessione. 8. Inter illius errores septimus ponitur in hanc formam. Si homo debite fuerit contritus, omnis confessio exterior est ei superflua & inutilis.

Massiliani etiam, negauerunt necessitatem confessionis: ut author est Damascenus libro de heresibus, ar. 8. & 9. Deinde Iacobitae referente Gundone Carmelita in lib. etiam heresum. Hos sequuntur nostro tempore Lutherani: atque adeo Erasmus in libro de ratione verae Theologiae circa finem: & in colloquio cui index, pietas puerilis, in summa, omnes qui tenuerunt confessionem nouitiam esse, & institutionis ecclesiae. In quibus fuit B. Rhenanus, in asserenda confessione parum beatus & pius. Aduersum quos, conclusionem statimimus. Confessionem exteriorem, quae sacerdoti fit, esse ad salutem

q. 20. in Confessione
ad salutem aeternam
necessaria.

In annotationibus
super libellum
Venerabilium
de poenitentia.

RELECTIONIS.

78

salutem necessariam ex Christi institutione: confessionem (inquam) omnium mortalium, tam publicorum quam occultorum. Probatum efficaciter. Quia peccata occulta non remittuntur, nisi remittentibus sacerdotibus: ut patet ex testimonio Ioannis citato, quorum retinueritis, id est, non remisistis, retenta sunt. Ex eo enim quod dixit, quorum remisistis remissa erunt, satis ostenditur, verbum e regione additum, scilicet, retinueritis, perinde esse, ac si dixisset Christus, non remisistis. Sed remittere sacerdotes non possunt nisi cognoscant (ut ostensum est) cognoscere autem nequeunt nisi peccatores confiteantur: ergo confessio etiam occultarum culparum ex diuina institutione est ad salutem necessaria. Qui enim instituit, finem necessarium, media etiam instituit, quae essent ad eundem finem necessaria, nisi legislatorem velimus in necessarijs defuisse. Nam eandem rationem eisdem quoque verbis resumere non piget.

Præterea, in Concilio Constantiensi Martinus quintus in bulla condemnationis articulorum contra Vicleph, Ioannis Hus, & Hieron. Pragensis: condemnans errores Vicleph, ac reliquorum discipulorum ait. Vtrum credat quod Christianus ultra contritionem cordis, habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur: ubi licet non explicetur an ex institutione diuina, an ex humana sit illa necessitas, sine dubio tamen est intelligenda

1. cor. ad q. 20.

QVINTA PARS

genda ex diuino iure: id enim *Vuicleph* negabat.

Præterea, hoc manifestè determinatū est in Concilio illo Complutensi, & in illa extrauaganti Sixti quarti contra Petrum Oxomensē. Nam, post illam primam damnatam conclusionem, quam ante retulimus, hoc est, peccata mortalia deleri per solam cordis contritionem sine ordine ad clauēs, damnatur secunda in hanc formam. Confessio de peccatis in spem fuit ex aliquo statuto vniuersalis ecclesiæ, non de iure diuino. Deinde, damnatur tertia in hæc verba. Præter cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur, sine ordine ad clauēs.

Præterea, in Concilio Florentino definitum est, idq; nos adeo firmiter constituimus, materiam huius sacramenti præcipuam esse confessionem. Si igitur sacramentum poenitentiae est ad salutem necessarium, certè non forma solū & absolutio sacerdotis, sed & materia, hoc est confessio peccatorum, ad salutem necessaria est: nec enim sacramentum sola forma subsistit. Cuius etiam rei definitio habetur in Concilio Tridentino, sessione. 6. cap. 14. ubi cū Concilium docuisset, hoc sacramentum esse secundam tabulam post naufragium, per quam fieret lapsi hominis post baptismum reparatio, subdit: Docendum est, Christiani hominis poenitentiam multo aliam esse à baptismali, eaq; contineri non modò cessationē à peccatis & eorum detestationem, verum etiam eorundem sacramen-

talem

RELECTIONIS.

79

talem confessionem: saltem in voto & suo tempore faciendam, & sacerdotalem absolutionem.

Quibus ita constitutis, manifestissimè colligitur, *confessio secreta* hanc secretam confessionem de peccatis secretis (quam quidem alij auricularem vocant, alij clauiculariam) institutionis diuinæ esse, non humanæ, hoc est, Christum instituisse, peccata secreta secreto esse confitenda. Nam publicorum, publicè fieri confessio potest. Nec id Caietanus inficiatur: nam licet in commentarijs super cap. Ioannis. 20. aduersari videatur: at ipse tamen mentem suam explicuit, respondens ad censuras Parisienses sedecim articulorum articulo. 5.

Probatum hoc corollarium imprimis, quia confessio de peccatis occultis est necessaria: ut ex fundamentis iactis constare facile potest. Constituit enim sacerdotes dominus iudices, non solū publicorum, verum etiam occultorum. Sed rationis naturalis est, ut occulta peccata occulta correctione purgentur: ergo cū Christus instituerit hoc iudicium fieri secundum rectam rationem, instituit ex consequenti occulta peccata occultè esse iudicanda.

Præterea, si modus confitendi ad aurem de peccatis occultis ex ecclesiæ institutione esset, in arbitrio ecclesiæ etiam esset, oppositum constitutere, quemadmodum potest de immersione, vel aspersione, vel infusione in baptismo, legem pro suo arbitratu & ferre & tollere. At, non est in facultate ecclesiæ præscribere, ut

QVINTA PARS

re, ut cordis occulta peccata peccatores publicè confiteantur.

Præterea, Leo Papa epistola ad vniuersos episcopos Campaniæ, numero. 57. & refertur de poenitentia dist. 1. cap. quauis plenitudo illam (inquit) cōtra apostolicam regulam præsumptionem, quam nuper agnouit à quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoueri. De poenitentia videlicet, quæ à fidelibus postulatur, ut scripta professio publicè recitetur. Cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicare confessione secreta: & infra. Remoueat, ergo improbabilis consuetudo, ne multi à poenitentiae remedijs arceantur, hæc enim Leo. Id ergo, quod aduersatur remedio à Christo instituto ad remissionem peccatorum, nimirum cōtra diuinam institutionem est: & cum, contra apostolicam regulam id fieri summus pontifex asserat, ex apostolorum certè traditione secreta peccata in aurē sunt confitenda: quod vel ex eo liquet, quod in ecclesia non habetur memoria, unde inceperit secreta confessio. Nam & Origenes eius meminit homilia. 1. & 2. in Psalm. 37. & homilia. super numeros; Basilius item in libello de institutione monachorum, cap. 21. & 98. Dionysius etiam in epistola ad Demophilum. 8. & Sozomenus lib. 9. historiæ tripartitæ cap. 35. Quomā iij. inquit. qui confiteri refugiant, maius peccatorum onus acquirunt, propterea visum est antiquis pontificibus,

RELECTIONIS.

80

cibus, ut velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi, delicta pandantur: & ad hanc causam presbiterum bonæ conuersationis seruātemq; secretum, ac sapientem virum statuerunt: ad quem accedentes iij. qui deliquerunt, delicta propria fateantur. Nota seruātem secretum: nam si non essent occultè confitenda peccata, non oporteret seruare secretum.

Postremo, sigillum confessionis, non est ex humana institutione, sed ex diuina: ergo ex diuina est, quod aliqua peccata, scilicet, occulta, iudicentur occultè: & cōfirmatur. Quia magister Oxomensis in Concilio illo Complutensi damnatus est: quod assereret confessionem non debere esse secretam. Et à Sixto quarto in illa extrauaganti cuius initium. Ad perpetuam rei memoriam, definitur contra eundem, necessario exigī, ut confessio secreta sit. Quam ob rem ex reuelatione & institutione dei est, quod confessio sit secreta. Alioqui non esset heresis, ab euangelica veritate penitus aliena, assertio cōtraria. Cum tamen aliena esse ibidem decernatur.

Sed oritur circa ea quæ diximus dubium. Si enim peccata oportet confiteri ut innotescant sacerdoti: ergo peccata publica, quæ aliās sunt illi manifesta, non erit necessarium confiteri: quippe, ob hanc causam si circumstantia manifesta est, non est opus eam explicare confessori: ut si quis sit sacerdos vel maritatus idq; confessori liqueat, non est necesse: ut, cum confitetur

Am
an pñ q at con
fesi in e. 812
nec. confitenda

QVINTA PARS

tetur fornicationem, exponat se esse vel sacerdotem vel maritatum.

At, erroneum est credere, sine confessione publicorum etiam peccatorum cuiquam patere salutem. Primum, quia delictum iudicandum in aliquo foro, debet esse notum in illo foro: sed etiam si peccata sint publica, non sunt confessori nota in foro sacramenti: ergo opus est ut peccator illa sacerdoti confiteatur. Et hoc est quod Divus Thomas dist. 17. q. 3. ar. 2. q. 1. ad primum, docet, inquiens. Quamvis sacerdos aliquando sciat peccatum ut homo, non tamen scit ut Christi vicarius. Sicut etiam iudex aliquando scit peccatum ut homo: quod nescit ut iudex.

Præterea, confessio est materia præcipua huius sacramenti: ergo etiam ad absolutionem publicorum peccatorum est necessaria. Nam sacramentum, sine præcipua materia esse non potest. Denique si peccator publicum peccatum non confitetur, non potest innotescere iudici, an poeniteat necne: an proponat emendationem, an non. Quare, non valet discernere, an solvere debeat, an ligare. Necessarium est igitur, ut non modo secreta etiam peccata verum etiam publica peccator se sacerdoti subiiciens, confiteatur.

Iam verò, posterior illa quæstio relinquitur, an satisfactio ad sacerdotis arbitrium, sit ad salutem necessaria. Sunt enim authores, qui negant, in quibus Divus Thomas. 4. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 1. ad primum argumentum

RELECTIONIS.

81

mentum, videtur esse. Dicendum (inquit) quod post remissionem culpam, adhuc est peccator debitor poenæ temporalis: sed gratiæ tamen infusio sufficit ad culpæ remissionem. Ad gratiæ verò infusionem consequendam ordinata sunt gratiæ sacramenta. Ante quorum susceptionem vel actu vel proposito, peccator gratiam non consequitur. Sed tamen, ex hoc quod operatur confessio ad poenæ remissionem, non habet quod sit de necessitate salutis: quia poena ista est temporalis: ad quam post culpæ remissionem, remanet homo ligatus. Unde sine hoc quod in præsentī vita expiaretur, esset via salutis: habet igitur confessio, quod sit de necessitate salutis, ex hoc quod ad remissionem culpæ ordinatur: hætenus D. Thomas. At, *responsio ad 22. q. 3. anthe.* vel fallor ego, vel contrarium probabilius est. Nam sicut ante docuimus, exterior poenitentia est ad salutem necessaria: ergo quemadmodum contritio in lege naturæ & scripturæ, habebat annexum propositum confitendi & satisfaciendi deo: iuxta illud, dixi. Confitebor iniustitiam meam domino. &c. ita & in lege nova habet annexum propositum confitendi sacerdoti, & satisfaciendi ad arbitrium eius. Hoc est enim subijcere se clauibus, & iudicio ecclesiastico. Quod est ad salutem sine dubio necessarium.

Præterea Concilium Tridentinum, sessione. 6. cap. 14. posteaquam definiuit, sacramentum poenitentiæ ad lapsi reparationem, velut secundam post naufragium
I tabulam,

QVINTA PARS

tabulam, necessarium esse, decernit protinus, hoc sacramento contineri, non modo cessationem peccatorum, & eorundem sacramentalem confessionem, & sacerdotalem absolutionem: verumetiam satisfactionem, per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vite exercitia: non quidem pro poena aeterna, sed pro poena temporalis: & de hac (inquit) poenitentia scriptum est: memor esto unde excideris, & age poenitentiam, & prima opera fac. Et iterum: quae secundum deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur: & rursus, poenitentiam agite, & facite fructus dignos poenitentiae. Quae omnia loca de poenitentia exteriori esse intelligenda, per quam scilicet exterior satisfactio pro peccatis sit, superius certis argumentis commonstrauimus.

Præterea, Leo Papa, epistola. 69. ad Theodorum episcopum, mediator (inquit) dei & hominum hanc praepositis ecclesiae tradidit potestatem, ut & poenitentibus actionem poenitentiae darent, & salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Igitur, nisi proponant poenitentes, se ecclesiae potestati subicere, ut iuxta eius arbitrium peccata compensent, seruari non possunt. Iam enim docuerat summus Pontifex, hanc sacerdotalem auctoritatem & iudicium esse ad salutem necessaria.

Demum, cum de satisfactione ad arbitrium sacerdotis

RELECTIONIS.

82

dotis præceptum sit, (ut nos proximè definiemus) certè satisfactio est ad salutem necessaria. Nam si non esset, non esset in præcepto. Ac re vera frustra fuissent sacerdotes iudices constituti, si eorum sententiae parere non esset necessarium. Inanis enim est auctoritas iudicandi, quæ impune rejici potest: idque eo magis, quod iudicium hoc non est ad dirimendas lites, sed ad vindicanda scelera. Et quod iudicibus necessarium est, scilicet, poenam indicere reis, ne sint iudices iniqui, id nos exequi necessario debemus, ne falsi poenitentes & inobediētes tum videamur, tum etiam simus. Nec argumentum quod in contrarium insinuauimus, opere precium est nunc eludere, partim, quod facile est, partim, quod postea eluere debemus. Quapropter ea tandem argumenta confutanda sunt, quæ à principio huius controuersiae fecimus.

Ac primum quidem argumentum à plerisque sanctorum facile diluitur: nam utrunque apostoli Pauli locum interpretantur, non de poenitentia quæ post baptismum fit: sed de poenitentia quæ fit in baptismo. Qui videlicet semel duntaxat percipi potest: nam poenitentiam baptismum appellari habes apud Lucam cap. ultimo. Oportebat (inquit) prædicari in nomine eius poenitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Vbi quæ Matthæus de baptismo dixit, Lucas nomine poenitentiae ac remissionis peccatorum tradidit. Hanc expositionem Chrysostomus &

l 2 Theo-

QVINTA PARS

Theophylactus sequuntur in eadem loca. Item Ambrosius lib. 2. de poenitentia cap. 2. & August. lib. de vera & falsa poenitentia cap. 3. Colligunt autem ex multis coniecturis hanc esse eorum testimoniorum intelligentiam. Quas ego coniecturas referrem, nisi ad metam huius disputationis festinaret oratio.

Potest tamen vterque locus intelligi etiam de poenitentiae sacramento: ut videlicet intelligamus, impossibile esse per poenitentiae sacramentum rursus renouari, id est, priorem nouitatem, quam per baptismum accepimus, iterum accipere. Vnde Gregorius Nazianzenus oratione 3. in sanctum lauacrum, non superest (inquit) regeneratio secunda, nec reformatio, seu in pristinum statum restitutio, etiam si per quam vehementer illam lachrymis, & multis queramus suspirijs: ex quibus vix quidem cicatricum obductio euenit.

Nec te moueat, quod apostolus ait esse impossibile: nam per excessum loquitur, atque hyperbolicè ingentem rei difficultatem impossibile vocat: non ut desperent audientes: sed ut terreantur. Idcirco enim subdit apostolus, confidimus tamen de vobis dilectissimi meliora & viciniora saluti tamen si ita loquimur: loquutus sum (inquit apostolus) ita, ut vos à peccatis retraherem, & desperationis metu facerem cautiore. Ceterum confido de vobis & reliqua quæ sequuntur. Quæ quidem huius loci interpretatio, mea non est, sed Hieronymi, lib. aduersus Iovinianum, 2. Refer-

turque

RELECTIONIS.

83

turque à Gratiano, de poenitentia, d. 2. cap. si enim. Nec modus hic loquendi à sacris literis alienus est. Nam Matthei. 19. quod ante dominus dixerat, difficile esse diutem intrare in regnum coelorum, euestigio dixit esse impossibile. Quemadmodum exposuit Hieronymus super caput Esaia. 60. Sed & Aristoteles. 1. libri de celo capite. 11. inter reliquas significationes huius vocabuli, impossibilis, eam annumerant, ut quod non facile, neque cito nec bene fieri potest, impossibile dicatur. Et ad eandem formam per hyperbolem cap. 10. eiusdem epistolæ Apostolus locutus est: ut ostenderet, qua animaduersione peccata nostra digna sint, post acceptam notitiam veritatis, si ad iustitiae rigorem examinentur. Sed aliud tamen est quod iustitia postulat, aliud quod clementia & misericordia suggerit.

Ad secundum argumentum certe possemus respondere, negando maiorem: sentiunt enim plures viri docti licitum esse ab heretico recipere poenitentiam in articulo mortis: ut Petrus Paludens. 4. d. 25. q. 1. Siluester in verbo confessor, primo. & ultimo: & Maior. d. 17. & glossa extra de sponsalibus, cap. non est vobis. Quia licet recipere baptismum ab eiusmodi precisis cum extrema necessitas cogit: ut Augustinus tradit, cap. si quem forte. 24. d. 1. ergo & poenitentiae sacramentum licet ab exciso suscipere. Huic verò loco solent occurrere, negando consequentiam. Quia minister

QVINTA PARS

nister baptismi est institutus quilibet de iure diuino: Quam ob rem ecclesia id tollere non potest. At, poenitentiae minister, non est quilibet sacerdos diuino iure: sed cui ecclesia demandauerit. Quocirca sicut potest committere cui voluerit, ita & potest auferre. Sed haec responsio non facit satis argumento. Primum, quia probabilissimum est, quemlibet sacerdotem in mortis articulo habere auctoritatem absoluendi iure diuino. Idque asseruit Paludanus, dist. 20. 4. q. 1. arti. 2. Durand. dist. 19. q. 2. Capreolus eadem distinctione, ar. 3. ad quartum. Id quoque Diuus Thomas sentire videtur, dist. 19. q. 1. ar. 3. q. 1. & dist. 20. ar. 1. q. 2. Atque est praeterea, rationi consentaneum: quia deus non deficit in necessarijs; nullus enim prouidus gubernator in necessarijs deficit, ergo quemadmodum prouidit, ut in articulo mortis, quicumque posset licite baptizare, non obstante quacumque ecclesiastica censura & prohibitio ne: ita etiam cauit, ut in eodem articulo quilibet sacerdos licite absolueret. Cum utrunque sit sacramentum necessitatis: utrunque iure diuino praecipuum. Est insuper alia ratio qua id confirmari possit. Quod auctore August. 4. lib. de baptismo contra Donatist. cap. 24. quod vniuersa tenet ecclesia, semperque retentum est: nec a Pontificibus aut Concilijs tempore aliquo post apostolos definitum, traditione Christi & apostolorum rectissime creditur constitutum. At, quod quilibet sacerdos in mortis articulo quemlibet possit absol-

RELECTIONIS.

84

absoluere, semper in ecclesia obseruatum est: nec noua aliqua hominum constitutione sancitum. A Christo igitur, & apostolis est institutum. Praeterea, ecclesia non posset hoc rescindere & abrogare, ferendo, scilicet, contrariam legem: ergo est de iure diuino. Antecedens suadetur. Quia seclusa quacumque ecclesiae lege talis abrogatio esset contra rectam rationem: si (ut verum est) poenitentia est sacramentum ad salutem necessarium. Sic igitur, rationi maxime consentaneum est: quicumque sacerdotem in articulo mortis poenitentiae ministrum diuino iure esse constitutum. Quo fieri per ecclesiae censuram talem auctoritatem abrogari non posse.

Quod si Christus dominus non consulisset in mortis articulo periclitantibus, ministrum absolutionis necessarium exhibendo, ecclesia tamen cuius prudentiae dicitur esse commissum, cum pia mater sit, non est credenda filijs suis in articulo mortis deesse voluisse: idque eo magis, quod exemplo Christi sponsi sui facere: & potuit & debuit: quem constat in sacramento baptismi (quod necessarium esse ad salutem voluit) nulli in articulo mortis defuisse. Praeterea, necessitas non habet legem (ut habes in cap. quod non est, de regulis iuris:) non ergo existimanda est ecclesia, legem qua praecipuum amouet a sacramentorum ministerio, ad extremum necessitatis articulum extendere voluisse. Praeterea, odia restringi, fauores conuenit ampliari: ut

QVINTA PARS

etiam iuris regula tradit. Quod autem quilibet sacerdos in articulo mortis quemlibet possit absolvere, gratia est & fauor populi Christiani. Quocirca, ampliare potius, quam stringere debemus.

Quod autem præcisi sacramentorum ministerio priuantur, in odium est: restringendum itaque esse videtur: nam poenae legum interpretatione molliendae sunt, non exasperandae. De poenitentia, d. 1. cap. poenae. Probabile igitur est, à præciso sacerdote fideles posse sacramentum absolutionis in mortis articulo recipere: videlicet, si absque periculo fidei, recipi potest. Ac profecto, non ambigo, quin à catholico excommunicato, etiam nominatim, in mortis articulo poenitentiae possimus suscipere sacramentum: si alius desit. Quippe, non video causam, quare fideles in articulo mortis, praesente sacerdote catholico, priuentur sacramento ex diuina institutione ad salutem necessario. Quod utique esset minus tolerabile, quam in mortis articulo casus reseruare, praesertim cum homines ferè, non contritionem sed attritionem habeant: quapropter, durum esset, hominibus maiori ex parte imbecillis, in tali periculo velle deesse. Quod si hæc exceptio ministri catholici, etiam per excommunicationem præcisi, iure optimo defenditur, non est absurdum & alios præcisos excipere: tantum in mortis articulo. Quoniam extrema necessitas siue corporalis seu spiritualis sit, ab omni ecclesiae lege videtur excepta.

Id verò

RELECTIONIS.

85

Id verò, quod obijci in contrarium solet, ex. 24. q. 1. cap. audiuimus: per hæc facile diluitur, cui simile est, quod Ambrosius ait, de poenitentia, d. 1. cap. verbum. & cap. potest fieri: ob idque simili ratione soluitur. Illud autem, quod opponitur ex cap. ultimo eiusdem causae & quaestionis, aduersus hanc sententiam nihil penitus facit. Primum, quod ibi sermo est de eucharistiae sacramento: quod non est sacramentum necessitatis. Deinde, quod id fecit Hermogildus, ne Arriano episcopo faueret: quem rex ob eum finem destinauerat. In quo euentu ne sacramentum quidem baptismi ab heretico recipiendum esset. Nam, quod in extrauaganti vnam sanctam, de maiestate & obedientia, Bonifacius docet, extra ecclesiam non esse remissionem peccatorum: & ex dictis modo, explicari facile potest, & quemadmodum intelligendum esset, in superioris anni relectione docuimus.

At, si quis communem opinionem sequi velit, cuius ^{op. oppositum} etiam D. Thomas fuisse videtur. 4. d. 19. ar. 2. q. 2. ad tertium: & dist. 17. q. 3. ar. 3. q. 1. ad secundum: & 3. p. q. 82. ar. 7. ad secundum, respondere aliter potest: negando minorem. Nec est simile de baptismo & poenitentia. Quoniam baptismus multo magis est necessarius quam poenitentiae sacramentum: eò, quod non solum opus est quatenus remedium peccati, sed quatenus professio est Christianae fidei, & in Christum incorporatio.

15 Inde

QVINTA PARS

ad 3^m

Vnde ad tertium argumentum, iuxta duas has diferentes opiniones dupliciter item responderi potest. Nam, difficile est de doctissimorum virorum iudicare sententijs, & in medio seniorum, iuvenes sedere arbitros. Itaq; ex his duabus vtra sit opinio deligenda, prudentiorum ego & doctiorū arbitrio derelinquo.

ad 4^m
quo queritur ad
hanc jurisdictionem
nem qui papa
absolvit.
q. 23.
op. 1015

Ad quartum, ubi difficultas est, à quo nam habeat iurisdictionem, qui Summū Pontificem absoluit, communis opinio respondet, quòd Summus Pontifex eligendo confessorem, confert ei potestatem: quam tamen ipse exercere nō potest: vt diaconus electus episcopus, potest demandare absolutionē à peccatis: cum ipse tamen peccatores absoluerē non queat: quæ est solutio Cardinalis, Turrecremata, lib. 1. summæ ecclesiasticæ, cap. 98. & D. Bonauenturæ. 4. d. 19. & D. Thomæ, d. 19. q. 1. ar. 3. q. 3. At, Palludanus eadem distinct. q. 2. & Capreolus eadem distinct. q. unica, ar. 3. melius sentire videtur: Iurisdictionē, qua sacerdos electus à Pontifice eum absoluit, à Christo esse: & non ab ipso Pontifice. Quia deus non deficit in necessarijs. Quare Summo Pontifici de ministro sacramenti ad salutem necessarij prouidit. Item, Summus Pontifex, post peccatum mortale factus est subditus in foro interiore: nam obligatur confiteri sacerdoti sicut & quilibet alius, qui mortaliter peccauit, iudicio huius fori sacramentalis obnoxius fit: ergo sine cōmissione ipsius est in ecclesia iudex, cui. s. confiteri teneatur.

Præte-

RELECTIONIS.

26

Præterea, licet episcopus diaconus committere alteri absolutionem possit, sed non tamen nisi corū, quorum est pastor, committere potest, hoc est, suorum subditorum. At, Summus Pontifex non est pastor sui ipsius, nec iudex. Quam ob rem, sui ipsius absolutionē committere alteri non potest. Nec me fugiunt quæ Cardinalis Caietanus vir aliōquā doctissimus, scripsit: quæstione vnica de ministro huius sacramenti: quæ mihi non placent omnia: sed (humanorum ingeniorum ea vel fors vel conditio est) alijs non placebunt nostra. Equidem, quandiu ratio melior nō succurrit, non auderem asserere, confessorē Summi Pontificis nullam habere iurisdictionis potestatem super ipsum, nec à Christo, nec ab ecclesia, nec ab ipso Summo Pontifice. Quod Caietanus videtur admittere. An admittendum sit viderint alij. Nam ego, principium absolutionis sacramentalis existimo, non solam esse potestatem ordinis, verumetiam iurisdictionis. Quippe, cum minister huius sacramenti (iuxta Concilium Florentinum) sit sacerdos habens authoritatē, vel ordinariam, vel ex commissione superioris, Cumq; etiam, sacramentum hoc iudiciale sit, ministrum eius nisi iudicem intelligere non valeo: iudicem autem sine iurisdictione, ne cogitatione quidē informare possum, eo vel maxime, quòd minister huius sacramenti soluit, & ligat: At promde, iurisdictionis potestatem habet. Igitur, sicut Summus Pontifex propter crimen heresis,

QVINTA PARS

heresis, subditus sit ecclesie in foro exteriori, idq; ex diuina institutione, sic per quodlibet mortale peccatū ecclesie subijcitur in foro interiori: Christo instituente & obligante Pontificem Summum, vt coram sacerdote compareat: tametsi hanc illi dederit facultatem, vt eligat quem maluerit. Quam traditionem sicut & ceteras Christi, licet scriptas non habeamus, ab apostolis accepimus.

Itaq; sacerdos simplex cum initiatur, non ordinis modo potestatem, sed iurisdictionis etiam accipit: nō simpliciter & quantum ad omnes, sed primū, quantum ad venialia peccata D. Tho. d. 18. ar. 3. q. 1. ad tertium, & est communis opinio. Deinde, quantum ad mortalia: quibus est iam peccator, à proprio sacerdote solutus, quoniam illud iudicium est penitus arbitrium, cum nulli teneat me subdere, neq; apparet vnde proprius sacerdos habeat solus potestatem in illa peccata, cum non sit materia subiecta proprio sacerdoti. Præterea, quantum ad omnia in articulo mortis: deniq; ad Summum Pontificem absoluendum: atq; horū omnium radix eadem est. Etenim, (vt Capreolus & Durandus. d. 19. 4. diligenter annotauerūt) in vniuersum apostolis dictum est. Accipite spiritum sanctū, quorum remiseritis peccata. &c. Restrictio autem facta est ex speciali commissione facta Petro, cui quoniam clauēs tanquā primo clauigero collatæ sunt, id consequenter est demandatum, vt eius authoritate, qui-

RELECTIONIS.

87

te, quicumq; alius aperit, aperiat. &c. nam illa commissio de alijs à Petro facta est. Ideoq; Petrus, & eius successores non subiacent illi restrictioni, quin possint absolui à quolibet sacerdote.

Ad quintum verò argumentum, nonnulli respon- *ad 5. m. g.*
dent. Illud verbum domini, non de corporali seu sacramentali manducatione corporis domini, sed de spirituali esse intelligendum. Qui autem per fidem Christum habet in se manentem, is spiritualiter manducat corpus, & bibit sanguinem: quia Christi membrum efficitur: ac proinde particeps ipsius & carnis, & sanguinis. Id autem necessarium est ad salutem, non solum adultis, verumetiam paruulis. Atq; huius sententiae videtur esse D. Thomas. 3. p. q. 65. ar. 4. ad secundum: & q. 80. ar. 9. ad tertium. Et Hieronymus in primum cap. epistolæ ad Ephes. de cons. d. 2. c. dupliciter. Imò Origenes homil. 7. in Leuiti. & August. lib. 3. de doctrina Christi. cap. 16. manifestè docet, hunc locum figuratè esse accipiendum, vt per metaphoram, qui credit in Christum, eiq; incorporatur, Christum dicatur manducare. Eandemq; expositionem ubiq; locorū Augustinus probat: vt tractatu in Ioannē 26. & 27. Et li. 1. cōtra duas epist. Pelag. cap. 22. & li. 2. cap. 4. de consecratione. d. 4. cap. in ecclesia: & capite sequenti: vbi & refert, Innocentium huius sententiae fuisse. Ac re vera fuit: vt patet in epistola eiusdem Innocentij ad Concilium Carthagenense. Et ratio quoq;

QVINTA PARS

quoq; illis suffragatur, quia si de sacramentali manducatione dominus loqueretur, falsum esset illud, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in illo. Constat enim multos, carnē Christi, atq; eius sanguinem in sacramento accipere, & non eosdem in Christo manere. Item etiam, cū sermo vniuersalis sit, si de sacramentali manducatione intelligeretur, iam paruulis esset eucharistia necessaria, vt vitam haberent in semetipsis: quod est erroneum. Ac Laicis præterea sumptio huius sacramenti sub vtraq; specie esset ad vitam necessaria: quæ est heresis Lutherana.

At verò, licet dominus ibi de spiritali manducatione sermonem faciat, non tamen excluditur sacramentalis: vt patet ex D. August. in Ioannem, tractatu. 26. atq; ex D. Thoma. 3. p. 2. q. 80. ar. 11. vnde eiusdem partis. q. 65. ar. 4. ad secundum, ait. Illud verbum domini intelligendum esse de spiritali manducatione, & non de sola sacramentali. Non dixit, & nō de sacramentali. Quod autem de sumptione etiam sacramentali verba fiant, mihi facile persuadeo. Primum, quia de futuro loquitur dominus dicens: Panis quem ego dabo, caro mea est: nondum enim instituerat eucharistie sacramentum. Deinde, quia discernit manducationem & potationem, inquiens: nisi manducaueritis carnem, & biberitis, &c. vbi integrum sacramentum carnis & sanguinis, quod in cibum & potū daturus

RELECTIONIS.

38

turus erat, apertè distinxit. Accedit ad hoc, quod Ioannes Euangelista, si eo capite de eucharistie sacramento non fecisset mentionem, omnino nullam altissimi sacramenti rationem habuisset, cū in reliquis sui Euangelij partibus, ne verbum quidem vllum de eucharistia fecerit. Adde, quod pleriq; sancti de eucharistie sacramento illum locum interpretantur: vt Chrysostomus in Ioannem homil. 45. & lib. 3. de dignitate sacerdotali cap. 4. Et August. lib. 1. de Baptismo paru. cap. 20. Ambros. lib. 4. de sacris. Bernardus in sermone de resurrectione cuius initium vicit Leo. Cyrillus quoq; ac Theophylactus in commentarijs super Ioannem: atq; alij, quos refert Gratianus de consecratione. d. 2. Certè ecclesia cū aduersus hereticos de eucharistie sacramento disputat, ex eo capite vel maxime testimonia sumit. In Concilio præterea Constantiensi sessione. 13. cū hereticorum argumento obiter responderetur, qui ex hoc testimonio sumebant, Laicis sub vtraq; specie hoc sacramentum esse conferendum, non confugerunt patres ad spiritualement manducationem, sed crediderunt, id quod dominus dicit, nisi manducaueritis, &c. etiam à Laicis sub specie panis seruari: cū firmissimè (inquiunt) credendum sit, sub vtraq; specie integrum Christi corpus & sanguinem contineri. Et (ne longum faciam) Concilium Ephesium in epistola ad Nestorium, hunc ipsum locum, de quo differimus, de sumptione sacramenti corporis

QVINTA PARS

poris & sanguinis domini interpretatur. Atq; id nos late persecuti sumus: ut vim argumenti conseruaremus, scilicet, quod difficilius est, quam ut per illā priorem intelligentiam eludi possit.

Igitur, (ut ex locis citatis apud D. Thomam colligere licet,) testimoniū illud, licet dissimuliter, utrāq; tamen expositionem complectitur, & spiritualis & sacramentalis manducationis. Non enim qui corpora liter dentibus terit eucharistiæ sacramentum, habet vitam æternam: nisi & spiritualiter manducet, hoc est, credat in Christum viua fide: & ecclesiastici corporis, cuius Christus caput est, membrum fiat. Ergo spiritualis manducatio per fidem, medium est necessarium ad salutem & adultis, & paruulis. Suscipiturq; hoc medium cum baptismo suscipitur: ut D. Augustinus exponit, lib. 1. de baptismo paruulorum, cap. 20. & locis quoq; paulo ante citatis: ac D. Tho. 3. p. q. 73. ar. 3. Sacramentalis autem manducatio, non hoc modo est de necessitate salutis sicut baptismus: videlicet quia baptismus est necessarius, non solum necessitate præcepti, verumetiam ut medium sine quo salus non constat. At sacramentalis eucharistiæ manducatio, solum est necessaria ut præceptum: ac proinde, solis adultis: quibus duntaxat præceptū imponitur. Quod autem hæc sit mens, D. Thomæ, colligere possumus ex 3. p. q. 65. ar. 4. & q. 80. ar. 11. Quid autem in causa sit, quam ob rem similibus verbis non similis necessitas præscri-

RELECTIONIS.

89

præscribatur, non facile dicitur, nisi ad ecclesiæ sensum nostras intelligentias referamus, quæ sacramentalē eucharistiæ sumptionem nunquam intellexit esse medium ad salutem necessarium, poenitentiam esse intellexit, vel utrumq; sacramentū necessariū est in re vel in voto, sed aliter tamē utrumlibet, nam votū eucharistiæ in baptismo cōtinetur, votum autē poenitentiae in nullo alio sacramento. Quo fit ut votū eucharistiæ satis sit implicitum, votum poenitentiae requiratur explicitum. Atq; id forsitan est ad D. Tho. sensum accommodatus.

Ad sextum argumentum respondetur, q. Nectarius antecessor Chrysostomi, confessionem secretam de medio sustulerat: ut illo capite Sozomenus tradit. Quam ob rem, Chrysostomus Nectario succedens, de cōfessione hac auriculari, populo verba facere noluit: quia enim nondum scandalum sedatum erat quod in ecclesia Constantinopolitana per occasionem secretæ confessionis fuerat exortum, non est ausus eam restituere: Quam, scilicet, vir probatæ fidei apud Constantinopolitanos abiecerat. Nec apud Græcos confessio quæ sacerdotibus in aurem fit, tam est recepta quam apud Latinos: unde Sozomenus loco illo citato, apud occidentales ecclesias ritum confessionis asserit maxime & traditum & retentum. Sed & de poenitentia, d. 1. cap. finali, Theodorus dicit, Græcos existimare solum deo esse confitenda peccata. Quemad-

m modum

ad 6. m. ar. g.

Nectarius
vir probus
fuisse vide-
tur, quantum
colligere li-
cet ex eodem
lib. 9. cap. 13

QVINTA PARS

modum itaq; baptismus non statim à passione Christi coepit esse medium omnibus necessarium ad salutem, sed post sufficientem euangelij & baptismi euulgationem: ita & confessionis sacramentum ex eo tempore coepit omnibus hominibus esse necessarium, etiam de peccatis secretis, quo sufficienter promulgatum est. Quo fit, ut Græci ante plenam inuulgationem sine peccatorum confessione occultorum saluari potuerint, Iurisconsultis verò, ac nonnullis etiam Theologis sanè parcendum est: quod in questione perobscura, & quæ eo tempore nondum erat satis explicata ac definita, ignoranter errauerint.

Sed quoniam plus nimio longa facta est disputatio, iam ad partem relectionis postremam pergamus. In qua illud querebatur, an de poenitentiae sacramento diuinum præceptum sit: & quoniam primam huius sacramenti partem, hoc est contritionem cordis, quemadmodum in præcepto diuino esset, ostendimus: Reliquæ sunt duæ, (de quibus nobis instituenda est disputatio,) confessio videlicet oris, & satisfactio operis: nam alterius præceptum heretici negant, alterius etiam catholici.

q. 24. an confessio, quæ sacerdotibus in aurem fit, euangelico iure sit præcepta. Suadet enim non esse. Primum, quia tale præceptum diuini iuris, nullo sacrarum literarum loco reperitur. Quod si ita est, ut certè vide-

tur

RELECTIONIS.

90

tur esse, non est cur diuini iuris præceptum esse fingamus. Deinde, si confessio diuinæ institutionis esset, eius quoque integritas ab euangelico iure proficisceretur: unde fieret ut & poenitens omnium peccatorum & species & numeros dicere, & confessor sollicitè utrūque interrogare deberet, quod esset re vera molestissimum. Ac præterea non liceret ecclesiae vlla ex causa confessionem partiri. At partitur: ut, cum sunt casus re seruati, absoluit Romanus Pontifex ab illis, pro alijs verò non re seruatis, remittuntur poenitentes ad proprios sacerdotes. Non igitur diuinæ institutionis est omnia simul peccata sacerdoti confiteri.

Præterea, si hoc præceptum Euangelicum fuisset, tunc non obstante damno, vel proprio, vel alieno, confiteri teneremur, sicut & baptizari. At, asserunt doctores, iacturam aut meam aut alterius, idoneam esse causam, cur ego non debeam confiteri: non est ergo diuini iuris obligatio.

Præterea, si Christus dominus confessionem iussit, certè eam iussit quæ medium est necessarium ad salutem, scilicet, formatam. Quam ob rem, qui præstaret confessionem informem, eam iterum facere teneretur, quod esset profecto durissimum.

Præterea, si præceptum de confessione diuinum esset, mutus hac etiam lege constringeretur. Id verò tam est absurdum, quàm esset absurda confessio quæ à muto proficisceretur. Item & absens per epistolam

m. 2. confi-

QVINTA PARS

cōfiteri deberet absenti sacerdoti, atq; adeo peccator ignotæ linguæ præfenti per interpretem.

Ad hæc, eadem ratione dei præceptum esset, solis proprijs sacerdotibus confiteri: cum soli sint, à deo iudices constituti: unde & in cap. firmiter, de summa trinitate, clauēs, solis apostolis & eorum successoribus, dicuntur esse collatæ.

Postremo, si mandatum hoc ex euangelio posset haberi, id vel maxime ex illo Ioannis. 20. cap. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta sunt. At, inde nō habetur, pari enim ratione oporteret venialia confiteri: cum de illis etiā ibidem sermo sit, aliās confessio venialium ad hoc sacramentum non pertineret: & si de vtriusq; loquitur Christus, cum ait, quorū remisistis peccata, ad vtrāq; etiam pertinet quod dicit, quorum retinueritis. &c. Compertum igitur videtur esse, aut vtrorumq; aut neutrorum confessionem in præcepto diuino esse.

In contrarium est, quod sacramentum poenitentiae ad salutem necessarium est, vt ante docuimus. Quod vtiq; sacramentum citra confessionem constare non potest: quæ videlicet, est præcipua huius sacramenti materia. Cum itaq; peccata mortalia confiteri, opus sit ad salutem, efficitur manifestè, de confessione diuinum esse præceptum.

respondio ad 1.
24.
In hac controuersia, post ea, quæ in superiore definita sunt, vix quicquàm super est, quod adijcere debeamus.

RELECTIONIS.

91

beamus. Quippe, certum & persuasum nobis esse debet, omnem exteriorē virtutis actum, ad salutem ex diuina institutione necessarium, ex eadem quoq; institutione in præcepto esse. Faciamus enim, hominē peccatorem contritionem habere peccati sui. Tunc queritur, an hic teneatur cōfiteri ex diuino iure, nec ne. Si tenetur, id fides catholica docet: id nos in præfentia conficere volumus: sin non tenetur, sine peccato mortali poterit confessionem omittere. Quare, per solam contritionem saluabitur, ac proinde cōfessionis sacramentum non est ad salutem necessarium.

Præterea, (vt reliqua argumenta prætereamus quæ modo repetere molestum negotium esset) definitio illa Concilij Complutensis, sub Reuerendissimo archiepiscopo Toletano Alfonso Carillo, manifestè conuincit, non solum confessionem diuina lege iussam esse, verumetiam id negare, hereticum esse.

Prima igitur conclusio Petri Oxomensis ibidem damnata, sic habet. Peccata mortalia quantum ad culpam, & poenā alterius sæculi, delentur per solam cordis contritionem, sine ordine ad clauēs.

Secunda conclusio. Quod confessio de peccatis in specie fuerit ex aliquo statuto vniuersalis ecclesiæ, non de iure diuino.

Tertia conclusio. Quod prauæ cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad clauēs.

QVINTA PARS

Quarta conclusio. Quod confessio non debet esse secreta. Has omnes & singulas hereticas esse synodus definiunt. Est autem congregata autoritate Sixti quarti: & confirmata postea ab eodem Sixto, in extravaganti, cuius retro mentionem fecimus: ubi de nouo condemnantur tanquam hereticæ illæ propositiones. Quo fit, ut qui afferunt hunc errorem esse temerarium, aut heresim sapere, hanc Sixti definitionem minimè viderint: quam non piguit semel atque iterum sumere, ut frequètius ob oculos posita perenni memoria teneatur.

ad. 1. m. arg. Ad primum argumentum: iam ostendimus locum in euangelio Ioannis, unde confessionis præceptum ducitur. Nam quod Caietanus in commentarijs super hunc locum asserit: institutionem sacramenti poenitentiae inde haberi, non præceptum, certissimè saluabitur. Habetur enim necessitas comparandi coram iudicibus à Christo constitutis, atque ex consequenti præceptum confessionis, sine qua peccata nostra à sacerdotibus iuste ac prudenter discerni iudicarique non possunt. Iam, quod heretici tradunt Innocentium tertium fuisse confessionis auricularis authorem, imprudenter errant. Leo siquidem Papa, multis annis ante Innocentium, præcepit confessionem non publicè fieri, sed occultè. Quinetiam asseruit, contra apostolicam regulam publicam confessionem postulari: ut patet epistola. 57. ad episcopos Campaniae: & 69. ad Theodorum episco-

RELECTIONIS.

92

episcopum. Huius etiam iudicii sacramentalis apud sacerdotes, meminit Innocentius primus, in epistola ad Decentium cap. 7. Sed & Clemens in 1. epistola ad Iacobum fratrem domini, Petrum apostolum tradidisse refert, cogitationes etià malas oportere Christianos mox ad Christum allidere, & sacerdotibus domini manifestare. Eius etiam est mentio apud Hieronymum, in illud Ecclesiast. 10. Si mordeat serpens in silentio. &c. Nam quod super Psal. 84. referri solet, forsitan reijciatur, quod commentaria illa à D. Hieronymi sint, incertum est: quemadmodum liber. 2. de visitatione infirmorum: & libellus ad comitem, & liber de vera & falsa poenitentia, D. Augustini esse negantur. Sed est tamen in Augustino locus, quem euertere ne Erasmus quidem possit: in lib. 3. de baptismo contra Donatist. cap. 17. & 18. ubi nittitur iudicium hoc sacerdotale eodem hoc ipso Ioannis asserere testimonio: vide etiam, tractatu. 2. in Psal. 101. super illud, ut audiret gemitus compeditorum. Cyprianus quoque sermone. 5. de lapsis, etiam eos qui corde tantum lapsi sunt, docet, hoc ipsum apud sacerdotes dei dolenter debere confiteri. Poenitentiae huius insuper, quæ apud sacerdotes fit, mentionem fecit Tertullianus in lib. de poenitentia. Ambrosius autem lib. 1. de poenitentia cap. 2. hanc sententiam eodem quo & nos Ioannis testimonio confirmat. Nam, alia, quæ solent afferri, ut est illud Iacob. 5. Confitemini alteru-

QVINTA PARS

trum. &c. Et illud Luce. 17. Ite ostendite vos sacerdotibus. &c. non adeo firma videntur aduersus hereticos testimonia. Tametsi, dici etiam facile poterat, quod licet ex sacra scriptura huiusmodi preceptum non haberetur: habetur tamen ex traditione Christi & apostolorum: quemadmodum & alia pleraque naturae fidei documenta. Quod si rara apud antiquos secretae confessionis mentio est, frequens verò publicae, ut in Concilio Niceno cap. 9. & alijs item plurimis, id sanè nihil nostrae huic definitioni aduersatur. Ostensum est siquidem, non solū ex traditione maiorum, verumetiam ex euangelico testimonio, confessionem peccatorum sacerdoti fieri debere: quod quidem est de necessitate sacramenti. Secretam verò aut publicam confessionem fieri, prudentiae est naturali relictum: quae dicat, ut occulta peccata occultè, publica publicè iudicentur.

ad 2^m arg. Ad secundum argumentum, non possumus breuiter respondere: quoniam rei grauitas & utilitas multa nos dicere compellunt: quae praeteriti nulla ratione debent.

Primum igitur, confessionem integram esse debere, apud Theologos exploratissimum est: ut patet in 4. dist. 16. & 17. ubi ea de re ab scholasticis Theologis differitur. Habetur autem manifestè huius assertionis definitio in Concilio Florentino: ubi, posteaquē decretum est, confessionem esse huius sacramenti materiam,

RELECTIONIS.

93

teriam ad confessionem id pertinere definitur, ut quis omnia peccata sua, quorum memoriam habet, integrè confiteatur: & Concilium Lateranense, in cap. omnis vtriusque sexus, de poenitentijs & remissionibus: omnia (inquit) peccata sua proprio sacerdoti confiteatur. Quod etiam vsu totius ecclesiae declarari facile potest: nam, qui tacet aliquod peccatum mortale, cum communi consensu fideles damnant.

Diuis quoque Thomas. 4. d. 17. q. 3. ar. 4. q. 2. rationibus hoc suadere conatur. Prima, quod confessio mutila, non est confessio, sed confessionis simulatio: non enim verè vult sanari ab illis morbis quos explicat medico, qui alios tacet: cum medicina sit eadem omnibus sanandis instituta: quae ratio sumitur ex Aug. de vera & falsa poenitentia, cap. 15. Quidam (ait) vni coelant, quae alij manifesta conseruant. Quod est ad hypochrysim tendere, & semper carere venia, ad quam totam per frustra putant peruenire.

Secunda, quod confessio fit sacerdoti vice dei cum spe veniae consequendae: sed, impium est, à deo dimidia tam sperare veniam: de vera & falsa poenitentia cap. 9. ergo & à confessore impium est dimidiatam peccatorum remissionem expectare. Quae eadem est ratio Augustini in illo cap. 15.

Tertia, quod sacramentum hoc ordinatur ad medicinam omnium peccatorum mortalium, quibus sacerdos curationem adhibiturus est. Quod nisi cognoscat
m 5 medicus

QVINTA PARS

medicus ægri totam habitudinē, nō potest prudenter medicinā apponere. Nam, quæ vni morbo competit, alteri affert quandoq; perniciē. Quæ ratio sumitur ex cap. omnis vtriusq; sexus: vbi, sacerdos more periti medici (Innocentius ait) diligenter inquirat peccatorū circumstantias & peccati: quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad saluandum ægrotum.

Durandus tamen. d. 17. q. 13. hanc quidem rationem calumniatur: sed eam tuetur Paludanus. q. 5. eiusdem distinctionis: ac multo etiam magis Adrianus. q. 4. de confessione. Nos verò fatemur, conclusionem mathematica demonstratione planè exploratam haberi non posse, sed fide posita, afferuntur argumenta quæ probant consentaneum esse ita fieri oportere. Ac re vera, cum huius sacramenti finis, non tam vindicare sit, quàm sanare (nō enim venit filius hominis in mundum vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum: Ioannis. 3.) notitia necessāria iudici ad hoc salutare iudicium, ex tali fine salutis depromenda est. Tantum itaq; criminum pœnitens cōfessori debet manifestare, quantū opus erit ad salubre pœnitentis iudicium, atq; vindictam. Et quemadmodum leges cōsiderant, quod plerunq; necesse est, raros autem euentus negligere solent, sic & rationes legis in ea spectant, quæ plurimum accidere solent: quæ verò rarer in-

cidunt,

RELECTIONIS.

94

cidunt, nec legem, nec rationem legis infirmant. Compertum sit igitur, confessionem peccatorum integram esse oportere. Sed, an id sit de iure diuino, in dubium vertitur. Cui tamen (ne longas moras trahamus) breuiter respondetur, cōfessionis integritatem ex diuina institutione fuisse. Qui enim confessionem instituit, nō mancā & mutilā, sed integram instituit. Dei quippe perfectā sunt opera.

Deinde, materia sacramenti ex diuina institutione fuit. At, confessio integra est materia huius sacramenti, vt Concilio Florentino definitur. Imò adeò, perspicuum est, cum formæ absolutionis confessio mutila & dimidiata repugnet. Non enim absoluit ligatum multis funibus, qui vnum præscindit, alijs non præcisit.

Deniq; Ioannis. 20. Sacerdotes iudices constituuntur à domino, ad remittenda peccata loco dei. Si ergo sacerdos partem peccatorum remitteret, partem non remitteret, (quod paulò ante ratiocinabamur) & deus quoq; partim absolueret, partim non absolueret, quod impium est. Cumq; omnium peccatorum mortalium sint iudices, si quibusdam cognitis, alijs neglectis, reus absolueretur, proculdubio iudicium nō solum imprudens esset, verumetiam iniquum.

Porrò, si omnia hæc argumenta defuissent, vt vsus ecclesiæ vsq; ab apostolis receptus id satis ostendit: semper enim intellexit ecclesia, confessionem, quam à Christo

QVINTA PARS

f. m.
an et hanc tenet
et adhibere debet
an oporteat etiam
ad hoc ut
memoriam
tenet
Christo accepit, integram esse debere.
Veruntamen adhuc dubium est, an satis sit confi-
teri omnia peccata, quorum quis forte memoriam ha-
bet, an oporteat etiam adhibere diligentiam, ut pecca-
ta in memoriā reuocentur. Nam videtur, illud prius
satis esse, quoniam in Concilio Florentino dicitur, ad
confessionem pertinere, ut omnia peccata, quorum ho-
mo memoriam habet, integrè confiteatur. In contra-
rium est communis sententia Theologorum: atq; adeo
communis vsus populi Christiani.

Pro huius rei explicatione, cum primis aduer-
tendum est, vnum idemq; præceptum esse, de confessione,
de eius integritate, de examine conscientie, ac pecca-
torum inquisitione. Nam, ob id tenetur homo integrè
confiteri, quia tenetur confiteri: & idcirco examina-
re conscientiam, & peccata quæ fecit inquirere, quia
debet integritatem in confessione seruare.

Illud deinde commemorandum est, (quod aliàs se-
pè diximus) huius iudicij sacramentalis finem, nō tam
punitionem, & vindicationem iustitiæ esse, quàm vin-
dicationem salutarem. Ex quo fit: ut, licet in iudicio
pure vindicatio exacta culparum cognitio requira-
tur, ut videlicet tanta sit poena, quantam quis per cul-
pas meritus est: at, in iudicio hoc sacramentali non
exigitur exacta cognitio peccatorum, sed qualis &
quanta necessaria est ad curationem & salutem pœ-
nitentis; hæc enim huius iudicij finis est. Quæ quidē
doctri-

RELECTIONIS.

95

doctrina habetur ex cap. omnis, de pœnitentijs, & re-
missiombus. Ibi, more periti medici sacerdos diligen-
ter inquirat peccatoris circumstātijs & peccati, &c.
Idem traditur ab eodem Innocentio, in cap. deus qui,
eodem titulo. Cum pœnitentia (inquit) non tam se-
cundum quantitatem excessus, quàm pœnitentis cōtri-
tionem per discreti sacerdotis arbitrium sit moderan-
da, pensata qualitate personarum, & consideratis cir-
cūstantijs omnibus, pro ut saluti eorum viderit
expedire.

His animaduersis, prima conclusio sit. Non tene-
tur quis, omnem operam quam potest dare, ut omnia
peccata quæ fecerit in memoria conseruet: videlicet,
ut postea tempore confessionis nullum intermittatur.
Hanc conclusionem, vel eo solo argumento amplecti
deberemus, ne Christi iugum insuane, imò adeo impor-
tabile hominibus redderetur: ne Germani merito pos-
sint obijcere (quod quidam illorum impudenter) do-
ctores scholasticos, homines nimium argutos, confes-
sionem hodie talem reddidisse, ut iuxta illorum deph-
terosis impossibile sit confiteri.

Præterea, pauci admodum eorum qui semel in an-
no cōfitentur, memoria tenent vniuersa peccata mor-
talia, omnes circumstātijs, omnesq; cogitationes: &
tamen si peccator simul atq; peccat, scriberet pecca-
tum, obliuioni certè frequentissimæ mederetur. Non
igitur quancūq; potest curam impendere homo tene-
tur,

QVINTA PARS

tur, ut omnia peccata memoria teneat. Nisi velimus ad hanc scribendi scrupulosam diligentiam homines obligare.

Item, quidnam is faciet, qui literas nescit? Num locis & signis peccata denotabit, ut eo pacto memorie imbecillitati succurrat? Minime gentium. Age vero, quid cum rusticis agemus, si hæc sententia vera non est? nempe nihil aliud, quam eos obligare, ut non semel modo, verum etiam centies in anno confiteantur, si quicquid valent prestare tenentur, ne ullius peccati obliviscantur. Et, cum ex duobus tactis fundamentis hæc conclusio maxime constet, non est cur nos in ea probanda amplius immoremur.

Secunda conclusio. Tempore, quò quis tenetur confiteri, aliquam diligentiam adhibere debet, peccatis omnibus quæ commisit inquirendis. Tenetur enim integram confessionem facere: quod nulla adhibita diligentia, est moraliter impossibile. Idem etiam patet ex fine confessionis, siue quatenus iudicium voluntarium est, siue in quantum est iudicium medicinale.

Tertia propositio. Qui adhibet humanam, vel mediocrem diligentiam, (qualem videlicet prestare solent viri, mediocriter timentes deum, quisque iuxta conditionem gradus & ordinis sui,) verè implet legem de confessione integrè faciendâ. Verbi gratia, si ego adhibui aliquam diligentiam, & per parvam ulteriore, probabiliter existimo aliqua mortalia fore in memoria

RELECTIONIS.

96

moriâ revocanda, teneor ulterius inquirere. Quòd si puto nullum aliud peccatum venturum in mentem, nisi forsitan ingenti quadam discussione, & magni temporis inquisitione, non oportet esse sollicitum: satis nempe est illa mediocris, & humana diligentia.

Quarta propositio. Si quis adhibuit diligentiam & curam in examinanda conscientia, quam credit esse sufficientem, etiam si fallatur, excusari talis negligentia à peccato mortali, & potest, & debet. Non in omnibus id quidem, sed in hominibus pijs: qui timent deum, atque habent mediocrem curam animæ suæ. Ceterum impios, quos videlicet nulla animæ suæ cura tangit, ego nulla ratione à peccato mortali excusarem: etiam si existiment, se diligentiam idoneam adhibuisse: cum videlicet, omittunt vel ignorantes, aliqua peccata, ex insufficienti discussione.

Nam, cum huiusmodi hominibus minima diligentia esse videatur maxima, cumque sint soliti adhibere mediocrem, timere sibi necessario debent. Quòd si non timent, nullam excusationem habent peccati sui. Contra, viri conscientie sobriæ & timorata, cum adhibere diligentiam & curam soleant, si quando ex ignorantia & inconsideratione prætermittant: iure optimo à mortali culpa saltem excusantur.

Quòd si obijcias, eam diligentiam mediocrem non sufficere, ex eo quod Augustinus ait, de vera & falsa poenitentia cap. 15. ponat se omnino poenitens in iudicio

QVINTA PARS

iudicio sacerdotis, nihil sibi reservans sui, paratus facere pro reparanda animæ vita, quæcunq; faceret pro vitanda corporis morte.

Item doctores asserunt, eam diligentiam facturos poenitentes, quā facerent in inquirenda preciosa margarita. Probatissimum id est, quis negat? At, quoniam infirmis etiam oportet consulere, non prescribimus quid faciant optimi, sed quid ad salutem necessario facere debeant vel imbecilles.

nece sumi est p[ro]p[ri]e
num[er]um p[ro]p[ri]o
rem

Ex his manifestè colligitur, numerum peccatorum mortalium ad confessionis integritatem pertinere.

Nam, qui commisit decem, & solum exprimit novem, coelat unum. Quare, non confitetur omnia peccata quæ in memoria habet, fit deinde, nō oportere, eos qui

corollarium
difficile

sepe peccant, ad mathematicos numeros peccatorum multitudinem exactè redigere. Difficilis sanè propositio, sed vera: quia vix possibile est ijs qui semel in anno confitentur, certum peccatorum numerum recensere.

Sat igitur erit, mediocri diligentia adhibita, paulo plus vel minus, numerum explicare: verbi causa est, qui consuetudinem habet fornicandi: is si maximam solitudinem haberet, forsan certum numerum posset exprimere, sed non tenetur, inquam, quin satis fuerit ita dicere, habeo consuetudinem semel vel bis in hebdomada fornicandi: vel ferè quinquaginta, aut circiter centum. &c. Hæc enim notitia sufficit confessori, ut finem confessionis præstet: siue consilium, siue remediū, seu

RELECTIONIS

97

seu vindictam salutarem: quemadmodum exemplo medici facile declarari potest.

Colligo tandem, interim non opus esse hanc medio *aliud corollarium* crem diligentiam, ad numerum peccatorum exprimendum, etiam pingui crassaq; Minerva: sit prostibulum, (exempli causa) decem annos in lupanari, hanc (inquam) non est opus sollicitam reddere, ut explicet an centum millia peccatorum commiserit, plus minusve: sed sat erit ita dicere: ego decem annos in hoc vitio fui, quoslibet homines admisi: qualibet hora parata fui, &c. Probatur, quia ex eo tantam accipit confessor notitiam, quanta opus est ad quemcunq; finem confessionis consequendum. Imò, quantam potest poenitens ei dare, etiam si exprimat, sexcenties milles peccasse. Non ergo debet confessor vexare poenitentes, punctim interrogando de numero, per anxiam & puerilem superstitionem: faciens eos vel mentiri, vel certè falsum dicere.

Huic & aliud corollarium adiunctum est: vide *corollarium*. licet, non necesse esse, ut poenitens omnes actus explicet, mortales etiam, singulatim, cum in vno actu intelliguntur: ut, si volo inimicum occidere, quero arma, equum, &c. Item, qui furatur, scalas suspendit, aperit feras, &c. Qui licet omnes illi actus sint peccata, omnes tamen ordinantur ad perficiendum actum unum, quem confiteor: licet enim in genere entis sint *multa* entia, sed in mortalibus pro vno actu computantur. Hæc

nam

n

tamen

QVINTA PARS

tamen ratio, calumniam habet: quia actus interior & exterior, in genere moris, una culpa censentur: & tamen non satis erit, actum interiore confiteri, nisi simul aperias actum exteriorem. Nam ille actus exterior est peccatum mortale: & omne mortale confiteri, necessum est. Ratio igitur vera huius conclusionis corollarie fuerit. Quod sacerdos in actu precipuo explicato per meam confessionem, sufficienter intelligit actiones comitantes. Quemadmodum, qui confitetur exteriorem actum, stultus erit, si velit interiorem explicare. At, cum in interiore non intelligatur exterior, explicetur oportet: unde fit, ut si ad perfectionem peccati principalis, actus alius adiunctus intervenire non soleat, explicandus sit: ut si per internuntium sollicitam puellam, vel si ad occidendum, socium accersim.

q. 25. in idem. Sed iam quo valde difficilis urget: an teneamur peccatorum circumstantias confiteri, ut integra confessio sit. Qua explicanda, primum intelligatis, circumstantias esse in duplici differentia. Alias minuentes, alias vero aggravantes. Aggravantes rursus, bifariam partiri necesse est. Quedam enim mutant speciem, ut furtum in loco sacro: alie non mutant, ut furtum centum aureorum, quod eadem specie continetur. Tunc sit prima propositio. Circumstantia que ita minuit, ut ex mortali faciat veniale, omnino debet explicari: ut communicare in di-

RELECTIONIS.

uinis cum excommunicato, veniale fit, si ex inconsideratione procedat. Quod si confitear, me cum excommunicato in diuinis communicasse sacerdos seducitur in re gravi ad iudicium pertinente. Nam intelligit, me peccasse mortaliter.

2. prop. Secunda propositio, si circumstantie minuunt peccati malitiam, intra latitudinem mortalis culpe, tamen non est necessarium illas confiteri, nisi forsitan rarus euentus contingeret, ubi tanta esset, ex circumstantia adiacente, culpe diminutio, ut dupla, vel tripla a sacerdote intelligeretur. Tunc enim iudex in re gravi decipitur. In vniuersum tamen, si quis animo pure & simpliciter confitendi, & non ut quærat excusationes in peccatis, eiusmodi circumstantias explicet, consilium saluberrimum est, nos reprobare non possumus. Nec in hoc sensu reprobarent, aut Petrus Paludanus. d. 16. q. 3. aut Syluester in verbo confessio. 1. d. 9.

3. prop. Tertia propositio. Circumstantie mutantes speciem, & ex noua specie nouam peccato mortalem malitiam adijcentes, sunt omnino explicandæ, ut stuprum cum virgine deo sacra, incestus cum consanguinea: quia re vera, ibi continentur plura peccata contra plura precepta, & contra plures virtutes. Itē, quia alias maior pars malitiae sacerdoti celaretur. Quam ob rem, merito præcipitur sacerdoti, in cap. omnis, de penitentibus, ut diligenter inquiret, & peccatorum circumstantias, & peccati. &c. Quod etiam præfinitum est, in

QVINTA PARS

In Concil.
Vuormatiensi
cap. 7. id ha-
betur: licet
non oia que
Rhenanus re-
fert ex eodē
Concilio.
decreto quodam Vuormatiensis Concilij: quod referatur à Rhenano, circa finem Tertullianitoportere, scilicet sacerdotes, rei veritatē ad liquidum interrogando discutere, & studiose perscrutari diuersos poenitentis errores. Idem eleganter præscriptum est, in concilio generali apud Trullum congregata, canone ultimo. Est quoque diligenter animaduersum ab August. in libro de vera & falsa poenitentia, cap. ultimo: & habetur de poenitentia dist. 6. cap. 1.

Sed argumentantur quidam contra hoc: quia etiā si confessor non inquirat eiusmodi circumstantias omnes, sunt omnia que sufficiunt, ut poenitens gratiam consequatur: ergo eiusmodi confessoris scrutinium non est necessarium.

Deinde, poenitens non tenetur maiorem diligentiam adhibere in inquirendis peccatorum circumstantijs, quā adhibuit: ergo nec confessor.

Præterea, quia confessio ex multis huiusmodi interrogationibus fiet molesta nimis: tum poenitentibus, tum ac multo etiam magis confessoribus.

Demum, plurimæ peccatorum species, atque earum differentie, ignorantur, non ab indoctis modo, verum etiam à doctis.

His argumentis priusquam ego respondeam, dico necessarium esse confessori, interrogare poenitentem: quando probabile est, quod poenitens ex negligentia prætermittit aliquā eiusmodi circumstantiam, quam dixi-

mus

RELECTIONIS.

99

mus explicandam esse. Tum, quia aliàs peccaret absol- uendo ponentem obicem absolutioni, tum quia iudex non seruaret debitam fidem officio suo, tum quia medicus & negligens, & malus haberetur, si ab egroto morbi circumstantiam, & qualitatem, non exquireret.

Secundo dico, quod si confessori probabile est, poenitentem diligentiam idoneam adhibuisse in inquirendis & peccatis, & peccatorum circumstantijs, adhuc tenetur interrogare, atque disquirere, cum probabiliter credit aliquam peccati circumstantiam necessariam, se per huiusmodi inquisitionem inuenturum, verbi gratia, sit rusticus, qui pro ruditate sua, mediocriter fuit diligens in peccatorum circumstantijs commemorandis: si confessor probabili coniectura tenet, alicuius circumstantiæ poenitentem obliuisci, tenetur sine dubio interrogare. Primo, quia medicus etiā si cognosceret ex obliuione inculpabili, egrotum tacere aliquas circumstantias morbi pestilentes, re vera teneretur inquirere. Secundo, quia iudex infideliter ageret, si sciens, testes obliuisci alicuius criminis, de quo ius habet interrogandi, omitteret tamen, ac dissimularet. Tertiò, quia confessor institutus est loco dei, ad compensandas iniurias contra deum factas, & taxandas poenas pro offensis debitas: ergo hac etiam ex parte, infidelis sequester ac mediator est: quemadmodum is cuius fidelitati ego committerem, ut rationem dati & accepti ab economo meo acciperet, &c. Quarto, de illa

n 3 peccati

QVINTA PARS

peccati omiffa circumftantia, non poffet cōfēffor prębere nec confilium, nec remedium: vt pœnitens in futurum cauere illam. &c. vnde in cap. omnis, de pœnitentijs, diligenter (Innocentius ait) inquirat peccatoris circumftantias & peccati, quibus prudenter intelligat, quale debeat prębere confilium, & cuiusmodi remedium adhibere.

Ad primum igitur refpondetur: quod hoc facramentum, non ſolum ordinatur ad reconciliationē pœnitentis cum deo & eccleſia, ſed etiam ad compenſandas iniurias deo factas, impoſita pœna iuxta quantitatem, & qualitatem culparum. Alioqui, ſuperflua eſſet tertia pœnitentię pars, ſcilicet, ſatisfactio. Ordinatur etiam hoc ſacramentum ad medendum vulneribus vniuerſis, & remedium adhibendum egroto, debitorumq; confilium pręſtandum, ne eadem vulnera iterum accipiantur.

Ad ſecundum, negatur conſequentia: alia eſt enim diligentia adhibenda à teſte & reo in iudicio: alia à iudice, cui ex proprio munere competit inquiſitio.

Ad tertium: Nolo ego, confeſſores importunos eſſe, & intollerabile negociū faceſſere pœnitentibus. Quemadmodum ne eos quidem probo, qui imprudenter interrogando, pœnitentibus ſcandalum iniiciunt, atq; adeo eos peccare docent. Quia in re, confidenter etiam reprobo ſummas iſtas confeſſionum interrogationibus plenas, quę idiomaticè vulgari non ſolum eduntur

RELECTIONIS.

100

eduntur vt in publicum prodeant, ſed paſſim etiam mulierculis & idiotis conferuntur, vt inde diſcant, nō confitendi, ſed (vt ego ſentio) peccandi rationem, & normam. Sed, id nos modo aſſerimus, cū moraliter conſtat confeſſori, aliqua vel peccata, vel peccatorum circumſtantias ex obliuione pręteriri, oportere, vel cōmoneſcere, vel interrogare, vt res in iudicio palam fiat. Quod ſi mediocrem probabilitatem ſacerdos habet, quę ſibi perſuadet, pœnitentem omnia peccata, & eorum circumſtantias confiteri, non oportet confeſſorem eſſe ſolicitem & ſcrupuloſum, ſed ſanè intelligere, quod Sylueſter in verbo confeſſor. 3. §. 14. & 15. tradit.

Hinc verò facile patet, quid in ea quęſtione tenendum ſit, quę Adrianum poſt quintam quęſtionē de confeſſione dubio. 7. malè habuit. An, cū pœnitens ignorat, aliquam circumſtantiam non eſſe peccatum, & propterea non confeſſetur, oporteat confeſſorem interrogare, & commonere. Et quidem, cū ignorantia eſt vincibilis nulla controuerſia eſt: ſed pœnitentem etiam inuincibiliter ignorantem confeſſor admonere tenetur, illius peccati aut circumſtantię, quę ex ignorantia pręteritur, ſiue pręceptum diuinum ſit, ſiue humanum: quia moraliter loquendo, vt theologos decet, confeſſor tacens & abſoluens pœnitentem errantem circa materiam peccati mortalis, ſuo opere probat, cōfirmatq; pœnitentis errorem. Mox etiam,

QVINTA PARS

quia confessor doctor est, ad quem accedit poenitens tanquam ad vicarium dei, ut instruatur: unde infideliter ageret contra magisterium sibi commissum, nisi doceret errantem: liquet enim poenitentes accedere ad confessores, non solum ut absoluantur, sed ut instruantur. Nam, etsi confessor, quatenus confessor est, non sit nisi aut iudex aut medicus: at, quia proprius sacerdos & pastor, & doctor est, (ad Ephesios. 4.) sit inde, ut omnes leges tam diuinas quam humanas, quae spectant ad poenitentem, eum docere teneatur: unde in Concilio Vuormatiensi iam citato, interrogationes etiam proponuntur, quae ad poenitentis eruditionem necessariam pertinent. Quia verò proprii sacerdotes vicarios constituunt sui muneris & officij delegatos, sentiant qui vices suscipiunt priorum sacerdotum, id sibi negocij dari, ut non modo poenitentes & audiant, & absoluant, verum etiam erroribus amotis instituant.

Atque id ego intelligi volo, cum existimo me poenitenti profuturum. Nam frustra niti, & nihil aliud quam laborando odium querere (ut Salustius ait) extremae dementiae est: & August. de poenitentia d. 7. cap. si quis. Ideo (inquit) do tibi poenitentiam, quia nescio: nam si scirem nihil tibi prodesse, non tibi dare, non te admonerem. Ratio quoque perspicua est: quia nulla lex obligat ad actus inutiles & ociosos. Item, sicut correctio ad bonum illius qui corripitur, ita confessio

RELECTIONIS.

101

sessio ad bonum poenitentis ordinatur. Sed, quando scio nihil me mea admonitione profuturum, non teneor fratrem corripere, aut delinquentem, aut ignorantem: ergo. &c. Nam, ex fine ratio mediorum est. Hinc facile discernetur, quid in multis euentis confessor habeat facere, si prudens esse velit: ut, si mulier nupsit Petro occulte, non consummato matrimonio, deinde, contraxit cum Ioanne publice, & consummauit, cum quo manet bona fide. Item, si mulier contraxit cum fratre suo, aut affine, quem inuincibiliter ignorat esse fratrem. &c. Nam in his omnibus si credo meum consilium profuturum, teneor admonere: sin verò minus, teneor non admonere, siue sit in detrimentum proximi, siue non: siue sit contra ius diuinum, siue humanum.

Testimonia verò, quae Adrianus in contrarium ad arg. adrian. refert ex Ambrosio sermone. 82. 83. & 84. ex Paulo apostolo. Actorum. 20. ex Grego. 43. d. cap. Ephesius: ex Innocen. 83. dist. cap. error, de doctore publico intelligenda sunt. Cuius doctrina licet alijs sit odor mortis in mortem, debet tamen populo tradi, ut alijs sit odor vitae. Nam (ut idem Ambrosius ait sermone. 83.) praedicatio sacerdotis in plebe, saluandis correctio est, contestatio iudicandis. Doctrina ergo, quae ad bonum publicum ordinatur, propter malum priuatum, non est intermittenda. At, doctrina quae bonum priuatum pro fine habet, cessante fine, i. priuato bono, cessare debet.

QVINTA PARS

Id verò intelligendum est, si nec statim nec postea fructus admonitionis speratur. Deinde, cum verisimiliter credo hanc ignorantiam esse duraturam. Nam si aliunde constaret submouendam esse, ab alio videlicet confessore, qui imprudentius medebitur illi malo, certè consultius ignorantem admonere, præterquam si remedium est intolerabile, ut si exemplis propositis addas susceptos filios ex existimato matrimonio, diutinam cohabitationem, scandalum publicum. &c. Quo euentu, nullus tam imprudens erit, qui non periculum præsens horreat, nullus tam temerarius, qui sibi fidat.

Ad quartum argumentum respondetur ex Catechano in. q. 3. de confessione, quod, cum circumstantiæ specificè differentes, nullam differentiam in iudicio sacerdotali faciunt, non oportet explicentur: ut, diuinare per astra, vel per terram, specie forsitan distinguuntur. Item, accedere ad bestiam, vnius vel alterius generis. &c. At, circumstantiæ secundum speciem differentes, quæ in iudicio salutari diuersum remedium exigunt, ac medicinam, hæc mediocriter doctis notæ sunt: eas nos asserimus esse explicandas.

q. 27. *magis* Sed enim, grauissimum dubium est, an circumstantiæ intra eandem speciem aggrauantes intra eandem speciem, sint necessario confitendæ. Suadent enim nonnulli, eiusmodi circumstantias explicari non oportere, quia alias cogemur, intensiorem & continuationem actus explicare: quas

RELECTIONIS.

102

quas quidem circumstantias, nec confiteri populus solet, nec prudens confessor exigere. Et confirmatur. Quia circumstantia non mutans speciem, nunquam aggrauat in infinitum: ergo non est necessario declaranda. Antecedens probatur, quia intendit poenā, non extendit: extensio enim est infinita sine circumstantia, & per nullam circumstantiam crescit. Intensio verò finita est: & per nullam circumstantiam fit infinita.

Quibus argumentis D. Thom. 4. d. 16. q. 3. ar. 2. q. 5. *op. respondens* expresse tenet, solas circumstantias, quæ speciem mutant, esse confitendas. Idem D. Bonauentura in eadem distinctione, & Palud. q. 3. ac Durandus. q. 4. eiusdem distinctionis: & Syluester in verbo confessor. 1. §. 9. Quauis in fine ea quæ dixerat interturbare videatur. Adrianus tandem. q. 4. de confessione, id sequitur: licet postea contrariam opinionem probabiliorē, & securiorem videatur asserere.

At contra viri quoque graues & nobiles sentiunt, *op. obicitur* Alexander. 4. parte. q. 77. membro. 3. ar. 5. Gabriel. d. 17. q. 1. & Maioris. d. 17. q. 4. Qui etiam Altsiodorensē in hanc sententiam referunt: ut omnes circumstantiæ sint explicandæ: quæ etiam in eadem specie mortaliter aggrauant. Atque hæc opinio suadetur ante omnia ex Augustino lib. de vera & falsa poenitentia, cap. 14. & habetur de poenitentia. d. 5. cap. consideret: qualitatem (inquit) criminis consideret in loco, in tempore, in perseverantia, in varietate personæ: &

QVINTA PARS

et quali tentatione fecerit: et inferius. Omnis ista varietas (ait) confitenda est, et deslenda: et cap. 17. versum quidem puto qui dolet de crimine; conuersum, qui dolet de omni eius quam exposuimus varietate: et cap. ultimo. Diligens inquisitor, cognito crimine, varietates eius non dubitat inuestigare, et locum, et tempus, et cætera quæ supra diximus in exponendo eorum qualitates.

Deinde, circumstantia quæ nõ variat speciẽ, maiorem malitiam nonnunquam addit quàm quæ variat: ergo si hæc confitenda est, etiam illa. Nam malitiæ quantitas facit ad mores: species facit ad metaphisicam. Metaphisicum itaq; commentum videtur esse, compellere poenitentem: vt, rerum species differentes sacerdoti manifestet, propter malitiam additam, non item cogere vt explicet circumstantiam non differentem, cum grauior ex ea iniquitas adiungatur.

Præterea, si decem horis quis odisset proximum, sic tamen vt in fine cuiusq; horæ odium interromperet, illa peccata essent necessario confitenda: ergo si nulla facta est interruptio, cum odiũ illud æquẽ graue sit, ac decem interrupta peccata.

Præterea, qui vult fornicari bis eadem volitione, id explicare tenetur: ergo etiã si quis vnico actũ, velit occidere Petrum et Paulum. Ac proinde et si voluit furari ducentos aureos.

Præterea, si adderetur species noua, et non malitia

RELECTIONIS

103

tia mortalis, nõ teneremur explicare. Tota igitur causa necessariæ explicationis, non est species differentis, sed adiecta malitia: ergo vbi additur malitia duplex, siue sit eiusdem speciei siue alterius, oportebit exprimere.

Equidem in re vehementer ambigua non mihi satisfacerem, si solas circumstantias quæ mutant speciẽ explicarem. Nec cuiquam consulerem, vt in eum modum confiteretur: omnes quippe incestus, (vt in. 22. Caietanus probabiliter astruit) sunt eiusdem speciei: et tamen si quis cum matre coiisset, ne sibi quidem faceret satis, solum exprimendo se incestum commississe. Item, et peccata contra naturam non videntur specie discriminari, quod Caietanus etiam confirmat. At, non sat esset confiteri, effudi semen contra naturam, circumstantias verò illius peccati celare, aut etiã negare. Istæ specierum differentie (mibi credite) ad subtiliores disputationes potius referuntur, quàm ad Christianas confessiones. Itaq; omnes eas et solas circumstantias oportebit exprimere, quæ addunt malitiam mortalem: dum tamen illa noua malitia circumstantiæ notabilis sit: nec intelligatur à confessore in expressione culpæ principalis.

Et per hoc ad primum argumentum facile responderi potest. Intensio enim actus, vel non addit notabilem malitiam, vel ferè intelligitur à confessore iuxta delicti quantitatem. Et eodem modo de continua-

tione

QVINTA PARS

tione respondeo. Nam, si continuatio parua fuit, non est opus eam explicare: sin verò diu, multumq; durauit, opus erit. Similiter dicendum est, de interruptionibus: nam si interruptio facta est per actum contrarium, necesse erit confiteri, quoties eiusmodi culpā renouauit. At, si interruptio fuit naturalis, qualis plerumq; sit, non oportebit exprimere: sed satis erit in hunc modum confiteri. Tota die amari Mariam. &c. sufficiens namq; notitia confessori datur, & adnendum, & ad iudicandum.

Sed, si maior pars ipsius culpæ iudici celaretur, quod iuxta contrariam opinionem fieret, tacendo videlicet circumstantias, intra eandem speciem aggravantes, primum quidem sententia indicens poenam, esset vehementer absurda: nec esset iuxta nomen, satisfactio. Deinde etiam si poena non esset satisfactoria, sed medicinalis, maiori tamen morbo eiusdem quoq; speciei, maior est adhibenda medicina.

Ad confirmationem, quæ Paludensem mouere potuit, tam facilis responsio est, ut post ea quæ diximus, non sit opus quicquam super addere. Nam D. Thomas (ut mea fert opinio) sententiam retractasset, si tertie parti extremam manū imposuisset. Atq; olim iuuenis opiniones sepe communes sui seculi seclabatur.

Multa hic de peccatorum circumstantijs ad confessionem pertinentibus Theologi solent adijcere: quæ nos silentio volumus præterire, ne iustū atq; integrū volumen

RELECTIONIS

104

volumen vnius diei disputatione conficiamus: sed illud tamen paucis admonendum est. Circumstantia loci esse necessario consistendam: primo, quando quis furatur a loco sacro: secundo, cum in loco sacro semen effundit, etiam cum vxore propria: tertio, cum sanguis humanus ibidem etiā funditur. & in genere, quando actus peccati commissus directe aduersatur sanctitati loci, id est, ei ad quod locus est sanctificatus: ut ad immunitatem confugientium, & rerum quæ ibi sunt vel depositæ vel collocatæ, &c. Atqui existens in ecclesia, vult aut furari, aut seminare, aut occidere extra ecclesiam, nō tenetur explicare se in templo id voluisse: nec enim talis volitio est sacrilegiū: imō nec aspectum aut etiam sermonem turpem in templo factum, exprimere oportet. Tamen si, Syluester in verbo confessio, n. a. repugnare videatur.

De circumstantia verò temporis sacri, ut cū quis in die festo fornicatur, non est necesse plebem sollicitari: quoniam huius circumstantiæ malitia, non est mortalis. Nec August. lib. de vera & falsa poenitentia, cap. 2. solas necessarias circumstantias docet esse & deslendas, & consistendas: ut patet de circumstantia peccati in die ieiunij commissi: & cū de hac questione Syluester in Rosa aurea, q. 63. & Caietanus in opusculo, 27. q. questio. 1. copiose, docteq; disseruerint, non est nobis animus de ea re in presentiarum plura verba facere. Neo verò sumus tam aut incru-

QVINTA PARS

Ineruditi aut antiquitatis expertes ut ignoremus que
Orige. homil. 18. super Num. & Ambros. in tertiu
decimum Lucę caput. & Hieron. in Esaie cap. 56. ad.
38. & August. epistola. 19. ad Ianuarium de obser
uatione sabbati iuxta spirituales intelligentiam tra
didere. Quę videlicet nostrę hinc sententię non sunt
aduersa si sensum sanctorum non verba insectemur.

*neque enim non est
nec. confitendum*
De reciduo etiam, minimę necessarium est poeni
tentes macerare. Nec D. Thomas, (ut quidā illi im
ponit) somniavit oppositum; sed solum, cum ingrati
tudo recidentis in peccatum, specialis culpa est. Nam,
cum est generalis ingratitude, etiam si non explicetur,
intelligitur a confessore. Quamquam optimum cō
siliū est, reciduum & peccandi consuetudinem ex
plicare sacerdoti, non ob verecundiā solum, cuius fru
ctus in confessione maximus est; verumetiam ob reme
diū; aliter enim simplici febrī aliter ethice medemur.
An verō teneamur explicare circumstantiam, qua
explicata intelligit confessor complicem criminis, pau
lō post opportunius definiamus.

*q. 28. leuaph.
resolubilis.*
Ceterum ex definitis secundum illud argumentū,
satis superq; confutatum est nisi ea parte, qua de par
titione confessionis per casus reseruatos ambigitur;
In qua. s. questione, tot sunt sententię, quot capita; vi
de Durand. in. 4. d. 17. q. 35. & Paludensem. q. 5. & Ga
briel. q. 1. & Adria. de confessione. q. 4. & Caieta
num in summis, verbo confessio, cōditione. 20. Post quo

RELECTIONIS.

rum tractationem, quoniam adhuc sub iudice lis est,
opere precium fuerit, quędā fundamenta supponere.

Primum, superiores pręlatos licite posse aliqua *pro responsio.
omne aliq. fin
domen. i. vj.*
peccata reseruare, a se solum absoluenta. Hoc ponit
contra Vicleph Thomas Vualdensis in libro de Sa
cramētis, cap. 149. probatq; testimonio Innocentij as
serentis, quędam peccata esse, quorum absolutio est
Petro reseruata.

Item. 33. q. 2. cap. Latorę, refertur Ratholdus Ar
gentoratensis ecclesię episcopus, quendam parricidā
ad Nicolaum Papam misisse, ut ab illo absolueretur.
Nec mihi quęso, obijcias, alia nomina haberi apud
Gratianum; quoniam innumera sunt in eo libro menda,
nec omnia Gratiani culpa, sed typographorum.

Habes pręterea Origenem homil. 10. super Nu
meros; vbi docet, laicum peccantem indigere quandoq;
non solum sacerdote, sed & pontifice.

Cyprianus quoq; lib. 3. epistola. 16. & 17. tradit, nō
esse lapsos reconciliandos nisi ab episcopo, pręterq;
cū mortis periculum vrget. Vide etiam Gratianum
de pœnitentia. d. 1. cap. in actione. & 26. q. 6. per totā;
sed maxime, capitulo vltimo.

Pręterea, Benedictus vndecimus, in extrauaganti,
cuius initium est, inter cunctas, enumerat quatuor cri
mina episcopis reseruata. est demq; extrauagās Sixti
quarti, & si domini; vbi excommunicantur qui absol
uunt a casibus reseruatis Romano pontifici.

QVINTA PARS

2^m fundamen. Secundum fundamentum. Non solum censuræ ipsæ *conceduntur* reseruantur à superioribus prælatis, sed etiam culpæ, & earum absolutio: hoc videtur esse contra Durand. loco citato: & probatur ex cap. 2. de poenitentijs in 6. ubi dicitur, quod si episcopus concesserit subdito: ut sibi possit idoneum eligere confessorem, electus, in casibus qui eidem episcopo specialiter reseruantur, nullam habet penitus potestatem: quod, si nullam habet, nec in poenas, nec in culpas habet.

Et confirmatur hoc. Quoniam aliquorum criminum absolutio reseruat episcopis, quæ non habet excommunicationem adiunctam: ut, homicidium voluntarium: & alia pro quibus est imponenda poenitentia publica. Nec valet dicere, homicidium habere irregularitatem annexam. Tum, quia irregularitas impedit, non poenitentia, sed ordinis sacramentum: tum quia episcopus à culpa homicidij voluntarij absolueret potest: irregularitatem tollere non potest. Non ergo reseruantur culpæ propter annexas censuras: sed absolute propter ipsas culpas.

Præterea, idem ostenditur ex extrauaganti, inter cunctas, ubi Benedictus ait, fratres privilegiatos non debere recipere confessiones criminum, pro quibus sollemnis est poenitentia indicenda: quod inconueniens sit ut à peccato absoluat, qui poenitentia debitam imponere non potest.

Id postremo manifestatur ex usu ecclesiastico.

Nam

RELECTIONIS.

106

Nam prælati religiosi reseruant sibi aliqua peccata, nulli censuræ subiecta: ut votorum transgressionem. Nec vsui ratio deest. Nam in omni iudicio & foro, superior potest sibi reseruare aliquas causas, præsertim grauissimas, idque principes in repub. facere solent: ergo & Summus Pontifex: cum habeat supremam iurisdictionem: non solum in exteriori foro quantum ad poenas, verumetiam in interiori, quantum ad culpas.

3^m fundamen. Tertium fundamentum. Non potest quis absolui à iudice inferiori de crimine reseruato sine facultate superioris. Quod si tentet inferior ab eiusmodi absolvere, nihil facit. Quia non habet iurisdictionem circa illa peccata excepta à superiore, qui non commisit absolutionem eiusmodi peccatorum.

His iactis fundamentis, sit prima conclusio: si iudex superior & inferior sint præsentis, non potest inferior absolvere à non reseruatis, nisi prius petatur facultas absoluedi à reseruatis. *con. respo. q. 2. ad q. 2.*

Probatur: quia integritas confessionis est de iure diuino: ergo, cum ille poenitens habeat copiam confessoris, cui potest integrè confiteri, non potest inferior diuidere absolutionem: antecedens probatur: quia vel superior potest integram absolutionem præstare, cum præsto sit: vel inferior, habita facultate superioris. Probatur etiam hæc propositio ex usu probatissimo religiosorum, qui nunquam absoluunt à non reseruatis,

QVINTA PARS

uatis, nisi prius petita facultate, vt etiam absoluant à reſeruatis. Et idem eſt ſi parochus & episcopus ſint præſentes: & cùm patet facilis aditus ad ſuperiorem.

Sed quid ſi ſuperior nolit dare facultatem, ſed velit ipſe audire confeſſionem? Reſpondeo, quod inferior non debet abſoluere ab aliquibus peccatis: ſed remittere ad ſuperiorem, & poenitens tenetur id pati: quia quando poteſt integram confeſſionem facere cõfeſſori idoneo, violat ius diuinum de integritate confeſſionis, accipiendo abſolutionem ab eo, qui dimidiatam abſolutionem præbet.

2.^a con. contra
caietanum.

Secunda conclusio: ſi ſuperior audiat confeſſionem priuſquam inferior, tenetur totam confeſſionem audire, & non ſolum peccatorũ reſeruatorum, ſi velit ſacramentale abſolutionẽ impendere. Hęc eſt Adriani & Durandi contra Caietanum: & ſuadetur: quia integritas confeſſionis, eſt de iure diuino: ergo, episcopus vel prælatus alius ſuperior, illicite diuidit confeſſionem & abſolutionem, cùm poſſit facile integritatem ſeruare: & cõfirmatur, quia materia ſacramenti eſt confeſſio integra: ergo illa dimidiata confeſſio, non eſt materia ſacramenti: poteſt enim cõmode, (vt diximus) peccator, omnia ſuperiori confiteri.

Deinde, ſi Romani poenitentiarij partiri abſolutionem poſſunt, parochus, nedum episcopus, etiam poſſet ſuos parochianos ab vno peccato ſolum abſolue-
re: pro

RELECTIONIS.

107

re: pro cæteris verò, dare facultatem eligendi confeſſorem. Abbas quoq; vel Prior abſoluere monachum ab vna culpa reſeruata, & pro reliquis, poenitentem ad alios confeſſores mittere: & ſic pro ſuo arbitratu, confeſſionem, atq; abſolutionem, tum etiam parti-ri, cùm commodiſimè fieri integra poteſt.

Præterea, cū ſacerdos ille ſuperior ſoluat vice dei, & poſſit omnia ſoluere, ſi dimidiatam præſtaret veniam, quædam ſoluendo, alia non ſoluendo, cùm omnia tamen poſſet, certè ſignificaret, deum etiam cuius mi-niſter eſt, dimidiatam præſtare veniam: & poenitens quoq; ad talem ſuperiorem accedens, dimidiam à deo veniam ſperaret: quod impium eſt.

Sed arguit tamen Caietanus ex Romanæ Eccleſiæ uſu, nam poenitentiarij Summi Pontificis, non audiunt niſi à reſeruatis. & c. & tamen illa abſolutio eſt ſacramentalis: aliàs eluderentur poenitentes: nec poenitentiarij tenerentur confeſſionis ſeruare ſigillum.

Ad hoc, cùm Durando & Adriano, nego equidem talem abſolutionem eſſe ſacramentalem. Sed poenitens accedens ad Romanos confeſſores, à cenſuris excommunicationis abſoluitur.

Nullum enim crimen eſt Pontifici Summo reſeruatum, quod non habeat excommunicationem annexã. Vnde ex conſequenti fit ei copia vt inferiori omnia peccata ſua fateatur: quoniam eo ipſo, reſeruatio tollitur, & facultas inferiori datur vt poſſit ab omni-
bus

QVINTA PARS

bis absolueret. Quod si poenitentiarij intendant absolutionem sacramentalem impartiri, errant inquit Adrianus. Nec is Ecclesie Romanae usus erit, sed impietas sacerdotum, qui existimant, quæstum esse pietatē.

Cum verò obijcitur q̄ poenitentes deluderentur, nego id certè: quia iudex superior, cum ab eo casus reservatus petitur, tenetur sigillum confessionis servare. Verbi gratia. Si confessor accedat ad Abbatē vel Priorem, petiturus facultatem absolvendi, debet servare secretum, eodem vinculo, ac si sacramentaliter ipse absolueret.

Et si rursum obijctas, neminē obligari ad aperiendum peccatum suum secretum, extra confessionem sacramentalem: ergo male faceret Summus Pontifex, si poenitentes cogeret, ut extra confessionem sacramentalem, peccata Romanis poenitentiaris aperirent. Ad hoc primo responderi potest, ex cap. Ea noscitur, de sententia excommunicationis: & cap. Eos qui, lib. 6. eodē titulo. Quod, si quis in articulo mortis absolvatur ab excommunicatione, Summo Pontifici reservata, tenetur si euadat, sistere se Romano Pontifici, atq; consequenter aperire peccatum, pro quo in excommunicationem inciderat. Et tamen certum est iam esse ab illo peccato absolutum.

Secundò etiam respondetur, illam confessionē quodammodo esse sacramentalem: quemadmodum cum peto facultatem à superiore, ut absolvi possim à culpis reservatis: censetur esse confessio sacramentalis: quoniam id totum ordinatur ad sacramentalem absolutionem. Ideoq; tenetur superior servare sigillum.

RELECTIONIS.

108

reſervatis: cenſetur eſſe confeſſio ſacramentalis: quoniam id totum ordinatur ad ſacramentalem abſolutionem. Ideoq; tenetur ſuperior ſervare ſigillum.

Secunda conclusio. Contra Durandū & Adriā^{2m} con. deca^{2m} num. Si non pateat aditus ad ſuperiorem, videlicet, quia episcopus eſt abſens, & inſtat neceſſitas celebrandi: vel ſiquis religioſus iter agat, ſine facultate recipiendi abſolutionem à caſibus reſervatis: tunc inferior poteſt abſolvere à non reſervatis: & pro reliquis peccator, expectare abſolutionem ſuperioris. In quo euentu D. Thomas loquitur in. 4. diſtin. 17. q. 3. articulo. 4. q. 2. ad quartum. Hæc conclusio probatur, quia, & confeſſio integra eſt, & abſolutio: cum ille ſacerdos abſolvat ab omnibus à quibus poteſt: & quantum ad reſervata, poenitens non habeat copiam confessoris. Quemadmodum, ſi poenitēs tacet aliquod peccatū, ex cauſa rationabili tacendū: quamvis ſacerdos id cognoſcat, debet abſolvere, & eſt tunc confeſſio, tum abſolutio integra: hoc eſt de omnibus quæ ad illud iudicium ſpectabant.

Hanc proſiſtitionem intelligo, niſi excommunicatione peccato ſit adiuncta: ut ſunt omnia quæ reſervantur Summo Pontifici in bulla cœnæ Domini. Tunc enim male faceret inferior abſolvendo à non reſervatis: cum poenitens ſit excommunicatus: & prius habeat tolli vinculum excommunicationis, quàm abſolutio ſacramentalis impendi.

QVINTA PARS

*an penitens teneatur
et confiteri pœnitentiam
reservatam inferiori
iudici. qd. non
addit ad
superiorem.*
At verò, circa hanc tertiam conclusionem graue
dubium exoritur, an pœnitens teneatur omnia pecca-
ta, etiam reservata, inferiori iudici confiteri, quando
non adest facilis aditus ad superiorem. Et suadetur
pars negatiua. Quia in tali euentu, nõ requiritur vni-
tas absolutionis: cum inferior a non reservatis, supe-
rior postea a reservatis absoluat: ergo nec requiri-
tur vnitatis confessionis. Ideo enim confessio debet esse
integra, vt absolutio sit integra. Quocirca si diuisio-
nem sacramenti forma recipit, materiam quoq; reci-
pere necesse est.

Deinde, si sacerdos nullam haberet potestatem ab-
soluendi, nullam culpam teneretur pœnitens confiteri:
ergo si nõ potest a reservatis absolvere, ea pœnitens
inferiori iudici confiteri nõ debet. Confirmat autem
hoc vel maximè, quòd superius ostendebamus neces-
sitatem confessionis: quia necessarium erat, peccata a sa-
cerdote remitti: ergo si peccatum aliquod sacerdos
nullo modo remittere potest, non tenetur pœnitens,
illud sacerdoti confiteri. Ostensum est autem, iudicem
inferiorem, reservatam culpam remittere non posse.
Itaq; non tenemur culpam eiusmodi, illi sacerdoti con-
fiteri. Nisi (quod absurdum est) ecclesia cogat, vt
idem peccatum bis confiteamur: semel inferiori, a quo
non absoluumur: iterum superiori, vt ab illo absoluiamur.

Pro parte verò affirmatiua, primum est Innocen-
tius in cap. omnis vtriusq; sexus, de pœnitentijs, in-
quiens,

RELECTIONIS.

109

quiens, omnia sua peccata semel in anno sacerdoti suo
confiteatur: non dixit sacerdotibus.

Deinde, diuinum præceptum est, vt homo omnia
peccata suo sacerdoti confiteatur, vt deinceps osten-
demus: ergo prælati reservando culpas, hanc obliga-
tionem tollere non queunt.

In hac quæstione D. Thomas, loco citato, asserit
omnia peccata esse inferiori referenda. Quem sequun-
tur ferè doctores Theologi. Imò Durandus ait, asser-
tionem oppositam, quippe quæ contra communem do-
ctrinam sit, periculosam esse: quoniam iuxta eam diui-
ditur licetè, tam confessio quam absolutio. Quod vide-
tur erroneum, inquit.

At Gersoni non videtur erroneum: nam (vt pro-
ximè nobis confirmandum est) nihil vetat ex causa
rationabili confessionem partiri, id est, quædam pec-
cata tacere, alteri confitenda: quæ est diuisio confes-
sionis mathematica, cum pœnitens integram morali-
ter faciat, explicans omnia, quæ videlicet explicare
tenetur. Nondum autem ostendit Durandus, obliga-
ri peccatorem ad ea peccata confitendum, quæ sacer-
dos remittere non potest. Et sicut prælati reservan-
do culpas, licetè faciunt, vt quandoq; absolutio diui-
datur, ita non est penitus absurdum, si proinde fiat,
vt pœnitentes diuidant confessionem: cuius & neces-
sitas & integritas ex absolutione tanquam ex fine
sumitur.

Q V I N T A P A R S

Nec mihi facit satis, quod nonnulli asseuerant, confessionem integram, esse iniunctam peccatoribus, absolutionem integram sacerdotibus non item. Nam, (ut saepe resumpsimus) confessio integra, materia sacramentalis est: quoniam confessio mutila, cum forma sacramentali pugnat. Non igitur minus iniuncta est absolutionis integritas sacerdotibus, quam confessionis integritas poenitentibus. Alioqui, liceret sine sacrilegio confessori, à quibusdam poenitentem absolueret: & quorundam peccatorum absolutionem in alium diem reseruare.

sequitur auctoritas Sed quoniam Theologis non licet, sine graui causa *affirmationem* noua placita eudere, communem sententiam nos sequamur: ea potissimum ratione, quod lex nō in id spectat, quod raro paucis euenire potest, sed quod plerumque hominibus usu venit. Est autem necessarium ferè populo, ut omnia crimina sacerdoti proprio confiteatur, vel reseruata. Tum, quia ferè populus ignorat, quæ peccata sint reseruata, quæ contra non sint. Qua de re à sacerdote proprio instituat oportet. Tum etiā, quia medicus ad eos morbos curandos, quorum ad se pertinet medicatio, ut plurimum necesse est, reliquos graueis morbos intelligat: ut & consilium aptum & remedium opportunū impendat ægroto. Quod si quis obijciat, posse doctum esse peccatorem, atq; instructū, peccataq; usq; adeo seiuncta atq; diuersa, ut vel consilium vel medicina vni applicata, alteri nec obsint,

R E L E C T I O N I S.

nec prosint, iam nos huic obiectioni respondimus: eiusmodi priuatos euentus legibus non obsistere, quominus in vniuersum obligent: quæ videlicet id considerant, quod maiori ex parte populo necessarium est.

Verum adhuc Adrianus instat aduersus hanc tertiam conclusionem: quia forma sacramentalis, cum ex vi sacramenti conferat gratiam, vel nulla mortalia, vel omnia peccata remittit. &c.

Et confirmat hoc: quia sicut sacramenta quæ pluribus formis conficiuntur, vnica forma confici nequeunt: ita sacramentum quod vna forma conficitur, pluribus confici non valet.

Confirmat deinde: quia absolutio iure diuino debet esse integra, superiores ergo praelati eam partiri non possunt: ut videlicet inferiores absoluant à non reseruatis: superiores à reseruatis.

Ad primum, idem argumentum fieret, cum ex causa rationabili tacetur aliquod peccatum, idem etiam de peccatis oblitis: cui tamen nos euestigio respondebimus.

Ad secundum. Nos minimè asserimus, vnicū esse sacramentum, si quis absolutus à non reseruatis, postea confiteatur superiori reseruata. Quemadmodum, si peccata oblita memoriæ occurrant post priorem absolutionem, illorum confessio & absolutio est verissimum sacramentum: habetq; integram materiā & formam: ut & illud prius, in quo homo confessus est omnia

Si ex confessione alicuius peccati, sequitur scanda-
lum, vel meum, vel confessoris, ego possum tacere ta-
le peccatū, reliqua confitendo: & ratio est: quia quan-
tum

QVINTA PARS

tum ad illud, non habeo copiam confessoris: cui videlicet rectè atq; honestè confiteri possim eiusmodi peccatum.

Item, (iuxta Bernardum, libro de præcepto, & præcepti dispensatione) quod pro charitate institutū est, contra charitatem non debet militare. Confessio autem instituta est in remedium poenitentis. Quocirca, si scandalum ipsi ex cōfessione alicuius peccati accidit, poterit idem licite reticere. De vitando autem scandalo confessoris, iuris naturalis præceptum est. Præceptum ergo diuinæ legis positivum, illius obligationem non abolet: lex enim gratiæ, legem naturæ nō destruxit, sed perfecit. Loquimur autem de scandalo confessoris infirmi: nam si ex malitia paratus sit ad ruinam, vtilius scandalum nasci permittitur, quam dei præcepta relinquere. Exempla verò huius conclusionis non adhibemus, quoniam cuiq; erunt in promptu.

2ª propositio. Secunda propositio, quæ communis etiam theologorum est, si ex cōfessione mea sequatur aut mors, aut infamia vel mea vel aliena, excusor ab obligatione confitendi tale peccatum: & ratio est: quia diuina præcepta positiua, nō obligant cum iactura vitæ, aut publicæ famæ. Verbi gratia, si confessor crederetur reuelaturus cōfessionem. &c.

Item, præceptum de vitanda morte, vel infamia proximi, est naturale: ergo per præceptum positivum adueniens, de cōfessionis integritate, non abrogatur.

Quod

RELECTIONIS.

111.

Quod si excusor à cōfessione peccati, ex qua sequitur mors, vel infamia publica proximi, excusa bor etiam, si inde sequatur, siue mors, seu infamia mea publica.

Sed obijcies tamen, quia illa argumenta, probant quidem esse cessandum à cōfessione, non autem cōfessionem esse diuidendam. Nam, diuidere cōfessionē, sacrilegum est. Tum, quia impium fuerit, à deo dimidiam expectare veniam: tum, quia talis dimisa cōfessio formæ sacramentali repugnat.

Et augetur difficultas, si capiamus poenitentem attritum, qui habeat duo peccata mortalia: quorum alterum nos asserimus posse reticere ex causa probabili: tunc confessor absoluit ab vno peccato, ab altero non absoluit: ergo & deus, absolutionem ipsam paratitur, quod absurdum est.

Pro quorum argumentorum solutione, commemorandum est, cōfessionis integritatem, non oportere mathematicam esse, sed moralem: unde non necesse est, omnia peccata contineat, sed quæ in memoria sint, adhibita humana diligentia. Inde etiam fit, vt si poenitēs ceperit peccata dicere, & ex morbo, vel alia causa, linguae vsum amiserit, cōfessionem quidem faciat integram, non omnium absolute peccatorum: sed eorū tamen, quæ & debet, & potest confiteri. Ex qua etiā radice, illud colligimus, non esse necessarium, hominem confiteri omnia peccata quæ memoria tenet: sed illa quæ confessori rationabiliter exprimentur. Lex enim

Christi

QVINTA PARS

Christi de moribus, ad morale integritatem obligat, id est, rationi cōsentaneā. Nam, quod à ratione dissonat, nō precipit. Peccatū itaq; quod rationabiliter taceatur, irrationabiliter explicatur, nō est materia cōfessionis à Christo institutæ. Dimidiare igitur cōfessionē, à Christo dño præceptā, hoc est, aliquod mortale peccatum tacere, quod Christus instituit esse in illa cōfessione aperiendum, id sacrilegium est. Nec sacerdos dimidiatam absolutionem præbet: nam absolutio limitatur etiam ad cōfessionem institutam à Christo: sicut forma per materiam limitatur. Ab omnibus ergo absoluit sacerdos, quæ ad suum iudiciū spectant, ex Christi institutione. Illud verò peccatū, quod causa urgente taceatur, non pertinet tunc, ad illius sacerdotis iurisdictionem. Reliqua verò pertinet: unde poenitens alia confiteri tenetur, sicut qui non potest ieiunare vno die quadragesimæ, à reliquorum ieiunio non absoluitur.

Ad id verò, quod tandem obijciebatur, respōdeo: sacerdotem quidem, immediatè & directè remittere quæ audiunt in cōfessione peccata: sed ex consequenti, & indirectè, remittere omnia, etiam quæ non audiuit. Quia enim effectus sacramentorum, gratia est, quæ omnia peccata tollit: inde fit, ut omnia sacramenta suos effectus immediatos producendo, cōsequenter omnes mortales culpas remittant. Ac per hunc modum, peccata obliu per absolutionem remittuntur:

non

RELECTIONIS.

13

non directè, ex viq; absolutionis: sed secundariò, & consequenter.

Sed enim, quoniam leuè detrimentum esse videtur, quòd confessor sciat peccatum proximi mei, hinc gradatè tenent cōfessionis authorum concertatio est, an teneamur explicare circumstantiam: qua explicata confessor intelligit cōplices criminis: vt exempli causa, si confiteor me commississe incestum cum sorore, nec habeo plures, & cæt. Quo quidem loco, non est quæstio cū ego habeo cōplices confessoris, cui possum confiteri sine reuelatione alieni peccati. Tunc enim iniquum erit, illi confiteri, qui ex mea cōfessione crimen alienum intelligit. Sed est quæstio cū confessor non adest, nisi parochus, qui & me & sororem cognoscit: vt in pagis & oppidulis frequenter solet accidere. Igitur cōmunis sententia tenet, non esse desistendum ab illius peccati cōfessione propter paruum illud proximi nocumentū. Quemadmodum ex parua iactura famæ meæ, quam facio ex eo quod confessor meum peccatum intelligit, confitendi obligatio non cessat. Hanc sententiam D. Thomas amplectitur. 4. d. 16. q. 3. ar. 2. q. 5. ad quintum. Durandus eadem. d. q. 4. D. Bonauentura, dist. 21. in secunda parte distinctionis ar. 1. Petrus Palud. d. 17. q. 2. ar. 1. & Gabriel. q. 1. conclusionē quintā: & Adrianus. q. 1. de cōfessione, ad quartum argumentum & Syluester, verbo confessor. 1. §. 24. Causa verò horum est, quòd potius debet poenitens provide-

p re con-

QVINTA PARS

re conscientie suae, q̄ alienae famae. Item, q̄ praeceptum de integritate confessionis diuini est, nec debet omitti, vt bona opinio alterius apud confessorem seruetur.

At Caietanus in summa, in verbo confessio, conditione, 3. vbi multa adhibuit remedia, quibus peccatum alienum in confessione celaretur: tandem subiicit, quod si nullum remedium est, & differri non potest confessio, quia oportet, aut celebrare, aut eucharistiā sumere, debet illam circumstantiam tacere poenitens, quia confessio non debet esse cū aliena iactura. Damnum siquidem propriae famae, confessionis & absolutionis utilitate pensatur. Damnum verò famae alienae, non pensatur aliqua commoditate ipsius qui patitur incommodum: & ideo, non videntur nostra comoda proximorum nostrorum incommodis comparanda.

Præterea, si ego non possum confiteri nisi per interpretem, confiteri non teneor: ergo, si cū iactura aliqua famae meae praeceptū confessionis non obligat, ne cū iactura quidem alienae famae obligabit.

Præterea, si ego cognoscerem, confessorem reuelaturum esse socium criminis cuiquam alteri, non deberem explicare: ergo nec ipsi debeo socij crimen aperire. Quia etiam apud ipsum confessorem bona opinio proximi mei, vel infirmatur vel penitus interit: eo vel maxime quod illius poenitentiam non videt, meam videt. Nec naturae lex solum obligat, ne graue damnum proximo demus, verum etiam ne mediocre demus.

Vt igitur

RELECTIONIS.

114

Vt igitur hoc dissidium cōponamus, sit tertia propositio. Si habita ratione confessoris & complicitis, vir prudens iudicauerit esse iacturam, licet non grauem, mediocrem tamen, tunc eiusmodi peccatū aut circumstantia taceri potest. Atq; hanc mihi videntur probare argumenta, quae fecimus pro Caietano.

Quarta propositio. Si habita ratione vtriusq; confessoris & complicitis, vel nulla iactura sit vel minima, ex eo quod sacerdos intelligat socium criminis, videtur esse necessarium circumstantiā explicare.

Vltima propositio. In articulo mortis, nō obstante illa famae iactura, quae plerumq; apud confessorem fit, tenetur poenitens circumstantiam explicare: quia & ipse socius criminis debet subire tale dispendium, pro salutē poenitentis. Secus vbi iactura esset grauis et magna: vt si mors, vel infamia publica sequeretur.

In quarto argumēto principali multa variē à doctores scholasticis differuntur in. 4. d. 17. Sed ego q̄ agit de peccato in tanta maxima breuitate potero, ea in hac disputatione tractabo, quae & necessaria sunt, & digna quae à vobis magnopere animaduertantur.

Dupliciter itaq; cōfessio informis est: aut ex parte confitentis, aut ex parte absoluentis. Ex parte quidem poenitentis, quia non erat in gratia quando eam fecit: siue quia carebat contritione, siue quia eius confessio nō erat integra, vel ex verecundia vel ex negligentia, &c. Ex parte verò absoluentis, quia vel non

p 2 impen-

QVINTA PARS

impendit absolutionem, quæ est forma huius sacramenti: vel si impendit non erat sacerdos habens iurisdictionem ad absolucendum: ergo si confessioni deest charitas, quæ est forma virtutum, vel absolutio vera quæ est forma sacramentalis confessionis, talis confessio appellatur informis.

respondet ad q. 2. p. 1. in ista fundamenta.
Et (vt certa ab incertis separemus.) Primum, in quo conueniunt viri docti, est, confessionem informem ex defectu absolutionis esse à poenitente repetendam. Nam (vt retro docuimus ex Ioannis testimonio) necesse est vt peccata à sacerdotibus remittantur. Igitur, qui non percepit absolutionem à peccatis, quam libet milles ea fuerit confessus, eo usq; tenetur peccata fateri, quousq; veram absolutionem accipiat.

2. m.
Aliud quoq; in hac materia certum est, aliquam confessionem informem ex parte poenitentis esse rependendam. Nam, qui dedita opera, non faciunt integram confessionem mortalium, sed ex verecundia, vnum aliquod mortale tacent: ij sine dubio iuxta omnium doctorum communem sententiam, tenetur iterum confiteri: quia confessio non integra sacramenti poenitentiae materia non est: cum ex propria ratione formæ sacramenti repugnat: vnde in Concil. Florent. definitur, ad confessionem, quæ est huius sacramenti materia, pertinere, vt omnia peccata mortalia, quorum homo memoriam habet suo sacerdoti integre confiteatur.

3. m.
Tertium, me quidem iudice, certum est, non omnes confes-

RELECTIONIS.

15

confessiones informes, esse resumendas. Nam (vt D. Thomas argumentatur. d. 17. ar. 4. q. 1.) si opus esset omnem talem confessionem repetere, nullus tranquillitatis locus relinqueretur: cum enim viri pii, de propiciato peccato non debeant esse sine metu, Ecclesi. 5. omnis confessio de qua verentur, an fuerit informis, an legitima, esset illis identidem repetenda. Quod omnino alienum est à prudentissimorum hominum consuetudine.

Præterea, cum sacramentum extremæ unctionis, atq; matrimonij, & item in vniuersum reliqua, ex infirmitate non sic inuidentur, vt iterum sumenda sint, cur vnum hoc ex sola infirmitate quassabitur? eo vel maxime, quod etiam sine contritione, necessariam & materiam & formam huius sacramenti constare posse, certis argumentis astruximus. Non igitur ex infirmitate, sed aliunde sumendum est, quando sit confessio repetenda.

4. m.
Illud deniq; compertum & exploratum est, confessionem sacramentalem, hoc est, ex qua cum absolutione verum poenitentiae sacramentum consistit, eam non esse iterum faciendam. Sed, si sit aliqua confessio, ex qua non est constitutum verum poenitentiae sacramentum, ea videlicet resumenda est.

Prior huius fundamenti pars, vel ex eo constat, quod si semel accepimus veram aliquarum culparum absolutionem, veram (inquam) & validam, non oportet

QVINTA PARS

tet peccata, à quibus sumus verè absoluti, iterum confiteri. Quippe (vt Benedictus vndecimus, in extraneanti intercunctas, eleganter docet) absurdum est, vt liberatus debitor adhuc ad soluendum maneat obligatus.

Atq; inde posterior pars eiusdem fundamenti cōstabilitur: si enim mea confessio fuit talis, vt ex ea cū absolutione sacramentum pœnitentiæ non est confectum, illa nimirum peccata qui confessus sum, nō sunt per sacerdotem remissa. Quapropter debeo iterū confiteri, vt clauium auctoritate soluantur.

collationum Ex quo quidē quarto fundamento, manifestè colligitur confessionem, quæ sine culpa pœnitentis nō est integra, iterū facere non oportere: vt, si propter scandalum, aut proprium, aut ipsius confessoris euitandū, aliquod peccatum tacerem, vel si diligentiam adhibui sufficientē: & tamen adhuc alicuius peccati sum obligatus. Nam in moralibus ex fine voluntario res denominatur: qui igitur voluit omnia sua peccata confiteri, & idoneam adhibere diligentiam, eius confessio, si moraliter loquamur, est integra. Quod & ex Concil. Florent. & ex alijs multis capitibus, & causis, ante nos liquido comprobauimus.

collationum Colligitur deinde, quod si peccator negligētia affectatam, aut omnino crassam in facienda integra confessionem habuit, ita vt ex eiusmodi negligentia peccatum aliquod mortale prætermiserit, talis debet confessio-

RELECTIONIS.

116

feßionem repetere, ac si data opera mutilaretur. Verbi gratia: qui sine aliquo examine cōscientiæ suæ post transactum annum accedit ad confessionem, semper enim in peccatorum obliuionem necesse est incidere. Quare, nō aliter vult confessionem mutilare, atq; qui venenum homini porrigit vult occidere: & qui ignem subijcit domum comburere. Qui igitur ad eum modum imparatus accedit, re vera vult confessionem mutilam facere, qui volens prudensq; ita se gerit, ac si facere ex professo mutilam velit.

Colligitur tertio, quod si peccator nullum dolorem habeat, nec contritionem, nec attritionem, talis confessio est repetenda. Non enim est confessio, quæ sit materia sacramenti pœnitentiæ, cū à nulla pœnitentia proficiscatur. Imò verò cū ne confessio quidem sit, sed pura cōfessionis simulatio: vt Capreolus. d. 17. q. 2. & Durandus eadem distinctione. q. 13. & Caietanus. q. 5. additionum, & in summa sua: & ferè aucthores scholastici tradiderunt.

Colligitur postremo (id quod etiam paulò ante insinuauimus) quod si quis habeat attritionem, ex qua virtute sacramenti attritus fiat contritus, gratiam, scilicet, consequendo, eius confessio non est resumenda: suscipit enim verum pœnitentiæ sacramentum, gratiamq; ac remissionem peccatorum per absolutionem sacramentalem. Hæc omnia, (nisi ego cæcus sum) in controuersiam vertere non debemus.

QVINTA PARS

*an de sepe ex ne
gigentia in
pabili monca
ne iteunda.*
Sed illud primum in hac materia tanquam incertum in dubium vocari merito potest: an confessio ex negligentia mutila & manca, nō quidē penitus crassa & supina, sed culpabili tamen, sit à poenitente iterum facienda: vt si quis peccata præterita quærat, & diligentiam nonnullam adhibeat, quam esse idoneam arbitratur, cum tamen non sit.

*caricam respon
dio ad am.*
Huic verò questionī, respondetur ex sententia Catetani, talem confessionem non esse repetendam: sed si postea in memoriā peccatū illud negligeriter omissum venerit, sat erit illud confiteri, & negligentiam in conscientia examinanda, ac proinde sacrilegium illud, quod in suscipiendo sacramento commissum est.

Hæc verò sententia non potest (fateor) perspicue ac lucide demonstrari. Sed in rebus quæ ad mores pertinent, non sunt (mibi credite) scientiæ moralis dogmata ad viuum refecanda. Suadetur itaq; primum, quia moraliter loquendo talis confessio est integra: cum intendat poenitens, omnia confiteri, quorum memoriam habet.

Item, quia alias, nimium anxios redderemus scrupulosos: imò piorum etiam animos turbaremus perpetua iterandæ confessionis solitudine: verentur enim plurimum non scrupulosi modo, verum etiam mediocriter liberi, atq; cordati, sese in examine conscientiæ negligentes extitisse.

arg. in facie
Sed obijciat fortasse quisquā, quod talis confessio

RELECTIONIS.

117

sio ex parte poenitentis non est integra, peccat enim non adhibendo diligentiam debitam, atq; ex consequenti poenitens, confessionem volens mutilam facit.

Ad hoc primum dico, omissionem illam diligentie debitæ, aliquando esse solum venialem, scilicet, ex inconsideratione, culpabili quidem proficiens, sed nō mortali tamen. Quoniam poenitens is est, qui alias diligentiam debitam adhibere solet. Atq; in hoc euentu, non sacramentum modo, sed etiam fructus sacramenti recipitur. Nec hoc loco (vt reor ipse) Theologus quisquam nobis erit aduersus, nisi planè velit, & confessionis iugum importabile facere: & sine idonea ratione, mortalis culpæ reatum inducere, nisi confessio venialiter tantum culpabilis resumatur.

Dico secundo, quod etiam si, negligentia mortalis sit, (non sit modo adeo supina & crassa, vt perinde habeatur, atq; ex industria res fieret) quia confessio tamen ex intentione formali poenitentis est integra, non est cogendus eiusmodi confessionē iterare. Nam, quando salua pietate id facere possumus, confessionis iugum mollefaciendū est, nec iniiciendi laquei, eo prefertim loco, qui in id paratus est, vt ab omnibus laqueis liberemur.

Ac forsitan, qui in concertatione scholastica nobis conantur obsistere, si ad rem ipsam conferantur, non aliter facient quàm nos in presentia consulimus. Verbi causa, Si quis ex ignorantia vincibili, existi-

QVINTA PARS

met periurium proseruanda vita hominis esse licitum, unde non confitetur illud peccatum quia non putat se peccasse. Item si quis mercator aliquem contractum licere credebatur: vel muliercula, aliquam superstitionem, censebat esse religionem, exculpabili quadam ignorantia: non arbitror equidem tam criticos ac seueros iudices esse futuros, ut omnes horum antea dictas confessiones, iubeant iterari. Intrepide igitur cum Caietano tenere possumus, eiusmodi confessiones repeti non oportere.

Adrianus. Alterum quoque verti in questionem potest: an cum quis attritionem habuit tam imperfectam, ut virtute sacramenti non fiat ex attrito contritus, quin potius sacrilegus sit in eo, quod irreuerenter suscipit poenitentiae sacramentum, an huius (inquam) confessio sit iteranda. Et quidem D. Thomas, loco antea citato, manifeste docet, quod sicut fictus sine debita dispositione et dolore, potest verum sacramentum baptismi suscipere, ita etiam et confessionem sacramentalem facere, ac veram absolutionem percipere.

Contrariam sententiam tenet Maior. d. 17. q. 9. et Adrianus. q. 4. de confessione ad tertium argumentum: et dubio, eorum qui de confessione proponit.

Est autem primum argumentum contra D. Thomam. Quod si ibi esset verum sacramentum, peccator ille fictus esset vere a sacerdote absolutus. Consequens est falsum, ergo et antecedens. Maior probatur: quia si quis

RELECTIONIS.

113

si quis verum sacramentum baptismi, vel confirmationis accepit, verè manet baptizatus, et confirmatus: consequentis verò falsitas ostenditur, quia tunc verè etiam esset absolutus a deo: quaecumque solvunt sacerdotes in terra, solvuntur in coelo. Et tamen, non est ille absolutus in coelo, cum maneat eisdem peccatis obligatus, et novam insuper addiderit sacrilegij culpam.

Et confirmatur. Quia illi non sunt a deo remissa peccata: ergo non est absolutus, a sacerdote: patet consequentia ex illo, quorum remisistis peccata remittuntur eis.

Confirmatur deinde: quia sacramenta gratiae, sacramenta veritatis sunt, non falsitatis: forma autem illa qua confessor utitur, cum fictum absoluit, falsa est, scilicet, ego te absolvo a peccatis tuis. Nec valet dicere, formae sensum esse. Ego te absolvo, quantum in me est: quia licet ex parte sua confessor, verè conetur absolvere, non tamen ideo verè solvit: cum poenitens impedimentum obijciat absolutioni. Quamlibet enim quis ianuam nitatur aperire, non tamen verè aperit, si qui intus est obicem ponat.

Præterea, vel ille qui non contritus confitetur: et accipit absolutionem, habet aliquam displicentiam de peccato, vel nullam: si nullam, ergo non est vera confessio, sed simulata enunciatio peccati: si habet aliquam, illa erit attritio. Quare, adveniente absolutione conferatur gratia, iuxta Divum Thomam, qui tenet sacramentum

QVINTA PARS

mentum poenitentiae attrito conferre gratiam, sicut
& sacramentum baptismi.

Præterea, vel ille talis cognoscit se habere dolorem
sufficientem, vel credit potius ex ignorantia, se satis
dolere, cum tamen non doleat satis. Si primum, est il-
li absolutio deneganda: si illam fictionem confitetur,
sin verò non confitetur, confessio de composito non est
integra, ac proinde irrita est, ac nullius prorsus mo-
menti censenda. Si secundum, iam virtute sacramenti
conferetur gratia, cum ille non ponat obstaculum.

Allyce anthoz Hæc tamē argumenta mouere non debent, ut D.
Jo. p. 11. s. 7. 2. Thomæ sententiam relinquamus, quæ multo quidem
probabilior est. Primum, quoniam nullus certò cognos-
cit, se sufficientem dolorem habere cum confitetur.
Quocirca semper oporteret, homines esse sollicitos, de
eadem confessione iterum atq; iterum repetenda: pro-
babiliter enim timemus, nostras confessiones non fuisse
formatas.

Præterea, (ut etiā paulò ante argumentabamur)
cætera sacramenta recipiuntur à fictis: ergo & hoc
sacramentum à ficto recipi potest. Negabis forte co-
sequentiam, quia contritio est pars huius sacramenti:
(ut Concil. Florent. definitur) nō est autē pars alio-
rum: & ideo alia sacramenta non contritis etiam, con-
feruntur: hoc verò sacramentum non nisi à contrito
recipitur. Contra: quia contritio non est pars essen-
tialis huius sacramenti: sed integralis: non autem que-
libet

RELECTIONIS.

119

libet integralis pars adesse totius necessaria est: ut
patet de satisfactione, sine qua verum sacramentum
consistit. Deinde, quia licet contritio esset, prima
huius sacramenti pars, non est tamē ordo necessarius,
ut oporteat esse priorem confessione. Nam si post
confessionem hominis attriti iam completam, sequatur
contritio tempore quo quis absoluitur, sine dubio sus-
cipitur verum sacramentum. Et tamen confessio tota
fuit informis. Rursum etiam, nos ante constituimus,
attritionem esse idoneam huius sacramenti materiam.
Quod si non esset, nec clauēs ecclesiæ culpam remitte-
rent, nec poenitentiae sacramentum gratiam conferret.
Deniq; si dolor interior assignatur pars huius sacra-
menti, ideo est, ut confessio vocalis ad iudicium sacer-
dotale necessaria, sit confessio, & non simulatio, aut
figura confessionis: sed sola attritio satis est, ut ho-
mo verè confiteatur, & accuset se coram sacerdote
quemadmodum D. Thomas ad tertium argumentum
illius articuli docet: ergo. & c. non enim huiusmodi ap-
pellamus fictam, fictione contraria sacramento: sed fi-
ctione contraria effectui sacramenti: adhibet quippe
materiam necessariam sacramento, dispositionem ve-
rò necessariam effectui sacramenti, non adhibet.

Quod si ita est, ut certè videtur esse, confessionem
informem esse veram materiam sacramentalis abso-
lutionis: impertinens fuerit per illam dari gratiam,
vel non dari ponenti obicem. Nam, si extrema unctio
veram

QVINTA PARS

veram materiam & formā habet, verumq; ministrū, si suscipiens impedimentum apponit effectui sacramenti, non inde sacramentum irritum est: idem in matrimonio videre licet, atq; in reliquis sacramentis.

Et cū in superiori dubitatione docuerimus confessionem ex culpabili negligentia mutilam, si tamen formaliter & ex intentione fuisset integra, non esse repetendam, tenere compellimur fuisse verum sacramentū, quanuis à ficto susciperetur sine præsenti fructu sacramenti.

Ad primum argumentum, cōcedo poenitentem illum esse vera sacramentali solutione absolutum: & cū obijcitur, illum fore absolutum à deo, concedo item: sed cū rursus instatur, illum manere eisdem peccatis obligatum, distingo. Nam ex parte sacerdotis, & dei absoluentis, absolutus quidem manet: sed ex parte poenitentis ponentis obstaculum, absolutio sacerdotis præsentem non habet effectum. Quemadmodum, qui in peccato mortali suscepit baptismum, verè baptizatus est à ministro: sed baptismi non recepit effectū, propter obicem quem opposuit. Et per hoc ad priorem confirmationem respondetur, quod remissio peccatorum dupliciter intelligitur. Altera quæ habet annexam iustificationē, atq; effectum remissionis peccatorum: & sic qui peccata remittit, semper gratiam confert, per quam remissio peccatorum efficitur. Altera peccatorum remissio, iudicialis est: qua nihil aliud conti-

RELECTIONIS.

120

continetur, quā sententia cuius virtute quis soluitur à peccatis in tali iudicio peccatorū remissio. In quē sensum sacerdos semper peccata remittit.

Ad posteriorem confirmationem respondetur: qd idem argumentum fieri posset de sacramento baptismi cū recipitur à ficto. Nam verbum baptizo in forma baptismi, non solum ablutionē corporis, sed ablutionē quoq; mentis significat: sacerdos ergo nō abluat interius sacrilegum, qui fictē baptizatur: nihilominus verum sacramentum baptismi confert: quia veram materiam, veramq; formam subministrat: ex quibus nisi ponatur obex, ablutio interior consequatur. Idem in confirmatione videre est. Qui enim in peccato mortali confirmatur, cordis firmitatem, quæ significatur in forma non recipit. &c. Sic ergo, sacerdos absolvens fictum, verum absolutionis sacramentum impendit: & quantum in se est veram formam apponit: cuius effectus tunc quidem impeditur, per indispositionem recipientis. Nec sensus formæ sacramentalis est. Ego te absoluo, id est, do absolutionem, quæ nunc effectum suum habeat remissionis peccatorum: sed sensus est: Ego iudicalem absolutionem impendo, quæ vi sua potens sit te absolvere, si tu velis fructū eius obtinere. Quemadmodum, si absolutionis sententiam proferret iudex, qua liberareris à carcere, in quo postea tu voluntate tua manere vis: & si ego extrinsecus clavē ianuæ seram aperirem, & tu volens intus obicem appo-

neres,

QVINTA PARS

neres, ego verè ianuam aperui.

Ad secundū principale respondetur, illum de quo loquimur in conclusione, displicentiam aliquam habere de peccatis, hoc est attritionem. At, non quælibet attritio sufficit, ut accedens ad sacramentum poenitentiae, gratiam consequatur: potest enim dolor esse tam imperfectus, qui satis sit ad confessionem faciendam: non item ut ex vi illius dispositionis homo etiam per sacramentum iustificetur. Nam primò, cum quis habet attritionem conditionatam, id est, quæ oritur ex veleitatem, qua homo vellet placere deo, & ipsi reconciliari, tunc non fit ex attrito contritus sacramento suscepto: recipit tamen verum sacramentum, si tristatur quia caret dolore inefficaci: & accusat se etiam huius indispositionis. Hæc est autem communis attritio meretricum, usurariorum, concubinariorum. &c. quos omnes si iterare confessiones cogeremus, immensum esset operis & laboris. Nec tamen quisquam erit adeò remissus in rigore disciplinæ Christianæ, qui eiusmodi homines excuset à sacrilegio.

Altera quoque attritio est, ex qua cum sacramento poenitens non iustificatur. Verbi gratia: quæ ex timore infamie proficiscitur, vel cuiusque mali temporalis: ut, qui detestatur peccatum, & proponit confiteri, ne eiiciatur ab ecclesia, vel ne mulctetur pecunia. &c. siue enim discutiat conscientiam suam, & imperfectionem doloris, siue ex negligentia omittat exam-

men

RELECTIONIS.

21

men necessarium, homo sic attritus, non fit etiam virtute sacramenti, contritus, id est, non accipit gratiam. Sic enim hoc loco intelligi volumus ex attrito fieri contritum, id est, gratiam & iustificationem consequi virtute sacramenti, perinde ac si verè fuisset contritus.

Et, si quæras quando ex attrito fiat contritus virtute sacramenti. Respondeo, id primum euenire, quocumque attritionis genere homo sit attritus, si existimat se præstitisse quod necessarium erat, ignoratque inuincibiliter, se non habere sufficientem dispositionem, quia is non ponit obicem: sed bona fide accedit ad sacramentum: sacramentum autem in non ponente obicem suum semper habet effectum. Quo fit, ut omnia sacramenta ex huiusmodi attrito, contritum faciant. Quod D. Thomas, lucide tradit. 3. p. q. 79. ar. 3. & in commentariis super Ioannem cap. x. in illud, soluite eum.

Deinde etiam, attritio efficax ex timore poenarum supernaturalium, idonea dispositio est, ad sacramentorum baptismi & poenitentiae gratiam percipiendam: ut, cum quis detestatur omnia peccata mortalia, & propterea confitetur, ne per peccatum excludatur à gloria, vel ne in infernum ignem coniiciatur. Qui etiam, si cognoscat, se non habere contritionem, sed solum attritionem, licet accedit ad baptismi & poenitentiae sacramenta suscipienda. Quod (nisi me coiectura fallit) sentit D. Thomas. 3. p. q. 79. ar. 3. ad secundum: & q. 80. ar. 4. ad secundum: & 4. sententiarum. d. 4.

q

q. 1.

Q V I N T A P A R S

q. 1. ar. 3. q. 1. ad tertium. Ratio verè D. Thomæ nō est contemnenda: quia sacramentum baptismi & pœnitentiæ, per se ordinantur ad præstandam vitam mortuis. Quare licitè sumi possunt ab his qui habent cōscientiam peccati mortalis, modo habeant attritionē, qua tollitur obex, & complacentia in peccatum commissum. Est quoq; altera eiusdem ratio, quia cū hæc duo sacramenta, sint medicinæ directè paratæ contra morbos animæ, absurdum est vt nullus qui se ægrum esse cognoscit, possit iustè hæc sumere sacramenta. Quemadmodum res esset penitus absurda, quòd medicinas corporales à natura potissimū institutas ad sanandos corporis morbos, non posset sumere nisi sanus: aut qui se iam se sanum existimaret: vnde & Innocentius. 1. q. 1. cap. ventum est, vbi vulnus (inquit) infixum est, medicina est adhibenda, qua possit recipere sanitatem: atq; vbi pœnitentiæ remedium necessarium est, illic ordinationis honorem locum habere non posse decernimus. &c. quæ inferius adiunguntur.

Tertiò etiam, attritio quæ procedit ab amore naturali dei super omnia, forsitan dispositio est idonea vt virtute sacramenti baptismi & pœnitentiæ gratia conferatur: quia talis etiam attritio tollere videtur complacentiam in peccato, & obicem sacramenti: & per hoc patet ad tertium argumentum.

parua questio Sed questio parua se offert circa ea quæ dicta sunt. Nam, si peccator intelligit imperfectionem doloris, qui vi-

R E L E C T I O N I S.

112

qui videlicet non est sufficiens vt virtute sacramenti gratia conferatur, sed committit sacrilegium sacramento irreuerenter suscipiendo, tunc aut confitetur talem indispositionem & fictionem, aut non: si confitetur, sacerdos non absoluet, ne sit sacrilegus impendendo absolutionem, sicut peccator ipse petendo, sacrilegus est. Confessio igitur erit irrita, & absolutio per nouam confessionem denuo querenda. Sin verò, non confitetur illam indispositionem, confessio non erit integra: itaq; erit repetenda.

Ad hoc respondetur, quòd sine dubio sacrilegus *de hoc* erit sacerdos, si certò cognoscens pœnitentem esse indispositum, illum absoluit. Cuius rei exemplum habes, de pœnitentijs, cap. quòd quidam. Nec te moueat, qd ibi Alexander præcipit, talem confessionem recipere, eorum videlicet, qui quauis confiteri velint, se tamen asserunt abstinere non posse. Recipienda enim est talis confessio, quòd ad Ecclesiæ præceptum pertinet, quod verè implet qui in illum modum confitetur, vt alio loco forsàn, vberius ostendetur. Sed non est tamen recipienda, vt absolutionem sacerdos impartiat: cū ibidem Alexander asserat, huiusmodi pœnitentiam non esse veram: fictè autem pœnitentem absolvere, sacrilegium est.

Nec te rursum moueat, qd talis confessio videtur esse sacrilega, cū sit sacramentalis, & fictè facta in peccato mortali. Quoniam tunc confessio ficta, sacrilegium

QVINTA PARS

legium est, cum à poenitente fit, animo recipiendi absolutionem. At, cum quis confitetur ut præcepto ecclesiae pareat, & consilium salutare à sacerdote recipiat, ut si forte vel inter confitendum, vel confessione facta, animus permutetur, absolutionem à sacerdote recipiat, eiusmodi confessio licita est: licet quodam modo pars sacramenti sit, non actu, sed potentia: quod satis est, ut sacerdos ad sigillum secreti teneatur.

Illud verò quod ibidem dicitur, eiusmodi hominibus poenitentia esse indicendam, non de satisfactione sacramentaliter iniungenda intelligendum est, sed de poenitentia quæ sit in peccatoris remedium. &c. Non est igitur ille talis absolvens: sed si absolvetur tamen, vel ex ignorantia, vel ex affectu & passione sacerdotis absolutio valida erit, si tamen illam fictionem peccator confiteatur, quam habuit antequam susciperet absolutionem, videlicet negligentiam & indispositionem præcedentem, animumque recipiendi sacramentum. &c. Nam fictio illa exterior hoc est sacrilegium quod peccator commisit recipiendo exterius absolutionem, post confitenda est, ut D. Tho. illo articulo tradit: nam ante explicari non poterat.

Sequitur quest. alia perdifficilis, an sacramentum poenitentiae recedente fictione, suum effectum sortiatur. Et quidem Adrianus de confessione, dubio. 5. & Gabriel. 4. d. 17. q. 1. ar. 3. dubio. 2. atque alij nonnulli, negati-
uam sententiam tenent. Primò, quia si quis in peccato
mortali

RELECTIONIS.

13

mortali eucharistiam recipit, non recipit effectum recedente fictione: cum iuxta apostolum prioris ad Corinth. 11. qui indignè manducat corpus domini, non ad utilitatem, sed ad iudicium manducet. Igitur, ne poenitentiae quidem sacramentum, suum recedente fictione habet effectum.

Deinde, causa quæ non est, nihil agit: effectus enim supponit existentiam cause, sed recedente fictione iam transijt absolutio, nec quicquid illius manet, ergo. &c. Nec potest dici, quod licet non maneat absolutio, manet tamen ornatus quidam, veluti gratiæ futuræ semen. Quoniam superiori relectione, multis eisdemque firmis argumentis, hunc ornatum è medio sustulimus.

Sed enim opinio D. Thomæ articulo illo iam sec. 5. Tho. tenet
pe citato contraria est, atque ea quidem multo magis affirmatio;
rationi consentanea, si id teneamus quod iam ostendimus, sacramentum receptum à ficto, esse verissimum sacramentum. Probatur sic. Ille talis non tenetur, rursum confiteri peccata, quæ semel confessus est: ergo recedente fictione consequitur effectum sacramenti. Antecedens patet, quia si sententia in aliquo foro semel fuit valida, non est opus eam iterum ferri: nec qui semel absolutus est sacramentaliter, tenetur confessionem repetere. Iam verò consequentia probatur. Quia illi homini est apertum regnum cælorum, quod erat clausum per eiusmodi peccata, ergo virtute clauulæ est illi apertum. Nam sacerdotibus clauis regni cælorum

QVINTA PARS

coelorum datae sunt: nec aliter peccatoribus nisi per claves, regnum clausum aperiri potest. Confirmatur ex illo Ioannis. 20. Quorum retinueritis peccata retenta sunt: ergo si illa peccata non sunt remissa virtute absolutionis, semper erunt retenta. Quare oportebit eadem iterum confiteri. Nec alia ratio D. Augustini mouit, ut assereret, baptismum recedente fictione effectum suum consequi, nisi haec. Nam, si postea peccator fictè baptizatus conteratur, & asseras gratiā illi conferri ex contritione, non ex vi baptismi ante suscepti, tunc eiusmodi non esset renatus ex aqua & spiritu sancto. Quare (iuxta domini sententiam) non intraret in regnum coelorum. Cum igitur poenitentiae sacramentum, sit necessarium ad salutem peccatoribus baptizatis, si cui ex vi solius contritionis peccata remitterentur, illi tali sine remissione sacramentali, peccata condonarentur, cum tamen scriptum sit: Quorū retinueritis retenta sunt.

Ad primum argumentum, multi negant antecedens, in vniuersum existimantes sacramenta omnia recedente fictione suum effectum habere. Cuius sententiae est Caietanus in additionibus tertiae partis. q. 1. de confessione: suadetq; id peculiariter de extrema unctione. Nam si quis vngatur in peccato mortali, non iterabitur extrema unctio in eodem morbo, ut ecclesia statuit: ergo si ille conteratur post unctionem, recipiet fructum illius: aliās Ecclesia non negaret illi

RELECTIONIS.

24

ret illi unctionem repetitam. & cetera.

Et D. Thomas huius videtur esse sententiae, cum ait, & sic etiam est in alijs sacramentis: unde iuxta hanc opinionem respondetur, quod idem potuit dicere Paulus de eo qui fictè baptizatur: sed iudicium & condemnationē accepisse, ex sacrilego baptismo. Nec tamen inde licet inferre, baptismum illum etiam recedente fictione, nullius fore utilitatis.

Ego tamen non inuenio causam, quae me cogat, ut id quod tribuimus baptismi & poenitentiae, ceteris quoq; sacramentis tribuamus: sunt enim haec duo sacramenta necessaria ad salutem, quorum proprius effectus est, aperire ianuam regni coelorum peccatoribus oclusam. Unde, si quis semel acceperit verè haec duo sacramenta, consequens fit, ut virtute horum sacramentorum regnum coelorum consequatur. Aliās (ut arguebamus) sine his sacramentis & vi illorum, esset apertio ianuae regni coelestis, quod sacris literis aduersatur.

Hoc autem argumentum pro reliquis sacramentis non militat: ignoramus enim an fructum eucharistiae perceptae, si quis per sacrilegium impedierit, postea recedente tali sacrilegio, consequatur. Nec habemus rationem consentaneam, qua id confirmare possimus. Equidem facilius id admitterem in sacramento confirmationis & ordinis: non quod imprimant characterē, vel non imprimant: non enim me haec ratio mouet: sed

QVINTA PARS

quod cum repeti non possint, & fructus illorum sacramentorum, confirmatis & ordinatis sit per necessarium: verò simile est, diuinam materiam, fructum horum sacramentorum, fictione abscedente, conferre: ne perpetuo eiusmodi fructu priuentur: & hoc satis est ad seruandam literam D. Thomæ inquitentis. Et sic etiam est in alijs sacramentis: non enim dicit in omnibus: licet referri possit ad hoc, quod alia sacramenta recipiuntur à fictis.

Ad secundum argumentū, facile dicitur, causam quidem naturalem quæq; agit admodum nature, oportere simul esse cum effectu, vel aliquid relinquere loco sui, quod simul re effecta sit: at, morales causas, non est opus simul cum effectis esse, sed satis est fuisse: miles enim strenuus, per rem præclare ac fortiter in bello gestam, causa est futuri honoris atq; coronæ apud Cæsarem: nec tamen aliquid relinquit, etiā opere transacto, quod sit veluti semen futuræ mercedis: sic etiam cum sacramentum poenitentiae causa moralis sit remissionis peccatorum per applicationem sanguinis Christi, & meriti ipsius, non est necesse vt committatur effectum: sed sat est, vt præcesserit, maneatq; vis eius in diuina acceptatione: quæ non acceptauit opus meum sacrilegum & fictum, sed opus Christi & meritum, mihi per sacramentum applicatum.

Ad 4. arg. p. 1. n. 1. His ita constitutis nihil aliud superest, q̄ vt quarto argumento principali explicatius respondeamus.

Nam

RELECTIONIS.

25

Nam Adrianus post quintam questionem de confessione dubio. 4. in vniuersum tenet, nullum hominem per actum culpabilem præcepto siue dei, siue ecclesiæ satisfacere, quia præceptum est de actu saltem moraliter bono: ergo per peccatum præceptum impleri non potest.

Item, de regulis iuris, cap. 8. qui ex timore facit præceptum, aliter quàm debeat facit: & ideo iam nō facit: vnde glo. colligit, quod non dicitur factum, quod legitime non fit.

Præterea, Deus non præcipit confessionem sacrilegam, sed idoneam, ad absolutionem percipiendam: ergo qui fictè confitetur, dei præcepto non facit satis. Et cum ecclesia non præcipiat immediatè confessionem, sed præceptum à deo limitet ad certum tempus: certè qui confessionem iure diuino debitam non facit, ecclesiæ mandatum de confitendo semel in anno, non implet: vnde in cap. omnis vtriusq; sexus, omnia sua peccata (Innocentius inquit) fideliter confiteatur proprio sacerdoti, & iniunctam sibi poenitentiam, proprijs viribus studeat adimplere: suscipiens reuerenter in pascha eucharistiæ sacramentum.

Inde colligit Adrianus, sumentem eucharistiam in peccato mortali, non satisfacere præcepto nec dei, nec ecclesiæ. Item & illud, largientem pauperi elemosynam in extrema necessitate ob vanam gloriam, præceptum de elemosyna non implere.

q 5

Sed

QVINTA PARS

Am
Sed oritur dubium, an si mutus non possit quidem
explicare species peccatorum & circumstantias, sed
nutibus duntaxat ostendere, se offendisse deum, an
(inquā) possit absolui: & eadem quaestio est, si egro-
tus linguae vsum amiserit, adueniente sacerdote.

Et suadetur pars affirmatiua: quia si quis confite-
retur generaliter venialia, scilicet, faciendo confessio-
nem generalem, posset absolui sacramentaliter, cum nō
teneatur species & circumstantias venialium explica-
re: ergo si quis non possit species mortalium exprime-
re, satis erit generaliter confiteri.

Deinde Ioannis. 20. data est potestas apostolis re-
mittendi peccata quorumcumque: ergo si mutus nesciat
exprimere peccatorum species, ecclesia habebit pote-
statem remittendi illi peccata. Nec enim credendum
est eiusmodi hominibus, legislatorem in necessarijs
defuisse.

Præterea, cum nō possum commodè explicare spe-
ciem peccati, vt si sequatur inde periculum, tunc satis
est confiteri peccati genus: ergo satis erit generaliter
confiteri, ad confessionem sacramentalem. Si enim ge-
nus peccati subalternum ad sacramentum sufficit, nō
est cur generalissimum non sufficiat.

Præterea, Arausicanum Concilium, cap. 12. subito
(inquit) obmutescens, & baptizari, & poenitentiam
accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium
aliorum verbis habet, vel præsentis in suo nutu: &
tertium

RELECTIONIS.

117

tertium Concil. Carthaginense, cap. 34. si ægrotantes
(ait) pro se respondere nequeunt, cum voluntatis eo-
rum testimonium sui dixerint, baptizentur, & manus
etiā poenitentibus imponatur: referturq; de consecra-
tio. d. 4. cap. ægrotantes. Item apertius Concil. Car-
thaginense quartum, cap. 77. & habetur. 26. q. 6. cap. is
qui, hunc in modum scribit. Is qui in infirmitate poeni-
tentiam petit, si casu dum ad eum sacerdos venit, op-
pressus infirmitate obmutuerit, dent testimonium qui
eum audierunt, & accipiat poenitentiam, & si conti-
nuo creditur moriturus, reconcilietur per manus im-
positionem, & infundatur ori eius eucharistia. Idem
habet in epistola. 69. Leonis Papæ, ad Theodorum, in
hæc verba. His qui in periculi vrgētis instantia, præ-
sidium poenitentiae, & mox reconciliationis implorāt,
nec actio illis poenitentiae, nec communionis gratia de-
negetur, si eam, etiam amisso vocis officio, per iudiciū
integri sensus querere comprobentur: quod si aliqua
ægritudine ita fuerint aggrauati, vt quod paulo an-
te poscebant, sub presentia sacerdotis significare non
valeant, testimonia eis fidelium circumstantium pro-
desse debebunt, vt simul & poenitentiae, & reconcilia-
tionis beneficium consequantur.

In hac quaestione. Abulensis, sup. 16. cap. Matthei, ad d. 1. op. 1. del.
quaestione. 79. tenet, quod si quis in articulo necessita-
tis voce confiteri non potest, quanuis signa contritio-
nis ostendat, absolui non debet. Est enim (inquit) cō-
tra

QVINTA PARS

tra formam absolutionis, in qua dicitur absoluo te de peccatis confessis & oblitis: ille autem nulla peccata confitetur. Quæ quidē ratio nihil memouet: tum, quia illa forma non mihi magnopere probatur, (ne atrocius verbum dicam) possem enim, cum Concilium Florent. aliam, hac neglecta, præscripserit, hoc est, ego te absoluo. Deinde, quoniam ille de quo differimus, nutibus confitetur, licet ore non possit. Sed dices forsan, non confitetur peccatorum species: fateor id quidem, at id nunc in controuersia est, an confessio generalis sufficiat, cum specialis fieri non potest: ubi magnopere vellem audire potius, quam docere. Nam D. Thomas nihil explicite tradidit, unde hæc quæstionē definire possumus. Distinctione siquidem. 21. quarti sententiarum. q. 2. ar. 1. ad primum, dicit: quod quandoq; confessio generalis est sacramentalis, & quandoq; non. Sacramentalis quidem est, quando quis in secreto sacerdoti confitetur, quædam quæ meminit, & alia venialia in generali: & ad secundum. Erat quippe argumentum huiusmodi. Post confessionem generalem, ita remanent occulta peccata penitentis confessori, sicut & prius: quia in his quæ generaliter dicuntur, nō est aliquis qui non peccet. &c.

Hinc igitur argumento respondet, quod procedit de confessione sacramentali, quæ iudicium sacerdotale expectat, & ideo requiritur aliqualis peccatorum manifestatio. Hæc tamen D. Thomas. At ar. 2. asserit,

RELECTIONIS.

128

rit, confessionem generalem sacramentalem operari ad remissionem poenæ debitæ, propter peccatum oblitum, idq; ex vi clauium. Atq; idem sequitur Petrus Paul. d. 21. q. 2. ar. 2. ubi etiam docet, materiam absolutionis esse peccata confessa, vel in ^{speciali} confessione, vel in generali: alias frustra adderemus in confessione, de his & de alijs quorum non sum memor. &c. Quod si peccata oblita generaliter ostensa sacerdoti, vera sunt materia absolutionis, non est cur definiamus generalem confessionem, cum specialis fieri nequit, sacramenti huius idoneam materiam non esse. Quam ob rem, ut antea dixi, quæstio multo obscurior est, quam ut a me valeat illustrari.

At inherendo ecclesiastico vsui, quo huiusmodi ^{adhuc metho} peccatores in genere poenitentes absolui sacramentaliter ^{ala op. del. conf.} nō solent, teneamus interim (id quod tutius est) ^{do.} confessionem in qua nullum peccatum explicatur, non esse sacramentalem. Nam, præter ecclesiæ consuetudinem, quæ in huiusmodi rebus magnum momentum habere debet, rationes illæ duæ, quas D. Thomas insinuat, non sunt omnino leues. Altera, quod hoc sacramentum est iudiciale: iudicis autē sententia apta esse nō potest, nisi iudex crimen aliquod in specie cognoscat. Altera, quod non plus innotescit mihi conscientia illius peccatoris per talem confessionem, quam ante illam: cum vir etiam sanctissimus posset ita generaliter confiteri.

Ad

QVINTA PARS

Ad primum, nego antecedens. Nam, licet non teneatur explicare species venialium, sicut nec venialia confiteri, si tamen vult absolutionem sacramentalem recipere, confessio specialis opus est, ut iuxta qualitatem & quantitatem delicti sententia ipsa feratur.

Ad secundum, eodem modo respondetur, quod apostoli acceperunt potestatem tanquam iudices: iudicium verò ineptum est, nisi delicta à iudice cognoscantur. Nec opus est, legislatorem privatis & accidentarijs euentis providisse, ut in baptismo parvulorum manifestum est. Sunt enim parvuli, qui baptizari interdum non possunt.

Ad tertium, respondeo, quod cum explicatur genus peccati subalternum, ut luxuria, aut incestus, iam cognoscitur & substantia, & aliqua delicti qualitas iudicandi, &c.

Ad quartum, dupliciter responderi potest. Prius, quod illi publice poenitentes, olim habebantur excommunicati, unde manuum impositio, seu reconciliatio quae iubebatur impendi, non erat sacramentalis, sed quasi quaedam absolutio ab excommunicatione: tali enim signo solebat olim ecclesia in communionem admittere, quos communionem priuarat: & ideo eiusmodi manuum impositio non solum presbytero, sed diacono etiā permittebatur: quemadmodum videre licet apud Cyprianum, 3. epistol. lib. epistola. 17. Posterius respondetur, quod cum omnibus illis locis sermo sit de publicè poeni-

RELECTIONIS.

129

poenitentibus, intelligere debemus, illorum peccata, iam per confessionem publicam sacramentalem, in die cinerum innotuerant sacerdoti. Sed quoniam absolutio ad diem coenae dominicae iuxta antiquum morem proferebatur, id etiam à maioribus cautum est, ut si interim periculum mortis irgeret, impenderetur absolutio, siue nutibus eam peterent istiusmodi poenitentes, siue constaret petiisse. Est autem imprudentia non mediocris, ea quae more maiorum in poenitentia publica praescripta sunt, ad hanc nostram secretam penitus accommodare.

Quod si quis eiusmodi aegrotis generaliter confitentibus sacramentalem absolutionem impendere voluerit, non equidem valde repugno: sed, me authore, non faciet: expectabit autem in re nova vir prudens & modestus aut episcoporum, aut Summi Pontificis auctoritatem, quam ego hoc sanè loco desidero. Tamen si August. eiusmodi hominibus absolutionem forte prestaret. Cuius in 1. lib. de adulterinis coniugijs, cap. ultimo, haec sunt verba. Ego non solum alios catechumenos, verum etiam ipsos qui viventium coniugijs copulati retinent adulterina consortia, cum saluos corpore in his permanentes non admittamus ad baptismum, tamen si desperati & intra se poenitentes iacuerint, nec pro se resspodere potuerint, baptizandos puto, ut etiam hoc peccatum cum cæteris lauacro regenerationis abluatur. Quis enim novit utrum fortassis adulte-

QVINTA PARS

rinæ carnis illecebra vsq; ad baptismum statuerant detineri? Si autem ab illa desperatione recreati potuerint viuere, aut faciēt quod statuerant: aut edocti obtemperabunt, aut de contemptoribus fiet quod fieri etiam de baptizatis talibus debet. Quæ autē baptismatis, hæc reconciliationis est causa, si forte poenitentem finiendæ vitæ periculum præoccupauerit. Nec ipsos enim ex hoc vita sine arra suæ pacis exire velle debet mater ecclesia, hæc Augustinus.

q. 32.

Alterum, quod in eodem quinto argumento questionem habet, est, an confessio sacramentalis, vel per nuncium, vel per epistolam absenti confessore fieri possit. Nam, posse fieri suadetur ex cap. qualis. 30. q. 5. vbi Leo Papa tradit, poenitentiam per scripturam, esse recipiendam. Deinde, suadetur ex Cypriano, lib. 3. epistola. 17. vbi dicitur, quod lapsi per literas petierunt à Cypriano reconciliationem & pacem.

Tertio, item ex eo, quod matrimonium, quia materia eius actibus nostris constat, per epistolam, vel per rannimphum fieri potest, ergo & poenitentia.

In contrarium est, quod August. libro de vera poeniten. cap. 10. tradit, & habetur de poenitentia. d. 1. cap. quem poenitet, in hæc verba. Præcepit dominus mundatis, vt ostenderent se sacerdotibus, docens, corporali præsentia confitenda peccata, nō per nuncium, non per scriptum manifestanda.

pp. q. vult

In hoc dubio Petrus Palud. 4. dist. 17. q. 2. videtur tenere,

RELECTIONIS.

130

tenere, confessionem & absolutionem factam literis per absentes, esse sacramentalem: idem tenet expressius Adrianus. q. 1. de confessione, ad tertium. Estq; argumentum præcipuum, quia absolutio, sententia quædam est in foro iudiciali: de ratione autem sententiæ, non est quod vocalis sit, aut quod præsentem reo feratur.

Mibi autem hæc opinio probari nunquam potuit: ^{quæstio est sine} ^{antheor} quauis argumenta quibus confutari solet, non sint magnopere vehementia. Certè, quæ Caietanus in summa sua nobis tradit, nullius videntur esse momēti: præter illud vnum, quod re vera grauē est, videlicet confessionem & absolutionē actiones sacramentales esse, ac proinde personales, ideoq; per internuncios aut literas administrari non posse.

Argumentor itaq; primū in hunc modum. Absolutio, & quælibet forma sacramentalis cōfert gratiam, ergo nō operatur in absentem: alioqui, si absens dormiret tempore absolutionis, ab ignorante sacerdote iustificaretur.

Præterea, absens non confitetur internuncio, nec internuncius sacerdoti: ergo nulla est ibi confessio sacramentalis.

Item, sacerdos absens, ignorat an poenitens post literas mutauerit voluntatem recipiendi absolutionem: ignorat etiam, an poenitens tempore quo absolutio impenditur, sit dispositus: rursum quoq; an commiserit aliquod peccatum mortale post literas missas:

r 2 quo

QVINTA PARS

quocirca, semper se exponit manifesto periculo sacrilegij.

Est deniq; illud grauisimum argumentum, quod non insolitum modo, verum etiam inauditum est in ecclesia, iudicium sacramentale inter absentes exerceri: aut absolutionem peccatorum à confessione absente, per literas vel internuncium dari.

Ad primum argumentum, respondet primum glossa, quod permittitur mulieri simplici & verecundæ dum tamen præsens sit, peccata scripta confessori offerre: erat enim olim vsus, vt de peccatis publicis à poenitente libellus offerretur, in quo eiusmodi peccata continerentur scripta: vt patet ex epistola Leonis, 7. ad episcopos Campanie. Atq; adeo ex epistola Cypriani iam citata. Respondet quoq; Gabriel, ibidem esse sermonem de confessione adulteræ in foro exteriori: recipiebatur enim scripto, vt constaret ecclesie, eam esse legitimè à viro suo repudiatam.

Ad secundum argumentum, facile dicitur, nostram sententiam, potius ex Cypriano confirmari: ait enim. Qui libellos à martyribus acceperunt, si infirmitatis periculo occupati fuerint, non expectent præsentiam nostram: quin, apud presbyterum quemcunq; præsente exomologesim delicti sui facere possint, vt manu eis in poenitentiam imposita, ad dominum veniant cū pace, quam dari literis ad nos factis, desiderauerunt.

Ad tertium respondetur, quod sententia sacerdotis &

RELECTIONIS.

131

tis & iudicialis est, & sacramentalis: nec alterum ab altero potest separari: matrimonium autem, & contractus est naturalis & sacramentalis: sed aliquando alterum sine altero est: matrimonium enim quod per procuratores contrahitur, non est sacramentum: vt Caietanus eruditè confirmavit.

Ad postremum, de ratione sententiæ fateor non esse iudicis, rei q; præsentiæ: sed est tamen de ratione sententiæ sacramentalis, quæ gratiam confert. Nisi enim sacramentum præsenti subiecto applicetur, vt per inductionem patet, iustificare ratio potest: quærerem namq; libenter ab huiusmodi authoribus, an episcopus possit absenti sacramentum ordinis conferre: & cū negauerint, propter vsu ecclesie perpetuo repugnantem, eodem ego argumento probabo, sacramentum absolutionis conferri absenti non posse.

At existit hinc paruum illud dubium, an poenitens coram sacerdote per scripturam confiteri possit, vt mutus, vel puella verecunda. Ad hoc respondet D. Thomas quodlibeto. 1. ar. 10. quod cū de essentia confessionis sacramentalis non sit vocalis confessio, ijs qui verbo confiteri nequeunt, sat est scripta confessio. Atq; hæc quidem propositio communis est omnium doctorum, quos equidem legerim. Sed addit D. Tho. huic alteram, quæ non perinde certa est: nempe, ex institutione ecclesie teneri hominem, qui potest, voce confiteri, quoniam in omnibus sacramentis accipit id

QVINTA PARS

ecclesia, cuius est communior usus: verborum autem
usum, & communem esse, & ad confessionem accom-
modatum, negari non potest. Et quavis hoc præce-
ptum non inueniatur expressum, satis est tamen con-
suetudo, quæ videlicet habenda pro lege est. Nullus
enim sacerdos confessionem admittit, nisi poenitens pec-
cata voce proferat. Ac certe, fictus videtur esse, qui
ore tacet, cum ore accusare se possit: tutissima rectis-
simaq; via hæc est: quis negat? Sed, si quando contin-
gat, (quod tamen rarum erit,) ut puella verecundie
plena voces edere non queat, cum hac sacerdotis pru-
dentia dispensabit. Item etiam, si ægrotus per guttu-
ris angorem confiteri quidem voce possit, sed vix tamē
& ægrè possit, nō erit eiusmodi compellendus, si scri-
bere facile peccata valet, ut vocalem confessionem
exhibeat.

1. 33. In eodem quinto principali argumento id postre-
mum queritur, an cum poenitens ignorat idioma sa-
cerdotis, atq; ediuerso poenitentis idioma sacerdos,
oporteat confessionem fieri per interpretem: & qui-
dem communis sententia tenet, huiusmodi poenitentem
non obligari ad eam confessionem: quia nemo tenetur
revelare secreta peccata nisi sacerdotibus: hic autem
revelaret etiam interpreti, qui non est sacerdos. As-
sumpta verò priore loco propositio patet ex Leone
epistola. 57. ubi ait: Reatus conscientiarum sufficere
solis sacerdotibus indicare confessione secreta: & Au-
gust.

RELECTIONIS.

131

gust. de vera poenitentia, cap. 11. Si peccatū (inquit)
occultum est, sufficiat referre in notitiam sacerdotis.
Sed & Innocentius in cap. omnis utriusq; sexus de
poenitentis, prudenter limitant præceptum, inquiens.
Omnia sua solus peccata confiteatur proprio sacer-
doti: videlicet, insinuans, quod si solus confiteri nequit,
confiteri non tenetur.

Hanc ego communem doctorum sententiam quò ad q. respondet
ad præceptum ecclesiæ de quotenni confessione pertinet. *anchori. nega-*
net, libentissimè recipio. Sed in articulo mortis non *ue. q. 1. ad d.*
auderem omittere confessionem si haberem interpretem. *ma. l. m. confesio.*
tamen: iactura enim illa parua est, ut prætermittam *sa. n. b. q. 1. ad*
cramentum quod est necessarium ad salutem: quemad- *am. q. 1. in ore*
modum retro dicebamus, in articulo mortis hominem *mortis.*
obligari ad explicandum peccatum, etiam cum aliquo
famae alienae detrimento: & in hoc euentu intelli-
gitur D. Thomas. 4. d. 17. q. 3. ar. 4. q. 3. ad secundum, cum
utitur illis verbis, exigitur, debemus, quæ quidem ver-
ba obligationem præ se ferunt: in reliquis verò euen-
tis, etiam quum iure diuino confessio est in præcepto,
credere sine periculo possumus, neminem obligari ad
confessionem peccatorum per interpretem. Quæ autē
sint hæc euenta siue tempora in quibus præceptum di-
uinum etiam præter mortis articulum ad confessionem
obligat, paulo post expediemus.

Ad sextum principale argumentum priusquam ad 6. arg.
respondeamus, necesse est explicare, quisnam proprius *principale.*
sacer-

QVINTA PARS

sacerdos appelletur. Nam Petrus Palud. 4. d. 17. q. 3.
Syluester in verbo confessor primo, docent nomē
proprij sacerdotis dupliciter accipi: vno modo, pro
quocumq; habente potestatem absoluendi, siue ordina-
riam, siue delegatam: & sic capitur (aiunt) in cap. om-
nis vtriusq; sexus, ab Innocentio ibi, omnia sua pecca-
ta semel cofiteatur in anno proprio sacerdoti. Alias
non implet illud praeceptum, qui confiteretur fra-
tribus mendicantibus: non enim sunt proprij sacerdo-
tes nisi in hac significatione. Alio modo (inquiunt)
capitur, sacerdos proprius, pro sacerdote habente iu-
risdictionem ordinariam absoluendi, qualis est vel pa-
rochus, vel episcopus, vel Summus Pontifex. Quem
in modum accipitur in eodem capite Omnis, cum sub-
iungitur, Si quis autē alieno sacerdoti voluerit iusta
de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postu-
let, & obtineat à proprio sacerdote.

Sed re vera, sine causa admittitur equiuocatio in
eadem oratione apud Innocentium. Nam illud suum
praeceptum ipse idem explicuit, exceptionem addens,
nisi de licentia proprij sacerdotis. Et, quod in illo ca-
pite, proprius sacerdos, parochus intelligatur, mani-
feste liquet ex quadam extrauaganti Martini quin-
ti, quam refert Adrianus. q. 5. de confessione. Sic etiā
accipit nomen proprij sacerdotis D. Thomas. d. 17.
q. 3. articulo. 3. q. 5.

Itaq; sacerdos proprius, vel intelligendus est pa-
rochialis

RELECTIONIS.

133

rochialis sacerdos, vt Martinus Quintus intellexit,
& vt re vera Innocentius accepisse videtur, iuxta
planam illius decretalis intelligentiam, vel intelligen-
dus est sacerdos habens ordinariam potestatem &
iurisdictionem. Et in priori quidem significatione, sa-
cerdos proprius vocatur, & vt distinguitur contra
alienum, & vt distinguitur contra communem. Con-
tra alienum quidem, vt quilibet parochianus intelli-
gat suo proprio paroco non alterius parochiae sa-
cerdoti debere confiteri. Contra communem autem,
quia supponebat Innocentius, episcopos & Summum
Pontificem, qui sacerdotes communes dici possunt, nō
habere consuetudinem audiendi confessiones. Quare,
spectans in cōmunem vsum (quod leges facere solet)
praecepit, vt parochiani suis parochis confiterentur.
Nec obiectio illa mouere nos debet, quod si in illo ca-
pite proprius sacerdos sic acciperetur, qui confessio-
nem faceret vel episcopo, vel Summo Pontifici, prae-
ceptum illius capitis non impleret. Nam, cum paro-
chus iurisdictionem habeat ab episcopo, episcopus à
Summo Pont. pro comperto relinquitur, vt poenitēs,
qui priuatis suis sacerdotibus cofiteri solet, si ad epis-
copum, vel Summum Pont. recurrat, eisq; cofiteatur,
multo etiam magis praecepto confessionis satisfaciat.

At, si quis cōtendere velit, & episcopū & Sum-
mum Pontificem appellari proprios sacerdotes, dicat,
ideo proprios appellari, quia propriam habent iurif-
dictionē

QVINTA PARS

ditionem absoluendi: quam, scilicet, sibi propriè vendicant ex officio ordinario pascendi oves.

q. 34.

*respondet
hij negatiu.*

In hunc igitur posteriorem sensum dubium est, an ex diuino iure sit necessarium confiteri proprio sacerdoti. Nam Armacanus lib. 11. de questionibus Armenorum, cap. 4. ex solo iure humano id existimat necessarium: cum quilibet sacerdos in ordinatione sua acceperit potestatem remittendi peccata quorumcunque. Idem quoque videtur insinuare D. Thomas. d. 17. q. 3. ar. 3. q. 4. ad quintum: si literæ tantum superficies spectetur. Durand. etiã. 4. d. 19. q. 2. hanc Armacani opinionem asserit esse probabilem: hoc est, seclusa ecclesie lege, quemlibet sacerdotem quemcunque peccatorem absolvere posse: hanc tenuit Vicleph, hanc demum nunc temporis Lutherani.

*contra am de fa
die auctori.*

At, hæc sententia defendi nulla ratione potest: quin exploratum haberi debet, præceptum de confitendo proprio sacerdoti, diuinum esse. Primum, ex Concilio Florentino, ubi minister huius sacramenti definitur sacerdos habens auctoritatem absoluendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Quapropter, sine huiusmodi commissione sacerdos alienus non est huius sacramenti minister: atque proinde, iure diuino tenemur proprio sacerdoti confiteri. Nam, confessio, quæ fit alteri ex facultate proprii sacerdotis, proprio sacerdoti fieri censetur.

Præterea, capite Si episcopus, de pœnitentijs & remif-

RELECTIONIS.

34

remissionibus lib. 6. Bonifacius tradit, nulla consuetudine introduci posse, ut aliquis, præter sui superioris licentiam, confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit soluere, vel ligare. Et tamen, si esset solum de iure positiuo, aliqua consuetudo posset præuallere: ut patet in decimis soluendis: in comedendis ouis tempore quadragesimæ, & alijs eiusmodi ecclesiasticis legibus, quæ per consuetudinem contrariam abrogari possunt.

Præterea, hoc videtur etiam definiri, in illo cap. Omnis, de pœnitentijs: ubi Innocentius, licentiam (inquit) prius postulet & obtineat à proprio sacerdote: quum aliter illum alienus non posset absolvere, vel ligare.

Ratioque id manifesta docet. Nam potestas iurisdictionis non habetur nisi ab his qui subditos habent. At, non quilibet sacerdos ex iure diuino subditos habet, sed solum pastores ecclesie, quibus oves Christi commisse sunt: ergo solus ille, cui ex officio est annexa cura animarum ex diuina institutione, iudex est, atque ex consequenti ad eum solum iudicialis sacramenti administratio pertinet. Erroneum igitur est hac tempestate asserere, sacerdotem simplicem iurisdictionem habere, potestatemque soluendi: unde & Martinus Quintus in Concilio Constantiensi circa finem, inter reliquas interrogationes, ponit hanc: utrum credat auctoritate iurisdictionis Papæ & episcopi esse maiorem in soluendo ligandoque auctoritate simplicis sacer-

QVINTA PARS

sacerdotis, etiam habentis curam animarū. Vide Caie-
tanū in additionibus, 3. partis, questione vnica, de mi-
nistro sacramēti poenitentiae: Turcremata lib. 1. cap.
96. 97. & 98. nam in hanc sententiam conueniunt om-
nes scholastici authores: atq; adeo D. Thomas. d. 19.
q. 1. ar. 3. q. 1. & d. 17. q. 3. ar. 3. q. 4.

Argumentum verò illud potissimum, quod oppo-
nitur, ex ordinatione sacerdotum, quibus dicitur, ac-
cipite spiritum sanctum. &c. quoniam eisdem verbis
dominus apostolis dedit potestatem iurisdictionis Ioan-
nis. 20. cum ibi fecerit eos iudices, & instituerit sacra-
mentum confessionis, cuius eos quoq; ministros effecit:
respondetur, quod eisdem quidem verbis ecclesia nunc
posset tradere potestatem iurisdictionis omnibus ini-
tiatis: at re vera, non tradit, sed solam potestatem or-
dinis necessariam ad absolutionem sacramentalem. Nam
ille actus sacramentalis duplicem potestatem exigit:
alteram ordinis, alteram iurisdictionis, neutraq; sine
altera satis est. Nam, episcopus diaconus subditos
quidem habet: sed, si tentet absolvere, nihil facit. Sim-
plex quoq; sacerdos ordinis potestatem habet: sed quia
caret iurisdictione, nihil facit absoluendo. Accipit
itaq; sacerdos quisq; cum iniatur, per illa verba,
Quorum remisistis. &c. potestatem ordinis, quae ne-
cessaria est, ad remittenda peccata: tametsi (vt retro
diximus) iurisdictionem quoq; accipiat ad remitten-
da venialia. &c.

Quod

RELECTIONIS.

135

Quod si queras, vnde constare possit ecclesiam or-
dinatis solam potestatem ordinis conferre velle, cer-
te, ecclesiae vsu constat, intentioneq; praelatorum ordi-
nantium. Non enim intendunt episcopi tradere iurif-
dictionis potestatem. Nam, & episcopus titularis cū
ordinat, eisdem verbis id facit: cum tamen nullos ha-
beat subditos. &c.

At verò, circa ea quae dicta sunt, oriuntur aliqua
dubia indigna prorsus quae à nobis praetereantur.

Primum est: an, quando non est tutum confiteri
peccata proprio sacerdoti, quia timetur, scilicet, vel
scandalum, vel reuelatio confessionis, possit homo con-
fiteri cui voluerit sacerdoti, si proprius negat facul-
tatem alteri confitendi.

Ad hoc, doctores graues asserunt, quod si nec sa-
cerdos proprius, nec episcopus volunt dare faculta-
tem, tunc potest peccator confiteri cui maluerit. Id
tenet Hostiensis in cap. Omnis vtriusq; sexus, id vi-
detur sentire magister. d. 21. cap. postremo. & Gratia-
nus de poenitentia. d. 6. circa finem: id Syluester in ver-
bo confessor. 1. q. 6. & Ricardus. d. 17. ar. 3. q. 7. & Pa-
lud. eadem. d. q. 3. ar. 3. & Adrianus. q. 5. de confessio.
dubio. 3. Id verò probant ex cap. ultimo, de poeniten-
tia. d. 6. vbi Urbanus Papa, placuit (inquit) vt deinceps
nulli sacerdotum liceat, quemlibet commissum al-
teri sacerdoti, ad poenitentiam suscipere, nisi pro igno-
rantia illius cui poenitens prius confessus est. Est igitur

QVINTA PARS

tur argumentum, pro ignorantia proprii sacerdotis, licet adire ad alium sacerdotem, etiam sine proprii cōsensu: ut hic textus manifestè dicit, & glossa itē eodē loco: ergo multo magis pro malitia. &c.

Deinde confirmant hoc autoritate Augustini, lib. de vera poenitentia, cap. 10. & refertur de poenitentia. d. 6. cap. 1. ubi Augustinus, qui vult (inquit) confiteri peccata sua, quærat sacerdotem, qui sciat ligare & solvere, ne ambo in foueā cadant, quam stultus euitare noluit.

Præterea, sacerdos proprius in tali euentu tenetur dare facultatem: ergo, si neget, satis fuerit petiisse: argumento cap. licet, extra de regularibus. Nam, (ut ibidem dicitur) prælatus indiscretè negans facultatē iustè petitam, priuilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate.

Præterea, legislator nō deficit in necessarijs. Sed, quando sacerdos proprius est ineptus ad audiendam confessionem, vel ex ignorantia, vel ex malitia, confessionis necessitas instat, sicut & communionis: ergo, in tali euentu iam legislator de confessione prouidit, ut etiam in articulo mortis quilibet sacerdos posset absoluerē.

op. negatiua His tamen argumentis præceptor meus bonæ memoriæ, commoueri non potuit, quin crederet hanc opinionem esse, & minus tutam & irrationabilem. Idem tenuit Caietanus in summa in verbo absolutio, ex parte

RELECTIONIS.

136

parte absoluentis. Atq; D. Tho. idem sentire videtur. d. 17. q. 3. ar. 3. q. 4. ad tertium: ubi dicit, quòd electio discreti sacerdotis non est nobis commissā, ut nostro arbitrio faciendā, sed de licentia superioris, si forte proprius sacerdos esset minus idoneus ad apponendū peccato salutare remedium. Et ad quintum argumentum, expressè docet, q. in quibus euentis probabiliter timet poenitens periculum sibi, vel sacerdoti ex confessione, debet recurrere ad superiorem, vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi: quòd si licentiam (ait) habere non possit, idem est iudicium ac de illo, qui non habet copiam sacerdotis. Nec. d. 21. in expositione literæ huic sententiæ aduersatur. Nam, prius ex sententia propria asseruerat, quòd cū poenitens habet sacerdotem ignorantem, ex facultate ipsius sacerdotis, vel superioris, debet alium petere prudentiorem. Cū autem posterius subdit per coniunctionem aduersatiuam, quinq; tamen casus ponuntur, quibus licet confiteri alij quā proprio sacerdoti, sine eius licentia. &c. refert quidem aliorum opinionem: quam tamen ipse non probauit.

Et certè eam nos reprobare debemus. Primum ex cap. Omnis vtriusq; sexus, ubi dicitur, q. si quis alieno sacerdoti voluerit iuxta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat à proprio sacerdote, cū aliter illum non possit solvere vel ligare. Ad hoc respōdet Adrianus, q. cū Innocentius dicit,

QVINTA PARS

dicit, licentiam postulet & obtineat à proprio sacerdote, sub intelligendum est, vel à iure. In casu autem de quo loquimur, poenitens habet à iure facultatē obtentam, scilicet, ex illo cap. ultimo, de poenitentia. d. 6. At, hæc solutio non est idonea, tum, quia ius illius capituli antiquius erat Concilio Lateranensi, cum Urbanus secundus, cuius illud decretum est, multis annis præcesserit Innocentium tertium, qui illius capituli, Omnis utriusque sexus fuit author: tum, quia cum supponit Innocentius iustam causam in petendo, & addat, licentiam petat, & obtineat, consequenter insinuat, licentiam petitam & negatam in causa iusta, non sat esse ut alius possit absolvere, quanvis iuste petita male negatur. Tum, quia hæc facultas, per quam fit exceptio à decreto Concilij generalis, nusquam habetur in iure: ut ex argumentorum solutione patebit. Tum demum, quia per hanc exceptionē aperitur ianua multis incommodis, eisdemque absurdissimis. Nam, & unusquisque facile sibi persuaderet, suum parochum esse ignorantem, indeque eligeret facultate iuris confessorem, & idem quoque in casibus reservatis fieri eadem ratione posset, ut videlicet, quando nollet prælatus vel ex ignorantia, vel malitia, iuste petitam concedere facultatem, hanc sibi ex concessione iuris poenitens assumeret. Quibus profecto qui non mouetur, hunc nihil horum reputavisse certo scio.

Præterea, mortuo proprio sacerdote, non potest ille de

RELECTIONIS.

37

ille de quo loquimur, cui maluerit confiteri: ergo nec vivente, & facultatem negante.

Præterea, si proprius sacerdos nominatim excommunicaretur, vel esset percussor clerici manifestus, non liceret parochianus cuilibet confiteri, sed solum illi, quem episcopus, vel Papa providerit.

Fac demum: (id quod usu venire potest) ut proprius sacerdos ex malitia, vel animi perturbatione, nolit confessionem cuiusquam audire: tunc quaero, an parochianus possit alieno sacerdoti pro suo arbitratu confiteri. Ac posse quidem nullus nisi indoctus & temerarius admittet. Quod si non potest, certe nec poterit, propter ignorantiam vel scandalum proprii sacerdotis, alieno sine superioris facultate confiteri.

Ad primum argumentum, quod Urbanus loquitur de poenitentia publica inuncta à sacerdote, cui poenitens prius confessus est: ut ipse etiam textus expressit. Docet autem Summus Pontifex, poenitentiam publicam inunctam à parochio in propria ecclesia esse faciendam, non in aliena parochia. Ac præterea docet, alium sacerdotem poenitentiam inunctam à priore confessore, non debere aut commutare, aut relaxare, nisi prior sacerdos adeo fuerit imprudens & ignarus, ut poenitentiam indiscretam indixerit: tum enim si imprudentia fuerit manifesta, sacerdos secundus poterit poenitentiam suo consilio moderari. Imò, in ecclesia olim, ubi erant plures sacerdotes, qui equè poterant populi con-

QVINTA PARS

li confessiones audire: si quis poenitens vni illorum sacerdotum se comisset, crediderim equidem iure optimo cautum esse, vt posteaq illi peccata sua fuerat confessus, atq; illius consilio poenitentiam salutarem acceperat, ab alio sacerdote non susciperetur ad poenitentiam, nisi forsitan prior fuisset ineptus, & imprudens. Erat autem ea lex iusta: primum, ne identidem mutatis animorum medicis salus ipsa spiritualis poenitentium praepediretur: deinde, ne poenitens seueritate iustam prioris iudicis cui se commiserat, veritus, iudicem alium remissorem quaereret: quod nostra hac tempestate quida facientes, dum pre pudore sacerdotes graues & probos, quibus se permiserant, fugiunt, nouosq; querunt vel incognitos, experimento suo discere possunt, quam parum in salute spirituali prouehantur. Reliqua omnia faciliora sunt, quam quae nos morari debeant, qui ad alia grauiora properamus.

Aliud quoq; dubium est, idq; grauisimum, an habens facultatem a proprio sacerdote eligendi confessorem, possit eligere quemlibet sacerdotem, etiam alias non probatum, nec expositum. Ad hoc Gabriel. d. 17. q. 2. ar. 3. tenet partem affirmatiuam: idem tenet Syluester, in verbo confessor. 1. §. 5. Idem quoq; Adrianus post quintam questionem de confessione, dub. 1. Referuntq; in hoc Hostiensem de poenitentis, cap. Omnis. & Panormit. Clement. 1. de priuilegijs: breuiter, haec est communis opinio iuniorum: quam suadent impri-

mis ex

RELECTIONIS.

138

mis ex cap. finali de poenitentis, vbi dicitur. Permittimus episcopis, & alijs superioribus, nec non minoribus praelatis exemptis, vt etiam praeter sui superioris licentiam, prouidum & discretum sibi possint eligere confessorem. At, ex vi huius priuilegij non oportet eum, qui alias est probatus confessor eligere: ergo nec qui a Summo Pont. vel episcopo facultatem habet eligendi confessorem, tenetur eligere alias probatum & examinatum.

Praeterea, simplex sacerdos ab ordinatione sua habet potestatem absoluendi: sed quia deest illi materia, circa quam possit illam exercere, idcirco non absoluit. At, poenitens, qui habet facultatem a proprio sacerdote, praestat se subditum confessori quem eligit. Talis igitur absolutio, cum habeat materiam erit valida.

Tertio, Summus Pontifex, per hoc solum quod voluntarie subijcit se simplici sacerdoti, eo ipso dat materiam conuenientem absolutioni sacramentali: ergo & quilibet Christianus qui habet facultatem a proprio sacerdote, vbi primum se voluntarie subdit sacerdoti simplici, &c.

Quarto, quia alias diploma Pontificium nihil daret: nam eligere confessores iam expositos: videlicet fratres praesentatos episcopis, & ab ipsis probatos sine diplomate fideles poterant: ergo per tale priuilegium conceditur eis facultas eligendi alias non probatos.

5 2 Contra-

QVINTA PARS

(op. contraria.) Contrariam sententiam tenet glossa super illud caput, Omnis vtriusq; sexus: & super Clementinam primam de privilegijs. Et certè hæc opinio glossæ, non est contemnenda. Nam, vt in cap. 2. de poenitentijs in sexto dicitur, in generali concessione illa non veniunt, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus: sed inter sacerdotes simplices, non examinatos, sunt multi ignorantissimi & perditissimi, quibus si exprimerentur in specie: non sit verisimile, superiorem talem facultatem concessurum: ergo. &c.

Et confirmatur: nam, si Summus Pontifex institueret iudices, in foro interiori, omnes sacerdotes simplices sine aliquo examine & probatione, peccaret mortaliter, quod non est existimandum de Summo Pont. in generali & publica concessione: & tamen re vera, si daret facultatem eligendi quemlibet sacerdotem, eo ipso facit vniuersos sacerdotes, etiam stultissimos, iudices in foro interiori: quod nisi prælatis pestilentissimis tribuere, indignissimum est.

Confirmatur vltimo, quia Summus Pontifex in diplomate semper notat, se cedere facultatē eligendi confessorē idoneū. Idoneus autē in iure appellatur, qui habet publicā iuris sufficientiā. Verbi gratia. Relictus presentatus episcopo iuxta normā Clementine, Dudū, de sepulturis. Item clericus examinatus, & probatus ab episcopo, licet aliās nō habeat iurisdictionem, per probationem tamen factus est idoneus. &c.

Propter

RELECTIONIS.

139

Propter hæc argumenta, quæ videlicet mihi manifestè amplius
gnam faciunt fidem, ego tenui semper, teneoq; quod si *autem*
sacerdos aliās est probatus ab episcopo, vel eius vicario, iuxta morem, quem episcopi seruant, bene instituti, tum per facultatem eligendi confessorē, siue à parochia, siue ab episcopo, siue à Pont. Summo concessum, potest eligi, etiam si aliās nullos subditos haberet, nullam vā penitus iurisdictionem. At, si quis sit reprobatus ab episcopo, vel à visitatore reiectus, tanquam stultus & ineptus, eiusmodi non potest eligi per clausulam eligendi confessorē. Atq; idem omnino de illo sentio qui non est examinatus, & probatus à prælato, iuxta formam præscriptam vel lege, vel consuetudine. Quia, sententia contraria, vt minimum, ianuam facit patentissimam ad perniciem populi Christiani, dum indiscriminatim eliguntur ab ignorante plebe sacerdotes ignorantissimi: atq; vtinā, qui illam opinionem inuexerunt, prudentiore consilio incommoda, & sacrilegia quæ exinde consequuta sunt, considerassent.

Præterea, ridiculus esset, immo nefarius Summus Pontifex, si examen & probationem idonei confessoris, relinqueret arbitrio cuiuslibet popularis, nō minus quam si examen iudicis ecclesiastici in foro exteriori, aut sutoribus, aut sartoribus committeret. At, per illam opinionē, quam refellere conamur, quilibet idiota, & vulgaris homuncio pro suo arbitrato potest

QVINTA PARS

ut eligere confesorem, ita quoque expendere ac probare. Atqui, quanto satius est, ratione Christiana duce, credere, duo esse praecepta necessaria, alterum ne quis alieno sacerdoti confiteatur, alterum, ne quis sacerdos non examinatus confessiones audiat? Nempe, si haec praecepta duo, ut necessum est, admittimus, per facultatem eligendi confesorem, soluitur poenitens ab obligatione confitendi proprio sacerdoti: quod primo praecepto iubeatur. At, non soluitur sacerdos à praecepto, quo videlicet astringitur, ne confessiones audiat non examinatus. Quare, semper peccabit mortaliter contra illud secundum praeceptum, si audierit confessiones non probatus. Non est autem verisimile, eiusmodi sacerdotibus iurisdictionem esse collatam, qui, quoniam iure optimo, audire confessiones inhibentur, si audiant, mortalis peccati rei efficiuntur.

Præterea, si Summus Pontifex, omnes tales constituit iudices, non posset episcopus condere legem, ut illi non audiant confessiones, nisi prius examinati. Atque adeo ne posset quidem stulto sacerdoti confessoris officium prohibere: esset enim perinde ac si prætor iuberet, ne delegatus à principe, iudicaret. Et ite, prælati religionum, qua authoritate possent punire religiosos non expositos & examinatos, cum per hæc diplomata eliguntur in confessores. Nam, si generalis ordinis, aut provincialis faceret me iudicem alterius religiosi, non intelligo quo pacto inferior possit probi-

RELECTIONIS.

140

prohibere. Quemadmodum si daret mihi provincialis facultatem coenandi, aut constitueret me vicarium monasterij, ignoro prorsus qua authoritate prior illud impediret. Et tamen fatentur omnes, eiusmodi leges, ab episcopis vel prælatis monasteriorum ferri optime posse, quippe ut necessarias, ad rectam & populi Christianam, & monachorum institutionem.

Denique, (ut semel finiam,) rogo eos, qui oppositam opinionem defendere volunt, an sacerdos depositus auctoritate publica, ac degradatus, possit eligi per generalem concessionem eligendi quemlibet sacerdotem. Quod si neges, ne theologus insanus habere, iam quaero rursum, quidni possit eligi, cum detur in diplomate facultas eligendi quemlibet sacerdotem? Dices forsitan, excipitur depositus, & degradatus: quemadmodum & excommunicatus nominatim, & percussor clerici manifestus: quoniam eiusmodi sacerdotes legibus ecclesiae peculiaribus, à sacramentorum administratione reiecti sunt: beneuolo: hoc enim tuo te gladio iugulare possum. Nam, & sacerdotes non probati, seu reprobat ab episcopis, atque eorum visitoribus legibus certis arcentur à sacramenti huius administratione.

Ad argumentum itaque primum, concedo antecedens: supponitur enim episcopos & prælatos electuros esse confessores peritos: nam ad illos iure pertinet examen, & probatio confessorum. Nego tamen consequentiam: quoniam ad populares non spectat, sua

QVINTA PARS

electione idoneos facere confessores & iudices, sed ex iam probatis vñ quemlibet eligere. Imò ex illo cap. potest fieri argumentum pro nostra sententia. Prouidum (inquit) & discretum sibi possint eligere cōfessorem. Quod si episcopi ex illo priuilegio, improvidū & indiscretum deligere nequeunt, cur concedamus hominibus vulgi, vt si elegerint ineptissimum & improuidissimum sacerdotem, quod absurdissimum est, id ex priuilegio Summi Pontificis consequantur.

Ad secundum, iam respondimus, sacerdotem non habere potestatem iurisdictionis ab ordinatione sua. Nec ad hanc potestatem satis est, quod peccator se præbeat materiam, & subditum sacerdoti: hoc enim verum esset si auctoritas absoluendi esset iudicis arbitri: qui, scilicet, per voluntariam subiectionem reorum, iudicandi acciperet potestatem. At, retro nos ostendimus, sacerdotes auctoritatem iudicandi non à populo, sed à deo accepisse: nec hanc ex iure diuino quolibet sacerdotes habere: sed solos pastores: vel eos qui à pastoribus fuerint delegati.

Ad tertium, nego antecedens: sed, sicut ante diximus, sacerdos electus à Papa, à Christo immediatè accipit iurisdictionem. &c.

Ad quartum, nego consequentiam. Nam, non omnis examinatus & probatus, iudex meus erat constitutus. Sunt enim in ciuitate & alij parochi præter meum, & alij quoq; probati ab episcopo: qui per probationem

RELECTIONIS.

141

bationem facti sunt idonei vt eligi possint in iudices. Datur ergo facultas eligendi ex examinatis quemcunq; ego voluero: id enim rationabiliter concedi poterat: sed eò amplius, non nisi irrationabiliter. Quod autem additur, etiam de ordine mendicantium, mirum est, si nos torqueat, velimusq; in apicibus diplomatum esse mysteria: pari enim argumento crederemus irregularitatem esse mentalem. Magis nos terret consuetudo recepta, quæ cū tot authorum grauissimorum sententia confirmetur, probabili ignorantia excusari potest. Sed, an hæc consuetudo ius absoluendi conferat, incertū est. Sola namq; ea ius hoc præstat, quam prælati vident, & tacent: vt episcopi videntes sacerdotes simplices mutuo se absolvere, interpretatiue & implicite concedunt huiusmodi iurisdictionem. Sed, q. Summus Pontifex hanc consuetudinem sciatur, quæ videlicet apud Hispanos maxime inualuit, me profecto fugit. Quam ob rem, in sacramento adeò necessario, non existimo tutum, huic nos periculo committere, vt eligamus sacerdotem, cui forsitan Summus Pontifex auctoritatem absoluendi minimè concesserit.

Iam, si hinc colligere velis, ne viros quidem peritissimos eligi posse, si non fuerint ab episcopo probati, etiam si theologiæ sint professores: huic ego respondeo, eiusmodi viros in theologia magistros, auctoritate publica haberi probatos: non enim solent ab episcopis examinari. Si quis verò sit quamlibet doctus, nec

QVINTA PARS

authoritate publica gradus theologici, comprobatus, nec ab episcopo, implicite saltem permissus confessiones audire, hunc non probatum, nec examinatum eligere equidem non auderem. Satago enim per certa media certam facere, & vocationem, & salutem meam. Atq; in sexti principalis argumenti explicationem hæc satis dicta sint.

Ad 7. arg. principale. Septimum verò id querit, an venialia peccata teneamur confiteri. At, certissimum est, minimè teneri. Primum ex communi omnium theologorum consensu: deinde, ex communi ecclesiæ consuetudine: qua post confessionem mortalium, nullus Christianus sollicitus est de confitendis venialibus. Item, ex D. Augustini testimonio in Enchiridio cap. 71. & refertur de poenitentia. d. 3. cap. de quotidianis. habeturq; idem in lib. de ecclesiasticis dogmatibus, cap. 53. Præterea, qua ratione iure diuino teneremur aliqua venialia confiteri, pariter & omnia: quod non modo grauissimum esset, verum etiam impossibile. Et, cum dolor de venialibus non sit necessarius, ne confessio quidem venialium necessaria est. Ad argumentum igitur respondet Adrianus. q. 4. de confessione, ar. 1. ad quartam confirmationem: quod testimonium illud Ioannis, solum procedit de peccatis mortalibus. Et quantum ego sentio, de his directe & primario dominus loquitur, quæ videlicet sicut sacerdotes absoluendo remittunt, ita non absolviendo retinent.

Non

RELECTIONIS.

141

Non est enim verosimile, æquiuoce accipi peccati nomen in illo eodem contextu, ut videlicet in ordine ad verbum, remiseritis, capiatur pro mortalibus & venialibus: in ordine verò ad verbum retinueritis pro solis mortalibus. Et cum potestas remittendi, & retinendi hic concessa sit potestas clauium ad aperiendū, & claudendum regnum coelorum, non comprehendit directe venialia per quæ regnū coelorum non clauditur.

Sed cum obijcitur, peccata venialia non esse materiam huius sacramenti, quia Christus hic non loquitur de venialibus, ubi tamen instituit huius sacramenti materiam, ita fieri ut confessio venialium non esset sacramentalis, contra Magistrum, atq; omnes doctores scholasticos. Imò contra ecclesiæ sensum: credunt enim fideles accipere absolutionem sacramentalem, cum venialia sacerdotibus confitentur: nec sacerdotes usurparent sibi potestatem iudicandi de venialibus, nisi eam à Christo domino accepissent. Ad hanc inquam objectionem, respondetur, q. qui cōcedit maius, ex consequenti concedit & minus. Nam, si princeps committit mihi remissionem grauissimorum scelerum, sine dubio intelligitur concessisse, remissionem leuiorū. Nec est eadem ratio de potestate retinendi: quoniam si maiora peccata retineri dicuntur, non exinde censentur retineri minora: quæ videlicet multis alijs modis remitti possunt.

Sed oritur tamen dubium, an saltem ex præcepto ecclesiæ

Asbim.

QVINTA PARS

ecclesiae teneantur homines venialia confiteri. Nam, in cap. Omnis utriusque sexus, de poenitentis, confiteatur (inquit Innocentius) omnia peccata sua semel in anno: omnia inquit: & cum constitutio illa obliget omnes, nullo excepto, sequeretur, ecclesiam in hac lege supponere, omnes fideles singulis annis peccare mortaliter, si sola mortalia praecipit confitenda. Et confirmatur, ex eo enim quod dicit Decretalis, Omnis utriusque sexus, & c. vniuersi obligantur ad praecipuum communionis in paschate, siue mortaliter peccauerint, siue non: ergo, & ad praecipuum confessionis: unde, in Clementina. de statu monachorum, confessio venialium monachis praecipitur, semel in mense. Omnibus igitur fidelibus, semel in anno praecipitur: ut, & D. Thomas videtur insinuare. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 2.

At vero, huic quaestioni respondet egregie Caietanus. 3. parte. q. 63. ar. 2. ad quartum: & in additionibus. 3. partis. q. 1. de confessione, statutum ecclesiae non obligare eos, qui solum habent venialia peccata. Primo, quia lex illa de confessione semel in anno facienda, limitatio est diuini praecipii, quantum ad tempus: sed praecipuum diuinum non comprehendebat habentes venialia peccata. & c.

Secundo, quia, ut D. Thomas argumentatur, articulo illo proxime citato ad tertium argumentum, decretalis illa dicit omnia peccata, quod de venialibus intelligi non valet: nemo enim omnia venialia potest confi-

RELECTIONIS.

143

confiteri. De mortalibus itaque solum intelligitur, sicut & illud Concilij Florentini, definientis ad integritatem confessionis pertinere, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet confiteatur.

Tertio, ex eo quod dicit, proprio sacerdoti: peccata autem venialia non exigunt proprium sacerdotem.

Postremo, quia ecclesia confessionem voluntariam occultorum praecipere non potest: esset enim grauissimum onus, sine causa necessaria, cum alijs multis modis veniale peccatum remitti possit. Atque haec est communis theologorum doctrina. Nam, argumenta contraria facile soluantur: praeter illud vltimum: cui respondetur, eam Clementinam obligare quidem monachos ad mensuram confessionem venialium, non tamen sub mortali: ut patet ex poena subiuncta, quae non adeo grauis est.

Ac, de confessionis praecipio quidem, quoniam fuisse varieque differuimus dictum poterat videri satis, nisi illa quaestio consequenter occurreret, de tempore, quo iure diuino, confiteri tenemur. Quam ego quaestionem si nunc omitterem, in iustas multorum reprehensiones incurrerem.

Et quidem, nonnulli existimant, satis esse, (quod ad diuinum ius attinet) semel in vita peccata confiteri: quia non est (inquiunt) maior ratio, quare obligemur magis in vno tempore, quam in alio: ex lege quippe dei, nec post horam, nec post diem, nec post mensem, nec

q. 37.

op. alijs.

QVINTA PARS

nec post annum, confessionis vinculo astringimur. Nam, quod Innocentius quartus, super caput, Omnis utriusque sexus, & Archidiaconus super caput, Ille rex, de poenitentia. d. 3. tenuerunt, obligari, scilicet, homines ad statim confitendum, vno theologorum consensu explosum est: & à D. Thom. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 4. duobus irrefragabilibus argumentis refellitur. Quorum alterum sumitur ex sacramento baptismi multo magis necessario, ad quem tamen illico suscipere non tenemur. Alterum, ex natura præcepti affirmatiui, quod non protinus obligat. Ius itaque diuinum nullum certum tempus confitendi præscribit. Hæc differuntur ab his, qui confessionem semel in vita faciendam definire volunt. At falluntur tamen. Nam, semel in vita de omnibus peccatis confiteri, est impossibile: magna enim ex parte obliuione delerentur. Quam ob rem, lex de integritate confessionis, plurimum fraudaretur: ad quam pertinet, omnia peccata mortalia confiteri.

Quocirca dicendum est, Christum dominum tulisse leges aliquas communes, quas ecclesia postea ad tempus, aut etiam locum, peculiariter determinaret. Præcepit enim Christus dominus, in ecclesia sua episcopos esse: sed non reliquit pro singulis diocesibus definitos. De dei cultu, festisque seruandis diuinum præceptum est: sed certum tempus euangelium non præscripsit. Eiusmodi itaque præcepta commodè seruari

non

RELECTIONIS.

144

non possent, nisi ecclesia, quædam vel loca, vel tempora præfiniret. Nam, (vt posterius hoc exemplum persequamur) ridiculus esset, qui præceptum de dei cultu sese arbitraretur implese, semel in vita ab opere serui quiescendo. Sic ergo, præcepta de sumenda eucharistia & confessione, reliquit Christus: nec re vera potest determinari ex solo diuino iure, pro quo tempore hæc præcepta nos obligent. Siue dicamus, semel in vita, seu potius in mortis articulo, nihil dicimus prorsus: sed tunc obligamur, quando ecclesia definierit. At, hoc est (inquires) de iure positiuo, semel videlicet in anno confiteri: fateor: sed citra ius hoc humanum, quoad certum tempus confessio limitatur, diuina de confessione lex incommode seruaretur.

Sed sunt tamen aliqui casus, in quibus ius ipsum diuinum obligat ad confitendum.

Primus est, in periculo mortis.

Secundus, cum quis voluerit eucharistiam sumere, si reus est peccati mortalis: tunc enim habet præcedere confessio, iuxta Christi institutionem.

Tertius est, ratione periculi carendi confessore, quem nunc habeo: non habiturus tempore necessario. Nam quartus, de confessione quotenni, non solius diuini præcepti est, sed diuini limitati ac definiti per humanum: ita utriusque iuris violatio, vnicum peccatum est: quoniam, ambo illa præcepta vnicum actum iniungunt, & alterum est, alterius determinatio.

Quin-

QVINTA PARS

Quintum verò, quem Durandus adiecit. d. 17. q. 10. & Palud. eadem distinctione: quem Adrianus quoque refert. q. 3. de confessione, sed ratione conscientie scrupulose, nos existimamus superuacaneum. Non enim obligat præceptum de confessione in tali euentu: sed ipse habens erroneam conscientiam sese ligat, quandiu non deponit talem errorem. Quemadmodum ergo in cæteris præceptis affirmatiuis, cū querimus, quo tempore obliget: vanum forsitan esset, duo tempora præscribere. Alterum ex necessitate, alterum ex errore conscientie: ita quoque, cū euenta & casus enumeramus, quibus præceptum de confessione ligat, is qui receditur ex errore conscientie, superuacuuus videtur esse. Imò, re vera, falsus, si naturam & obligationem huius præcepti, de quo differimus, consideremus. Quatuor igitur illi nobis explicandi sunt, idque quàm maxima breuitate.

Circa primum casum, diligenter aduertendum est, non idem esse, hoc sanè loco, periculum mortis, & articulus mortis. Est namque periculum mortis in his duntaxat, vnde mors frequenter solet accidere: etenim in hastarum ludo, in agitatione taurorum, in navigatione placidi maris, quanuis interim mors sequatur, non est tamen periculum mortis: sed in bello, in mari vehementer turbato, in partu fœmine, de cuius morte probabiliter propter causas naturales timeretur, periculum mortis agnoscimus: quod certè viri prudētis arbitrio,

RELECTIONIS.

145

arbitrio, magis quàm disputatione theologica definendum est: vt quis morbus periculosus sit & letalis prudentis medici finiat arbitrium. At articulus mortis, si nominis vim, & proprium usum spectes, nō idem est. Cū enim cōceduntur per diplomata casus reseruat in mortis articulo, non intelliguntur concedi in quocumque periculo, sed quū regulariter certa mors est, aut à morbo, vel vulnere, aut ab exteriori vi: vt cū quis mortis poena damnatur. Idem intelligo cū doctores asserunt in mortis articulo, quemlibet sacerdotem posse absolvere ab omnibus quemcumque peccatorem. Non enim quemcumque aut nauigaturum, aut congressurum cū inimicis, quilibet sacerdos potest absolvere, etiam vbi periculum est. Quod si hæc sententia scrupulosa esse videatur, parati sumus eam retractare, cū aduersarius (si quis erit) idoneas causas contrariæ opinionis reddiderit.

In secundo verò casu Caietanum habemus reputantem. 3. p. q. 8. ar. 4. & in summa, in verbo commu-
mo. & 1. ad Corint. 11. in illa verba, probet autem se-
ipsum homo. &c. Imò cū huius erroris esset ab academia Parisiensi notatus, respondit, non ex suo capite id asserere, sed ex Pauli testimonio, atque sententia. Nec huius opinionis primus author Caietanus fuit: sed eam prius Ricardus tenuit in. 4. d. 17. ar. 3. q. 6. Petrus quoque Palud. eadem. d. q. 2. sentire videtur, nō esse mortale peccatum, sine confessione ad eucharistiam accedere,

q. 3. 3.
op. negatua

QVINTA PARS

accedere, si homo alias contritus est. Idem etiam sequitur Adrianus. q. 3. de confessione: & Abbas in cap. De homine de celebra. missa. Suadet autem hæc opinio primum ex eo apostoli testimonio, prioris ad Corinth. ii. probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat. In quæ verba Chrys. homil. 18. non iubet (inquit) ut alter alteri probetur, sed ipse sibi, non publicum faciens iudicium, & sine teste argumentum. Eadem ferè Theophylactus in eundem locum. Neminem (inquit) tibi ipsi iudicem proposuerim, ipse te probat, & sic de pane illo ede. &c.

Præterea, si diuinum præceptum esset, id ex sacris literis colligeretur: non enim nobis licet, diuina præcepta pro nostro arbitratu fingere. Cum ergo nusquam huiusmodi lex reperiatur, certè qua facilitate te inuehitur, eadem quoque rejicitur.

Præterea, sunt euenta quædam, in quibus licet sine præuia confessione eucharistiam sumere: primum vilulis, ubi non est copia confessoris. Deinde, ubi homo se infirmaret, si non perficeret rem diuinam: ut si sacerdos post sacrificium inceptum recordaretur alicuius mortalis peccati. &c. esset enim infamia tum vocare confessorem. Tertio etiam, propter reuerentiam sacramenti: ut si post consecrationem, solus esset cum alio sacerdote, & post consecrationem calicis, aliquod mortale veniret in mentem, ne sacrificium rumpatur, poterit sacerdos sine confessione eucharistiam sumere, ut

RELECTIONIS.

146

re: ut communis theologorum opinio credit: hæc autem non liceret si iure diuino confiteri ante eucharistiam teneremur.

Præterea, præcepta affirmatiua obligant in casu necessitatis, iuxta commune theologorum proverbum. At, quando sanus sumit eucharistiae sacramentum, videlicet, ex consilio, & deuotione, non est casus necessitatis: ergo, in tali euentu præceptum de confessione non obligat.

Ad hæc, si homo tenetur ante eucharistiam confiteri, id, ob eam rationem maxime, quod purus & gratus deo, debet ad hoc sacramentum accedere. At, exinde pari argumento ratiocinaremur, administraturum aliquod sacramentum debere prius confiteri, si quod peccatum mortale commiserit. Nam sacramentorum administratores mundos, deoque acceptos esse oportet: nisi velint esse sacrilegi.

Præterea, ad alia sacramenta suscipienda, ut confirmationem, ordinem, matrimonium, nullo diuino præcepto prius confiteri tenemur: ergo nec ad sumendum eucharistiae sacramentum: par enim causa, aut in omnibus, aut in nullis sacramentis obligabit.

Denique, in cap. Omnis vtriusque sexus, de poenitentibus, Innocentius iubet, ut omnis Christianus semel quidem in anno confiteatur omnia peccata sua, eucharistiam autem sumat in paschate. Quod si hæc duo sacramenta connexa essent, essetque necessarium ante eu-

QVINTA PARS

charisiam confessionem facere, non dixisset Concilium, semel in anno confiteatur: sed, ante pascha confiteatur: ut id temporis percipiat eucharistiae sacramentum. Hec dicuntur ab his, qui nobiscum, in hoc secundo casu, pugnare volunt. Quem tamen plerique Theologi omni vi & ratione astruere conati sunt: idque adeo effecerunt, ut nostra hac tempestate Caietani placitum unanimi consensu doctorum & priorum fuerit explosum. Ac re vera, non existimo huiusmodi Caietani sententiam inter opiniones probabiles esse reponendam: sed qua tamen nota inuri a theologis iure possit, alij doctiores iudicabunt. Nam, Caietano tantum schola debet, homini ahoqui de repub. Christiana maxime merito, ut quoad fieri per pietatem licet, parcere ei iure optimo, summisque rationibus debeamus.

consp. ad 9. 34. Nostra igitur eademque communis theologorum sententia primum ostenditur ex eo, quod D. August. principium sumit. 4. lib. de baptismo, contra Donatistas, ca. 24. in haec verba. Si quisquam in hac re auctoritatem diuinam querat, quod vniuersa tenet ecclesia, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi apostolica auctoritate traditum, rectissime creditur. Ex hoc itaque principio fit argumentum. Nam, viri pii ab ineunte ecclesia, confessionem eucharistiae praemittenda censuerunt. Nec id ab aliquo aut Concilio, aut Pontifice praecipitum est. Apostolica igitur

RELECTIONIS.

147

tur auctoritate traditum retinemus, ut & alia nonnulla, quae non nisi verbo tenus, apostoli a Christo receperunt: nobisque tanquam viuae vocis oracula tradidere seruanda. Quod vero consuetudinem hanc confitendi ante eucharistiam, quam modo ecclesia seruat, a patribus acceperit, atque adeo ab apostolis, quae sequuntur testimonia manifestant.

Eusebius imprimis lib. 6. historiae ecclesiasticae cap. 25. de Philippo (inquit) imperatore traditum nobis est, quod cum in die paschae communicare mysterijs voluisset, ab episcopo loci non prius est permissus, nisi confiteretur peccata sua, & inter poenitentes staret: nec villo modo copiam sibi mysteriorum futuram, nisi prius per poenitentiam culpas diluisset: ferunt igitur, libenter eum, quod a sacerdote imperatum fuerat suscepisse: diuinum sibi inesse metum. &c. Nec huic loco potest occurrere, ex eo quod Eusebius de publica confessione sermonem facit. Nam quae ratio est de confessione publica in ordine ad peccata publica, eadem prorsus est de confessione secreta in ordine ad peccata secreta. Quod enim, vel publice vel occulte confessio fiat, qualitas sacramenti est, non substantia. Et sicut ante diximus, Christus quidem, confessionis legem tulit: eam vero, vel secretam vel publicam fieri, rationi ac prudentiae naturali dereliquit.

Sozomenus deinde, lib. 9. historiae tripartitae, cap. 35. hanc consuetudinem ab antiquissimis temporibus Ro-

QVINTA PARS

manos Pontifices conseruasse, testis est. Idemq; testatur Nectarium episcopū, quibusdam suadentibus vt singulos ad communicandum iudicio conscientie sue relinqueret, illam antiquitatis consuetudine substulisse.

Author item libri de ecclesiasticis dogmatibus cap. 53. Quem mortalia (inquit) crimina post baptismum commissa premunt, hortor prius sacerdotis iudicio reconciliatum, communioni sociari, si vult non ad iudicium & condemnationem sui eucharistiam percipere.

Circumfertur præterea inter Augustini opera libellus quidam ad Comitem, de salutaribus documentis: quemquidem librum, Erasmus licet D. Augustini neget esse, non negat tamen esse hominis pij. In huius itaq; capite. 33. hæc verba sunt. Quando corpus Christi accipere debemus, antea ad confessionem debemus recurrere, si peccata obnoxia in nobis senserimus, ne cum Iuda proditore diabolum intra nos celantes, pereamus.

Augustinus insuper in epistola. 18. ad Ianuariū non reprobatur, quod ex ore disputantis dicitur, si tanta est plaga peccati, auctoritate antistitis debet quisq; ab altari remoueri, ad agendam poenitentiam, & eadem auctoritate reconciliari: hoc est enim indigne accipere, si eo tempore accipiat, quo debet agere poenitentiam: non vt arbitrio suo cum libet, vel auferat se communioni, vel reddat.

Cypria-

RELECTIONIS.

148

Cyprianus verò multis locis huius rei testis est. Nam in epistola. 54. tertij libri, quæ scribitur presbyteris & diaconis, cum in minoribus (inquit) peccatis agant peccatores poenitentiam iusto tempore, & secundum disciplinæ ordinem ad exomologesim veniant, & per manus impositionem episcopi & cleri, ius communicationis accipiant, nunc crudo tempore nondum restituta ecclesiæ ipsius pace, ad communicationem admittuntur: & nondum poenitentia facta, nondum exomologesi finita, nondum manu eis ab episcopo, aut clero imposita, eucharistia illis datur, cum scriptum sit, qui ederit panem, aut biberit calicem domini indigne reus erit corporis & sanguinis domini. Sed nunc illi rei non sunt, qui minus scripture legem nouerunt: erunt autem rei qui præsumunt, & hæc fratribus non suggerunt, vt faciant omnia cum dei timore, & cum data ab eo & præscripta obseruatione: hætenus Cyprianus. Et paulo post, de his qui hanc traditionem non seruant. Contempta (ait) domini lege & obseruatione, quam iidem martyres & confessores tenendam mandant, ante reditum nostrum communicant cum lapsis & eucharistiam tradunt.

Eadem ferè refert epistola. 18. eiusdem libri: in sermone autem. 5. de lapsis, contra euangelij vigorem (inquit) contra domini ac dei legem, temeritate quorundam, laxatur incautis communicatio, irrita & falsa, par periculosa dantibus, & nihil accipientibus pro-

t 4 futura.

QVINTA PARS

futura. Et inferius: ante expiata delicta, ante exomologesim factam criminis, ante purgatam conscientiam manu sacerdotis, pacem putant esse, quam quidam verbis fallacibus venditant. Et infra de peccatis, & confessione secreta, (Ne quis existimet solum de publicis esse sermonem) ita differit. Qui quamvis nullo sacrificij, aut libelli facinore constricti, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes dei, dolenter & simpliciter confitentur, exomologesim conscientiae faciunt, animi sui pondus exponunt, salutare medelam paruis, licet, & medicis vulneribus exquirunt, scientes scriptum esse, Deus non irridetur: & multa alia, quae gratia breuitatis omittimus.

Præterea Leo Papa in epistola. 69. ad Theodorū episcopum, foro Iuliensem: referturq; de poenitentia d. 1. cap. multiplex mediator (inquit) dei & hominum hanc præpositis ecclesiae tradidit potestatem, ut confitentibus poenitentiae satisfactionem darent, & eadē salubri satisfactione purgatos, ad communionē sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Hugo etiam de sancto Victo, in libro de ecclesiastica potestate ligandi atq; soluendi, (quem refert Gabriel lectio. 7. cano.) Audacter, inquit, dico, si ante sacerdotis absolutionem ad communionē corporis Christi quis accesserit, pro certo sibi iudicium manducat & bibit, etiam si vehementer doleat & ingemiscat.

Præterea, præceptum de ieiunio quadragesimali,
(iuxta

RELECTIONIS.

149

(iuxta Caietani sententiam) nō est scriptum: & tamen non licet in dubium vertere, an ieiunij ecclesiastici violatio, peccatum mortale sit: eo quod Christiani etiam sine scripta lege ita ieiunāt, ut reos grauis mortalisq; peccati se existimēt, si ieiunium soluant. At, viri sancti, ac timentes deum, cū homo habet in promptu idoneum sacerdotem, eiusmodi condemnant, si accedat ad eucharistiam sine præuia confessione.

Nec quisquam inter fideles vir bonus & sapiens ausus est vnquam post mortale peccatum ad eucharistiam, sine præuia confessione venire. In mente igitur cuiusq; fidelis scriptum est, & in animo quasi insculptum, de confessione ante eucharistiam faciendā, præceptum.

Præterea, suadetur id ex eo quod habetur Matth. 5. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo. Inde itaq; sic argumentor. Christiani non habemus nisi vnicum munus, quod offeramus ad altare: ergo prius debemus fratri reconciliari si quem offendimus, quam hoc munus de altari aut manu sacerdotis accipiamus. Multo igitur magis, qui ecclesiam offendit per peccatum mortale, ecclesiae debet reconciliari per confessionem, quam reconciliationis sacramentū ob id antiqui appellauerunt.

Præterea, ad ministros ecclesiae pertinet, ad hoc cō-

QVINTA PARS

uiuim dignos admittere, indignosq; repellere: iuxta parabolā Matth. cap. 22. de eo qui inuentus est in cōuiuio non habens vestem nuptialem. At, dignos admittere, indignos repellere nisi per confessionem non queunt. &c.

Et profecto, si constaret ecclesiā, quemq; peccasse mortaliter, non exciperet ad hanc amicorum mensum, dei inimicum, nisi prius per sacramentum confessionis deo, sibiq; conciliaret.

Ad primum igitur argumentum respondetur, testimonium apostoli nec confessionem præscribere, nec excludere, tantū enim iubet, vt homo expendat vitam suam, examinetq; conscientiam, vt si iustum se inuenit securus accedat, sin verò iniustum, videat quid facto opus sit, vt digne corpus dominicū accipiat: verbi causa, si inimicitias habuit, probet seipsum, nō vt sua probatione cōtentus suoq; interiori dolore sacramentum eucharistiæ sumat. Sed vt examinatus atq; probatus inimici gratiam quærat, cui iniuriam fecit, & veniam petens inimicitiam priorem aboleat, non interius modo, sed etiam exterius: in hunc modum, si publice fuerit homo aut concubinaris, aut usurarius sumpturus eucharistiæ sacramentum probet seipsum, non in eum sensum, vt post contritionem secretam de pane illo edat, & de calice bibat, sed, vt iuxta criminis qualitatem, post examen & probationem, publicas peccati occasiones abijciat: pecunias quas iuste rapuerat, reddat,

RELECTIONIS.

150

reddat, scandalo populi satisficiat. &c. In hunc etiā modum post quodcunq; peccatū probet seipsum homo. Et si veniale fuisse repererit, nihil opus est vt de cōfessione sollicitetur: sed si dolorē interiorem habeat, de pane illo edat, & de calice bibat: sin verò mortale fuerit quod cōmisit, ad sancta sanctorū nō nisi per ianuā recōciliationis introcat. Pro nobis itaq; facit testimonium Pauli, nō contra nos si rectē intelligatur. Nam, quod Chrysost. adnotauit, sui temporis intelligentia fuit: in quo Nectarius episcopus peccatores suo iudicio reliquerat, & confessionem sacramentalem abiecerat: vt retro nobis ostensum est. Theopylactus autē nihil aliud fuit, quā breuiator simiaq; Chrysostomi.

Ad secundum, iam ex dictis facile patet, nō enim oīa præcepta siue Christi, siue ecclesiæ habentur scripta: sed quedā ex traditione moreq; seruantur. Certē consuetudinē hanc grauter in ecclesia diuq; seruata vinculo peccati mortalis astringere qui negauerit, pari cōfidentia negare poterit, cōsuetudinem ieiunandi certis diebus olim ab ecclesia seruata, peccati mortalis obligationē inducere. Quam obrem, præceptū esse peccatori, vt ante eucharistiā cōfiteatur, inficiari non possumus. An verò ius hoc ab ecclesia, an à Christo domino extiterit, id verti in quæstionem potest. Nos diuinum præceptum esse arbitramur: quod per manus à Christo ad apostolos, ab apostolis ad nos venit.

Ad tertium, non est difficile respondere, si quæ superius

QVINTA PARS

perius diximus, teneamus: simili enim argumento probaretur confessionis integritatem non esse iure diuino præscriptā, quoniā licet vel propter incommodū, vel propter scandalū euitandū, peccatū aliquod mortale in confessione retinere. Leges itaq; Christi seruatoris nostri suauiter disponunt omnia: salua semper & naturæ equitate, & prudentiæ ratione. Nam, & arbitrio boni, prudentisq; viri decernendū est, quanta locorū intercapedo necessaria sit, vt confessor absens esse credatur, censeatq; pœnitēs nō habere copiam confessoris. Porro, si confessor intra ciuitatē sit, quamlibet longo intervallo distet, debet pœnitens ad ipsum accedere: si tamen pœnitēs sit in oppidulo, quod à ciuitate tribus miliaribus distet, tunc ego non censerem huiusmodi pœnitentem copiam confessoris habere.

Ad quartū respondetur, præcepta dupliciter obligare: per se & per accidens, vt pœnitētia, per se quidē obligat in periculo mortis, per accidens autē, cū quis vult sacramentū aliquod vel suscipere, vel administrare. Quod igitur, de pœnitentiæ lege, idē de confessionis præcepto dicere, consentaneum est: vt per se in articulo necessitatis confiteri teneamur, per accidens autem, vt digne suscipiamus eucharistiæ sacramentū: cui digne suscipiendo peculiarem dispositionē & pœnitentiam lex diuina præscripsit.

Ad quintum, nō propter animi puritatē solum & dei gratiā necessariā, sed propter Christi peculiare præ-

RELECTIONIS.

151

præceptum, confiteri ante eucharistiā debemus. Administraturi autem sacramenta, nulla aut Christi, aut ecclesiæ lege, confiteri tenentur: sed solum animi munditiē habere, quæ sola interiori pœnitentiā cōparatur.

Ad sextum, nō esset penitus absurdū si diceremus, ad reliqua etiā sacramenta sumenda, confessionē præuiam esse peccatori necessariā: vt sicut baptismus ianua omniū sacramentorū est, sic secunda post naufragiū tabula recidenti post baptismū in mortale peccatum, sit aliorū quoq; ianua sacramentorū. Id autē Leo Papa in epistola iam citata docere videtur, inquit, ad cōmunionem sacramentorū per ianuā recōciliationis admitterent. Non ait, ad cōmunionem eucharistiæ sacramenti, sed ad communionem sacramentorum.

Præterea, de cōsecratione. d. 5. cap. vt ieiuni, Concilium Aurelianense iubet, vt qui ad confirmationē veniunt, moneantur confessionem facere prius, vt mundi donum spiritus sancti valeant accipere.

Præterea, si ecclesiæ cōstaret quenquam fuisse publicum peccatorem, nō ei administraret ordinis siue cōfirmationis, aut matrimonij sacramentum: nisi prius sacerdotis autoritate Christo domino atq; ipsi eidē ecclesiæ fuisset reconciliatus. Indignum enim esset, vt qui ecclesiā offendit, munus ecclesiæ & ministeriū sine præuia cōciliatione recipiat. Vnde D. Thomas, in. 4. d. 24. q. 1. ar. 3. q. 1. ad tertium. Aliquæ (inquit) medicinae sunt, quæ exigunt robur naturæ, alias cū periculo mortis

QVINTA PARS

mortis assumuntur, & alie sunt, quae debilibus dari possunt: ita etiā in spiritualibus, quaedā sacramenta sunt ordinata ad remediū peccati, & talia peccatoribus sunt exhibenda, sicut baptismus & poenitentia: illa verò, quae perfectionē gratiae conferunt, requirūt hominem per gratiam confortatū. & talia, (supple) nō sunt peccatoribus exhibenda. Quo loco certū est, peccatores à D. Tho. vocari, qui mortaliter ante peccauerūt: etiam si dolorem habeant de peccato, animumq; in futurū rectē ac iustē viuendi. Nam, si peccatores appellaret, quibus interior poenitentia nō est, profecto nulla sacramenta essent peccatoribus ministranda. Videtur ergo D. Thomas sentire, ecclesiā his qui ante peccauerūt, si habeāt tamen interiorē de peccato dolorē, sacramenta baptismi & poenitentiae administrare debere. At, reliqua sacramenta nō nisi per sacramentum aliquod eorum iustificati, quae directē ad iustificationē ordinantur: vt baptismus & poenitentia. Atq; id etiā definisse videtur Innocentius primus in epistola ad Rufum & Eusebii cap. 4. his verbis. At dicitur legitimi sacerdotis benedictio auferre omne vitium: ergo si ita est, applicentur ad ordines sacrilegi, adulteri, atq; omnium criminū rei. Quia ordinatione criminali vitia putantur auferri, nullus sit poenitentiae locus, quia id potest prestare ordinatio, quod longa satisfactio prestare consuevit.

Sed quoniam huiusmodi argumenta retundi possunt,
&

RELECTIONIS.

152

& præceptū eiusmodi nō ratiocinatione, sed traditione maiorū constare debet, dicamus sanē nō esse eandē causam, quoniā alterū nobis traditū est, alterū nō itē.

Ad vltimū D. Thomas, in 4. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 4. ob eam rationē tenere videtur, q̄ obligatio qua ecclesia obligat ad cōfessionem semel in anno faciendā, sumitur ex eo, quod ligat semel in anno, ad eucharistiae sumptionē. At enim. Ad eucharistiam nullus post peccatum mortale nisi confessus debet accedere, copia sacerdotis oblata: & inde venit obligatio qua ecclesia omnes obligat ad semel in anno confitendum, quia instituit vt semel in anno, s. in pascha, omnes sacram cōmunionem accipiant: & ideo ante tempus illud cōfiteri tenentur: hactenus ille: & iuxta hanc sententiā connexa sunt etiam in ecclesiae præcepto hæc duo sacramenta.

Id autem etiā suadetur ex Concilio Agathen. quod refertur dist. 50. in capite: & ex poenitentiali Romano, vbi dicitur, q̄ hebdomada priore ante initium quadragesimae, tum primū cōfitentibus peccata, sacerdotes poenitentia dent. Citat quoq; B. Rhenanus in fine notationū super Tertullianū, decretū alterius Synodi, quo præscribitur, vt feria. 4. ante quadragesimā peccatores cōfiteantur. Ac re vera, publice poenitentes in die cinerū ex more antiquo peccata sua confitebantur. Imò adeo nunc etiā, qui in quadragesima nō confitentur, existimant se illius præcepti præuicinatores.

Præ-

QVINTA PARS

Prælati quoque excommunicant illos qui in quadragesima non fuerint confessi. Præceptum igitur de confessione iure etiam ecclesiastico eucharistiæ præcepto adiunctum est. Nam, & Sixtus quartus, in quadam extrauag. de tregua & pace: cuius initium, vices illius, iubet ut mendicantes desistant prædicare, parochianos non esse obligatos, saltem in paschate, proprio confiteri sacerdoti.

Verum enimvero, cum in illo cap. Omnis utriusque sexus, Innocentius dedita opera, limitasse videatur præceptum communionis ad paschale tempus, non item præceptum confessionis, dixit enim, confiteatur saltem semel in anno, suscipiens ad minus in pascha eucharistiæ sacramentum: non video ego cur ex eo præcepto fideles astringamus ad confitendum in quadragesima.

Præterea, si quis peccauerit mortaliter diu ante quadragesimam, & statim confiteatur peccatum suum proprio sacerdoti, quero an ille impleat præceptum illius capitis necne: si implet, vincimus: si non implet, ergo etiam si non peccasset mortaliter usque ad pascha post priorem confessionem, teneretur iterum eadem peccata confiteri, à quibus semel absolutus est.

Præterea, si homo habeat legitimum impedimentum ad communionem accipiendam, ut frequentem vomitum, vel quia detinetur in carcere, vel quia non habet ætatem idoneam ad eucharistiā percipiendam. Rogo, an præcepto de semel in anno confitendo satisfaciatur, cum ante qua-

RELECTIONIS.

153

quadragesimā confitetur. Quod negare quoniam impudentia est, teneamus, præceptum communionis ad certum anni tempus constringere: præceptum verò confessionis, non item.

Verum est itaque, ante eucharistiā oportere confiteri, quotiescunque illam homo percipiat: sed non ex illo præcepto Concilij Lateranensis: sed ex diuina lege: ut prius nobis ostensum est.

Nec intentio præcipientis obligat, sed forma præcepti: unde, quanuis Summus Pontifex præciperet confessionem, eo fine, ut eucharistiā præmitteretur, non tamen suo ad id præcepto obligauit. Iam enim erat ius diuinum, quo huiusmodi confessio semper erat præmittenda, siue in paschate, seu quocunque alio tempore eucharistiā sumeretur.

Circa tertium casum, dubium oritur: eadem enim ratione, homo sanus in principio diei, si timeret febrim superuenturā, teneretur diuinum totius diei officium præuenire. Imò etiam teneretur præuenire ieiunium præceptum ab ecclesia, si probabiliter crederet, se præscripto die non habiturum ieiunandi facultatem. Item, si in paschate crederem me habiturum legitimum impedimentum eucharistiā suscipiendi, deberem quoque prius sumere, cum adesset opportunitas.

Ad hoc respondetur, non esse simile. Nam quedam præcepta sunt homini, ad certum & determinatum tempus implenda: ut de ieiunio quadragesime, aut vigiliæ
v alicuius

QVINTA PARS

alicuius festi: & eiusmodi non est necesse preuenire, etiam si existimamus impedimentum legitimum nos habituros tempore quo essent implenda. Alia vero precepta sunt sine determinatione temporis, quae videlicet nos obligant, ut aliquando impleantur, saltem semel in vita: ut sunt media ad salutem necessaria, atque precepta quae de huiusmodi feruntur anteuertere necessum est: ut de baptismo. Imo, qui nunquam in vita eucharistiam suscepit, credens futurum periculum mortis, nec habiturum se eucharistiae copiam, praeuere debet, cum habet copiam: nam tenetur saltem semel in vita illud preceptum implere.

Hinc, nauigaturus periculoso tempore, si non habet in navi confessorem, tenetur periculum praeuere.

Hinc Christianus, qui tenetur semel in anno confiteri ex ecclesiastica lege, si credat se non habiturum copiam confessoris in duobus postremis mensibus anni, obligatur ad confessionem faciendam, intra decem menses priores illius anni. Verbi gratia: si habeat quis prolixa maria transfretare, etiam si alias nullum nauigationis periculum esset. &c.

Sed, quid illi primo argumento respondebimus? nam reliqua faciliora sunt, nempe, distinguendum est impedimentum legitimum postea futurum. Nam, si voluntarium est, teneor profecto diuinum officium ante soluere, cum reliqui temporis impedimentum quamlibet legitimum & necessarium ego libere prestem. Quod si im-

RELECTIONIS.

154

si impedimentum a natura, aut violentia extiterit, ut ab ingruente morbo, tunc ego non astringerem nisi ad id officij persoluendum, quod pro tempore praesenti atque praeterito debetur. Facultas autem quae datur ab ecclesia aut anteuertendi, aut postponendi diuinum officium, intra diem tamen naturalem, priuilegium fauoris est, non vinculum necessitatis: hoc est, praeuere possumus, non tenemur.

In quarto casu Durandus, d. 17. quarti. q. 12. in dubium vocat, an statutum illud ecclesiae de confessione semel in anno faciendae, sit preceptum, an potius exhortatio ad confessionem. Suadet autem non esse preceptum, quod nullum sit ibi verbum unde vis precepti colligi possit: habet enim textus in hunc modum. Omnis utriusque sexus, postquam ad annos discretionis peruenit, omnia sua solus peccata, saltem semel in anno confiteatur proprio sacerdoti: & iniunctam sibi poenitentiam proprijs viribus studeat adimplere, suscipiens reuerenter ad minus in pascha eucharistiae sacramentum. Quod si dicas, verbum, confiteatur, vim habere precepti, idque colligas ex poena subiuncta, alioqui & viuens ab ecclesiae ingressu arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Contra, Durandus argumentatur, quia illa clausula & poena, non refertur ad transgressionem legis de confessione: sed ad transgressionem precepti de eucharistia. Non enim ecclesia legem fert, cuius transgressorem poena legis punire non potest: frustra si quidem lex eiusmodi po-

QVINTA PARS

nalis à legislatore ferretur. At ecclesia non potest punire violatorē legis de confessione, quia nō potest ecclesiae constare, quisnam sit illius legis transgressor: primo, propter peccata occulta: secundo, quia nō potest cognoscere an omnia mortalia cōfiteatur, quod tamen lex praecepit: tertio, quia solus soli sacerdoti confiteri debet, iuxta illā legē: & sacerdos tenetur seruare secretū, etiam si nullum peccatū peccator confiteatur. Quam ob rem incassum poena illa transgressori legis de confitendo, praesumretur.

Adm. app. 1. 1. 1. At vero, cōmunis omnium & theologorū, & iurisperitorum sententia, certis argumentis astruit, legē illam confessionis ad mortale peccatū obligare. Non enim fideles existimant, cum in quadragesima cōfitemtur ex consilio se confiteri, & nō ex praecepto. Quod si quis negligeret toto anno cōfiteri, male dubio procul, apud fideles audiret, & mortaliter peccare crederetur. Et cōfirmatur, quia praelati, in eos qui non fuerint eo anno confessi, excommunicationis sententia animaduertere solet: supponit igitur peccasse mortaliter.

Præterea, ut ante docebamus, diuinū de confessione praeceptū, per humanā legem ad certū tempus limitatur. Nam, citra huiusmodi limitationem diuinū illud praeceptū cōmodē seruari non posset. Non est ergo exhortatio, & consiliū, sed praeceptū. Quippe, si consiliū esset, vix vnus aut alter in quadragesima cōfiteretur: nec in implendo consilio tanta sollicitudine timore,

RELECTIONIS.

155

timore, ac diligentia plebs vniuersa concurreret.

Ita, licet ecclesia non possit confessionē interiorum peccatorū praecepere, nec pro transgressione poenam inferre, praeceptum à deo tamen, potest ad certū tempus limitare, transgressoresq; limitatę legis excommunicatione plectere. Illa verò poena decretalis huius, de qua differimus, locum habet, cū transgressio praecepti manifesta est. V. g. si non habet schedulā confessoris.

Illud tamē verē verti in quēstionē potest, an ante quartum decimum annum pueri confiteri ex hac lege Concilij teneantur. Dicit enim Concilium, cū ad annos discretionis peruenerit. &c. sed anni discretionis dicuntur cū homo tertium decimum, vel quartum decimum attigerit: igitur vsq; ad id ætatis, non tenentur homines confiteri. Quod autē anni discretionis in eum modū sint intelligendi, probatur, quia non obligamus paruulos ad sumendam eucharistiam ante illam ætatem. At, simul vtrunq; præscribitur, & quod omnis homo cū ad annos discretionis peruenerit, cōfiteatur, & quod suscipiat eucharistię sacramentum.

Huic quēstioni respondetur, vsum rationis nō simul circa omnia paruulis contingere: nam sunt pueri qui peccata grania discernere à leuib; possunt, distinguere cibum sacrū à prophano non possunt. Puer ergo, vbi primum habet vsum rationis ad peccandum mortaliter, huius legis obligatione cōstringitur: teneturq; iam, semel in anno confiteri: sed eucharistiam

QVINTA PARS

percipere non tenetur, nisi talem ac tantum usum habeat rationis, quo congruenter sacrum Christi corpus sumere, & diuinitatem possit reuereri latentem, propterea dicit Innocentius, reuerenter suscipiens. &c.

q. 4. a. Illud quoque scholastici authores vocare in questionem solent, an ecclesia possit in diuino de confessione precepto cum aliquo dispensare. Nam, in eo quod humanum est de quotenni peccatorum confessione dispensare per ecclesiam posse, minimè controuertitur. At, illud controuersiam habere merito potest. Nam reddere vota, iuramenta seruare, iuris est & diuini & naturalis: habet autem ecclesia facultatem & dispensandi in votis, & relaxandi iuramenta: ergo licet confessio iure diuino præscripta sit, ecclesia tamen poterit dispensare.

Et confirmatur ex eo, quod Matth. 16. Petro dicitur, quodcumque solueris super terram, erit solutum & in coelis: ergo si quem Petrus absoluerit ab obligatione confessionis, ille erit coram deo re vera solutus.

Huic ego questionem, quoniam alio loco opportunius differetur, solùm dabo quod ad presentem locum satis est: negando primi argumenti consequentiam. Nec enim est similis ratio de precepto confessionis & baptismi, ac de precepto reddendi vota, & seruandi iuramenta: quia baptizari, aut confiteri, salutis impedimentum afferre nemini potest: cum in his sacramentis tota hominis salus consistat. Sunt quippe
ad sa-

RELECTIONIS.

156

ad salutem necessaria. Quapropter, non expediebat ut relinqueretur ecclesiae facultas in huiusmodi preceptis dispensandi. At, vota & iuramenta prestare, nonnunquam vergit in salutis dispendium: eo quod homines sunt ad iurandum, atque vouendum faciles, non habita ratione futuræ incommoditatis. Quam ob rem, necessarium erat ut ecclesia Christi potestatem haberet in voto & iuramento dispensandi: quæ, si vincula subinde maioribus bonis poterant esse impedimento.

Et per hoc ad testimonium ex Mattheo respondetur. Nam, quia potestas ibi promissa, potestas clauium est ad aperiendum regnum dignis, claudendum verò indignis: & per sacramenta baptismi & confessionis regnum coelorum suscipientibus aperitur, non est Petro collata potestas, ut dispensaret in his sacramentis, ne suam videlicet destrueret potestatem, ea sacramenta tollendo, quibus administrandis regnum coelorum habebat fidelibus aperire: sed enim, vota & iuramenta seruare, poterat esse fidelibus regni coelorum impedimentum. Quocirca, sicut potestas clauium limitatur ex ordine ad finem, scilicet apertione regni celestis, quapropter non potest ecclesia sacramenta tollere, ita etiam ex eodem fine amplificatur ad omnia ea tollenda, quæ apertione regni coelorum impediunt: qualia interim sunt vota & iuramenta. Et certè, illius testimonij intelligentiam, ecclesie usu magis quam ratiocinatione colligere possumus: quotus enim quisque per rationem humanam
v 4 conse-

QVINTA PARS

consequetur, qualis quantaque potestas per illa generalia verba, quaecumque ligaueris, quaecumque solueris, fuerit Petro promissa. Accepit quidem potestatem ad edificationem et non ad destructionem, ut. 2. ad Corint. 10. Apostolus tradit, unde in his quae sunt de necessitate salutis, dispensauit nunquam: nempe non poterat, quod in destructionem esset. In votis autem et iuramentis dispensauit. Ac poterat quidem, quod erat in edificationem.

Unde D. Thomas. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 5. In necessitate huius sacramenti fundauit, quod in eo dispensari non possit. Quamuis in solutione ad primum expresse doceat Summum Pontificem, in iure diuino positum dispensare non posse. Ita discipuli D. Thomae, ut hanc sententiam teneatur, aiunt, praelatos ecclesiae, cum dispensant in voto, non dispensare in praeccepto iuris naturalis, vel diuini: sed in eo quod humani iuris est. Nam vinculum voti mei, lex mea priuata est, ita humanum est, non diuinum: habent autem D. Thomae a se. 22. q. 88. ar. 10. ad secundum: sed in hac tamen philosophandi ratione, duae difficultates existunt. Prima, quod ea quae sunt de iure posituo potest Summus Pontifex etiam sine causa tollere, et abrogare: ut quamuis malefaciat, factum tamen validum sit. At, in voto, absque rationabili causa, dispensare nequit: et si dispenset, irritum est quod facit: seruare igitur votum non humani iuris solum est, sed diuini.

Altera autem difficultas est, quod si vinculum voti et iuramenti humanae facultatis esset, ante diuinam legem

RELECTIONIS.

157

legem nouam et veterem, per humanam potestatem dissolui posset: quod si non poterat, certe plusquam humanum erat hoc vinculum: naturale siquidem est, ut omnis obligatio, per quasque causas nascitur, per easdem dissoluatur. Si igitur votorum et iuramentorum obligatio per iuris humani arbitrium solum extitit, per idem etiam arbitrium dissolueretur. Quo fieret, ut qui aut voti aut iuramenti vinculum induxisset, idem haberet eiusdem soluendi facultatem. Quemadmodum princeps, qui legem dicit publicam, eam solvere potest et abrogare. Quam ob rem, si vobis non fuerit ingrati, priorem nostram responsionem interim teneamus, faciamusque hic tractatui de confessionis praeccepto finem, cuius prolixitatem postrema de satisfactione disputatio compensabit. Erit enim quam breuissima.

DE tertia igitur poenitentiae parte, hoc est satisfactio, inter fideles etiam ambigitur an diuinum praecceptum sit. Nam Scotus. d. 18. et 19. circa finem, asserit, nullum poenitentem obligari ad acceptandum poenitentiam, quam sacerdos iniungit.

Asserit rursum, quod si satisfactionem iniunctam acceptat, tenetur implere sub poena peccati mortalis. Idem sequitur Gabriel. d. 16. quarti. q. 2. Quoniam ad satisfactionem pro poena, duo remedia sunt: alterum in hac vita, alterum in purgatorio: potest ergo poenitens suo fauori cedere, quo ex misericordia dei satisfactio praesens

QVINTA PARS

præsens acceptatur pro futura poena: atq; proinde, eligere poterit satisfactionem futuri seculi.

At hæc opinio nulla ratione nititur: si enim sacerdos obligare ad mortale non potest, mea acceptatio, non inducit peccati mortalis obligationem: quippe, non aliter poenitens implere vult poenitentiam iniunctam, quam sacerdos obligare potest. Non itaq; coherent ambæ illæ assertiones. Quam ob rem acutius multo Caietanus in. q. 2. de satisfactione ad secundum argumentum, rerum consequentiam & connexionem intuitus, existimavit, q. poenitens nec acceptare tenetur poenitentiam iniunctam sub poena peccati mortalis, nec acceptatam implere.

At verò D. Thomas longè diuersam opinionem sequutus est, in. 4. d. 18. q. 1. ar. 3. q. 3. & d. 20. ar. 2. q. 2. ad secundum: sed & d. 16. in expositione textus aperte dicit, Ioannem quidem fuisse denunciatores præcepti de satisfactione: Christum autem institutorem sacramenti, & partium eius: & 3. p. q. 84. ar. 8. dicit, q. poenitentia exterior, qua iuxta arbitrium sacerdotis peccator satisfacit, oportet duret vsq; ad determinatum tempus, secundum mensuram peccati.

Durandus etiam D. Thomæ subscripsit. d. 17. q. 3. ad secundum: & Syluester, in verbo confessio primo §. 26. Atq; hæc nos sententiam tenere debemus, si rectam theologiæ rationem sequi volumus.

Primum, quia sacrilegium est sacramentū aliquod, mancum

RELECTIONIS.

158

mancum & imperfectum voluntariè relinquere. At, si satisfactio prætermittitur, tertia poenitentis pars, mancum & imperfectum cōficitur sacramentum. Sacrillegum igitur fuerit, satisfactionem à sacerdote iniunctam, vel non accipere, vel non explere.

Deinde in foro contentioso iudex habet potestatem poenam pro delictis imponendi: quam etiam reus subire tenetur: ergo & iudex ecclesiasticus in foro conscientie hæc habebit potestatem. Non enim potestas apostolis in foro interiore à Christo domino collata, imbecillior est, quam in foro exteriori.

Præterea, potestas quæ non habet vim coercendi, ridicula est, & in nullos futura vsus: vt, inter asserendum præceptum de confessione docuimus. Si ergo iudices à Christo instituti, non haberent vim, authoritatemq; ligandi ad poenam rationabilem & iustam pro qualitate, & quantitate delicti, profectò eorū iurisdictio & potestas de culpis iudicandi, meritò rideretur.

Præterea, Clavis, potestas est non solum soluendi, sed & ligandi: vt patet ex definitione clavis, quam & Ioannes. 22. in extrauagan. quia quorundā, de verborum significatione, & communis probat theologorum consensu. Imò adeo Dominus Matth. 16. nam cum dixisset, tibi dabo claves regni cœlorum, explicaturus quid nomine clauū intelligeret, euestigio subdit, & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis: & quodcunq; ligaueris, erit ligatū. Quod si equum

QVINTA PARS

si equam habent sacerdotes absoluendi & ligandi potestatem, certè, sicut absolunt vice dei, cum formam sacramenti proferunt, ita ligant vice dei, cum multà pro culpis indicunt. Poenam autè diuina sententia in sacramento taxatà subire nolle, sine dubio graue peccatum est. Et confirmatur. Nam, si princeps constitueret aliquem delegatum ad iudicandum in rep. de criminibus, nimirum intelligeremus illius reip. ciues sententijs iudicis instituti obligari ad parendum. Cum ergo Christus sic instituerit vicarios suos, vt Ioannis. 20. dicitur. Non est dubitandū, quin eorū sententiæ & in absoluendo, & in ligando, eandem habeant vim ac si à Christo late fuissent. Quam ob rem, eiusmodi sententijs obtemperare fuerit omnino necessariū.

Præterea, (quod retro docuimus) exterior satisfactio in præcepto est, cum sit ad salutem necessaria: ergo qui ad aliam vitam remittit satisfactione, reus peccati mortalis efficitur.

Nec aliud intelligendum est, (quod alias sæpe commemorauimus) in lege noua factum esse, nisi vt quam poenitentiam tenebatur peccator in delicti compensationem deo præstare, eam præstet sacerdoti, dei vires habenti. Quo fieri, vt si in naturæ lege, vel scripta, homines exteriorem satisfactionem exhibere pro peccatis tenebantur, teneantur etiam in lege euangelica eandem exhibere ad sacerdotum arbitriū, quibus deus huiusmodi iudicium delegauit.

Age

RELECTIONIS.

159

Age verò, quem dolorem de peccatis, quem animū emendandi vitam ille habet, qui poenitentiam iustam & equam iniunctam à iudice dei locum habente, nec vult acceptare, nec implere? Qua rursum humilitate accedit iudicandus, qui iudicis sententiā iustitiæ æquitateq; plenam negligere non veretur? Cumq; etiā vel iudicis arbitri, quem tua voluntate delegeris, iustæ sententiæ nolle parere iniquum sit, ac iudici quoq; arbitro iniurium, quid ni sit iniquum pariter & iniurium iudici non arbitro, sed diuina autoritate substituto nolle obedire, cum iustam sententiam profert?

Præterea etiam, vt sacramentum hoc medicinale esset, nō item iudiciale, vel etiam tunc absurdum esset, libere pronunciare, nō obligari poenitentem ad parendum sacerdoti in remedijs curationis: quod perinde esset atq; diceretur, non oportere ægrotum medico obtemperare, salubriter præcipienti. At, satisfactio sacramentalis sicut est in compensationem iniuriæ factæ deo, ita etiam in medicinam spiritualis ægritudinis. Quocirca, intollerabilis opinio est, quæ peccatorem ab obligatione satisfactionis sacramentalis absoluit.

Nos autem admirari satis nō possumus, quid causa fuerit hominibus doctis, vt non rem modo, verum etiam nomen satisfactionis excluderint: satisfactio enim nomē instituti est: atq; hoc loco sanè iustitiæ eius qua deo pro culpis poenas debitas soluimus. Quod si in re iusta atq; debita, Christi & vicariorum eius iudicia

non

QVINTA PARS RELECTIONIS.

non amplectimur, impuneq; licet eorū sententias reij-
cere, profecto (vt diximus) satisfactiois & res, &
nomen aboletur: aboleturq; proinde omnis obligatio,
quæ ad standum parendumq; iudicijs humana ratione
constituntur. Illud verò, quod nobis obijciunt contra-
rie opinionis assertores, indignum est vt à nobis re-
fellatur: & tempus postulat vt finem iam dicendi fa-
ciamus: nam elatus studio res multas atq; magnas ex-
plicandi, longior quidem fui, non inficior, sed erat ta-
men difficile, argumentum tantum, tamq; præclarum
inchoatum relinquere. Quod si pro dignitate vestra
mihi tractatum non est, veniam obsecro detis viri hu-
manissimi: sin autem aliqua ex parte dignitati vestræ
fecimus satis, id omnes Deo optimo maximo acceptū
referemus. In cuius gloriam poenitentiam siue
virtutem, seu sacramentum & ad salutis
finem, & ex præcepto quoq; dei pe-
culiari necessariam esse, hacten-
us dictum sit.

DEO GRATIAS.

SALMANTICÆ.

Excudebat Andreas de Portonariis.

M. D. L.

